T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

Doktora Tezi

TÜRKİYE'DE KREDİLENDİRME POLİTİKALARI, BASEL UYGULAMALARININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

(2006'DAN GÜNÜMÜZE BASEL YOL HARİTASI SÜRECİNDEKİ ETKİLER)

Hande GÜVENDİ OCAK

2502070108

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Targan ÜNAL

İstanbul 2013

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
1982

D O K T O R A

T E Z O N A Y I

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı **:HANDE GÜVENDİ OCAK** Numarası **: 2502070108**

Anabilim/Bilim Dalı **:İKTİSAT** Danışman **: PROF.DR.TARGAN ÜNAL**

Tez Savunma Tarihi **:10.07.2013** Saati **:10.00**

Tez Başlığı **:TÜRKİYE'DE KREDİLENDİRME POLİTİKALARI, BASEL UYGULAMALARININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ (2006'DAN GÜNÜMÜZE BASEL YOL HARİTASI SÜRECİNDEKİ ETKİLER)**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.TARGAN ÜNAL		Kabul
2- PROF.DR.AHMET YÖRÜK		kabul
3- PROF.DR.SERDAR ONGAN		Kabul
4- DOÇ.DR.GÖKHAN KARABULUT		Kabul
5-DOÇ.DR.D.MURAT DEMİRÖZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.ERİŞAH ARICAN		
2-DOÇ.DR.MURAT BİRDAL		

ÖZ

TÜRKİYE'DE KREDİLENDİRME POLİTİKALARI, BASEL UYGULAMALARININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

(2006'DAN GÜNÜMÜZE BASEL YOL HARİTASI SÜRECİNDEKİ ETKİLER)

HANDE GÜVENDİ OCAK

Bu çalışma ile amaçlanan Türkiye'deki kredilendirme politikalarının ve Basel uygulamalarının Türk Bankacılık sektörü ve bağlantılı olarak reel sektör üzerindeki etkilerini saptamak; bu doğrultuda uygulamaların yarattığı pozitif - negatif etkileri, bankacılığa maliyetini irdelemektir.

Çalışmada kredilendirme politikaları ve Basel uygulamaları, bu uygulamaların sektör yansımaları incelenirken; en son aşamada Türkiye'de hem bankacılık sektörünün hem de reel sektörün bu uygulamalar paralelinde hangi aşamada olduğunun tespit edebilmesini ve somutlaştırabilmesini teminen, her iki sektör üzerinde bir anket çalışması yapılacaktır.

Anahtar Kavramlar: Basel Düzenlemeleri, Kredi Politikaları, Bankacılık Sektörü, KOBİ'ler.

ABSTRACT

TURKEY'S LENDING POLICIES, THE EFFECTS OF BASEL PRACTICES ON THE TURKISH BANKING SECTOR AND SME'S

(ON BASEL ROADMAP PROCESS EFFECTS 2006 to PRESENT)

HANDE GÜVENDİ OCAK

The aim of this study is to determine the effects of Turkey's lending policies and Basel practices on the banking sector and real sector; to find positive and negative effects of these practices and to evaluate the cost of banking.

In this study lending policies and Basel practices are being examined. In the final stage of this study there will be a survey which is conducted on both the banking sector and the real sectors.

Key Words: Basel Practices, Lending Policies, Banking Sector, SME.

ÖNSÖZ

Bankacılık, Türk finans sektörünün en önemli fon arzı yaratan kesimi olduğu için reel sektör açısından çok önemlidir. KOBİ'ler ise Türkiye ekonomisindeki işletmelerin %99'unu oluşturmaktadırlar. Bu anlamda gerek istihdam gerekse üretim açısından ekonomideki önemleri çok fazladır. Bankalar, KOBİ'lerin en önemli fon kaynağıdır ve reel sektör için çok önemlidir. Ancak bankacılık sektörünün KOBİ'ler için önemli olması kadar, KOBİ'ler de bankacılık sektörü için önemlidir.

Bu anlamda bankacılık sektöründe yaşanan olumlu-olumsuz her türlü gelişme reel sektör direkt olarak etkilemektedir. Dolayısıyla Basel düzenlemelerinin bankacılık sektörü ve Türkiye'deki kredilendirme politikaları üzerindeki etkisi, bağlantılı olarak reel sektör üzerinde birçok etki yaratmış; gerek bankacılık sektörü gerekse reel sektör açısından pozitif ve negatif birçok sonuç doğurmuştur.

İlk aşamada sürece ve düzenlemelere uyum, gerek reel sektör –özellikle de KOBİ'ler- için gerekse bankacılık sektörü için ek maliyetler yaratmıştır. Ancak kayıt dışını kayıt içine çekmek, daha kaliteli krediler vermek, riski daha doğru yönetmek, vb. açılardan Basel II'nin nihai etkileri özellikle bankacılık sektörü ve büyük KOBİ'ler için daha olumlu olmuştur.

Tez çalışmasında kredilendirme politikaları ve Basel uygulamaları, bu uygulamaların sektör yansımaları incelenirken; en son aşamada Türkiye'de hem bankacılık sektörünün hem de reel sektörün bu uygulamalar paralelinde hangi aşamada olduğunun tespit edebilmesini ve somutlaştırabilmesini teminen, her iki sektör üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır.

Tez çalışmam ve tüm akademik yaşamım boyunca benden hiçbir desteğini esirgemeyen hocam ve danışmanım Sayın Prof. Dr. Targan Ünal'a; bu süre boyunca beni her koşulda destekleyen ve cesaret veren eşime, anneme, babama, kardeşime ve biricik oğluma her şey için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ v

TABLO LİSTESİ ix

GRAFİK LİSTESİ xiv

KISALTMA LİSTESİ xv

GİRİŞ 1

BÖLÜM 1: KREDİLENDİRME POLİTİKALARI VE BASEL UYGULAMALARI

1.1. KREDİ 2

1.2. KREDİ RİSKİ ve RİSK YÖNETİMİ 2

1.2.1. Risk Kavramı 4

1.2.2. Kredi Riski 5

1.2.3. Risk Yönetimi 7

1.2.4. Kredi Riski ve Türkiye 9

1.3. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ POLİTİKASI 12

1.3.1. Kredi Politikalarında Skoring – Rating'in Yeri 16

1.3.2. Dünyada Bankacılık Sektöründe Uygulanan Genel Kredilendirme Politikaları 19

1.3.3. Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Uygulanan Genel Kredilendirme Politikaları 23

1.4. BASEL UYGULAMALARI 30

1.4.1. Sermaye Yeterliliği 32

1.4.2. Kredi Riski ve Ölçümü..... 36
1.4.3. Piyasa Riski ve Ölçümü..... 37
1.4.4. Operasyonel Risk ve Ölçümü..... 39
1.4.5. Basel II..... 41
1.4.6. Basel III..... 49
1.4.7. Türkiye'de Uygulanan Kredi Politikalarında Basel Uygulamalarının Yeri ve Önemi..... 54
1.4.7.1. Basel II ve Türkiye..... 55
1.4.7.2. Basel III ve Türkiye..... 60
1.4.7.3. Basel Yol Haritasında Türkiye..... 61
1.4.7.4. Basel'in Ertelenme Nedenleri..... 64

BÖLÜM 2: TÜRKİYE'DE KREDİ POLİTİKALARI, BASEL UYGULAMALARI VE KOBİLER

2.1. KOBİ KAVRAMI..... 66
2.1.1. Dünyada KOBİ..... 68
2.1.2. Türkiye'de KOBİ..... 72

2.2. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE KREDİ VEREN KURUMLAR..... 75
2.2.1. Bankacılık Sektörü..... 76
2.2.2. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)..... 77
2.2.3. Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF)..... 81

2.3. KOBİ'LER ve DİĞER ALT PİYASALAR..... 88
2.3.1. Sigorta..... 88
2.3.2. Faktoring..... 90
2.3.3. Leasing..... 92

2.4. BASEL YOL HARİTASI SÜRECİNDE TÜRK BANKALARI ve KOBİ'LER..... 94
2.4.1. Türk Bankalarının KOBİ'lere Verdikleri Krediler..... 94
2.4.1.1. Türk Bankacılık Sektöründe KOBİ'lere Verilen Krediler ve Önemi..... 96
2.4.1.2. Türk Bankalarının KOBİ'lere Verdikleri Krediler İçin Uyguladığı

Politikalar.....100
2.4.1.3. Krizlerin KOBİ'lere Verilen Kredilere Etkileri.....103
2.4.2. Bankalar Tarafından Basel Süreci İçin Yapılanlar..... 109
2.4.2.1. KOBİ'lere Verilen Kredilerde Basel Etkisi..... 111
2.4.2.2. Yapılan Çalışmaların Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Maliyeti..... 119
2.4.2.3. Yapılan Çalışmaların Reel Sektöre (KOBİ'lere) Etkileri ve Maliyeti..... 126

BÖLÜM 3: ANKET ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI

3.1. BASEL DÜZENLEMELERİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜ ve REEL SEKTÖR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ..... 129
3.2. YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI ve SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....131
3.2.1. KOBİ'lerle Yapılan Anket Çalışması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi..... 131
3.2.2. Bankalarla Yapılan Anket Çalışması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi..... 163

SONUÇ 170

KAYNAKÇA 174

EKLER..... 184

Ek.1. KOBİ Anketi Soru Formu..... 184

Ek.2.Banka Anketi Soru Formu..... 192

ÖZGEÇMİŞ..... 197

TABLO LİSTESİ

Tablo No		Sayfa No
Tablo 1:	Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riski İçin Nihai Olarak Kullanılması Hedeflenen Yöntem (%)	11
Tablo 2:	Kredi Riski Analizi Sonuçlarının Karar Alma Sürecinde Kullanılması (%) (Mart 2012)	28
Tablo 3:	Kredi Riski Analizi Sonuçlarının Karar Alma Sürecinde Kullanılması (%) (Mart 2013)	29
Tablo 4:	Basel II'ye Geçişte Türk Bankalarında Strateji ve Politikaların Oluşturulması	29
Tablo5:	Basel I, Sermaye Yeterlilik Oranı Formülü	34
Tablo 6 :	Basel I, Geliştirilmiş Sermaye Yeterlilik Oranı Formülü	34
Tablo 7:	Basel II, Sermaye Yeterlilik Oranı Formülü	35
Tablo 8:	Institute of International Bankers (IBB) Anketine Göre Ülkelerin Basel II'yi Uygulama Durumları (2009)	46
Tablo 9:	Ülkelerin Basel II Düzenlemelerine Adaptasyon Durumu (Mart 2013)	48
Tablo 10:	Ülkelerin Basel III Düzenlemelerine Adaptasyon Durumu (Mart 2013)	53
Tablo 11:	Basel II Çalışmalarını Yürütecek Olan Üst Yönetim ve İlgili Birimlerin Belirlenme Oranı	57
Tablo 12:	Basel II Sürecinde Alınan Destek, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri – Mart 2012	58
Tablo 13:	Basel II Sürecinde Alınan Destek, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri – Mart 2013	58
Tablo 14:	Basel II İçin Bankaların Sistem ve Altyapı Yeterliliği (%)	59
Tablo 15:	Türkiye'de KOBİ Tanımları	67
Tablo 16 :	Basel II Düzenlemelerine Göre KOBİ Sınıflandırması	68
Tablo 17:	KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçindeki Yerleri	70
Tablo 18:	KOBİ'lerde büyüklük grubuna göre girişim sayısı, istihdam ve faktör maliyetiyle katma değerin (FMKD) dağılımı (%)	74

Tablo 19: KOBİ'lerin dış ticaretteki payı (%)..... 75
Tablo 20: Türkiye'de KOBİ Çalışan Sayısına Göre İhracat – İthalat Oranı..... 76
Tablo 21: Türkiye'de KOBİ'lerin Ülke Gruplarına Göre Yaptıkları İhracat – İthalat Oran..... 76
Tablo 22: KOSGEB Desteği Sonrası Desteğin KOBİ'lere Yansıması (2010 Yılı Rakamları)..... 82
Tablo 23: KGF Kefaletinin İşletme Ölçeklerine Göre Dağılımı (1994-2012)..... 85
Tablo 24: Verilen KGF Kefaletinin Sektörel Dağılımı (1994-2012)..... 87
Tablo 25: 31.12.2012 İtibariyle Kaynaklarına Göre Verilen KGF Kefaletleri)..... 88
Tablo 26: KOBİ'lerin Sigorta Kullanım Durumu..... 90
Tablo 27: KOBİ'lerin Faktoring Hizmeti Alma Durumu..... 93
Tablo 28: KOBİ'lerin Leasing Hizmeti Alma Durumu..... 94
Tablo 29: Yıllar İtibariyle Türlerine Göre Krediler..... 96
Tablo 30: Türleri İtibarıyla Krediler (2010 – 2011)..... 99
Tablo 31: Türleri İtibarıyla Krediler (2012 -2013)..... 101
Tablo 32: Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi (2010 – 2011)..... 106
Tablo 33: Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi (2012 – 2013)..... 107
Tablo 34: Türlerine Göre Kredi Dağılımı (Milyon TL) / (2007-2008-2009)..... 110
Tablo 35: Banka Grupları Bazında Sermaye Yeterliliği Rasyosu..... 112
Tablo 36: Basel II'ye Uyum Hazırlıkları İçin Bankaların Ayırdıkları Kaynakların Yeterlilik Oranı (%)..... 122
Tablo 37: Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranı (SYR) Rakamları (2006-2012)..... 123
Tablo 38: Bankaların Net Dönem Karı Rakamları (2006-2012)..... 124
Tablo 39: Bankaların Özkaynak Rakamları (2006-2012)..... 125
Tablo 40: Bankaların Toplam Aktif Rakamları (2006-2012)..... 126
Tablo 41: Bankaların Mevduat Rakamları (2006-2012)..... 127
Tablo 42: Şirketlerin Tüzel Kişiliği Dağılımı..... 132
Tablo 43: İşletmenin Faaliyet Kolu..... 133

Tablo 44: Toplam Çalışan Sayısı..... 134
Tablo 45: Mavi Yakalı Çalışan..... 135
Tablo 46: Beyaz Yakalı Çalışan..... 136
Tablo 47: KOBİ'nin Faaliyet Süresi..... 137
Tablo 48: Son İki Yılda Kredi Alma Durumu..... 138
Tablo 49: Son Yedi Yılda Kredi Alma Durumu..... 138
Tablo 50: Son İki Yıl İçinde Kredi Alınan Kurum..... 138
Tablo 51: Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son İki Yılda Kredi Alma Sıklığı..... 139
Tablo 52: Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son Yedi Yılda Kredi Alma Sıklığı..... 140
Tablo 53: Son 2 Yıl / 7 Yıl için Kredi Kullanma Nedeni..... 142
Tablo 54: Şirket Tüzel Kişiliğine Göre Krediyi Kullanma Amacı..... 142
Tablo 55: Son İki Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı..... 143
Tablo 56: Son Yedi Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı..... 143
Tablo 57: Şirket Tüzel Kişiliğine Göre Kredi Alma Durumu..... 144
Tablo 58: Banka Kredisi Sonrası Yeni Ürün Gelişimindeki Değişim..... 145
Tablo 59: Banka Kredisi Sonrası Çalışan Sayısındaki Değişim..... 146
Tablo 60: Banka Kredisi Sonrası Cirodaki Değişim..... 147
Tablo 61: Banka Kredisi Sonrası İhracattaki Değişim..... 148
Tablo 62: Son İki Yılda Alınan Kredi Yeterli Olma Durumu..... 149
Tablo 63: Son İki Yılda Kredi Başvurusunun Reddedilmesi (KOBİ Sayısına göre)..... 150
Tablo 64: Son İki Yılda Kredi Başvurusunu Reddeden Kurum..... 151
Tablo 65: Kredinin reddolma / KOBİ'nin kredi alamama nedenleri..... 151
Tablo 66: Yeni Kredi Kullanma Durumu..... 151
Tablo 67: Yeni Kredi Alınacak Kurum..... 152
Tablo 68: KOBİ'lerin Basel II hakkında bilgi sahibi olma oranı..... 152
Tablo 69: KOBİ'ler için Basel II denince ilk akla gelen ifade..... 153
Tablo 70: KOBİ'lerin Basel II'yi öğrendikleri ilk kanal..... 153
Tablo 71: KOBİ'lerin Basel II'yi Öğrendikleri Dönem..... 154
Tablo 72: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemelerinin Getirdiği Bürokrasi..... 154

Tablo 73: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemelerinin Yeterli Oluşu..... 155
Tablo 74: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemelerinin İhracatlarına Etkisi..... 155
Tablo 75: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemeleri Nedeniyle Kalitelerinin Artışı..... 155
Tablo 76: KOBİ'lerin Basel II Düzenlemeleri Nedeniyle Yeni Muhasebe Sistemi Almaları..... 156
Tablo 77: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemeleri ile Kredi Alış Süreleri Uzaması... 156
Tablo 78: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemeleri ile Kredi Maliyetlerinin Artışı..... 156
Tablo 79: Basel II Düzenlemelerine Uyumun KOBİ'lerde Maliyeti Artışına Etkisi..... 157
Tablo 80: Basel II Düzenlemelerine Uyumun KOBİ'lerde Maliyeti Artıran Unsurları..... 157
Tablo 81: Basel II sürecinde KOBİ'lerin memnun olmadığı/olumsuz etkilendiği hususlar..... 157
Tablo 82: Faktoring hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 7 yıl)..... 158
Tablo 83: Faktoring hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 2 yıl) 158
Tablo 84: Faktoring hizmeti/desteği almama nedeni..... 158
Tablo 85: Faktoring hizmeti/desteği alma nedeni..... 159
Tablo 86: Leasing hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 7 yıl)..... 159
Tablo 87: Leasing hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 2 yıl)..... 159
Tablo 88: Son 7 yıl içinde leasing hizmeti/desteği alma nedeni..... 160
Tablo 89: Son 2 yıl içinde leasing hizmeti/desteği alma nedeni..... 160
Tablo 90: Leasing hizmeti/desteği almama nedeni..... 160
Tablo 91: Leasing hizmeti/desteği alınan ürünler..... 161
Tablo 92: KOBİ'lerin Sigorta Kullanım Durumu..... 161
Tablo 93: KOBİ'lerin Çalışan Sayılarına Göre Kredi Reddedilme Durumu..... 161
Tablo 94: KOBİ'lere verilen krediler..... 163
Tablo 95: Basel II Sürecinde KOBİ'lere verilen kredi ürünlerinde değişiklik..... 164
Tablo 96: KOBİ'lerin reddolma / kredi alama nedenleri..... 165
Tablo 97: Bankaların Basel II Hakkında Görüşleri..... 165

Tablo 98: Bankaların Basel II'ye sürecindeki maliyet artışı..... 166
Tablo 99: Bankaların Basel II'ye geçiş sürecinde katlandıkları ortalama maliyet..... 166
Tablo 100: Bankaların Basel II'ye geçiş sürecinde maliyetleri artıran unsurlar..... 167
Tablo 101: KOBİ'lerin Bankalardan Leasing Talebi..... 167
Tablo 102: KOBİ'lerin Bankalardan Leasing Talebi – Ürün Bazında
(Banka ayrımına göre)..... 168
Tablo 103: KOBİ'lerin Bankalardan Leasing Talebi – Ürün Bazında..... 168
Tablo 104: KOBİ'lerin Bankalardan Sigorta Ürünü Kullanımı..... 168
Tablo 105: KOBİ'lerin Bankalardan Sigorta Talebi – Ürün Bazında..... 169

GRAFİK LİSTESİ

Grafik No		Sayfa No
Grafik 1:	KGF Kefaletinin İşletme Ölçeklerine Göre Dağılımı (1994-2012).....	85
Grafik 2:	KGF Kefaletinin Sektörel Dağılımı (1994-2012).....	86
Grafik 3:	KGF Kefaletinin Finansman Amacına Göre Dağılımı (1994 -2012).....	87
Grafik 4:	Şirketlerin Tüzel Kişiliği Dağılımı.....	132
Grafik 5:	İşletmenin Faaliyet Kolu.....	134
Grafik 6:	Mavi Yakalı Çalışan.....	135
Grafik 7:	Beyaz Yakalı Çalışan.....	136
Grafik 8:	KOBİ'nin Faaliyet Süresi.....	137
Grafik 9:	Son İki Yılda / Yedi Yılda Kredi Alma Durumu.....	139
Grafik 10:	Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son İki Yılda Kredi Alma Sıklığı.....	140
Grafik 11:	Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son Yedi Yılda Kredi Alma Sıklığı.....	141
Grafik 12:	Son İki Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı.....	143
Grafik 13:	Son Yedi Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı.....	144
Grafik 14:	Şirket Tüzel Kişiliğine Göre Kredi Alma Durumu.....	145
Grafik 15:	Banka Kredisi Sonrası Yeni Ürün Gelişimindeki Değişim.....	146
Grafik 16:	Banka Kredisi Sonrası Çalışan Sayısındaki Değişim.....	147
Grafik 17:	Banka Kredisi Sonrası Cirodaki Değişim.....	148
Grafik 18:	Banka Kredisi Sonrası İhracattaki Değişim.....	149
Grafik 19:	Son İki Yılda Alınan Kredi Yeterli Olma Durumu.....	150

KISALTMA LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AP: Avrupa Parlamentosu

BCBS: Basel Bankacılık Denetim Komitesi

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BIS: Bank for International Settlements

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

KGF: Kredi Garanti Fonu A.Ş.

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

PD: (Probability of Default) Temerrüt Olasılığı

SBA: ABD'de küçük işletmelerle ilgili destek mekanizmalarını düzenleyen kuruluş Küçük İşletme İdaresi.

SYR: Sermaye Yeterlilik Rasyosu

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜİK: T.C. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı

YOİKK: Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu

GİRİŞ

Bu çalışma ile Türkiye'deki kredilendirme politikalarının ve Basel uygulamalarının Türk Bankacılık sektörü ve bağlantılı olarak reel sektör üzerindeki etkileri saptanmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda uygulamaların yarattığı pozitif - negatif etkileri irdelenmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmasında kredilendirme politikaları ve Basel uygulamaları, uygulamaların sektör yansımaları incelenirken; en son aşamada Türkiye'de hem bankacılık sektörünün hem de reel sektörün bu uygulamalar paralelinde hangi aşamada olduğunun tespit edebilmesini ve somutlaştırabilmesini teminen, her iki sektör üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır.

Bu doğrultuda öncelikle 1. Bölümde kredi ve kredilendirme politikalarının neler olduğu açıklanmış, bu bağlamda kredi politikalarının Türkiye'de ne şekilde hayat bulduğu, uygulanan politikalarda Basel'in yeri ve önemi, Basel yol haritasında Türkiye'nin yeri, Basel'in ertelenme nedenleri açıklanmıştır.

2. bölümde bu politika ve uygulamaların Türk Bankacılık Sektöründe ve bağlantılı olarak reel sektörde etkilerinin neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda KOBİ'lere verilen kredilerde skoring ve ratingin ne kadar etkili olduğu, süreç için Türkiye'deki bankaların Basel'e ilişkin neler yaptığı, genel olarak skoring ve rating için neler yapıldığı ve bu yapılanların bankacılık sektöründe nelere mal olduğu, reel sektörün bu süreçten nasıl etkilendiği ve sürecin reel sektöre maliyeti açıklanmaya çalışılmıştır.

3. bölümde ise ilk 2 bölümde anlatılanlara göre hem reel sektöre hem de bankalara yönelik bir anket çalışması ile yapılmıştır. Bu bağlamda uygulanmakta olan KOBİ kredi politikaları ve yapılan Basel çalışmalarının hem bankacılık sektöründeki hem de reel sektördeki yansımaları incelenmeye çalışılmış, bankacılık sektörünün ve reel sektörün konuya yaklaşımı irdelenmeye ve somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: KREDİLENDİRME POLİTİKALARI VE BASEL UYGULAMALARI

1.1. Kredi

Bankacılık sektörünün en önemli işlevlerinden biri tasarruflarla yatırımlar arasındaki bağlantıyı kurarak fon arzı ile talebi arasındaki aracılık görevini yerine getirmektir. Bu görevini de kredi vererek yerine getirmektedir.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda kredi şu şeklinde tanımlanmaktadır:[1]

> Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır.

1.2. Kredi Riski ve Risk Yönetimi

Risk, bir işleme ilişkin bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın ortaya çıkması ile ekonomik faydanın azalması ihtimalidir. Genel olarak kredi riski ise, problemli kredilerden doğan kayıpları ifade eder. Bir bankanın kredi müşterisinin ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın anlaşma koşullarına uygun biçimde yükümlülüklerini karşılayamama olasılığıdır.

Kredi riski "Banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı bankanın karşılaştığı durum" olarak tanımlanmaktadır.[2]

---

[1] BDDK, "5411 Sayılı Bankacılık Kanunu", Madde 48. (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[2] BDDK, "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2011, s.14.

Risk, verilen bir kredinin tamamının tahsil edilmesine kadar meydana gelebilecek olası tehlikedir. Her kredi işleminde risk söz konusudur. Bankacılıkta karşılaşılan riskleri genel olarak 3 ana grupta toplamak mümkündür:

- Kredi riski,
- Piyasa riski,
- Operasyonel risk.

Tüm dünyada bankalar kredi, piyasa ve operasyonel risklerle karşı karşıyadırlar. Genel olarak kredi riski, problemli kredilerden doğan kayıplardır. Piyasa riski, piyasa fiyatlarındaki hareketler sonucu ve likidite darlığından doğabilecek olası değer kayıplarıdır. Operasyonel risk ise genel anlamda kredi ve piyasa riski dışında bankanın aldığı diğer tüm riskleri kapsar. Bu riskler içinde hatalar, bilgi teknolojisi sistemlerinin bozulması, sahtekarlıklar, vb unsurları saymak mümkündür.[3]

Tüm bu riskleri genel olarak "sistematik riskler" ve "sistematik olmayan riskler" olmak üzere iki ana grupta toplamak mümkündür. Sistematik riskler, beklenmedik olayların sonucu oluşurlar ve tüm işletmeleri aynı yönde az veya çok etkilerler. Bu tür riskler literatürde "Pazar riski" veya "kontrol edilemeyen riskler" olarak da adlandırılmaktadır. Sistematik olmayan riskler ise sadece bir firmayı etkilerken diğer firmaları etkilemeyen, finansal varlıkların bireysel ya da sektörel olarak sahip oldukları risklerdir. Bu tür riskler literatürde "özel riskler" ya da "kontrol edilebilen riskler" olarak da adlandırılmaktadırlar.[4]

Genel olarak kredi riski ile kastedilen, kredi kayıplarındaki değişimden kaynaklanan dalgalanmalar; piyasa riski ile kastedilen, piyasa fiyatlarındaki değişimden kaynaklanan dalgalanmalar; operasyonel risk ile kastedilen ise yetersiz veya yanlış içsel yöntem, kişi ve sistemlerden veya dışsal olaylardan kaynaklanan dalgalanmalardır.[5] Risk yönetimi ise, risk ile getiri arasında geçişin yapılabilmesini sağlayan bir süreçtir.

---

[3] H. Uğur Köylüoğlu, "Risk Yönetimi! Zaman geçirmeden Neden? Nasıl?", **Active Finans** ,Mart – Nisan 2001, s:2.
[4] Dr.Şenol Babuşcu, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Ankara, Akademi Consulting & Training, 2005, s.5.
[5] Bülent Günceler, "Risk Yönetimi", (çevrimiçi) www.iubam.org.tr, Haziran 2005, s.10.

Bir ülkede ortaya çıkan finansal şokun önce bölgesel sonra küresel bir şoka dönüşmesi, vb. faktörler, uluslararası finansal sistemde denetim yapısının güçlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmış ve risk yönetiminin önemini artırmıştır.[6]

1.2.1. Risk Kavramı

Risk, "bir işleme ilişkin bir kaybın ortaya çıkma veya bir giderin ya da zararın vuku bulması nedeniyle ekonomik faydanın azalması ihtimali"ni ifade etmektedir.[7] Riskin en belirgin özellikleri tam ve net olarak bilinememesi, zamanla değişkenlik göstermesi, olumsuz sonuçlar doğurabilir olması ve yönetilebilir nitelikte bulunmasıdır.

Riskler, kontrol edilebilir riskler ve kontrol edilemeyen riskler olarak iki grupta toplanabilmektedirler. Kontrol edilebilir riskler, risk azaltıcı tekniklerin kullanılması veya riski doğuracak işlemlere ilişkin limitler uygulanması suretiyle bankanın zarara uğrama ihtimalinin azaltılmasının mümkün olduğu riskleri; kontrol edilemeyen riskler ise kontrol edilebilir risklerin zaman içinde değişebilirliğine bağlı olarak, herhangi bir risk ölçme ve azaltma tekniği kullanmak veya limit uygulamak suretiyle gerçekleşme olasılığı önceden tahmin edilemeyen ve ortaya çıktığı anda gerçekleşen zarar riskini ifade etmektedirler.[8]

Bankalar, karlılığa ve likiditeye ilişkin kararlar alırken mevcut belirsizliği gidermek üzere tahminde bulunurlar. Tahmin ile gerçekleşmenin aynı ölçülerde olmaması da riski doğurur. Risk, bir olayın ya da olaylar setinin ortaya çıkma olasılığıdır. Bankalar açısından ele alındığında ise, başarısız olmayı ifade eden bir kavramdır.[9]

---

[6] Yrd.Doç.Dr.Mehmet Başar, **Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ'ler**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2007, s.10.
[7] BDDK, "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2011, s.2.
[8] BDDK, a.g.e., s.2.
[9] Faik Çelik, "Risk Yönetimi Genel Yaklaşımı ve Bankacılık Uygulamaları", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Basılmamış Doktora Tezi", İstanbul, 2002, s.3.

1.2.2. Kredi Riski

Kredi riski "Banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı bankanın karşılaştığı durum"dur.[10] Kredi risk yönetiminin amacı bankanın kredilerden beklediği geri dönüşü en uygun koşullarla maksimize etmektir. Bankacılıkta kredi riskinin etkin şekilde yönetimi, risk yönetimi yaklaşımının önemli unsurlarındandır.

Bankalar kredi riskinden kaçınmak için sağlam teminatlar alma ve riski küçültüp çeşitlendirme yollarına giderler. Yetersiz teminat alınması, kredi müşterisinin almış olduğu krediyi yanlış yatırıma yönlendirmesi, kredi borçlusunun iyi niyetli olmaması ve ödememe niyetiyle krediyi almış olması, ani ve derin enflasyon, ekonomideki ani dalgalanmalar, vb. sebeplerle kredi riski oluşabilmektedir.

Kredi risk yönetiminde bankalar, aktif ve pasif politikalar uygulamaktadırlar. Örneğin; kredi değerliliği analizi yapmak aktif bir politikadır. Aktif politikalar riskin zarara dönüşmesini engellemeye yönelik politikalardır. Burada kredi türleri ayrı ayrı ele alınmalı ve müşteri profili dikkate alınmalıdır. Risk zarara dönüştüğünde bankanın kendini hazırlıklı tutmasına yönelik uygulanan öz sermaye yeterliliği, vb. politikalar ise pasif politikalardır.

Genel olarak, "bankanın kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesi" olan kredi riskinin yönetilebilmesi için bankalar, kredi ilişkisine gireceği kişi ve kurumların kredibilitesini ölçmelidirler.

Kredi riskinin ölçülebilmesi için öncelikle kredi riskinin kaynağı bulunmalıdır. Kredi riskinin ölçülmesi; "risklerin tanımlaması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve ölçüm için gerekli süreçlerin geliştirilmesi ve uygulanması" demektir. Kredi riskinin ölçüm ve yönetimine ilişkin geleneksel yaklaşımda kabul edilen temel hususlar ise şöyle sıralanabilir[11]:

- Temel kural sadece iyi kredilerin verilmesidir.
- Teminat alınması esastır.
- Kredi fiyatlaması yapılırken fonlama maliyeti ve kar marjı dikkate alınır.

---

[10] BDDK, a.g.e., s.14.

[11] Doç.Dr. Suat Teker, "BASEL II Ve Sermaye Yeterliliği", **Türkiye Bankalar Birliği Eğitim Notları**, Haziran 2005, s.150.

- İstihbarat yapılamayan küçük firmalara kredi verilmez.
- Temerrüde düşme raslantısal kabul edilir; firmalar arası, sektörler arası ve ekonomik gelişme ile olan korelasyonlar dikkate alınmaz.

Özellikle son yirmi yıl içinde kredi riskinin ölçümü ile ilgili yöntemlerde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ekonomik yapıdaki değişimler kredi riskinin ölçümünün önemini ortaya koymuştur. Tüm dünyada yaşanan iflaslar, kredi teminatlarının değerini yitirmesi, bilanço dışı işlemlerin ağırlık kazanması ve tüm bu yaşananların temerrüt riskini artırması kredi riskinin ölçümünün önemini gözler önüne sermiştir.

Kredi riskinin ölçümüne ilişkin olarak Basel II'de bankalara iki temel alternatif sunulmuştur. Bunlar; standart yöntem ve içsel derecelendirme yaklaşımıdır. Bunların dışında halen yürürlükte olan Basel I çerçevesinde sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına yönelik kredi riski hesaplanması bulunmaktadır.[12]

Kredi riskinin ölçümü için Basel Komite tarafından belirtilen temel ölçüm yöntemleri şunlardır:[13]

- Standart yaklaşım
- Temel içsel derecelendirme yaklaşımı
- Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı

Kredileri riskini ölçmek için farklı modeller kullanılmaktadır. Bu modeller genel olarak şöyle sınıflandırılabilmektedir:[14]

- Niteliksel (qualitative) modeller,
- Kredi skorlama (credit scoring) modelleri,
- Gelişmiş modeller.

---

[12] Babuşcu, **a.g.e.**, s.142.
[13] Murat Koç, "Finansal Piyasalarda Risk Yönetimi", (çevrimiçi) http://www.iubam.org.tr, s.17, Kasım 2005.
[14] K. Evren Bolgün, M. Barış Akçay, **Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları**, 2.baskı, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2005, s.552.

1.2.3. Risk Yönetimi

Risk, bir işleme ilişkin bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın ortaya çıkması ile ekonomik faydanın azalması ihtimalidir. Risk yönetimi ise, risk ile getiri arasında geçişin yapılabilmesini sağlayan bir süreçtir. Alınacak toplam risk, banka sermayesinin taşıyabileceği zarar potansiyelini geçmemelidir. Risk – getiri ilişkisinde optimum bir nokta saptanmalıdır. Alınan riskler hesaplanmış riskler olmalıdır.

Risk yönetimi; zararların oluşmasını engelleyecek tedbirleri almak, oluşabilecek zararlar için ölçme metodu kullanmak, üst yönetimi bilgilendirme sistemi oluşturmak ve manevra gerektiren durumlarda hızlı karar almayı gerektiren sistemleri kurmak demektir. Risk yönetimiyle amaçlanan piyasaların yaşadığı olağanüstü durumlarda bankanın karşı karşıya kalabileceği zarar büyüklüğünü önceden ölçebilmek ve olağanüstü durumlara hazırlıklı olmaktır.[15]

> "Bankalar risk yönetimi sistemi kapsamında, risk politikalarını Kurulca (BDDK) belirlenen esaslar çerçevesinde oluşturmak, uygulamak ve raporlamak zorundadır. Risk yönetimi faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak risk yönetimi birimi ve personeli tarafından yürütülür."[16]

Bankacılık, bir risk alma ve yönetme işidir. Bu nedenle bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan risklerin gereğince anlaşılması, ölçülmesi ve iyi yönetilmesi gereklidir. Sayısal hale getirilmiş ve getirilmemiş riskler eşit bir biçimde dikkate alınmalı; risk yönetiminde belirsizlik kabul edilmeli, ancak saklanmamalıdır.

Bilinmeyenlerden kaynaklanan risk her zaman vardır. Önemli olan bu risklerin olabileceğini öngörmek, kabullenmek ve önlemler geliştirmektir. Risk yönetiminde amaç risklerden korkmak ve kaçmaktan çok, risklerin bilinçli bir şekilde alınması ve etkin bir şekilde yönetilmesi yönünde olmalıdır. Böylece piyasalarda yaşanan olağanüstü durumlarda karşılaşılabilecek zararlar önceden ölçülmüş ve hazırlıklı davranılmış olunur. Mali sistemin dayanıklılığı ve ekonomiye vereceği desteğin sürekliliği, ancak gelişmiş risk izleme sistemleri ve taşınan riskin karşılığında asgari bir sermayenin temini ile mümkündür. Dünya mali piyasalarında meydan gelen dalgalanmalar ve krizler bu hesaplamaları zorunlu hale getirmektedir.[17] Asya

---

[15] Babuşcu, **a.g.e.**, s.16.
[16] "Bankacılık Kanunu", (çevrimiçi) http://www.tbb.org.tr, md:31, Temmuz 2012.
[17] Targan Ünal, "Global Kriz Ortamında Basel II Sorgulanıyor...", Okan Üniversitesi Finans Dergisi, Sayı.2, 2009, s.6.

Krizi'nde de olduğu gibi bir ülkede ortaya çıkan finansal bir şokun öncelikle bölgesel sonrasında da global bir şoka dönüşmesi uluslar arası sistemde denetim yapısının güçlendirilmesi gereğini ve risk yönetiminin önemini ortaya çıkarmıştır.[18]

1970'li yıllarla birlikte Bretton Woods Sistemi'nin yıkılmasıyla birlikte risklerin tanımlanması, ölçülmesi ve yönetilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Uluslararası risk yönetimi kavramının ortaya çıkmasının en temel nedeni olarak küreselleşmeyi göstermek mümkündür. Bankalar açısından risk hacmi giderek artmış, piyasalar içiçe geçmiş ve belirsiz piyasa koşulları oluşmuştur. Son yıllarda tüm dünyada finansal sektörde yaşanan krizler sağlıklı bir finansal sektör yapılanmasının gerekliliğini bir kez daha ön plana çıkarmıştır. Ürünler giderek karmaşık bir hal almış ve çeşitlenmiştir. Tüm bu gelişmeler yasal uygulama ve yaptırımları da beraberinde getirmiştir.[19] Bu süreçte finansal sistemin en önemli kurumları olan bankaların yeniden yapılandırılması önem kazanmıştır. Sermaye yeterliliği ve denetim konularına ağırlık verilmiştir.

Finans piyasalarının hızla küreselleştiği ve uluslararası piyasalarda istikrarın sağlanabilmesi için düzenlemelerin artmaya başladığı günümüz koşullarında risk – getiri ve risk - sermaye ilişkisi, entegre risk yönetimi sistemleri kurulmasının önemini tekrar gözler önüne sermektedir. Sağlıklı bir risk yönetimi sisteminin kurulması için öncelikle finansal kurumların ve özellikle bankaların dikkat etmesi gerekenler kısaca şöyle özetlenebilir:[20]

- Risk yönetimi yalnızca yasal düzenlemelere uygunluk olarak düşünülmemelidir.
- Gelişmiş istatistiksel yöntemlere dayalı ölçüm ve analiz teknikleri kullanılmalıdır.
- Kurulan modellerle beklenmedik durum senaryoları geliştirilmelidir.
- Riske göre performans ölçümü yapılmalıdır.
- Risk – getiri ilişkisine dayanarak sermaye gerekliliğini işkolları bazında hesaplanması teşvik edilmelidir.

---

[18] Başar, **a.g.e.**,, s.10.
[19] Bülent Günceler, "Risk Yönetimi", (çevrimiçi) www.iubam.org.tr, Haziran 2005, s.6.
[20] Cüneyt Sezgin, Yasemin Tüzün, "Dünyada ve Türkiye'de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları", **Active Finans**, Mart – Nisan 2001, s:8.

Risk yönetimi sürecinde; "riskler tanımlanmalı, sayılaştırılmalı ve ölçülmeli; risk politikaları oluşturulmalı ve uygulanmalı; riskler izlenmeli, analiz edilmeli ve raporlanmalı; riskler araştırılmalı ve denetlenmeli"dir.[21]

Risk yönetimi politikaları genel olarak "önleyici politikalar" ve koruyucu politikalar" olarak 2 ana gruba ayrılırlar. Önleyici politikalar, risklerin zarara dönüşmeden önlenmeye çalışıldığı politikalardır. Pozisyonların vadelerinde uyum ve pozisyon açıklarının sınırlandırılması, krediler ve menkul kıymetler portföyünde çeşitlendirme, limitler oluşturma, vb. uygulamalar bu politikaların örnekleridir. Koruyucu politikalar ise herşeye rağmen riskin tamamen giderilemeyeceği varsayımı altında riskleri karşılayacak önlemler alınması şeklindedir. Risk doğduğu zaman bankayı koruyacak tamponlar olarak nitelendirilebilirler. Banka özkaynakları ve ayrılan karşılıklar risk doğduğunda bankayı koruyacak unsurlardır.[22]

Risk politikalarının şirket bünyesine gerektiği gibi nüfuz edebilmesi için risk yönetiminin, üst yönetim ve tüm çalışanlar tarafından tamamen anlaşılması sağlanmalı ve risk kontrol mekanizması her yönüyle teşvik edilmelidir. Alınan riskler ve toplam özkaynaklar arasındaki dengeye dikkat edilmelidir. Temel faaliyet alanlarındaki riskler dağıtılmalı, yoğunlaşma önlenmelidir.

Risk almadan getiri elde edilemez. Ancak risk alınmadan önce risk her yönüyle anlaşılmalı ve şeffaf bir risk yönetimi politikası uygulanmalıdır. Risk ve getiri alternatifleri doğru şekilde ve beraberce değerlendirilmelidir. Riskler her yönüyle ölçülmeli, ancak öte yandan bilgi birikimi ve tecrübenin önemi de yadsınmamalıdır. Risk çeşitliliği sağlanmalıdır. Bu şekilde riskler dağıtılmış ve yumurtalar aynı sepette taşınmamış olur. Risk yönetim uygulamalarında kurumun bütünü tarafından anlaşılabilecek ortak ve açık bir dil kullanılmalıdır.

1.2.4. Kredi Riski ve Türkiye

Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı'nda, etkin ve yeterli bir kredi riski yönetimi ortamının tesis edilebilmesini teminen "kredi riski için gerekli yönetim ortamının oluşturulması; etkin kredilendirme süreçleri tesis edilmesi ve yürütülmesi; uygun kredi yönetimi,

---

[21] A.Nejat Yüzbaşıoğlu, "Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, Aralık 2005, s.22.

[22] Babuşcu, **a.g.e.**, s.18.

kredi riski ölçümü ve kredi izleme işlevleri sürdürülmesi; yeterli risk kontrol yapısı oluşturulması" gerektiği belirtilmektedir. Kredi riski için gerekli yönetim ortamının oluşturulması için ise,

- Kredi riski strateji ve politikalarının oluşturulması,
- Kabul edilebilir risk düzeyinin ve risk limitlerinin belirlenmesi,
- Risk yoğunlaşmasından kaçınılması,
- Yeni ürün ve hizmet sunumlarında kredi riskine ilişkin değerlendirme süreçlerinin oluşturulması,
- Yetki devirlerinin düzenlenmesi,
- İlgililerin hesap verebilirliğinin sağlanması,
- Kredi işlemlerinde görevlendirilecek personelde aranacak niteliklerin belirlenmesi

gerektiği vurgulanmaktadır.[23]

Basel Uzlaşıları ile de ulaşılması amaçlanan temel hedef risklerin etkin yönetimidir. Basel Uzlaşılarının uygulamaya konduğu Türk Bankacılık sektöründe de dolayısıyla bu paralelde düzenlemeler yapılmaktadır. Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı da bunun en temel örneklerindendir.

Basel II düzenlemesinin temel amaçları genel olarak şu şekilde özetlenebilmektedir:[24]

- Bankalara sunduğu alternatif yöntemlerle tekdüzeliği ortadan kaldırmaktadır. Bankalara yapıları ile uyumlu olan yöntemi seçme imkanı tanınması,
- Basitlik ile riske duyarlılığın dengeli bir şekilde yöntem içinde barındırılması ;dolayısıyla olabildiğince basit ve uygulanabilir bir yapı oluşturulması, ancak söz konusu basitleştirmenin riske duyarlılık hususuna zarar vermemesi,
- Sermaye yeterliliği ölçümlerinin riske daha duyarlı bir hale getirilmesi,
- Bankaların etkin risk yönetim sistemlerini kurmaları ve geliştirmelerinin teşvik edilmesi,
- Kamuya açıklanan sermaye yeterliliği bilgilerinin kapsamının ve içeriğinin genişletilmesi,

---

[23] BDDK, "Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı", Haziran 2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, madde 4.

[24] Hüseyin Serdar Yalçınkaya, **Basel II Kriterleri Çerçevesinde Kaynak Kullanım Optimizasyonu**, Konya, Kömen Yayınları, 2011, s.22.

- Banka sermaye yeterliliği düzeyinin banka ve denetim otoritesi tarafından değerlendirilmesi,
- Sermaye yeterliliğine ilişkin bilgilerin kamuya açıklanması suretiyle finansal ve ekonomik istikrara katkı sağlanması.

Türkiye'de Basel II çalışmaları ve kredi riski uygulamalarında gelinen noktayı incelemek için BDDK'nın Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporları incelendiğinde, Basel II/Kredi Riski hesaplamaları için bankaların büyük çoğunluğunun Basel II'nin hayata geçmesi sonrası 2 yıl içinde farklı portföyler bazında ileri yöntemlere geçmeyi planladığı, bu nedenle veri topladıkları görülmektedir. Öte yandan yine bankaların büyük bir bölümünün stres testleri uyguladıkları ve kredi riski analiz sonuçlarını karar alma süreçlerinde kullandıkları anlaşılmaktadır.

Bankaların nihai olarak kullanmayı hedefledikleri yöntemler aşağıdaki tabloda yüzdesel olarak belirtilmiştir. Buna göre bankaların %4,6'sı nihai olarak standart yöntemde kalmayı hedeflerken, %2,1'i temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı, %93,2'si ise ileri içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı hedeflemektedirler.[25]

Tablo 1: Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riski İçin Nihai Olarak Kullanılması Hedeflenen Yöntem (%)

	Bankalar (%)
Standart Yöntem	4,6
Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	2,1
İleri İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	93,2

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu – Mart 2013, s.9.

Başarılı bir kredi risk yönetimi sistemi için "kredi kültürü oluşturulmalı, kredi onay süreci oluşturulmalı, kredi onay sürecinin performansı ölçülmeli ve onay sürecinde karşı karşıya kalınan riskler için gerekli kontrol mekanizmalarının oluşturulmalı"dır. Bankalar yeterli karşılık ve rezervlerin belirlenmesi için kredilerin durumunun izlenmesine yönelik bir sisteme sahip

[25] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013", Mart 2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

olmalıdırlar. Kredi portföy durumuna ilişkin ayrıntılı bilgi bulunan bir veri tabanına sahip olunması kredi riskinin yönetiminde çok önemli bir unsurdur. Böylece kurulan sistemin etkin bir şekilde çalışması sağlanmış olur.

1.3. Bankacılık Sektöründe Kredi Politikası

Güvenli ve etkin bankacılığın temel taşı; kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik yazılı politika ve prosedürlerin oluşturulması ve bunların uygulanmasıdır. Kredi politikaları, bankanın kredi verme faaliyetlerine ilişkin çerçeveyi oluşturmaktadır. Kredi politikaları ile portföy yapısı, fiyat, kredi limitleri, yetki dağılımı gibi konular belirlenir. Bu politikalar bankanın piyasadaki durumu, ticaret alanı, personelin yeteneği ve kullanılan teknoloji gibi çeşitli iç ve dış faktörler dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Doğru şekilde geliştirilen ve uygulanan kredi politikaları bankaların;

- Güvenilir kredi verme standartlarını yürütmesini,
- Kredi riskini izlemesini ve kontrol etmesini,
- Yeni iş imkanlarını uygun olarak değerlendirmesini,
- Problemli kredileri tanımasını ve yönetmesini

sağlar.[26]

Kredi politikaları, kredi riskinin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve yönetimine yönelik yazılı politika oluşturulması ve uygulanmasıdır. Kredi politikalarının yazılı hale getirilmesi ile kredilendirme süreçlerinin standartlaştırılması hedeflenmektedir. Kredi politikaları;

- Kredi değerlendirme modellerinin kurulması;
- Kredi risklerinin ölçülebilir hale gelmesi,
- Kredilerin izlenmesi,
- Risk yoğunlaşmalarının yönetilmesi,
- Konjonktürel değişikliklere göre gerekli güncelleme ve düzenlemelerin yapılması

hususlarını içermeli; düzenli olarak gözden geçirilmeli ve güncelliği korunmalıdır.

---

[26] TBB, "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler", (çevrimiçi) Temmuz 1999, http://www.tbb.org.tr, Temmuz 2012.

Kredi politikaları "müşterinin kredi değerliliği, kredi tahsis ve izleme süreçleri, teminat yapısı, uygulanacak vade ve fiyat politikası, istisna yapılacak uygulamalar" hususlarında belirleyici olmalıdır.

Kredi politikası; bankaların müşterilerine karşı kredi işlemlerinde uyguladıkları ilkeler bütünüdür. Bankalar, en uygun vadede yüksek getiri ve en az riskle kredi kullandırmak isterler. Bankaların kredi taleplerini değerlendirirken "Kredi limitleri, Müşterilerin özellikleri, Faiz oranları, Vade, vb." konularda uygulamış oldukları ilkeler kredi politikalarını oluşturmaktadır. Bankacılık sektöründe uygulanan kredi politikalarının temel unsurlarını genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Kredi türleri,
- Kredi vadeleri,
- Talep inceleme süreci,
- Kredi kararı süreci,
- İstenecek belgeler,
- Teminatlar,
- Faiz, komisyon, masraf ve ücretler,
- Geri ödeme koşulları,
- Kredi limitleri,
- Problemli kredilerde izlenecek politikalar.

Bankaların kredi politikaları ekonomik koşullar ve yapısal düzenlemelere uyum sağlayabilecek bir yapıda olmalıdır. Kredi politikasını etkileyen başlıca faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür:[27]

1. Müşteri ilişkisi: Bankaları kendilerine yakın birey ve işletmelerle çalışmayı tercih etmelerinin sebebi bankaların sunduğu diğer hizmetlerden yararlanma olasılığının fazla olması, istihbaratın kolay yapılması ve kredinin kolay izlenmesidir.

[27] Yrd.Doç.Dr.Mehmet Başar, Yrd.Doç.Dr. Metin Coşkun, **Bankacılık Uygulamaları,** Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2006, s.149.

2. Kredi portföyünün yapısı: Kredi politikasını belirleyen kredi komiteleri, toplam mevduat/toplam kredi, toplam kredi/ Öz sermaye ya da toplam kaynak/toplam kredi oranlarının belli seviyede olmasına dikkat ederler. Bankalar kaynaklarını, mevzuatı ve rakip bankaların kredi politikalarını göz önünde bulundurarak kredilere ne kadar fon ayrılacağını belirlerler. Kaldıraç oranlarını dikkate alırlar.

3. Kredi yetki sistemi: Bu sistem; kredi kararlarının hızlandırılması ve kredi analizlerinin sağlıklı yapılması için önemlidir. Bankanın organize yapısına göre "Yetki Sistemi" üzerinde Şube ve Genel Müdürlük kredi açma yetki ve limitlerinin sağlıklı bir şekilde yönetilmesi açısından önemlidir.

4. Kredi derecelendirme sistemi: Bu sistem; başvuru formlarının değerlendirilmesinde işlem yükünü azaltır. Müşteri portföyünün kalitesini korur ve kredi standartlarını oluşturur. Tüm kredi başvurularını otomatik olarak değerlendirir. Puanlama yapılırken; gelir düzeyi, borç ödeme yeteneği, eğitim ve iş durumu, mal varlıkları, teminatlar ve kefiller, vb. unsurlar analiz edilip otomatik olarak değerlendirilir.

5. Finansal Olan ve Olmayan Analizler: Finansal analiz; işletmenin finansal açıdan mevcut durumunu, gelişiminin yeteneğini belirlemek için finansal tablo kalemleri arasındaki ilişkilerin ve değişikliklerin incenenmesi ve diğer işletmelerle karşılıştırılması hakkında çalışmalar yapılmalıdır. Finansal olmayan analiz; firmanın geçmiş, bugünkü gelecekteki performansını etkilemiş ve etkileyebilecek tüm etmenlerin incelenmesini ve değerlendirilmesini içermektedir. Tüm bu analizlere; kredi puanlamasında ve diğer kredi analizlerinde kapsamlı bir şekilde yer verilmelidir.

6. Kredilerin yeniden gözden geçirilmesi: Tüm kredilerin sistematik olarak gözden geçirilmesi, banka yetkililerine kredi-risk (kredilerde) önlem alınması hususunda erken uyarı sağlanmasını içermektedir.

Kredi riski yönetimi, kredilerin portföy olarak yönetildiği, beklenen ve beklenmeyen zarar hesaplamalarının yapıldığı ve kredi fiyatlamasının riske göre yapıldığı bir yönetim sistemi olarak

algılanmalıdır. Amaç risk almamak değil, ölçülebilen kredi risklerini almak olmalıdır. Bankalar, sağlıklı bir kredi risk yönetimi için bağımsız bir kredi risk yönetimi birimi kurmalıdırlar. Bu birim içsel derecelendirme sisteminin dizaynı, seçimi, entegrasyonu ve performansından sorumlu olmalı; denetim ve kontrole tabi olmalıdır.[28]

Doğru bir kredi risk yönetimi yapılabilmesi için öncelikle güçlü bir kredi kültürünün oluşturulması gerekmektedir. Risk - getiri hesaplaması doğru şekilde yapılmalıdır. Süreçte görev alanların sorumlulukları ve uygulanacak kredi politikaları net şekilde belirlenmelidir. İyi tanımlanmış bir kredi derecelendirme sistemi oluşturulmalı ve etkin kontrol mekanizmaları yaratılmalıdır.

Risk yönetimi yaklaşımları ve politikalarının doğal bir sonucu olarak bankalar kredi politikalarına yön vermektedirler. Kredilerin ve kredi riskinin yönetilmesi için belli yapılar oluşturulmalıdır. Bu yapıları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:[29]

- Kredi süreçlerinin oluşturulması,
    1. Kurumsal ve ticari kredi süreci,
    2. Bireysel krediler süreci,
    3. Bankalar arası işlemlere ilişkin süreç,
    4. Menkul değer işlemleri süreci.
- Erken uyarı sistemlerinin kurulması,
- Rating sistemlerinin oluşturulması,
- Risk primi sistemlerinin oluşturulması,
- Limitler oluşturulması,
- Teminatlar alınması,
- Türev ürünlerin kullanılması,
- Kredi riskinin ölçümü,
- Ekonomik sermaye hesaplaması,
- Stres testi ve senaryo analizi yapılması.

---

[28] TBB Çalışma Grubu, Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Haziran 2006, Sayı 57, s.39.
[29] Babuşcu, **a.g.e.**, s.100.

1.3.1. Kredi Politikalarında Skoring – Rating'in Yeri

Bankalarda kullanılmakta olan skoring ve rating sistemleri, borçlunun gözlemlenebilen özellikleri hakkındaki veriyi temerrüt ihtimalini hesaplamak için ya da borçluları farklı temerrüt gruplarına ayırmak için kullanılır. Bu modeller sayesinde temerrüt riskinin açıklanmasında hangi faktörlerin etkili olduğu numerik olarak belirleneceği gibi, bu faktörlerin görece önemleri de değerlendirilebilmektedir. Kullanılacak olan data belirlendikten sonra bir istatistiki teknik yardımıyla temerrüt olasılığı ölçülür ya da temerrüt riski grupları belirlenir.[30]

Yapılan ölçüm ve derecelendirmeler, kredi süreci döngüsünün ve dolayısıyla oluşturulacak olan kredi politikalarının bir halkasıdır. Kredi başvurusunda bulunan bir müşterinin kredi derecesinin saptanması gerekmektedir. Sistemsel girişler yapılıp sonuçlar elde edildikten sonra müşterinin kredi notu oluşur. Akabinde ise kredi sistemsel olarak ya da uzman görüşü ile birlikte sonuçlandırılır. Bankanın bir borçluya belli bir not atarken kullandığı tanım, kriter ve süreçler yeterince açık ve detaylı olmalı; uzman görüşlerini de içerecek şekilde anlamlı ve tutarlı bir risk farklılaştırmasını sağlamalıdır. Model sonuçları üzerine etki edecek uzman görüşleri kıyaslanabilirlik, ölçülebilirlik ve denetlenebilirlik amacı ile sayısal olarak ifade edilmeye çalışılmalıdır. Kriterler ile banka kredi politikaları tutarlı olmalıdır. Bankanın subjektif yargılarla model sonuçlarının nasıl birleştirileceğini gösteren yazılı dokümanları bulunmalıdır. Doküman en az yılda bir kez güncellenmelidir.[31]

Skoring / Rating, kredi borçlusunun riskinin ölçülmesinde kullanılan sistemdir. Bu amaçla yapılan analizlerle kredi talebinde bulunan bir kişi ya da kuruluşun kredi değerliliği konusunda bir karara ulaşabilmek için gerekli görülen çeşitli bilgi ve etkenlerin değerlendirilmesi sağlanır. Sonucunda ise müşterinin hangi şartlarda ve tutarlarda kredilendirilmesi, bankaca ne kadar risk alınması gerektiği saptanır.[32]

---

[30] Bolgün, Akçay, **a.g.e.**, s.553.
[31] TBB Çalışma Grubu, Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Haziran 2006, Sayı 57, s.36.
[32] Çağlayan Bodur, Suat Teker, "Ticari Firmaların Kredi Derecelendirilmesi: İMKB Firmalarına Uygulanması", **itüdergisi/b**, Aralık 2005, sayı 1, s.26.

Skoring ve Ratingin süreç içindeki gelişimine baktığımızda aşağıda belirtilen hususlara ulaşılmaktadır. Buna göre;

- İlk olarak 1837 – 1841 arasında ABD ekonomisinde yaşanan çöküşün ve şirketlerin taahhütlerini yerine getirememesinin ardından Lewis Tappan ilk rating şirketini kurmuştur. Bundan sonra 1909 yılında John Moody tarafından ilk kez firma borcu için derecelendirme yapılmış ve "en yüksek kalitedeki borç, orta kalitedeki borç, düşük kalitedeki borç" olmak üzerinde üçlü bir ayrıma gidilmiştir. 1929'da yaşanan buhranın ardından 1931 yılında Wall Street'in çöküşüyle birlikte ilk kez derecelendirmeler düzenleyici amaçlarla kullanılmıştır. Bunu izleyen süreçte 1932 yılında Duff & Phelps, 1941 yılında S&P kurulmuştur.[33]

- 1970 ve 80'lerde makroekonomik değişkenlerdeki hareketlilik riskleri artırarak ratinge olan ihtiyacı artırmıştır. 1990'lı yıllarda ise bir yandan artan rekabet karşısında şirketlerarası birleşmeler, liberalizasyon, globalizasyon ve menkul kıymetleştirme eğilimleri, diğer yandan yaşanan finansal krizler ratinge olan ihtiyacı en üst düzeye çıkarmıştır.

Günümüzde dünyadaki önemli rating şirketleri "Standart & Poors(ABD), Moody's(ABD), Fitch (Fitch IBCA-DCR)(Ingiltere), JCR(Japonya)"dır.

- Skoringe ilişkin teknikler ise öncelikle 1960'lı yılların başında ABD'nde; 1970'li yılların başlarında ise İngiltere'de uygulanmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren skoring hızla tüm Avrupa'ya ve ardından da 1980'li yılların başında Avusturalya'ya yayılmıştır.[34] Günümüzde başta gelişmiş ülke ekonomileri olmak üzere birçok ülkede kredi tahsisi, kredi takibi, performans ölçümü, karlılık analizi, pazarlama, dağıtım gibi konularda reel sektör ve hizmet sektörü tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Dünya finans pazarına hakim ve özellikle bireysel alanda operasyonları bulunan kurumlar tarafından da kullanıldığı görülmektedir.[35]

---

[33] Nesrin Şirvan, Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi, çevrimiçi http://www.kadirtuna.com,Haziran 2005, s.3.
[34] Nigel Weir, Credit Scoring Workshop "The Principles of Credit Scoring", Şubat 1996, İstanbul, s.2.
[35] Önder Halisdemir, "Bireysel Kredi Riskinin Ölçümünde Kredi Skorlaması Tekniğinin Kullanımı", **Active Finans** ,Temmuz – Ağustos 2002, s.2.

Skoring ve Rating, Basel II'deki temel yöntemlerden biri olan içsel derecelendirme bazlı yöntemin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla Basel II dökümanında da ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Yöntem özellikle Basel öncesi dönemde uygulanmakta olan geleneksel yöntemlerden çok farklıdır. En temel farklılık amaçlarda ortaya çıkmaktadır. Geleneksel yöntemlerde öncelikli amaç iyi kredi vermek iken, Basel ile birlikte ise yerleştirilmeye çalışan temel kavram iyi kredi vermekten önce alınan kredi riskini doğru şekilde yönetebilmek ve bir risk yönetimi kültürü oluşturabilmektir. Risk odaklı bir sistem oluşturulmaya çalışılmaktadır. Geleneksel uygulamalarda kararlar subjektiftir. Riskler sayısallaştırılmadığından doğru fiyatlama yapılamamakta ve risklerini daha iyi yönetebilen firmalar bu avantajlarını kullanamamaktadırlar. Öte yandan aynı firma / birey için farklı bankalardan farklı kredi sonuçları çıkabilmektedir. Bu nedenle geleneksel yaklaşımdan risk odaklı kredilendirmeye yönelinen bir sürece girilmiştir.

Bankalar, kredi riskinin yönetiminde kurum içi rating sistemlerini geliştirmeli ve kullanmalıdırlar. Rating sistemi bankanın faaliyetlerinin yapısı, büyüklüğü ve karmaşıklığı ile uyumlu olmalıdır.

Skoring ve Rating sistemleri ile amaçlanan müşterileri risklerine göre sınıflandırmak ve müşterilerin gelecekteki temerrüde düşme olasıklarını tahmin etmektir. Borçlu için hesaplanan not, borçlunun geri ödeme kapasitesini ölçmeye yarayan ve bu nedenle sermaye piyasalarındaki rolünü değerlendiren profesyonel bir görüştür. Sermaye piyasalarında faaliyet gösteren kurumlara, yatırımcılara, aracılara ve düzenleyicilere değerlendirmelerinde yardımcı olur.[36] Skoring ve Rating sistemlerinin kullanılmasının avantaj ve dezavantajları şu şekilde sıralanabilir:[37]

- Yanlı değildir.
- Nesneldir.
- Sonuçlar gerçektir.
- Tüm başvuruları dikkate alır.
- Her türlü mevcut veriyi gözönüne alır.
- Çeşitli karar seviyelerine sahip olabilir.

[36] Roger P. Nye, "Türkiye'de Kredi Derecelendirmesi", **Active Finans**, Mayıs 2004, s:1.
[37] PriceWaterhouseCoopers, Bireysel Kredi Portföy Yönetiminde Skorkart Kurulumu ve MIS Raporlaması, Eğitim Notları, 14 Haziran 2006, s.24.

- Çoğu zaman kararlar hazırdır.
- Niceliksel ve niteliksel geçmiş veriye ihtiyaç duyar.
- Önemli istatiksel tecrübeye ihtiyaç duyabilir.
- Otomasyon sağlanmış çevrelerde uygulanması gerekmektedir.

Skoring ve Rating sistemlerinin kullanılmasının önemi her geçen gün daha da artmakta ve dolayısıyla yeni modeller geliştirilmektedir. Tüm bunlarla; "temerrüde düşen kredi sayısının azaltılması, müşteri bilgi toplama sisteminin standardize edilmesi, kredi performansının değerlendirilmesi ve raporlanması için ortak bir sistem kurulması" amaçlanmaktadır.

Riskin ölçülebilmesi için sayısallaştırılması gerekmektedir. Bu sayısallaştırma işlemi bireysel kredilerde skorlama (scoring), ticari kredilerde ise derecelendirme (rating) olarak adlandırılmaktadır. Basel II'de içsel derecelendirme sistemlerinin en önemli kısmını oluşturan scoring ve rating için temel özellikler ayrıca belirtilmiştir.[38]

Mayıs 2009'da Strasbourg'daki Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilen Yönetmelikle kredi derecelendirme mekanizmasının şeffaflığını ve bağımsızlığını artırmaya yönelik bir takım kurallar belirlenmiştir. Temel amaç kredi derecelendirmesinde güvenilir bir standardın sağlanmasıdır. Bu nedenle AB'de faaliyet göstermek isteyen tüm derecelendirme kuruluşlarının şeffaflık ve bağımsızlık unsurlarını sağlaması beklenmektedir. Ekonomik krizden kredi derecelendirme kuruluşlarının sorumlu tutulması bu yapılanmada etkili olmuştur. Derecelendirme kuruluşlarına yönelik olarak "mali piyasa koşullarının kötüleştiğini zamanında fark edememeleri, derecelendirmelerini zamanında yapamamaları ve bu nedenle kredi piyasasının yeni risklere uyum sağlayamaması" şeklinde birçok eleştiri yapılmıştır.[39]

1.3.2. Dünyada Bankacılık Sektöründe Uygulanan Genel Kredilendirme Politikaları

Bankaların kredi politikaları ve kurdukları sistemsel yapılar paralellik arz etmeli ve mümkün olduğunca subjektiflikten uzak olmalıdır. Bu bağlamda kredi riskinin ölçümü ve derecelendirme, kredi süreci döngüsünün ve kredi politikalarının en temel halkasıdır. Kredi

[38] Babuşcu, **a.g.e,** s.280.
[39] Ünal, **a.g.e.,** s.8.

başvurusunda bulunan bir müşterinin kredi derecesinin saptanırken sistemsel girişler yapılıp sonuçlar elde edildikten sonra müşterinin kredi notu oluşur. Akabinde ise kredi sistemsel olarak ya da uzman görüşü ile birlikte sonuçlandırılır. Bankanın bir borçluya belli bir not atarken kullandığı tanım, kriter ve süreçler yeterince açık ve detaylı olmalı; uzman görüşlerini de içerecek şekilde anlamlı ve tutarlı bir risk farklılaştırmasını sağlamalıdır. Model sonuçları üzerine etki edecek uzman görüşleri kıyaslanabilirlik, ölçülebilirlik ve denetlenebilirlik amacı ile sayısal olarak ifade edilmeye çalışılmalıdır. Kriterler ile banka kredi politikaları tutarlı olmalıdır. Bankanın subjektif yargılarla model sonuçlarının nasıl birleştirileceğini gösteren yazılı dokümanları bulunmalıdır.

Yapılan analizlerle kredi talebinde bulunan bir kişi ya da kuruluşun kredi değerliliği konusunda bir karara ulaşabilmek için gerekli ve ilgili görülen çeşitli bilgi ve etkenlerin değerlendirilmesi sağlanır ve sonucunda müşterinin hangi şartlarda ve tutarlarda kredilendirilmesi, bankaca ne kadar risk alınması gerektiği saptanır. Kredi riskinin ölçümü ve derecelendirme, kredi politikalarının en temel halkasıdır. Bu bağlamda, kredi riskinin ölçümü ve derecelendirmenin süreç içinde izlediği seyri şu şekilde özetlemek mümkündür:

19. y.y. da ABD'de borç talep edenler ile fon sağlayanlar arasındaki ilişkilerin gelişmesi sonucu rating giderek yayılmış ve bugün dünya genelinde başta ülkeler için olmak üzere bir çok kuruluş tarafından kullanılmaya başlanmıştır. İlk olarak 1837 – 1841 arasında ABD ekonomisinde yaşanan çöküşün ve şirketlerin taahhütlerini yerine getirememesinin ardından Lewis Tappan ilk rating şirketini kurmuştur. Bundan sonra 1909 yılında John Moody tarafından ilk kez firma borcu için derecelendirme yapılmış ve "en yüksek kalitedeki borç, orta kalitedeki borç, düşük kalitedeki borç" olmak üzerinde üçlü bir ayrıma gidilmiştir. 1929'da yaşanan buhranın ardından 1931 yılında Wall Street'in çöküşüyle birlikte ilk kez derecelendirmeler düzenleyici amaçlarla kullanılmıştır. Bunu izleyen süreçte 1932 yılında Duff & Phelps, 1941yılında S&P kurulmuştur.[40]

1970 ve 80'lerde makroekonomik değişkenlerdeki hareketlilik riskleri artırarak ratinge olan ihtiyacı artırmıştır. 1990'lı yıllarda ise bir yandan artan rekabet karşısında şirketlerarası birleşmeler, liberalizasyon, globalizasyon ve menkul kıymetleştirme eğilimleri, diğer yandan yaşanan finansal krizler ratinge olan ihtiyacı en üst düzeye çıkarmıştır. Scoringe ilişkin teknikler

[40] Şirvan, a.g.e., s.3.

ise öncelikle 1960'lı yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra ise 1970'li yılların başlarında İngiltere'de de scoring uygulamalarına geçilmiştir. 1970'li yılların başında İngiltere'nin scoring ile tanışmasının ardından scoring hızla tüm Avrupa'ya ve ardından da 1980'li yılların başında Avusturalya'ya yayılmıştır.[41] Günümüzde başta gelişmiş ülke ekonomileri olmak üzere birçok ülkede kredi tahsisi, kredi takibi, performans ölçümü, karlılık analizi, pazarlama, dağıtım gibi konularda yaygın olarak kullanılmaktadır. Dünya finans pazarına hakim ve özellikle bireysel alanda operasyonları bulunan kurumlar tarafından kullanılmaktadır.[42]

Skorlama (scoring) ve derecelendirme (rating) sistemleri içsel derecelendirme bazlı yöntemin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle Basel II düzenlemelerinde de ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Özellikle Basel öncesi dönemde uygulanmakta olan geleneksel yöntemlerden çok farklı bir süreçtir. Geleneksel yöntemlerde öncelikli amaç iyi kredi vermektir. Basel ile birlikte ise yerleştirilmeye çalışan iyi kredi vermekten önce alınan kredi riskini doğru şekilde yönetebilmek ve bunun için de bir risk yönetimi kültürü oluşturabilmektir. Risk odaklı bir sistem oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Bankalar, yeterli karşılık ve rezervlerin belirlenmesini içermek üzere kredilerin izlenmesine yönelik bir sisteme sahip olmalıdırlar. Kredi riskinin yönetiminde kurum içi rating sistemlerini geliştirmeli ve kullanmalıdırlar. Rating sistemi bankanın faaliyetlerinin yapısı, büyüklüğü ve karmaşıklığı ile uyumlu olmalıdır. Bankaların kredi riskinin ölçümüne yönelik bilgi erişim sistemleri ve analitik teknikleri olmalıdır. Bilgi erişim sistemleri, bankanın kredi portföy kompozisyonu ve risk yoğunlaşmalarının tespitine yönelik yeterli bilgiyi temin etmelidirler ve kredi portföyünün niteliğini ve kompozisyonunu izlemeye yönelik sistemlere sahip olmalıdırlar. Öte yandan bankalar kredi portföylerini değerlendirirken ekonomik koşullarda olabilecek muhtemel değişmeleri de göz önünde bulundurmalı ve zor koşullar altında karşılaşabilecekleri kredi risklerini de değerlendirmelidirler.[43]

---

[41] Nigel Weir, Credit Scoring Workshop "The Principles of Credit Scoring", Şubat 1996, İstanbul, s.2.
[42] Önder Halisdemir, "Bireysel Kredi Riskinin Ölçümünde Kredi Skorlaması Tekniğinin Kullanımı", **Active Finans** ,Temmuz – Ağustos 2002, s.2.
[43] Türkiye Bankalar Birliği, "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler", (çevrimiçi) http://www.riskyonetimi.com, Ocak 2006.

1980'lerden itibaren finansal piyasaların küreselleşmesiyle birlikte bankacılık işlemleri daha karmaşık bir hal almış ve bu durum korunma amaçlı türev araçların artmasına, risk yönetimi yaklaşımlarının ve dünyada kredi politikalarının farklılaşmasına neden olmuştur. Bu farklılaşma genel olarak şu şekilde sınıflandırılabilmektedir:[44]

- 1980'li yıllarda hakim olan yaklaşım "gelir ve maliyet yönetimine odaklı yaklaşım"dı. Bu yaklaşım; transfer fiyatlama, faaliyet esaslı maliyetleme, piyasa fiyatıyla değerlemeyi içermekteydi.
- 1990'lı yıllarda bu sayılanlardan farklı olarak "risk - getiri performansına odaklı yaklaşım" kavramı önem kazanmıştır. Bu yaklaşım; riske maruz değer (RMD / VaR), riske göre düzeltilmiş getiri (RORAL, RAROC) ve portföy yönetimi kavramlarını içermektedir.
- 2000 ve sonrasında ise tüm bunlara hissedarlar için değer yaratmaya odaklı karlılık ve risk yönetimi, karlılık ve risklerin entegre edilmesi ve geleceğe odaklı yönetim anlayışı da eklenmiştir.

Gelişmiş risk yönetimi uygulamalarının kullanıldığı ülkelerde, kurumlar kredi kayıplarına karşı ayrılan rezervleri ile kendilerini korumaktadırlar. Gelecekte oluşabilecek kredi portföy kayıplarını öngörmek oldukça zor olmakla beraber, istatiksel analizler kredi kayıplarına karşı korunmak için gerekli sermaye ve rezervlerin belirlenmesinde ve yönetim kararlarının alınmasında yardımcı olmaktadırlar.

Ülkeler arasında uygulanmakta olan kredi politikalarının farklılık arz etmesi gibi bankacılık düzenlemeleri de farklılık arz etmektedir. Bu durum ise uluslar arası piyasalarda faaliyet gösteren bankalar için rekabette dezavantaj yaratmaktadır. Bu anlamda bankaların faaliyet gösterdikleri hukuki çevreye göre farklı muamelelere maruz kalmamaları ve haksız rekabete uğramamalarını teminen bankacılık düzenlemeleri konusunda ortak bir hareket tarzının benimsenmesi amacıyla BIS bünyesinde Basel Bankacılık Denetim Komitesi kurulmuştur. Komite uluslar arası bankacılık konusunda belirleyici olmuştur.[45]

---

[44] Teker, **a.g.e.**, s.1.

[45] Dr. Göksel Tiryaki, **Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990 – 2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)**, İstanbul, G.M.Matbaacılık ve Ticaret A.Ş., Yayın No.289, 2012, s.74.

1.3.3. Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Uygulanan Genel Kredilendirme Politikaları

Bankalar etkin kredilendirme süreçleri için kredi politikalarını oluştururlar. BDDK tarafından hem bu politikaların oluşturulması hem de borçlu bazında kredi kayıtlarının tutulması, saklanması ve paylaşımına ilişkin süreçlerin belirlenmesi zorunlu tutulmaktadır.

Bu husus BDDK'nın "Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı"nın 5. maddesi ile düzenlenmektedir.

> "Bankalar kredi riskine ilişkin stratejilerini yazılı olarak belirlemek ve bu stratejilere uygun politika ve uygulama usulleri geliştirmek zorundadır."[46]

Doğru bir kredi risk yönetimi yapılabilmesi için öncelikle güçlü bir kredi kültürünün oluşturulması gerekmektedir. Bu kültür oluşturulurken banka üst yönetiminin katkı ve desteği gerekli ve önemlidir. Risk - getiri hesaplaması doğru şekilde yapılmalıdır. Süreçte görev alanların sorumlulukları ve uygulanacak kredi politikaları net şekilde belirlenmelidir. İyi tanımlanmış bir kredi derecelendirme sistemi oluşturulmalı ve etkin kontrol mekanizmaları yaratılmalıdır.

Bankalar, sağlıklı bir kredi risk yönetimi için bağımsız bir kredi risk yönetimi birimi kurmalıdırlar. Bu birim içsel derecelendirme sisteminin dizaynı, seçimi, entegrasyonu ve performansından sorumlu olmalı; denetim ve kontrole tabi olmalıdır.

Bankacılık Kanunu'nun 31.maddesinde şu ifade yer almaktadır:

> "Bankalar risk yönetimi sistemi kapsamında, risk politikalarını Kurulca (BDDK) belirlenen esaslar çerçevesinde oluşturmak, uygulamak ve raporlamak zorundadır. Risk yönetimi faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak risk yönetimi birimi ve personeli tarafından yürütülür."

[46] BDDK, "Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı", Haziran 2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, madde 5.

Etkin bir kredi risk yönetim modeli oluşturulabilmesi için belli şartların sağlanması gerekmektedir. Bunlar:[47]

- Kredi risk yönetimine uygun bir yönetsel ortam ve uygun organizasyon yapısı kurulmalıdır.
- Kredi değerlendirme ve karar süreçleri net bir şekilde tanımlanmalı ve kollektif kurallara bağlanmalıdır.
- Kredi riskinin ölçümü ve kredilerin izlenmesi parametrik bazlı modellere dayandırılmalıdır.
- Kredilendirme sürecindeki tüm aşamalarda toplanan veriler CRM (Customer Relationship Management) tabanı üzerinde işlenebilir ve kullanılabilir olmalıdır.
- Riskin kontrolü ve portföy yönetimi süreçlerinde "erken uyarı" mekanizmasının etkinliği sağlanmalıdır.
- Tek tek bireyler / firmalar ve gerektiğinde portföyün geneli için kurulacak senaryo analizleri ile stres testlerinin yapılabilmesi için altyapı kurulmalıdır.
- Etkin denetim ve stratejik yönetim için, sağlıklı bir yönetim bilişim sistemi kurulmalıdır.

Yine BDDK'nın "Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı"nın 14. ve 15. maddelerinde şu ifadelere yer verilmektedir:

> "Bankalar, her bir kredi türü itibariyle geri ödeme kapasitesinin hesaplanmasına ve kredi onaylarında müşterinin borç servisi oranının kredi risk politikalarında belirlenmiş olan sınırlara uygunluğunun izlenmesine ilişkin uygulama usul ve esaslarını oluşturmak zorundadır."

> "Bankalar, kredi ilişkisine girilecek kişilerin kimliği, güvenilirliği ve itibarı hakkında yeterli bilgiler sağlar. Özellikle, suç geliri elde eden veya suç gelirini aklama amacıyla hareket eden kişilere kredi verilmesinden kaçınılmasına yönelik sıkı politikalar oluşturulur."

Aynı Tebliğ Taslağının 16. Maddesinde ise;

> Bankalar her bir kredi için risk/getiri ilişkisini değerlendirmenin yanı sıra bu işlemin karlılığını da değerlendirirler. Kredinin verilip verilmeyeceğine, verilecek ise hangi koşullarda verileceğine ilişkin değerlendirmeler, mümkün olduğu ölçüde fiyatlanan ve fiyatlanamayan tüm unsurlar dikkate alınarak

[47] M.Cengiz Göğebakan, Active Finans, **Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli** , Ocak - Şubat 2004, s:2.

yapılacak risk ve beklenen getiri ilişkisine göre tesis edilir. Risklerin değerlendirilmesinde kötümser senaryolar ve bunun kredi alan üzerindeki etkileri de değerlendirmeye dahil edilir.[48]

denmektedir.

Söz konusu Tebliğ henüz taslak halindedir. Ancak Türkiye'de birçok banka, politika ve stratejilerini bu Tebliğ Taslağında belirtildiği şekilde düzenlenmekte; kredi politikalarını ve risk yönetimi stratejilerini belirlerken bu hususları temel almaktadırlar. Sonuç olarak doğru kredilendirme yapılabilmesi için her şeyden önce müşterinin tanınması ve buna göre doğru analizler yapılarak riskliliğin değerlendirilerek doğru fiyatlamanın yapılması ve doğru kararların alınabilmesi gerekmektedir. Bankalar fayda-maliyet analizleri yaparak, riskli gördükleri unsurları değerlendirmekte ve fiyatlamaktadırlar.

Bankalar kredi politikalarını ve kendi iç mevzuatlarını belirlerken bu analizler dışında, BDDK'nın, TCMB'nin, ve diğer tüm yasal otoritelerin getirdiği yasak ve kısıtlamalara da uymak zorundadırlar.

Örneğin; BDDK'nın 16.12.2010 tarihli 3980 sayılı Kararı ile 01.01.2011 tarihinden itibaren bankaların "Kredi Teminat Oranı"na ilişkin hesaplamalarına kısıtlama getirmiştir. Buna göre;

- Konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kullandırılacak krediler ile konut teminatı altında kullandırılacak tüketici kredilerinde, kredi tutarının teminat olarak alınan konutun değerine oranının % 75 ile sınırlandırılmasına,
- Ticari gayrimenkul alımı amaçlı kullandırılacak taksitli ticari kredilerde kredi tutarının teminat olarak alınan ticari gayrimenkulün değerine oranının % 50 ile sınırlandırılmasına,
- İlgili gayrimenkullerin değerlemelerinin BDDK veya Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yetkilendirilmiş değerleme şirketlerine yaptırılmasına ve sınırlamada bu değerlerin kullanılmasına

[48] BDDK, "Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı", Haziran 2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, madde 16.

karar verilmiştir.[49] Nisan 2013'te bu Karar'a yapılan bir ek düzenleme ile ise "ticari gayrimenkuller için kullandırılacak taksitli ticari krediler" için bu sınır ortadan kaldırılmıştır.

Dolayısıyla kredi kullandıracak olan banka için bir müşterinin kullanacağı kredinin teminatı ve/veya müşterinin kredibilitesi yeterli olsa dahi BDDK tarafından belirlenen bu oranlar aşılamayacaktır. Kredi kullandırımlarında bu oranların aşılmasının belli yaptırımları bulunmaktadır. Dolayısıyla bankalar kredi politikalarını belirlerken hem kendi iç politika ve mevzuatlarını hem de yasal mevzuatın getirdiği kısıtlamaları dikkate almak zorundadırlar.

BDDK'nın söz konu "Kredi Teminat Oranına İlişkin Kararı"na dair yapılan 17.12.2010 tarihli 2010/42 sayılı Basın Açıklamasında; *"bankaların etkin bir risk yönetimi açısından taşıdıkları risk düzeylerine, risk iştahlarına ve risk alma kapasitelerine bağlı olarak kullandırdıkları krediler ile bu krediler karşılığında alacakları teminat türleri ve düzeyleri arasında makul bir ilişki kurmaları beklendiği; kredi ve teminat düzeyi arasındaki ilişkinin uluslararası finans literatüründe "Loan to Value (LTV)" olarak bilinen ülkemizde de "kredinin teminata oranı (KTO)" olarak adlandırılan oran aracılığıyla kurulduğu ve bu kapsamda 16.12.2010 tarihli düzenlemeninin yapıldığı"* açıklanmaktadır.[50]

Bir başka örnek ise 16.06.2009 tarihinde 27260 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konan düzenlemedir. İlgili düzenlemeyle "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar"da (Karar) değişikliğe gidilmiştir. Söz konusu düzenleme ile belli istisnalar dışında, Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt içinden ve/veya yurt dışından döviz veya dövize endeksli kredi kullanmaları yasaklanmıştır. Bu kısıtlamayla birlikte, Karar'da belirtilen istisnalar hariç olmak üzere bankaların Türkiye'de yerleşik kişilere TL dışında her türlü tüketici kredisi vermesi engellenmiş olduğundan bankalar da kredi politikalarını ve iç mevzuatlarını bu paralelde güncellemişlerdir.[51]

---

[49] BDDK, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı, 16.12.2010 tarihli 3980 sayılı Karar, (çevrimiçi)http://www.resmigazete.gov.tr, Ekim 2012.

[50] BDDK, Kredi Teminat Oranına İlişkin Basın Açıklaması, 2010/42, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, Ekim 2012.

[51] Resmi Gazete, "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar", 2009/15082 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 16 Haziran 2009, (çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr, Ağustos 2012.

"Kredi riski politikasının oluşturulması"na ilişkin süreç Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı'nda şu şekilde açıklanmaktadır:[52]

1. Kredi riski politikası yazılı olarak belirlenir, yönetim kurulunca onaylanır ve asgari yılda bir defa olmak üzere dönemsel olarak bankanın finansal durumu, piyasa koşulları ve eğilimleri ile özkaynak düzeyi çerçevesinde uygunlukları incelenir.
2. Kredi riski politikası, belirlenmiş kredi riski stratejisi ile uyumlu şekilde, ihtiyatlılık, sürekli uygulanabilirlik, müşterinin kredi değerliliği, risk yoğunlaşmasından kaçınma ve yönetime faaliyetleri geliştirmede rehber olma prensiplerine dayalı olarak tesis edilir.
3. Kredi riski politikası, portföy ve kredi bazında kredilerin kullandırılması, izlenmesi ve yönetilmesi ile ilgili esas ve usulleri içerir. Kredi riski politikası, faaliyetlerin karmaşıklığına ve büyüklüğüne, ihtiyatlı uygulamalara ve mevzuata uygun olarak açıkça tanımlanır. Kredi risk politikalarında asgari olarak;
   - Her bir kredi türü için fiyatlama, karlılık, vade ve borç servisi oranı bakımından aranacak sınırlara,
   - Toplam bazda kredi portföyüne ilişkin sınıra,
   - Ülke, sektör, borçlu/karşı taraf (örneğin banka, finansal kuruluş, kurum, perakende, ticari gibi), ürün, risk grubu ve bireysel bazda kredi limitlerine,
   - Dahil olunan risk grubuna kullandırılacak krediler için limit, kredi verme kayıt ve koşulları ve kredi onay süreci ile kayıtların korunmasına ilişkin süreçlere,
   - Risk yoğunlaşmasının önlenmesine yönelik genel esaslara,
   - Ayrı bir politika metni ile düzenlenmedikçe teminatların yönetimine ilişkin usul ve esaslara,
   - Kredi yönetimi kapsamında birimlerin ve yetkili personelin görev ve sorumluluklarına,
   - Kredi verme yetkisinin banka yönetimi içerisinde çeşitli düzeylere yetki miktarları belirtilmek suretiyle devrine,
   - Kredi başvurularında aranacak asgari bilgilere

   yer verilir.

BDDK'nın "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu – Mart 2012" raporu incelendiğinde Türk bankalarının %85,7'sinin kullandıkları kredi riski ölçüm modellerinin çıktılarını karar alma süreçlerinde kullandıkları anlaşılmaktadır. Kullanım alanlarına bakıldığındaysa öncelikli olarak limit tahsisi, orta ve uzun dönem stratejilerinin belirlenmesi, yatırım ve plasman kararları, karşılık ayrılması ve ürün fiyatlamasında kullanıldığı görülmektedir. Rapor sonuçlarından anlaşılan, model sonuçlarının en çok kurumsal portföyde

[52] BDDK, "Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı", Haziran 2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, madde 6.

limit tahsisi amacıyla kullanıldığıdır. Kurumsal KOBİ ve Perakende KOBİ'lerde de bu oran %68,2 ve %66,9'dur.[53]

BDDK'nın bir sonraki yıl yayınlanan "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu – Mart 2013" raporunda ise oranlarda artış olduğu görülmektedir. Buna göre; Türk bankalarının %93,2'sinin içsel kredi riski ölçüm modellerinin çıktılarını karar alma süreçlerinde kullandıkları, %6,8'inin ise kullanmadığı anlaşılmaktadır. Bir önceki yıl bu oranın %85,7 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Kullanım alanlarındaki önceliğin ise bir önceki yılla paralellik arz ettiği ve "limit tahsisi, orta ve uzun dönem stratejilerinin belirlenmesi, yatırım ve plasman kararları, karşılık ayrılması, ürün fiyatlaması"na öncelik verildiği görülmektedir. 2013 Rapor sonuçlarına bakıldığında model sonuçlarının en çok Kurumsal KOBİ ve Perakende KOBİ'lerde limit tahsisi amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Kurumsal KOBİ'de %81,4 ve Perakende KOBİ'de %83,4'lük bir oran söz konusudur.[54]

Tablo 2: Kredi Riski Analizi Sonuçlarının Karar Alma Sürecinde Kullanılması (%) (Mart 2012)

	Kurumsal	Bankalar	Hazineden Alacaklar	Kurumsal KOBİ	Perakende KOBİ	Diğer Perakende
Orta ve Uzun Dönem Stratejisinin Belirlenmesi	48,5	39,5	24,1	51,7	51,6	48,3
Kaynakların Birimler/ İş Kolları Arasında Dağılımı	6,4	0,7	0,7	3,4	3,3	0,2
Ürün Fiyatlaması	31,8	26,3	14,1	31,7	31,6	38
Yatırım/Plasman Kararları	33,5	30,1	4,5	42,5	42,4	18,1
Limit Tahsisi	68,3	34,7	15,9	68,2	66,9	59,3
Karşılık Ayrılması	33,3	6,2	3	30,2	30,1	16
Performans Ölçümü	24,5	18,9	15,8	30,4	30,4	18,3
Riske Ayarlı Getiri Hesaplamaları	30,1	2,4	2,4	17,8	17,8	1,7
Bütçeleme	6,9	3,1	3	12,8	12,7	1,2
Diğer	0,1	0	0	11,1	11,1	26,2

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012, s.15.

[53] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012", 01.05.2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.15.
[54] BDDK, **a.g.e.**, s.15.

Tablo 3: Kredi Riski Analizi Sonuçlarının Karar Alma Sürecinde Kullanılması (%) (Mart 2013)

	Kurumsal	Bankalar	Hazineden Alacaklar	Kurumsal KOBİ	Perakende KOBİ	Diğer Perakende
Orta ve Uzun Dönem Stratejisinin Belirlenmesi	49,8	56,1	39,6	56,0	58,1	57,2
Kaynakların Birimler/ İş Kolları Arasında Dağılımı	4,4	0,6	0,6	0,8	0,8	0,1
Ürün Fiyatlaması	32,6	40,7	27,6	32,5	34,5	33,9
Yatırım/Plasman Kararları	36,4	32,2	4,8	46,3	46,3	20,6
Limit Tahsisi	71,5	50,4	29,7	81,4	83,4	82,6
Karşılık Ayrılması	24,8	7,2	3,6	21,2	21,0	21,0
Performans Ölçümü	24,2	20,5	17,0	26,9	29,0	28,4
Riske Ayarlı Getiri Hesaplamaları	30,2	2,7	2,7	17,1	17,0	2,0
Bütçeleme	4,9	3,6	3,6	1,2	3,3	3,3
Diğer	0	0	0	12,7	12,7	14,4

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013, s.15.

Türk bankacılık sektöründe Basel II'ye geçiş sürecinde strateji ve politikaların oluşturulmasına öncelik verilmiştir. Bankaların büyük bölümünün strateji ve politikalarını hazırlayarak uygulamaya koyduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda da bu durum rakamlarla gösterilmektedir.[55]

Tablo 4: Basel II'ye Geçişte Türk Bankalarında Strateji ve Politikaların Oluşturulması

	Bireysel (%)	Konsolide (%)
Hazırlanması düşünülmemektedir	12,3	12,2
Hazırlanması planlanmaktadır	0,2	0,9
Hazırlanmaktadır	20,3	26,4
Hazırlanmış veYönetim Kurulu onayına sunulmuştur	7,7	0
Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır ve uygulamaya konulmuştur	48,1	41

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013, s.2

[55] BDDK,"Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012", 01.05.2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.2.

Bankalar hem ülke mevzuatına uyumlu hem Basel düzenlemelerine paralel kredi politikaları ve stratejileri geliştirmektedirler. Bu anlamda bankaların kredi politikaları ve stratejileri kredi kanalını da doğrudan etkilemektedir. Kredi kanalı hem banka kredi kanalı hem de bilanço kanalı olmak üzere ikili bir etki yaratmaktadır. Buna göre banka kredi kanalı krediye ulaşabilirliği etkilerken, bilanço kanalı ise işletmelerin değerlerini ve nakit akışlarını etkilemektedir. Örneğin genel ekonomik konjonktürde Merkez Bankası tarafından genişletici bir para politikası izleniyor ise bu durumda faiz oranları düşecek, işletmelerin net değerleri artacak ve bankalar daha çok kredi vermek isteyeceklerdir.[56]

1.4. Basel Uygulamaları

Gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden yetkililerin katılımıyla oluşturulan Bankacılık Denetim Komitesi, 1988 yılında uluslararası alanda geçerli olacak bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını yayımlamıştır. Temel amaç bankacılık sektörünün krizlere ve finansal kırılganlığa karşı duyarlılıklarını artırmak ve finansal istikrarı sağlamaktır. Söz konusu uzlaşı, başta G-10 ülkeleri olmak üzere birçok ülke denetim otoritesince kabul görmüştür.

İlk yayınlanan uzlaşıda yalnızca kredi riski dikkate alınmışken, bankaların finansal yapılarında piyasa risklerinin de oldukça önemli bir yer teşkil ettiğinin anlaşılması üzerine 1996 yılında Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından piyasa risklerinin de sermaye yeterliliğine dahil edilmesini içeren yeni bir doküman yayımlanmıştır.[57] Mali piyasaların hızla gelişmesi, işlemlerin çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması, art arda karşılaşılan finansal krizler sonucu, Basel I kriterleri yetersiz kalmıştır. Basel I'de zaman içinde değişen kredi riskinin (vade uzadıkça artan kredi riski) dikkate alınmaması, ayrıca istikrarlı bir finansal sistemi sürdürülebilir kılmak için sadece asgari sermaye yeterliliğinin sağlanmasının yeterli olmaması ve piyasa disiplininin etkinliğinin arttırılmasının gerekli olması nedenleriyle "risk odaklı sermaye yeterliliği temeline dayanan, yani bankaların maruz kaldıkları riske karşı tahsis edecekleri sermayenin riske göre ayarlanmasını ve etkin bir risk yönetimi"ni hedefleyen Basel II geliştirilmiştir. Basel II

---

[56] Şehnaz Bakır Yiğitbaş, "**Bankaların Kredi Verme Davranışı Üzerine Asimetrik Bilginin Etkisi ve Reel Sektör Yansıması (Türkiye Analizi 2002-2010)**", İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No:288, 2012, s.95.

[57] BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, Ocak 2005.

düzenlemesi 26 Haziran 2004 tarihinde Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi üyelerince son şekli kabul edilerek yayımlanmıştır.[58]

Basel sürecini en başta belirtilen yol haritasına göre kronolojik olarak şu şekilde maddelendirmek mümkündür:[59]

- Basel I Sermaye Uzlaşısı (1988)
- Piyasa riski konusunda çeşitli dokümanların yayınlanması (1993, 1995, 1996, 1998)
- Piyasa riskinin dahil edilmesi (1996)
- Basel II Sermaye Uzlaşısı
    - 1. Taslak Metin (Haziran 1999)
    - 2. Taslak Metin (Ocak 2001)
    - 3. Taslak Metin (Mayıs 2003)
    - Nihai Metin (Temmuz 2004)
    - AB 3. Sermaye Yeterliliği Direktifi Taslağı (CAD 3) (Temmuz 2004)
    - Gelişmiş ölçüm yöntemleri için paralel uygulama başlangıcı (Ocak 2006)
    - Basel II'nin yürürlüğe girmesi (Aralık 2006)
    - İleri ölçüm yöntemlerinin kullanılmaya başlanması (Aralık 2007)
- Basel II düzenlemesi 26 Haziran 2004 tarihinde Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi üyelerince son şekli kabul edilerek yayımlanmıştır.[60] Hedeflenen 2007 yılında öncelikle gelişmiş ülkelerde Basel II'nin uygulanmaya başlaması, 2008 yılı itibariyle de Türkiye'de uygulanmaya başlaması olmuştur.

Ancak dünya ekonomilerinde yaşanan krizler, olumsuz gelişmeler, vb. nedenlerle Basel II düzenlemelerinin uygulanması tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ertelenmiş; dünyada ve Türkiye'de gecikmeli olarak uygulanmaya başlamıştır. Temmuz 2012'de ise Türkiye'de Basel II tam olarak uygulanmaya başlamıştır.

Buna göre 24.02.2011 tarihinde BDDK tarafından yayınlanan Karar ile, Basel II/CRD'ye paralel olan yeni sermaye yeterliliği düzenlemelerine uyumun sağlanması için 01.07.2011 –

---

[58] Nuri Burak Ünlü, "Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetimi", (çevrimiçi) www.ba.metu.edu.tr, Şubat 2006.
[59] Ayhan Yüksel, "Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, s.31, Nisan 2005. s.3.
[60] Ünlü, a.g.e.

31.06.2012 tarihleri arasında bir geçiş süreci öngörülmüştür. Temmuz 2012'de Türkiye'de Basel II düzenlemeleri uygulanmaya başlanmıştır.

Yaşanan küresel krizde Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını açıklaması, İzlanda'nın bankacılık sisteminin çökmesi, vb olaylar mevcut sistemin önemli eksiklikleri olduğunu göstermiştir. Bu nedenle Basel Komitesi tarafından Basel II düzenlemelerindeki eksik ve yetersiz görünen hususların giderilmesi amacıyla mevcut düzenlemelere ek olarak Basel III düzenlemeleri hazırlanmış ve açıklanmıştır. Ocak 2013'te BIS tarafından yapılan açıklama ile 2014'te uygulamaya girecek olan Basel III kurallarında bazı gevşemelere gidildiği ve likidite karşılama oranına ilişkin uygulamanın 2019'a ertelendiği anlaşılmaktadır. Basel III düzenlemeleri için 2019'a kadar yayılan kademeli bir geçiş süreci belirlenmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizler sonrasında liberalleşme politikalarının getirdiği riskler, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve etkileri, spekülatörlerin baskıları, sermaye hareketlerinin istikrar bozucu baskıları gibi konular yoğun olarak tartışılmış ve finansal sistemin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Basel düzenlemelerinin de bu çerçevede yeniden ele alınması gündeme gelmiştir.[61]

1.4.1. Sermaye Yeterliliği

Sermaye Yeterliliği, Bankacılık Kanunu'nda şu şekilde yer almaktadır:[62]

> "Bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade eder. Bankalar, Kurum tarafından düzenlenecek yönetmelikte öngörülen usûl ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.
>
> Bankaların iç sistemleri, aktif ve malî yapıları dikkate alınarak asgarî sermaye yeterliliği oranını artırmaya, bankalar bazında farklılaştırmaya, kaynağı katılma hesabı olan aktiflerin risk ağırlıklarının belirlenmesinde bu hesapların özelliklerini dikkate almak suretiyle düzenleme yapmaya Kurul yetkilidir."

---

[61] Yrd.Doç.Dr.Mehmet Başar, **Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ'ler**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2007, s.12.

[62] "Bankacılık Kanunu", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, md:45, Nisan 2012.

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'in 28. Maddesinde ise "Sermaye Yeterliliği Standart Oranı" şu şekilde tanımlanmaktadır:[63]

> "Sermaye yeterliliği standart oranının asgari yüzde sekiz olarak tutturulması ve idame ettirilmesi şarttır."

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörlerinin aynı alanda rekabet etmeye başlaması ve büyük ölçekli bankaların bankacılık sektörü dışındaki finansal kurumlarla da yoğun rekabete girişmeleri, özellikle kredi riskinin daha karmaşık hale gelmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla karşılaşılabilecek riskler için yeterli sermaye bulundurmak bir zorunluluk haline gelmiştir.

Piyasanın istikrar içinde gelişip büyüyebilmesi için en fazla ihtiyaç duyulan unsur güvendir. Güven sağlamadaki en önemli araç ise sermayedir. Bu sebeple gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sermaye piyasaları için alınan en önemli tedbirlerin başında mali yapıyı güçlendirmeye yönelik sermaye yeterliliği kuralları gelmektedir.

Bankaların ulusal ve uluslararası finansal piyasalardaki rolleri ve aktif büyüklükleri dikkate alındığında; finansal piyasalar ve ekonomilerde istikrarın sürdürülmesi için bankaların taşıdıkları risklerin, sermayelerinin belirli bir oranıyla sınırlandırılmasının faydalı olacağı düşünülmüş; 1988 yılında Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi tarafından yayınlanan ve tavsiye niteliğindeki "Basel Sermaye Uzlaşısı" (Basel Capital Accord) ile "sermaye yeterliliği standart rasyosu" kavramı ortaya çıkarılmıştır.[64]

1988 yılında benimsenen bu rasyo ile bankaların kredi riskine ilişkin tutmak zorunda oldukları sermaye yükümlüğü belirlenmiştir. Bankanın sermayesinin riske ağırlıklandırılmış sermaye oranının minimum %8 olması gerektiği belirtilmiştir.[65] 1988 yılında hesaplanan sermaye yeterlilik oranı hesaplama yöntemi 1991 yılında gelişmiş ülkelerde uygulanmaya başlamıştır. Türkiye'de ise uygulama 1992 yılında başlamıştır.

---

[63] BDDK, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", (çevrimiçi)resmigazete.gov.tr, md.28, Temmuz 2012.
[64] Nuri Burak Ünlü, "Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetimi", (çevrimiçi) www.ba.metu.edu.tr, Şubat 2006.
[65] Koç, **a.g.e.**, s.11.

Tablo 5: Basel I, Sermaye Yeterlilik Oranı Formülü

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{Kredi Riski}} >= \%8$$

İlk uzlaşı sonucu ortaya çıkan bu rasyo, sadece kredi riski ile sermayeyi ilişkilendirmesi sebebiyle çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. 1996 yılında hesaplama yönteminde paydaya piyasa riski de eklenmiş ve 1999 yılında önce gelişmiş ülke ekonomilerinde uygulamaya geçilmiş, 2002 yılından itibaren ise Türkiye'de uygulanmaya başlanmıştır.[66]

Tablo 6 : Basel I, Geliştirilmiş Sermaye Yeterlilik Oranı Formülü

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} >= \%8$$

Hızla gelişen ve riskleri artan bu süreçte mevcut uygulamaların da yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu doğrultuda Basel II düzenlemesi 26 Haziran 2004 tarihinde Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi üyelerince son şekli kabul edilerek yayımlanmıştır.[67] Basel II'nin 2007 yılında öncelikle gelişmiş ülkelerde uygulanmaya başlanması, 2008 yılı itibariyle de

[66] BDDK, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", (çevrimiçi)www.resmigazate.gov.tr, s.24657, 31.01.2002.

[67] Ünlü, **a.g.e.**

Türkiye'de uygulanmaya başlaması hedeflenmiştir. Ancak dünya ekonomilerinde yaşanan krizler, olumsuz gelişmeler, vb. nedenlerle Basel II düzenlemelerinin uygulanması tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ertelenmiş, Türkiye'de Temmuz 2012'de uygulanmaya başlamıştır.

24.02.2011 tarihinde BDDK tarafından yayınlanan Karar ile, Basel II/CRD'ye paralel olan yeni sermaye yeterliliği düzenlemelerine uyumun sağlanması için 01.07.2011 – 31.06.2012 tarihleri arasında bir geçiş süreci öngörülmüştür. Temmuz 2012'de Türkiye'de Basel II düzenlemeleri uygulanmaya başlanmıştır.

Aşağıda Basel Komitesi tarafından önerilen Basel II Sermaye Yeterlilik Oranı'na ilişkin formül yer almaktadır. Operasyonel riski de içine alan bu hesaplama yöntemi 2004 yılında açıklanmıştır.

Tablo 7: Basel II, Sermaye Yeterlilik Oranı Formülü

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk}} >= \%8$$

Kaynak: Şenol Babuşcu, Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi, s.266.

Bu oran BDDK tarafından yayınlanan ve 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te sermaye yeterliliği standart oranı olarak belirtilmiş ve konsolide olmayan bazda hesaplanan "özkaynak/(kredi riskine esas tutar + piyasa riskine esas tutar + operasyonel riske esas tutar)" olarak tanımlanmıştır. Bu oranın asgari yüzde sekiz olarak tutturulması zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Sermaye yeterliliği rasyosu (SYR) 2012 yıl sonuna göre 0,4 puan azalarak Mart 2013'te %17,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yasal sınır %8, hedef rasyo ise %12'dir.[68]

1.4.2. Kredi Riski ve Ölçümü

Kredi riski genel olarak bankanın kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesi riskidir. Bu riskin yönetilebilmesi için bankalar, kredi ilişkisine gireceği kişi ve kurumların kredibilitesini ölçmelidirler.

Kredi riskinin ölçülmesi ve belirlenmesi; kredilendirme faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkabilecek risklerini tanımlaması, değerlendirmesi, izlemesi ve ölçüm için gerekli süreçlerin geliştirilmesini ve uygulanması demektir. Ölçüm süreci; beklenen zararların belirlenmesi, hesaplanması, yönetilmesi ve asgari sermaye gereksiniminin ölçülmesi ve yönetilmesi süreçlerinden oluşur. Kredi riskinin ölçülebilmesi için öncelikle kredi riskinin kaynağı bulunmalıdır. "Temerrüt olasılığı" ve "Temerrüt halinde oluşacak kayıp" olasılıklarının hesaplanması gerekmektedir.

Kredi riskinin ölçüm ve yönetimine ilişkin geleneksel yaklaşımda kabul edilen temel kural sadece iyi kredilerin verilmesidir. Teminat alınması esastır. Kredi fiyatlaması yapılırken fonlama maliyeti ve kar marjı dikkate alınır. İstihbarat yapılamayan küçük firmalara kredi verilmez. Temerrüde düşme raslantısal kabul edilir; firmalar arası, sektörler arası ve ekonomik gelişme ile olan korelasyonlar dikkate alınmaz.[69]

Ancak özellikle 1980'lerden itibaren kredi riskinin ölçümü ile ilgili yöntemlerde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Yaşanan iflaslar, kredi teminatlarının değerini yitirmesi, bilanço dışı işlemlerin ağırlık kazanması ve tüm bu yaşananların temerrüt riskini artırması kredi riskinin ölçümünün önemini gözler önüne sermiştir.

---

[68] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013", Rapor 2013/2, 08.05.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[69] Teker, **a.g.e.**, s.150.

Kredi riskinin ölçümü için Basel Komite tarafından belirtilen temel ölçüm yöntemleri şunlardır:[70]

- Standart yaklaşım
- Temel içsel derecelendirme yaklaşımı
- Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı.

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 4. maddesinde "Kredi Riskine Esas Tutar" açıklanmaktadır. Buna göre;

> Bankalarca kredi müşterisinin talebi ile yapılan kredi derecelendirmeleri kullanılır. Talebe bağlı olmayan derecelendirmeler ise Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kullanılır.

1.4.3. Piyasa Riski ve Ölçümü

"Piyasa Riski" ve "Piyasa Riskine Esas Tutar" kavramları, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te şu şekilde tanımlanmaktadır:[71]

> "Piyasa riski: Bankanın genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski ve alım satım hesaplarındaki karşı taraf kredi riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığı"
>
> "Piyasa riskine esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında, piyasa riski nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutar"

Yine aynı Yönetmeliğin 9. maddesinde "Piyasa Riskine Esas Tutar"ın;

- Risk ölçüm modelleri veya standart metot ile hesaplanacağı,
- BDDK tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunmayan, risk ölçüm modeli BDDK tarafından yeterli görülmeyen ya da modellerinin yeterliliğinin ve güvenilirliğinin kaybolduğuna kanaat getirilen bankalarca piyasa riskine esas tutarın, standart metoda göre hesaplanan genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski,

[70] Murat Koç, "Finansal Piyasalarda Risk Yönetimi", (çevrimiçi) http://www.iubam.org.tr, s.17, Kasım 2005.
[71] BDDK, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", (çevrimiçi)bddk.org.tr, md.3., 17 Kasım 2012.

takas riski, karşı taraf kredi riski ve opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için gerekli sermaye yükümlülükleri toplamının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacağı,

- BDDK tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunan bankalarca piyasa riskine esas tutar, riske maruz değere dayalı sermaye yükümlülüğünün onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacağı,
- Piyasa riskine esas tutarın hesaplanmasında risk ölçüm modeli kullanımına ve risk ölçüm modeli ile piyasa riskinin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar ile opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için standart metoda göre sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar BDDK tarafından belirleneceği,

belirtilmektedir.[72]

Piyasa riski, bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda finansal kurumlarca tutulan pozisyonlarda finansal piyasadaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur, fiyat değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı riski ve kur riski gibi riskler nedeniyle zarar etme ihtimalidir. Bankalar için piyasa riskinin en önemli göstergelerinden biri likidite, diğeri ise açık pozisyondur. Piyasa riski yönetiminde, piyasalarda bulunan likidite seviyesinin durumuna göre fiyatlar da değişeceği için bankaların karşı karşıya oldukları riskler de artar ya da azalır.

Piyasa riski genel olarak "faiz, likidite, kur ve hisse senedi fiyatı değişim" risklerini içermektedir. Piyasa riskinin ölçümünde ise BIS tarafından belirlenen yöntemler şunlardır:[73]

- Standart yöntem,
- İçsel modeller.
    - Delta – Normal (Varyans – Kovaryans) Yöntemi (Parametrik VaR),
    - Tarihsel Simülasyon (Historical VaR),
    - Monte – Carlo Simülasyonu.

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 9. maddesinde "Piyasa Riskine Esas Tutar" açıklanmaktadır. İlgili maddede piyasa riskine esas tutarın, risk ölçüm modelleri veya standart metot ile hesaplanacağı belirtilmektedir.

[72] BDDK, **a.g.e.**, md.9.
[73] Babuşcu, **a.g.e.**, s.75.

Yine aynı maddede BDDK tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunmayan, risk ölçüm modeli BDDK tarafından Kurumca yeterli görülmeyen ya da modellerinin yeterliliğinin ve güvenilirliğinin kaybolduğuna kanaat getirilen bankalarca piyasa riskine esas tutarın standart metoda göre hesaplanan "genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski, karşı taraf kredi riski ve opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski" için gerekli sermaye yükümlülükleri toplamının onikibuçuk ile çarpılması ile bulunacağı; ayrıca BDDK tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunan bankalarca piyasa riskine esas tutarın, riske maruz değere dayalı sermaye yükümlülüğünün onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacağı belirtilmektedir.

1.4.4. Operasyonel Risk ve Ölçümü

"Operasyonel Risk" ve "Operasyonel Riske Esas Tutar" kavramları, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te şu şekilde tanımlanmaktadır:[74]

> "Operasyonel risk: Yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da harici olaylardan kaynaklanan ve yasal riski de kapsayan zarar etme olasılığı"
>
> "Operasyonel riske esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında operasyonel risk nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutar"

Basel Komitesi, operasyonel riskin ölçülebilmesi için şu 3 yaklaşımı önermektedir. Bunlar:[75]

- Temel gösterge yaklaşımı ,
- Standart yaklaşım,
    - Alternatif Standart Yaklaşım,
- İleri ölçüm yaklaşımları.

---

[74] BDDK, **a.g.e.**, md.3.
[75] Ayhan Yüksel, "Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, s.31, Nisan 2005.

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 23. maddesinde de "Operasyonel Riske Esas Tutar"ın, temel gösterge yöntemi veya standart yöntem ile hesaplanacağı; standart yöntemin kullanılabilmesi için BDDK'dan izin alınmasının zorunlu olduğu belirtilmektedir. Kullanılacak yöntemler ise "Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım ve Alternatif Standart Yaklaşım" olarak sıralanmaktadır.[76]

Temel gösterge yaklaşımı ve standart yaklaşım uygulaması en kolay modellerdir. Ancak bu iki yaklaşım bankaların maruz kaldığı operasyonel risk miktarını doğru olarak ölçmemektedir. Gelişmiş modeller ise uygulanması zor olan modellerdir. Bankaların en çok hangi faaliyet kolunda operasyonel riske maruz kaldığını ve hangi risk faktöründen etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bankalar bu şekilde hangi risk alanına yatırım yapmaları gerektiğini belirleyebilir, operasyonel risklerini doğru olarak yöneterek risklerini azaltabilirler.[77]

Risklerin sayısallaştırılabilir olması, risklerin ölçülmesinde en temel şarttır. Ancak operasyonel risklerin tamamının sayısallaştırılabilmesi mümkün değildir. Yine de yüksek kalitede yeterli bilginin olması durumunda zarar dağılımını tahmin edecek operasyonel riskin sayısallaştırılması mümkün olabilmektedir.

Uluslararası piyasalarda ürün çeşitliliğinin artması ve teknolojinin çok hızlı bir şekilde gelişmesiyle bankacılık açısından operasyonel riskin önemi artmıştır. Ayrıca son yıllarda birçok bankanın operasyonel riskin neden olduğu büyük boyutlu zararlara maruz kalmaları da diğer risk türlerinin yanında operasyonel riski de öne çıkarmıştır.

Operasyonel riskte insan, sistem, süreç ve dış etmenler egemendir. Banka yönetiminin ve personelin yetersizliği, görevi kötüye kullanması, teknolojik riskler, bankanın örgüt yapısı ve işleyişiyle ilgili sorunlar, banka dışı üçüncü kişilerle ilgili sahtekarlık olayları, hukuki boşluklar, deprem, sel, vb. felaketler, terorist faaliyetler, vb. tüm durumlar operasyonel riski oluşturmaktadır.

---

[76] BDDK, **a.g.e.**, md.24-25-26.
[77] Teker, **a.g.e.**, s.248.

1.4.5. Basel II

Basel I teminat odaklı, Basel II ise risk odaklı bir yaklaşımdır. Basel II de kredi değerlemesi ve kredinin riski tamamen krediyi kullanan müşterinin kredibilitesi ile ilişkilendirilmektedir; "etkin risk yönetimini", yani "risk odaklı sermaye yönetimi" ve "risk odaklı kredi fiyatlaması" temel alınmaktadır.[78]

Basel II, Basel I'e göre çok daha karmaşıktır. Basel II ile hedeflenen finansal sistemin güvenilirliğini ve sağlamlığını daha da artırmak, operasyonel riski de hesaplamaya ekleyerek bugüne kadar yapılan eleştirileri yok etmektir. Bu doğrultuda Basel Komitesi tarafından "minimum sermaye gereksinimi, gözetim ve denetim otoritelerinin tam yetkilendirilmesi, piyasa disiplini"ni içeren üç ayaklı bir yapı önerilmiştir. 3 yapısal blok üzerine kurulmuştur:[79]

1. Sermaye yeterliliği (asgari sermaye yükümlülüğü) (1.Yapısal Blok),
2. Denetim otoritesinin gözden geçirilmesi (2.Yapısal Blok),
3. Piyasa disiplini (3.Yapısal Blok).

Bu 3 Yapısal Blokla amaçlanan bankaların risklerine karşı yeterli seviyede sermaye ile faaliyette bulunmalarını sağlamak, denetim ve piyasa disiplininin tesisi için sağlam temeller oluşturmak, risk yönetimini ve finansal istikrarı daha da geliştirmektir. Yapısal bloklar özetle şu şekilde açıklanabilmektedir:[80]

- "Asgari Sermaye Yeterliliği"; bankaların risklere karşı elinde bulundurması gereken asgari sermaye tutarına ilişkindir.

- "Denetim Otoritesinin İncelenmesi"; bankaya ve denetçilere özel görevler yüklenmekte, dolayısıyla bankanın iç kontrol ve diğer kurumsal yönetişim ilkelerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bir bankanın sermayesinin riskini karşılamakta yetersiz kalması

---

[78] Prof.Dr. Güler Aras, "Basel II Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Yansımaları", (çevçimiçi)www.denetimnet.net, Mayıs 2013.
[79] Coşkun Küçüközmen, "3. Yapısal Blok (Pillar 3): Piyasa Disiplini", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, s.2, Temmuz 2011.
[80] Nevin Yörük, Basel II Standartlarının KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, 2007, s.370.

durumunda, gözetim ve denetim otoritesinin erken müdahale edebilmesi amaçlanmaktadır.

- "Piyasa disiplini"; kamuya açıklama yapma yoluyla "piyasa disiplininin" sağlanmasına ilişkindir. Amaçlanan ise, bankaların kendisi ile ilgili tüm bilgileri, zamanında ve şeffaf bir şekilde açıklamasını sağlanmasıdır.

Basel II'nin getirdiği temel değişiklikler "risk yönetimi, kredi fiyatlandırması, bilanço yönetimi, rekabetçi pozisyonlar ve olası bankacılık birleşmeleri" olarak özetlenebilmektedir.[81] Basel II ile bankaların yeterli düzeyde sermaye tutmaları, sermaye yükümlülüğünün maruz kalınan risk ile paralel olması ve bankaların risk yönetimi sistemlerinin etkinleştirilmesi amaçlanmaktadır.[82] Basel II uzlaşısının temel amacı, risk yönetiminin daha etkin bir şekilde kullanılması ve dolayısıyla mali sistemin istikrarının sağlanmasıdır.[83]

Basel II, bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) tarafından yayımlanan bir standartlar bütünüdür. Basel II, bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplinini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak, bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için oluşturulmuştur. Sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve kamuya açıklanacağına ilişkin hükümler ve risk ölçümüne ilişkin hesaplama yöntemleri Basel II içerisinde yer almaktadır.[84]

Basel Komitesi, beklenen ve beklenmeyen risklerin hesaplanması ve ayrılması gereken özkaynak miktarı ile ilgili olarak risk ölçüm teknikleri önermektedir. Bu ölçüm teknikleri ile gereken yasal sermaye düzeyi ile ekonomik sermaye düzeyinin yaklaştırılması hedeflenmektedir. Temerrüde düşme olasılığı ve bu olasılığın gerçekleşmesi halinde oluşacak beklenen kaybın hesaplanması ile bu kayba ilişkin karşılıklar ayrılmaktadır. Bu sayede kayıplar ölçülebilmekte ve risk – getiri ilişkisi hesaplanabilmektedir.

---

[81] Başar, **a.g.e.**, s.13.
[82] Ayhan Yüksel, "Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, s.8, Temmuz 2011.
[83] Ünal, **a.g.e.**, s.6.
[84] BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)".

Kredi kullanıcısının riski ne kadar yüksekse bankanın da kullandırdığı kredi nedeniyle karşı karşıya kaldığı risk artmaktadır. Basel II'de kredi işleminin kendisinden kaynaklanan risk ve kredi kullananıcısının riski bir arada değerlendirilmekte ve riske göre kredi fiyatlama yapılmaktadır. Basel uygulamalarıyla birlikte risk oranında sermaye bulundurmak gerektiğinden bankanın bulundurması gereken sermaye miktarı da kredi kullanıcının riskiyle paralel olarak artacaktır. Banka bu durumda oluşan kaybını ilgili kredinin fiyatına yansıtarak karşılamaktadır.

Genel olarak kredi riskinin yönetimindeki politikalar "Riskin gerçekleşmesini önlemeye yönelik politikalar" ve "Riskin etkilerini karşılamaya yönelik politikalar" olmak üzere 2 ana grupta toplanabilmektedir.[85] Riskin gerçekleşmesini önlemeye yönelik politikalar, ilgili kredi kararı alınmadan ya da yatırım yapılmadan önce risk analizlerinin yapılmasını içerir. Bu şekilde olası risklere karşı önceden önlem alınmış olur. Riskin etkilerini karşılamaya yönelik politikalar ise risk gerçekleşip zarara dönüşünce etkileri azaltmaya yöneliktir.

Skoring ve Rating sistemleri, Basel II'de içsel derecelendirme sistemlerinin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Temel özellikleri ise şu şekilde belirtilmiştir.[86]

- İçsel derecelendirme sistemi konuya ilişkin her türlü yöntemleri, süreçleri, kontrolleri, veri toplamayı ve bilgi teknolojisi sistemlerini içermelidir.
- Her aktif türü için bankanın çoklu içsel derecelendirme sistemleri olmalıdır. (farklı sektörler için farklı değerleme sistemleri olmalıdır.)
- Borçlunun temerrüt riski ve işlemin özel faktörlerine konsantre olmalıdır.
- Bankanın, risklerinin içsel derecelendirme derecelerine anlamlı bir şekilde dağılması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için banka en az 7 normal borçlu derecesine ve 1 temerrüde düşmüş borçlu derecesine sahip olmalıdır.
- Borçlu derecesi, kesin içsel derecelendirme kriterlerine göre borçlunun riskini değerlendiren ve PD (Probabilty of Default - Temerrüt olasılığı) hesaplamasına temel teşkil eden bir özellik arz etmelidir.
- Derece açıklamaları ve kriterler aynı tür riskleri aynı derecelere tutarlı şekilde koymaya izin verecek şekilde detaylandırılmalıdır.

[85] Faik Çelik, **a.g.e.**, s.84.
[86] Babuşcu, **a.g.e.**, s.280.

- PD'ye esas teşkil eden periyot 1 yıl olmasına rağmen, bankalardan içsel derecelendirme tahsislerinde daha uzun bir değerlendirme periyodu kullanmaları beklenmektedir. Borçlunun derecesi, beklenmedik koşullarda ve kötü ekonomik durumlarda borçlunun yükümlülüğünü yerine getirme kabiliyetini göstermelidir.
- Her borçlu ve garantör, işlem derecesi ile ilişkilendirilmiş bir borçlu içsel derecelendirme sistemi derecesine dahil edilmelidir.
- Borçlu ve işlem dereceleri en azından yıllık olarak yenilenmelidir. Problemli krediler daha sık derecelendirilmelidir.
- Derece tahsisleri ve periyodik gözden geçirme, kredi vermekten doğrudan fayda sağlamayan bağımsız bir birim tarafından yapılmalı veya onaylanmalıdır.
- Bankanın içsel derecelendirme sisteminin performansından, uygulanmasından ve dizaynından sorumlu bağımsız bir kontrol birimi bulunmalıdır.
- İçsel derecelendirme yaklaşımını kullanan bankalar, 3 yıldır uygulanan bir derecelendirme sistemi ve risk unsuru tahmin sürecine sahip olmalıdırlar.

Basel Komitesi, uluslarüstü bir denetim otoritesi değildir. Dolayısıyla düzenlemeleri de tavsiye niteliğini taşımaktadır. Ancak düzenlemelerine uymayan ülkelerin bankacılık sistemleri, uluslararası platformda ikinci sınıf olarak değerlendirilmekte ve uluslararası piyasalardaki risk primleri olumsuz etkilenmektedir.[87]

AB ve ABD için, özellikle KOBİlerle ilgili sermaye yeterliliği hesaplamalarında Basel II düzenlemelerindeki standart ya da içsel derecelendirme yaklaşımlarından hangisi kullanılırsa kullanılsın bankalar açısından olumlu etki yaratacağı ve standart yaklaşımın daha kolay değerlendirmeye olanak verdiği belirtilmektedir. AB için yapılan araştırmalarda bahsedilen bu olumlu etki görülmektedir. Ancak ABD için yapılan araştırmalara bakıldığında durumun AB ülkelerinden farklı olduğu ve Basel II uygulamalarının tartışmalı olduğu görülmektedir. ABD bankalarının uygulamalarına bakıldığında Basel II düzenlemelerini uygulamayacak ve ilişkiye dayalı kredi verecek olan küçük bankaların KOBİ pazarında büyük bankalara kıyasla rekabet avantajı elde edeceği, büyük bankaların bu durumdan olumsuz etkileneceği görülmüştür. Bu nedenle ABD bankacılık otoritesi tarafından 2012'ye kadar Basel I ve Basel II'nin birlikte

[87] Babuşcu, **a.g.e.**, s.260.

uygulanacağı ve 2012 yılında bazı bankaların tamamen Basel II'ye geçeceği açıklanmıştır. Daha önce 2010 olarak belirlenen tarih 2012 olarak revize edilmiştir.[88]

Basel II uygulaması ülkeden ülkeye göre farklılık göstermektedir. ABD ve Avrupa Birliği bu durumun en temel iki örneğini oluşturmaktadırlar. ABD' de Basel II sadece büyük ölçekli bankalar için zorunlu tutulmakta, diğer bankalar ise Basel I' de kalmaya devam edebilmektedirler. Risk yönetimi alt yapısı, büyük ölçekli bankalar için belirlenen standartları karşılayan diğer bankalar ise isteğe bağlı olarak Basel II'yi uygulayabilmektedirler. Avrupa Birliği'nde ise Basel II Standartları, tüm kredi kurumları ve yatırım şirketlerini kapsamaktadır.[89]

Institute of International Bankers (IBB) tarafından açıklanan 30 Haziran 2009 tarihli ankete katılan 33 ülkede Basel II'nin uygulanma durumu Tablo 8'de belirtilmektedir. Tablo 2009 verilerini içerdiğinden Türkiye henüz Basel II'nin uygulamaya geçirilmediği ülkeler arasında görünmekle birlikte, Temmuz 2012 itibariyle Türkiye'de Basel II uygulamasına geçilmiştir.

[88] Başar, **a.g.e.,** s.69.
[89] Ozan Cangürel, **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri,** İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No:282, 2012, s.39.

Tablo 8: Institute of International Bankers (IBB) Anketine Göre Ülkelerin Basel II'yi Uygulama Durumları (2009)

Basel II'nin uygulanması beklenmektedir. Ancak henüz gerçekleştirilmemiştir.	Basel II'ye geçilmiştir. Tüm yerel bankalarında uygulanmaktadır.	Basel II'ye geçilmiştir. Tüm yerel bankalarında uygulanmamaktadır.
Cayman Adaları	Almanya	ABD
Türkiye	Avustralya	Arjantin
	Avusturya	Filipinler
	Bahreyn	Hindistan
	Bermuda	İsrail
	Danimarka	
	Finlandiya	
	Fransa	
	G.Afrika	
	Hollanda	
	Hong Kong	
	İngiltere	
	İrlanda	
	İspanya	
	İsveç	
	İsviçre	
	İtalya	
	Japonya	
	Kanada	
	Letonya	
	Lüksemburg	
	Norveç	
	Portekiz	
	Romanya	
	Singapur	
	Şili	

Kaynak: Ozan Cangürel, Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri, İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No:282, 2012.

Mart 2013 verilerine göre "Basel II düzenlemelerinin benimsenme durumları" BIS tarafından yayınlanmıştır. Söz konusu veriler aşağıdaki Tablo 9'da belirtilmektedir. BIS tarafından yayınlanmış olan Mart 2013 verileri incelendiğinde, ülkelerin genel olarak Basel II düzenlemelerine uyum sağladığı görülmektedir. ABD'de Basel II düzenlemelerinin yürürlüğe konduğu; ancak regülasyonların henüz tamamlanmadığı, üzerinde çalışıldığı görülmektedir.[90]

[90] BIS, "Status of adoption of Basel II regulations (as of end -March 2013)", 25 Mayıs 2013 (çevrimiçi)www.bis.org.

Tablo 9: Ülkelerin Basel II Düzenlemelerine Adaptasyon Durumu (Mart 2013)

Ülke	Basel II	Uygulama Planı
Arjantin	3,4	(3) 3. Yapısal Blok düzenlemeleri 08.02.2013'te yayınlandı; 31.12.2013'te yürürlüğe girecek. (4) 1. Yapısal blok-kredi riski ve 2. Yapısal blok 01.01.2013'te yürürlüğe girdi.
Avustralya	4	
Belçika	4	
Brezilya	4	
Kanada	4	
Çin	4	
Fransa	4	
Almanya	4	
Hong Kong	4	
Hindistan	4	
Endonezya	4	
İtalya	4	
Japonya	4	
Kore	4	
Lüksemburg	4	
Meksika	4	
Hollanda	4	
Rusya	1,4	(1)2. Yapısal Blok'un 2014'ten, 3. Yapısal Blok'un ise 2013'ten önce uygulamaya konması beklenmektedir. (4)Kredi - Piyasa ve Operasyonel risk hesaplama yöntemleri uygulamaya geçmiştir.
Suudi Arabistan	4	
Singapur	4	
G.Afrika	4	
İspanya	4	
İsveç	4	
İsviçre	4	
Türkiye	4	
İngiltere	4	
ABD	4	
Avrupa Birliği	4	
Not: (1) Taslak Yönetmelik yayınlanmadı; (2) Taslak Yönetmelik yayınlandı; (3) Son düzenleme yayınlandı; (4) Son düzenleme yürürlükte. Yeşil: Regülasyonlar tamamlandı. Sarı: Regülasyonlar henüz tamamlanmadı, çalışılıyor.		

Kaynak: BIS, (çevrimiçi) http://www.bis.org/publ/bcbs/b2prog_rep_table.pdf.

1.4.6. Basel III

Küresel anlamda yaşanan ekonomik krizler her ne kadar finans sektörü ile de başlasa bunun doğal bir sonucu olarak kriz reel sektöre de yansımaktadır. En son yaşanan küresel krizde Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını açıklaması, İzlanda'nın bankacılık sisteminin çökmesi, vb olaylar mevcut sistemin önemli eksiklikleri olduğunu göstermiştir. Bu nedenle Basel Komitesi tarafından Basel II düzenlemelerindeki eksik ve yetersiz görünen hususların giderilmesi amacıyla mevcut düzenlemelere ek olarak Basel III düzenlemeleri hazırlanmış ve açıklanmıştır.

Yaşanan olaylar nedeniyle finans sektöründe başlayan krizin reel sektöre de sıçraması kaçınılmaz olmuştur. Öte yandan kriz her ne kadar Amerika'da da başlamış olsa kısa bir süre içinde tüm dünyada ve dolayısıyla Türkiye'de de etkisini göstermeye başlamıştır. Tüm bu yaşananlar bankacılık sektörünün ve finansal sistemin krizlere karşı daha dirençli olabilmesi için "likidite, sermaye kalitesinin artırılması, ekonomik döngünün dikkate alınması ve sermaye yükümlülüğünün artırılması" gibi düzenlemelerin önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır.[91]

Basel I'de zaman için gözlemlenen yetersizlikler nedeniyle Basel II tasarlanmıştır. Ancak özellikle 2007 yılında ABD'de ortaya çıkan sub-prime mortgage krizi ve akabinde 2008 yılında Lehman Brothers gibi büyük bir yatırım bankasının iflas etmesiyle baş gösteren global kriz, dünya genelinde tüm ekonomileri etkilemiştir. Daha fazla kar elde etme güdüsüyle kontrolsüz risk alınması sistemde tahribata neden olmuştur. Bu nedenle düzenlemeler sıkılaşmış, kredi ve piyasa riskleri yeniden ele alınmaya, türev ürünlerin yaratacağı riskler yeniden tanımlanmaya ve Basel II sorgulanmaya başlanmıştır. Tüm bu yaşananlar Basel II Uzlaşı Metnine ek düzenlemeler getiren Basel III'ü gündeme getirmiştir.[92]

Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplanma usulünü tümden değiştirmemekte, ancak Basel II'nin gözlemlenen eksikliklerini tamamlayan "ek düzenlemeler" getirmektedir. Basel III ile yapılan değişikliklerle ulaşılmak istenen hedefler şunlardır:[93]

---

[91] Ozan Cangürel; v.d., "Sorularla Basel III", BDDK Risk Yönetimi Dairesi, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2010, s.4.

[92] Ünal, **a.g.e.,** s.6.

[93] Cangürel; v.d., a.g.e., s.1.

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetişim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.

Gerek Basel I gerekse Basel II sürecinde yaşanan finansal krizlerin tüm dünyayı etkilemesi bankacılık ve finans sisteminin gelecekte karşılaşılabilecek krizlere karşı daha dirençli olmasını sağlamak amacıyla likidite, sermaye kalitesinin arttırılması, ekonomik döngünün dikkate alınması ve sermaye yükümlülüğünün arttırılması gibi önemli reformların gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Bu nedenle Basel Komitesi tarafından hazırlanan reform takvimi Ekim 2009'da Pittsburgh'da düzenlenen G20 liderler zirvesinde görüşülmüş ve bu reformlar 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Merkez Bankaları ve Denetim otoriteleri Başkanları Grubu toplantısının ardından, Basel Komitesi tarafından bir basın açıklaması ile duyurulmuştur.[94] Buna göre krizin olumsuz etkilerini bertaraf etmek ve yayılmasını engellemek amacıyla banka yükümlülüklerinin kapsamının genişletilmesinin yanı sıra, sistemik risklerin telafi edilmesi amacıyla ilave yükümlülüklerin de getirilmesinin planlandığı anlaşılmaktadır.

Basel III düzenlemelerinin temel noktasının yasal sermayeye ilişkin çalışmalar olduğu görülmektedir. Hedeflenen düzenleme değişiklikleri şu başlıklarda toplanabilir:[95]

- Daha nitelikli sermaye
- Niceliği artırılmış sermaye
- Sermaye tamponu oluşturulması
- Risk bazlı olmayan kaldıraç oranı
- Likidite düzenlemeleri
- Karşı taraf kredi riski

[94] BIS, Higher Global Minimum Capital Standards Announced By The Group Of Governors And Heads Of Supervision, (çevrimiçi)http://www.bis.org/press/p100912.htm.
[95] Cangürel; v.d., **a.g.e.**, s.3.

- Alım satım hesaplarına ilişkin sermaye yeterliliği düzenlemeleri

Basel III, likidite düzenlemeleri ile "likidite karşılama oranı" ve "net istikrarlı fonlama oranı" isimli iki adet oran ortaya koymaktadır. Likidite karşılama oranı, bir bankanın likit varlıklarının, 30 gün içerisinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi suretiyle hesaplanacaktır. Bu oranın 1'den küçük olması bankanın likit varlıkları ile net nakit çıkışlarını karşılamada güçlük yaşayabileceğini gösterdiğinden 1'den küçük olmaması gerekmektedir. Oranda geçen net nakit çıkışı,bir bankanın 30 gün içerisinde gerçekleştireceği nakit çıkışları ile 30 gün içerisindeki nakit girişleri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Likidite karşılama oranı ile amaçlanan kriz dönemlerinde bankaların ayakta kalabilmeleri için yeterli likit aktifin bankada bulunmasıdır. Buna göre Basel düzenlemeleri uyarınca bankalar bilançolarında 30 günlük net nakit çıkışlarını karşılayacak miktarda yüksek nitelikli likit aktif bulundurmak zorundadırlar.[96]

Ocak 2013'te BIS tarafından yapılan açıklama ile 2014'te uygulamaya girecek olan Basel III kurallarında bazı gevşemelere gidildiği ve likidite karşılama oranına ilişkin uygulamanın 2019'a ertelendiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda bankaların sermaye eterliliklerini yerine getirmeleri için gerekli olan sürenin uzatıldığı ve bu durumun bankacılık sektörü tarafından olumlu karşılandığı görülmektedir.

Bankalar, ekonomik gelişmelerin olumlu olduğu dönemlerde kredi arzlarını artırırken, ekonomik gelişmelerin olumsuz olduğu dönemlerde ise reel sektöre yönelik kredi arzını kısmaktadırlar. Bu durum ise ekonomik büyümeyi daha da olumsuz etkilemektedir. Bu nedenler de göz önüne alınarak Basel III ile "döngüsel sermaye tamponu" ve "sermaye koruma tamponu" hayata geçirilmektedir. Dolayısıyla ilk aşamada Basel III düzenlemeleri ilave sermaye ihtiyacı doğuracaktır. Ancak orta vadede dolayısıyla ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tüm bu hususlar göz önüne alındığında Basel III düzenlemeleri ilişkin şu maddeler vurgulanabilecektir:[97]

[96] Eymen Gürel; v.d., "Basel III Kriterleri", Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 3-4, Ocak 2012, s.22.
[97] Gürel; v.d., **a.g.e.,** s.26.

- Basel III paketi finans sektörüne daha fazla açıklık sağlar.
- Basel III araçları sistematik riski sınırlandırmak için uygun olacaktır.
- Basel III ile gereğine uygun ve uzun bir geçiş dönemi planlanmaktadır.

Mart 2013 verilerine göre "Basel III düzenlemelerinin benimsenme durumları" BIS tarafından yayınlanmıştır. Söz konusu veriler aşağıdaki Tablo 10'da belirtilmektedir. BIS tarafından yayınlanmış olan Mart 2013 verileri incelendiğinde, ülkelerin Basel III düzenlemelerine ilişkin çalışmalara başladığı ve taslak düzenlemelerini yayınladıkları, birçok ülkenin ise tam uyum sağladığı görülmektedir.[98]

[98] BIS, "Status of adoption of Basel III (capital) regulations (as of end -March 2013)", 25 Mayıs 2013 (çevrimiçi)www.bis.org.

Tablo 10: Ülkelerin Basel III Düzenlemelerine Adaptasyon Durumu (Mart 2013)

Ülke	Basel III	Uygulama Planı
Arjantin	3,4	(3)3.Yapısal Blok düzenlemeleri 08.02.2013'te yayınlandı; 31.12.2013'te yürürlüğe girecek. (4)1. Yapısal blok-kredi riski ve 2. Yapısal blok 01.01.2013'te yürürlüğe girdi.
Avustralya	4	
Belçika	2	AB Süreci takip ediliyor.
Brezilya	3	Nihai düzenleme 01.03.2013'te yayınlandı; 01.10.2013'te yürürlüğe girecek.
Kanada	4	
Çin	4	
Fransa	2	AB Süreci takip ediliyor.
Almanya	2	AB Süreci takip ediliyor.
Hong Kong	4	
Hindistan	4	
Endonezya	2	
İtalya	2	AB Süreci takip ediliyor.
Japonya	4	
Kore	2	
Lüksemburg	2	AB Süreci takip ediliyor.
Meksika	4	
Hollanda	2	AB Süreci takip ediliyor.
Rusya	3	
S. Arabistan	4	
Singapur	4	
G.Afrika	4	
İspanya	2	AB Süreci takip ediliyor.
İsveç	2	AB Süreci takip ediliyor.
İsviçre	4	
Türkiye	2	1 Şubat 2003'te taslak düzenlemeler açıklandı.
İngiltere	2	AB Süreci takip ediliyor.
ABD	2	
Avrupa Birliği	2	AP ve AB konseyi tarafından Basel III'ün uygulama metninde anlaşmaya varılarak, uygulamanın en geç Ocak 2014'ten önce yürürlüğe girmesinin gerekli olduğu konusunda mutabakat sağlanmıştır.

Kaynak: BIS, (çevrimiçi) http://www.bis.org/publ/bcbs/b3prog_rep_table.pdf.

Tablo 10 için not:

- *(1): Taslak Yönetmelik yayınlanmadı;*
- *(2): Taslak Yönetmelik yayınlandı;*
- *(3): Son düzenleme yayınlandı;*
- *(4): Son düzenleme yürürlükte.*
- *Yeşil: Regülasyonlar tamamlandı.*
- *Sarı: Regülasyonlar henüz tamamlanmadı, çalışılıyor.*

1.4.7. Türkiye'de Uygulanan Kredi Politikalarında Basel Uygulamalarının Yeri ve Önemi

Basel II temel olarak bankacılık sisteminin asgari sermaye yükümlülüğünde artış ve dolayısıyla sermaye yeterlilik rasyolarında azalma yönünde bir takım değişiklikler getirmektedir. Bu değişiklikler kredilendirme ve risk yönetimi süreçlerine ve bu paralelde borçlanma maliyetlerine etki edecektir. Tüm bu süreçler bankaların portföy tercihlerinde de değişikliklere neden olacaktır.[99]

Basel düzenlemeleri ve süreci Türk bankacılık sektöründeki kredi politikalarını da etkilemiştir. İlk aşamada sürece uyum gerek KOBİ'ler için gerekse bankacılık sektörü için ek maliyetler yaratmış olsa da kayıt dışını kayıt içine çekmek, daha kaliteli krediler vermek, riski daha doğru yönetmek, vb. açılardan Basel II'nin nihai etkileri olumlu olmuştur.

Eylül 2011 itibarıyla Türk Bankacılık Sektörünün Sermaye Yeterliliği Rasyosu'nun %16,4 seviyesinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.[100] Sektörün Aralık 2012 itibarıyla sermaye yeterliliği standart oranı %17,9 olarak gerçekleşmiştir.[101]

BDDK tarafından yayınlanan "Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013" raporunda ise Temmuz 2012 döneminden itibaren Basel II düzenlemelerinin yürürlüğe girdiği

---

[99] Ünal, **a.g.e.**, s.8.
[100] BDDK, Basın Açıklaması, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", 10.11.2011. (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[101] BDDK, Basın Açıklaması, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Aralık 2012", 13.02.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

sektörde, sermaye yeterliliği rasyosunun yılsonuna göre 0,5 puan azalarak Mart 2013'te %17,4 düzeyinde gerçekleştiği belirtilmektedir.

Söz konusu rasyoda azalış trendi devam etmekle birlikte, rasyo asgari yasal sınır olan %8'in ve BDDK tarafından uygulanmakta olan %12'lik hedef rasyo düzeyinin üzerinde seyretmektedir.

1.4.7.1. Basel II ve Türkiye

Basel I, 1989 yılında yayımlanan ve üç yıllık bir geçiş sürecini içeren düzenleme ile ülkemizde de uygulanmaya başlanmış, ardından 2002 yılında yeni şekli verilerek piyasa riski de eklenmiş olan Basel I uzlaşısı Türkiye'de uygulanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede 2001 tarihinde yürürlüğe giren "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" ile piyasa riskleri de sermaye yeterliliği ölçümlerine dahil edilmiştir.

Basel II'nin uygulanması ile birlikte, Basel I'de yer alan kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama prensibine dayanan kulüp kuralı kaldırılmaktadır. Bu kural OECD üyesi olan Türkiye için bir dezavantaj oluşturmaktadır. Basel II'nin uygulamaya geçirilmesi ile birlikte Türkiye, önceki Basel düzenlemesinden kaynaklanan OECD üyesi olması nedeniyle sahip olduğu %0 risk ağırlığı avantajını yitirerek "BB+" olan ülke derecesine göre %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Bu durum Türk Bankacılık Sistemine ek maliyet yaratacaktır. Bugüne kadar bankaların bulundurdukları devlet tahvili ve hazine bonoları için %0 olan sermaye yükü Basel II ile birlikte kamu kağıtlarının %8'i kadar artacaktır. Bu durum borçlanma maliyeti üzerinde önemli derecede olumsuz etkide bulunacak, Türk Bankacılık Sistemine ek sermaye maliyeti yaratacaktır. Dolayısıyla kamu alacağı büyük olan bankalara nazaran, perakende ve ticari bankacılık ağırlıklı faaliyet gösteren bankalar için Basel II sermaye yeterlilik rasyosu açısından rekabet avantajı sağlayacaktır.[102]

Basel II ile birlikte Türkiye, daha riskli bir ülke konumuna geleceğinden Türkiye'nin kaynak maliyeti artacaktır. Bu durumda kredi maliyetleri artarken kredi limitleri daralacaktır. Diğer yönden; standart yöntemin riske duyarlılık açısından 1988 tarihli Basel düzenlemesinden

[102] Ünal, **a.g.e.,** s.7.

çok da farklı olmadığı görülmektedir. Derecelendirme kuruluşlarının belirlenmesi, kredi kullanan reel sektör firmalarının derecelendirmeye alışık olmaması, standartlara uygun mali tabloların oluşturulmaması, kayıtdışı faaliyetlerin mali tablolardan izlenememesi gibi üstesinden gelinmesi gereken birçok zorluk bulunmaktadır.[103] Kredi derecelendirme kuruluşlarının notlarına göre daha az riskli olan kuruluşların kredi maliyetleri düşerken, yüksek riskli firmaların kredi maliyetleri yükselecektir.

Basel II ile birlikte kredi riskini ölçmede kullanılan yöntemler, kolay ve risk duyarlılığı az olandan zor fakat risk duyarlılığı yüksek yönteme doğru bir eğilim göstermektedir. Beklenti, birçok ülkede öncelikle kolay yöntemlerle başlanması sonrasında risk duyarlılığı daha yüksek olan yöntemlere geçilmesi yönündedir. Türkiye için de beklenti bu yöndedir. Öncelikle bankaların büyük bir çoğunluğunun birkaç yıl standart yöntemi kullanması, akabinde ise içsel derecelendirme yöntemlerine geçmesi beklenmektedir.

Kredi riskinin ölçümü için Basel Komitesi tarafından belirtilen temel ölçüm yöntemleri şunlardır:[104]

- Standart yaklaşım
- Temel içsel derecelendirme yaklaşımı
- Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı

Türkiye'de öncelikle Basel II ile birlikte birçok banka standart yöntemi kullanacaktır. Ancak bununla birlikte özellikle büyük ölçekli bankalar tarafından hedeflenen, içsel derecelendirme yöntemlerini kullanmaktır.

Bankaların nihai olarak kullanmayı hedefledikleri yöntemler "Tablo 1'de Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riski İçin Nihai Olarak Kullanılması Hedeflenen Yöntem (%)" tablosunda belirtilmektedir. Buna göre bankaların %4,6'sı nihai olarak standart yöntemde kalmayı hedeflerken, %2,1'i temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı, %93,2'si ise ileri içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı hedeflemektedirler.

---

[103] BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)".
[104] Murat Koç, "Finansal Piyasalarda Risk Yönetimi", (çevrimiçi) http://www.iubam.org.tr, s.17, Kasım 2005.

Bankacılık sektörünün %99'u Basel II çalışmalarını yürütecek olan üst yönetimi ve ilgili birimleri oluşturmuştur. Öte yandan sektörün %85'i ilgili komiteleri, %87'i ise bu kapsamda çalışacak sorumlu personeli belirlemiş durumdadır.[105]

Tablo 11: Basel II Çalışmalarını Yürütecek Olan Üst Yönetim ve İlgili Birimlerin Belirlenme Oranı

	Belirlenmiş (%)	**Belirlenmemiş (%)**
Üst Yönetim	99	1
Sorumlu Personel	78	22
Birimler	99	1
Komiteler	80	20

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012, s.2

Türk bankacılık sektöründe Basel II'ye geçiş sürecindeki en temel sorunlar şöyle sıralanabilir:[106]

- Veri yetersizliği
- Mevzuat belirsizliği
- Nitelikli personel yetersizliği
- Teknolojik sorunlar/eksiklikler
- Basel II'nin anlaşılamaması
- Bütçe kısıtı

BDDK tarafından yayınlanmakta olan "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporları"nda Basel II sürecinde Türk bankacılık sektörü tarafından alınan "destek, danışmanlık ve eğitim hizmetleri"ne de yer verilmektedir. Aşağıdaki Tablo12 ve Tablo 13'te Mart 2012 ve Mart 2013'e ilişkin veriler yer almaktadır.

[105] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013", 01.05.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.i.
[106] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012", 01.05.2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.5.

Tablo 12: Basel II Sürecinde Alınan Destek, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri – Mart 2012

	Alınmış (%)	Alınmakta (%)	Planlanmakta (%)
Destek Hizmeti	68	56	37
Danışmanlık Hizmeti	59	47	61
Eğitim	49	28	37

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012, s.8.

Tablo 13: Basel II Sürecinde Alınan Destek, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri – Mart 2013

	Alınmış (%)	Alınmakta (%)	Planlanmakta (%)
Destek Hizmeti	56	42	32
Danışmanlık Hizmeti	72	53	54
Eğitim	56	28	43

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013, s.8.

Basel II'den beklenen başlıca faydalar şunlardır:[107]

- Bankalarda risk yönetiminin etkinliğinin artması,
- Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin biçimde yerine getirmesi,
- Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması,
- Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması,
- Bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetişim yapılarında iyileşme.

Basel II ile hedeflenen finansal sistemin güvenilirliğini ve sağlamlığını daha da artırmak, operasyonel riski de hesaplamaya ekleyerek bugüne kadar yapılan eleştirileri yok etmektir. Bu doğrultuda Basel Komitesi tarafından Basel II'nin kapsamı 3 temel "Yapısal Blok" başlığı altında toplanmaktadır:[108]

[107] BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)".
[108] Coşkun Küçüközmen, "3. Yapısal Blok (Pillar 3): Piyasa Disiplini", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, s.2, Mart 2005.

1. Sermaye yeterliliği (asgari sermaye yükümlülüğü) (1.Yapısal Blok),
2. Denetim otoritesinin gözden geçirilmesi (2.Yapısal Blok),
3. Piyasa disiplini (3.Yapısal Blok).

Bu Yapısal Bloklarla amaçlanan bankaların risklerine karşı yeterli seviyede sermaye ile faaliyette bulunmalarını sağlamak, denetim ve piyasa disiplininin tesisi için sağlam temeller oluşturmak, risk yönetimini ve finansal istikrarı daha da geliştirmektir.[109]

BDDK tarafından Mart 2013'te yayınlanan Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu incelendiğinde, yasal sermayenin hesaplanması için bankaların altyapılarının ve sistemlerinin şu oranda kullanılmaya hazır olduğu görülmüştür:[110] Tablo 14'te bu oranlar gösterilmekdir.

- Kredi riski için "%37,4 ile Temel İDD ve %11,8 ile İleri İDD yaklaşımı",
- Piyasa riski için "%94,8 ile içsel model yaklaşımı"
- Operasyonel risk için "%26,6 ile standart yaklaşım ve %32,9 ile ileri ölçüm yaklaşımı"

Tablo 14: Basel II İçin Bankaların Sistem ve Altyapı Yeterliliği (%)

Risk Türü		Bankalarda Kullanıma Hazır Olan Oran (%)
Kredi Riski	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	37,4
	İleri İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	11,8
Piyasa Riski	İçsel Model	94,8
Operasyonel Risk	Standart Yaklaşım	26,6
	İleri Ölçüm Yaklaşımları	32,9

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013.

BDDK'nın 24.02.2011 tarihli ve 4099 sayılı Kararı ile Basel II'nin sermaye yeterliliği ölçümünde kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin getirmiş olduğu yeniliklere hem bankaların hem de kredi müşterilerinin sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmeleri için paralel uygulama olarak da adlandırılan bir süreç öngörülmüştür. Söz konusu sürecin 01.07.2011 tarihinde başlayıp,

[109] BIS, "Implementation of Basel II: Practical Considerations", (çevrimiçi)http://www.bis.org, Temmuz 2004.
[110] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013", Rapor 2013/2, 08.05.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, S.6.

30.06.2012 tarihinde sonlandırılacağı; süreçte "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı", ekleri ve bu Taslak ile ilgili Tebliğ Taslaklarına gelecek görüşlerin değerlendirileceği belirtilmiş ve bu Taslakların bankalarca sadece BDDK'ya raporlama amaçlı olarak uygulanması öngörülmüştür. Süre bitiminde ise söz konusu Taslak ve eklerinin yürürlüğe girmesi planlanmış, taslaklar yürürlüğe girene kadar yürürlükte olan Yönetmelik ve Tebliğ hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.[111] 1 Temmuz 2012 itibariyle Türk Bankacılık sektöründe Basel II tam olarak uygulanmaya başlamıştır. Söz konusu sürece ilişkin açıklamalara tez çalışmasının 1.4.7.3. Basel Yol Haritasında Türkiye bölümünde yer verilmektedir.

1.4.7.2. Basel III ve Türkiye

Basel düzenlemeleri amaçlanan bankaların risk yönetiminde verimliliğini artırarak ulusal ve uluslar arası krizlerin yaratacağı olumsuz etkileri en alt seviyeye indirebilmektir. Basel II düzenlemelerinin bu temel amaca tam olarak hizmet edemediği görüldüğünden Basel III düzenlemeleri hazırlanmıştır.

Yapılan düzenlemelere bakıldığında Türk Bankalarının, önemli bir sermaye ihtiyacı ile karşılaşmayacakları görülmektedir. Bunun en önemli nedeni ise 2001 yılında yaşanan ve bankacılık sektörünün yeniden düzenlenmesine neden olan bankacılık krizidir. Dolayısıyla Türk bankaları için sermaye yeterlilik oranı ve çekirdek sermaye yeterlilik oranı arasındaki farkın ABD ve Avrupa'daki bankalara oranla daha az olması beklenmektedir. Bu bankaların sermaye bileşenleri arasında çekirdek sermaye olarak tanımlanmayan ancak toplam sermayede yer alan tutarlar oldukça yüksektir. Oysa son finansal krizde banka bilançolarında sermaye olarak gözüken tutarların fonksiyonel olarak sermaye görevini yerine getirecek nitelikten uzak olduğu görülmüş ve bu nedenle Basel III'te sermayenin niteliği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Öte yandan Basel düzenlemelerinde %8 olarak kabul edilen sermaye yeterlilik oranına ek olarak, Türkiye mevzuatında 2006 yılında asgari %12'lik hedef oranın belirlemesi de kriz sürecinde Türk bankalarının sermaye sıkıntısı çekmemesinin en önemli nedenlerinden biridir. Küresel krizde

[111] BDDK, "Basın Açıklaması: Basel II Kapsamında Hazırlanan Düzenleme Taslaklarının Uygulanmasına İlişkin Geçiş Süreci", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 08 Mart 2011.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olduğu görülmektedir.[112]

Basel III'ün uygulanmaya başlamasıyla %10'un üzerinde pay sahibi olunan ve yönetim kontrolü bulunmayan iştiraklere yapılan yatırımlar bankaların sermaye yeterlilik rasyolarını düşüren bir unsur haline gelecektir. Bu anlamda bazı yabancı bankaların bu uygulamaya yönelik olarak yeniden ortaklıklarını değerlendirecekleri düşünülmektedir. Örneğin; Türkiye'de AKBANK'ın %20 oranında ortağı olan Citigroup, 23 Mart 2012 tarihinde NewYork Borsası'na yaptığı açıklamada AKBANK'taki hisselerinin bir bölümünü satmayı planladığını duyurmuş ve akabinde yapılan satışla birlikte Citigroup'un AKBANK'ta sahip olduğu hisse oranını %20'den %9,9'a indirmiştir.

Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklük olarak %65'ini oluşturan 6 banka ve Basel III'e ilişkin çalışma yapmakta olan diğer bankaların;

- %65'inin Basel III kapsamında sermaye oranlarını,
- %66,4'ünün kaldıraç oranını,
- %68,5'inin likidite oranlarını

hesapladığı görülmektedir.[113]

2013 yılının ilk çeyrek verilerinin değerlendirildiği ve 08.05.2013 tarihinde BDDK tarafından kamuya açıklanan Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü Raporu'na göre; bankacılık sektörü sağlıklı yapısını korumaya devam etmektedir. Ayrıca, bankacılık sektörünün mevcut haliyle Basel III düzenlemelerine uyum sağlayabilecek durumda olduğu belirtilmektedir.

1.4.7.3. Basel Yol Haritasında Türkiye

Basel I sermaye uzlaşısı, 1989 yılında yayımlanan ve üç yıllık bir geçiş sürecini içeren düzenleme ile ülkemizde de uygulanmaya başlanmış; ardından 2002 yılında piyasa riski eklenmiş yeni şekliyle Türkiye'de uygulanmaya devam edilmiştir. Bu paralelde 2001 yılında yürürlüğe

---

[112] Gürel; v.d., **a.g.e.**, s.25.
[113] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012", 01.05.2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.24.

giren "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" ile piyasa riskleri de sermaye yeterliliği ölçümlerine dahil edilmeye başlanmıştır.

Basel II'nin uygulamaya geçirilmesi ile birlikte Türkiye, önceki Basel düzenlemesinden kaynaklanan OECD üyesi olması nedeniyle sahip olduğu %0 risk ağırlığı avantajını yitirerek ülke derecesine göre %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Yani bugüne kadar bankaların bulundurdukları devlet tahvili ve hazine bonoları için %0 olan sermaye yükü Basel II ile birlikte kamu kağıtlarının %8'i kadar artacaktır. Bu durum borçlanma maliyeti üzerinde olumsuz etkide bulunacaktır. Basel II ile birlikte Türkiye, daha riskli bir ülke konumuna geleceğinden Türkiye'nin kaynak maliyeti artacak ve bu durumda kredi maliyetleri artarken kredi limitleri daralacaktır. Ayrıca kredi kullanan reel sektör firmalarının derecelendirmeye alışık olmaması, standartlara uygun mali tabloların oluşturulmaması ve mali tablolara yansıtılmayan kayıt dışı faaliyetler gibi birçok sorunla karşılaşılacaktır.[114] Kredi derecelendirme kuruluşlarının notlarına göre daha az riskli olan kuruluşların kredi maliyetleri düşerken, yüksek riskli firmaların kredi maliyetleri yükselecektir.

Basel II ile birlikte kredi riskini ölçmede kullanılan yöntemler, kolay ve risk duyarlılığı az olandan zor fakat risk duyarlılığı yüksek yönteme doğru bir eğilim göstermektedir. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye için de beklenti, öncelikle kolay yöntemlerle başlanması sonrasında risk duyarlılığı daha yüksek olan yöntemlere geçilmesi yönündedir.

Bankacılık sektöründe 2007 yılında operasyonel riske ilişkin sermaye gereksinimi ile birlikte Basel II kısmi olarak uygulanmaya başlanmıştır. Basel II ile tam uyum anlamında ise bankaların Temmuz 2012'den itibaren paralel uygulamaya başlaması öngörülmekteydi.[115] 1 Temmuz 2012 itibariyle Türk bankacılık sektöründe Basel II tam olarak uygulanmaya başlamıştır.

Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayınlanan "Basel-II Düzenlemeleri" kitabında ilgili süreç şu şekilde özetlenmiştir.

> Kamuoyunda Basel-II olarak bilinen "Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması" çalışması, ülkemizde 01.07.2011 tarihinde başlayan ve 30.06.2012 tarihinde biten süreçte Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından Avrupa Birliği düzenlemeleriyle uyumlu olacak

[114] BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[115] İhsan Uğur Delikanlı, "Basel – III: Uluslararası Bankacılık ve Finans Sisteminin Yeni Mimarisi ve Türk Bankalarına Etkileri Konferansı", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, Mayıs 2012.

şekilde yürütülmüştür. Bu sürecin 30.06.2012'de tamamlanmasının akabinde 01.07.2012 itibarıyla "kesin" uygulama sürecine geçilmiş ve nihai Basel II düzenlemeleri 28 Haziran 2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.[116]

28 Haziran 2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmelik ve Tebliğler şunlardır:

1. Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik
2. Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik
3. Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ
4. Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ
5. Yapısal Pozisyona İlişkin Tebliğ
6. Risk Ölçüm Modelleri İle Piyasa Riskinin Hesaplanmasına Ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ
7. Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski İçin Standart Metoda Göre Sermaye Yükümlülüğü Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ
8. Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ

BDDK'nın "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013" Raporunda bankacılık sektörünün %99'unun Basel II çalışmalarını yürütecek olan üst yönetimini ve ilgili birimlerini oluşturduğu, %85'inin ilgili komiteleri, %87'inin ise bu kapsamda çalışacak sorumlu personeli belirlemiş durumda olduğu belirtilmektedir.

Öte yandan Şubat 2013'te de Basel III için düzenleme taslakları açıklanmış; 2019'a kadar kademi bir geçiş süresi tanınmıştır.

[116] TBB, Basel II Düzenlemeleri, İstanbul 2012, Yayın No.291, G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş., s.iii.

1.4.7.4. Basel'in Ertelenme Nedenleri

Basel II düzenlemeleri bankaların sahip olmaları gereken asgari sermaye miktarını ortaya koymakta ve daha güçlü bir mali yapı ile faaliyetlerini sürdürülebilmeleri için gerekli ortamın sağlanmasına yönelik düzenlemeler getirmektedir. Bu anlamda bankaların aracılık faaliyetlerini ve reel kesime kaynak sağlamak olan temel işlevlerini daha sağlam bir temelde sürdürmeleri için Basel II yön gösterici olmuş ve gerekli ortamın yaratılmasını sağlamıştır. Bu anlamda Türk bankalarının Basel II'ye geçiş için tüm hazırlıklarını tamamlamış olmalarına rağmen, "kredi değerlendirme sürecinde kullanılacak olan firma mali tablolarının şeffaf olmayışı, kayıt dışı faaliyetlerin sistemde önemli bir yer tutması ve ekonomik istikrarın özellikle 2007'de ABD'de ortaya çıkan sub-prime mortgage krizinin tetiklediği global krizle birlikte olumsuz etkilenmesi" Basel II'nin Türkiye'de uygulamaya geçiş sürecini etkilemiş ve engellemiştir.[117] Basel II'ye ilişkin olarak karşılaşılan sorunların başında öncelikli kısıtın veri eksikliği olduğu görülmektedir. Mevzuattaki belirsizlikler ve teknolojik sorunlar da temel sorunlar olarak gösterilmektedir.

Ancak ertelenen Basel II geçişinin Temmuz 2012'de yapılmasının planlanmış ve ilgili tarihte geçiş sağlanmıştır. Buna ilişkin olarak BDDK'nın "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Eylül 2011" Raporunda, Basel II'nin dünya çapında birçok ülkede uygulandığı, birçok ülkede ise Basel II'ye uyum çalışmaları devam ettiği; ülkemizde Basel II uygulamasına ilişkin düzenleme taslaklarının Nisan 2010 itibarıyla sektörün ve kamuoyunun görüşlerine sunulduğu, taslaklara ilişkin iletilen görüşlerin değerlendirilmesi ve Basel II'nin sektörün sermaye yeterliliği üzerine etkilerini ölçen son ulusal etki çalışmasının (QIS-TR3) sonuçlarının açıklanmasını müteakip, paralel uygulama dönemi olarak adlandırılan bir yıllık dönemin Temmuz 2011 itibariyle başladığı belirtilmektedir. Paralel uygulama döneminin sona ermesi ile beraber kredi riskinin ölçümünde standart yöntemin tüm sektör tarafından uygulanır olacağı ve Türkiye'de Basel II'nin tam olarak uygulanır hale geleceği belirtilmiştir.[118]

---

[117] Ünal, a.g.e., s.6.
[118] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Eylül 2011", 07.03.2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

Basel II'ye ilişkin tüm bu düzenleme ve geçiş sürecinin akabinde Türkiye'de 1 Temmuz 2012'de Basel II düzenlemelerine tam olarak geçilmiştir. BDDK tarafından Avrupa Birliği düzenlemeleriyle uyumlu olacak şekilde yürütülen bu sürecin 30.06.2012'de tamamlanmasının akabinde 01.07.2012 itibarıyla "kesin" uygulama sürecine geçilmiş ve nihai Basel II düzenlemeleri 28 Haziran 2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

BÖLÜM 2: TÜRKİYE'DE KREDİ POLİTİKALARI, BASEL UYGULAMALARI VE KOBİLER

2.1. KOBİ Kavramı

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) tüm ülke ekonomileri açısından başta ekonomi ve istihdam olmak üzere pek çok alanda büyük önem taşımaktadırlar. KOBİ'ler;

- Yeni iş olanaklarını artırmaları,
- Rekabet gücünün artırmaları,
- İstihdama olumlu katkı yapmaları

gibi nedenlerle ekonomilerin itici gücü konumundadırlar.

İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu kırk milyon Türk Lirasını aşmayan ekonomik birimler KOBİ olarak adlandırılmaktadır.[1]

Tablo 15: Türkiye'de KOBİ Tanımları

KOBİ Tanımı (Türkiye)	Çalışan Sayısı	Yıllık Net Satış Hasılatı ya da Mali Bilançosu
Mikro İşletme	1-9	1 Milyon TL'ye kadar
Küçük İşletme	10-49'dan az	8 Milyon TL'ye kadar
Orta Büyüklükteki İşletme	50-249	40 Milyon TL'ye kadar

Kaynak: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Basel II'ye göre ise KOBİ tanımı, işletmelerin yıllık satış cirolarına göre yapılmaktadır. Buna göre, toplam yıllık satış cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Sermaye yeterliliğini belirlemek için kullanılan standart yöntemde KOBİ sınıfının sınırları firmaların yıllık toplam satış cirolarına göre belirlenmektedir. KOBİ tanımına bağlı olarak da bir bankadaki toplam kredisi 1 Milyon Euro'nun altında kalan KOBİ'ler "Perakende KOBİ" içinde tanımlanırken, kredi miktarı 1 milyon Euro'nun üstünde olan

[1] T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", (çevrimiçi)http://www.resmigazete.gov.tr, 4 Kasım 2012, 28457 sayılı Resmi Gazete, md.4.

KOBİ'ler "Kurumsal KOBİ" içinde tanımlanmaktadır.[2] Dolayısıyla KOBİ niteliğinde olan bir firma, bir bankada toplam riskinin 1 Milyon EUR üzerinde olması nedeni ile Kurumsal KOBİ sınıfına girerken diğer bir bankada 1 Milyon EUR altında kredi kullanması nedeni ile Perakende KOBİ sınıfında değerlendiriliyor olacaktır.

Tablo 16 : Basel II Düzenlemelerine Göre KOBİ Sınıflandırması

Kredi Tutarı (K)	Yıllık Satış Cirosu (C)	Sınıflandırma
K>1.000.000 Euro	C>50.000.000 Euro	Kurumsal
K>1.000.000 Euro	C<50.000.000 Euro	Kurumsal KOBİ
K<1.000.000 Euro	C>50.000.000 Euro	Kurumsal
K<1.000.000 Euro	C<50.000.000 Euro	Perakende KOBİ

Kaynak: Mehmet Başar, Basel II Düzenlemeleri ve KOBİler, s.49.

KOBİ'lerin genel özellikleleri şu şekilde özetlenebilir:[3]

- Yan sanayi olma potansiyeline sahiptirler.
- Geri kalmış bölgelerde istihdamın istikrarı açısından önem taşımaktadırlar.
- Yöneticilik ve mülkiyet genelde aynı kişide toplanır.
- Nakit yönetimi, vb. konularda yetersizlikleri neticesinde mali yapıları hassastır.
- Finansman, pazarlama, muhasebe, gibi konularda uzman kişileri istihdam edebilecek mali güce sahip değildirler.
- Ürün pazarlama kanalları yetersizdir.
- Makine parkı yetersizlikleri ve makine-ekipman alımında zorluklarla karşılaşılmaktadır.
- Atıl kapasite ile ve standarda uygun olmayan üretim yapılmaktadır.
- Dışa açılma ve alımlarda yurtiçi ile sınırlı kalma sorunu yaşamaktadırlar.

[2] Reha Uz, Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri, Eylül 2004, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Sayı 228, s.5.
[3] TÜSİAD, "Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu", (çevrimiçi) www.tusiad.org, s.57.

KOBİ'lerin avantaj ve dezavantajları ise kısaca şu şekilde sıralanabilmektedir:[4]

- Daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlayabilmektedirler.
- Emek yoğun teknolojilerle çalışmaları dolayısıyla daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam yaratabilmekte ve işsizliğin aşağı çekilmesine katkıda bulunmaktadırlar.
- Esnek yapıları vardır. Bu nedenle; ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenirler, talep değişikliklerine daha kolay uyum sağlayabilirler.
- Bölgelerarası gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltmada etkili rol oynarlar.
- Büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı konumundadırlar.
- Genellikle pazar ve sektör bilgileri yetersiz, teknoloji düzeyleri düşüktür.
- Genel olarak teknik ve ticari gelişmeleri izleyememektedirler.
- Daha çok düşük nitelikli elemanlarla çalışmaktadırlar.
- Kayıt dışı çalışmalar göstermektedirler.
- Yeterince kurumsallaşamamaktadırlar.
- Kurumsal yönetişimde eksikleri vardır.
- Şeffaflık düzeyleri yeterli değildir.
- Finansman kaynaklarına erişim sorunları yaşamaktadırlar.

2.1.1. Dünyada KOBİ

Türkiye ekonomisinde de dünya ekonomisinde de KOBİ'ler büyük önem taşımaktadır. KOBİ'lerin üretimdeki, yatırımdaki ya da istihdamdaki payları yadsınamayacak seviyededir. Bunu rakamlarla ifade edecek olursak, oranların şu şekilde olduğu görülmektedir:[5]

- ABD ekonomisinde üretim payı %36.2, Almanya'da %49, Japonya'da %52, Fransa'da %54'tür.
- Yatırımlardaki oranları ise ABD'de %38, Almanya'da %44, Japonya'da %38'dir.
- Türkiye'deki işletmelerin %99,5'i, istihdamın %64'ü, yaratılan katma değerin ise %36'sı KOBİ'lere ait bulunmaktadır.

[4] Ankara Ticaret Odası, "Basel II "KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi"" , (çevrimiçi)www.atonet.org.tr, 15.01.2007, s.38.
[5] Mehmet Cansız, "Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB", DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2782, Ankara, 2008.

Tablo 17: KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçindeki Yerleri

	ABD	Almanya	Hindistan	Japonya	İngiltere	G.Kore	Fransa	İtalya	Türkiye
KOBİ'lerin Toplam İşletmelere Oranı	97,2	99,8	98,6	99,4	96	97,8	99,9	97	98,9
KOBİ'lerde Çalışanların İstihdamda Oranı	50,4	64	63,2	81,4	36	61,9	49,4	56	76,7
KOBİ'lerin Yatırımdaki Payı	38	44	27,8	40	29,5	35,7	45	36,9	38
KOBİ'lerin Üretimdeki Payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	54	53	37,7
KOBİ'lerin İhracattaki Payı	32	31,1	40	38	22,2	20,2	23	-	10
KOBİ'lerin Katma Değer İçindeki Payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	54	53	26,5
KOBİ'lerin Kredilerde Payı	42,7	35	15,3	50	27,2	46,8	48	-	25

Kaynak: Mehmet Cansız, "Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB", DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2782, Ankara, 2008.

Destek verilecek olan KOBİ'lerin belirlenmesi kadar doğru ve etkili destek programlarının oluşturulması, uygulanması ve sonuçlarının izlenmesi de önemli ve gereklidir. Desteklerin sonuçlarının ekonomiye, KOBİ'lere ve KOBİ'nin bulunduğu piyasaya olan katkısının bilinmesi politikaların oluşturulması için gereklidir. Gerek Türkiye'de gerekse dünyada destek verilecek olan KOBİ'nin belirlenmesinde kullanılan bazı temel kriterler şunlardır:[6]

- Ürün, pazar veya teknolojide önemli bir atılım yapan ve/veya yapma potansiyeli olan firmalar,
- Gelişme ve büyüme stratejileri somutlaşmış, bunları gerçekleştirmek için aktif kaynak ve yardım arayışı gösteren firmalar,
- İhracat yapmak için somut adımlar atmış ve/veya mevcut durumda ihracat yapmakta olan firmalar.

[6] Cansız, **a.g.e.**, s.12.

Dünya'da KOBİ'lere sağlanan destekleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Kredi ve teminatlar,
- Öz sermaye yardımı,
- Mali yardımlar,
- KOBİ yatırım kredisi,
- Yatırım kredileri,
- İşyeri destek programları,
- Yenilikçilik teşvik programı,
- Kredi garanti teminat finansmanı,
- AR-GE desteği,
- Yeni açılan işletmelerde vergi ertelemeleri,
- Yeni açılan işyeri için fonlar,
- Küçük yatırım teşvikleri,
- Üretim yatırımlarının teşviki,
- Dış pazarlara giriş teşviki,
- Dış ticaret ve özel ihracat kredisi,
- Kefalet (teminat)yardımı.

Öte yandan;

- KOBİ'ler için elverişli bir çalışma ortamının yaratılması,
- İşletmelerin yerel düzeyde bulundukları ortamda gelişmelerinin desteklenmesi,
- Yerel yetkililere gerekli yetki ve sorumlulukların verilmesi

gibi hususlar da KOBİ'lere verilen desteklerde önemli bir yer tutmaktadır.

ABD'de, KOBİ'lerin gelişimi için iyi bir kurumsal altyapı mevcuttur. Öte yandan iş kurma/kapatma maliyetlerinin düşük olması, risk sermayesi sisteminin gelişmiş olması, yönetim ve işletme danışmanlığı veren kaynakların zenginliği, girişimciliği teşvik eden bir vergi sisteminin varlığı da etkili olmaktadır. Ayrıca üniversiteler, işletmelerin araştırma ve yenilikçilik ve yeni ürünlerini ticarileştirme yeteneklerini artırmaya çalışmaktadır. ABD'de KOBİ'lere

verilen destekleri "Küçük İşletme İdaresi" (SBA) düzenlemektedir. SBA'nın 3 temel hedefi bulunmaktadır:[7]

- KOBİ'lerin sermayeye erişimini sağlamak,
- Kamu alımlarında KOBİ'lerin payını artırmak,
- KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmak.

Bu hedeflere ulaşmak için geliştirilen birçok programlar mevcuttur. Bu programlar, piyasada sunulan finansman ve diğer araçlardan yararlanamayan KOBİ'lere destek sağlamak üzere geliştirilmiştir.

Genel olarak KOBİ'ler için yapılanlara bakıldığında, 2009 – 2010 döneminde özellikle gelişmekte olan ülkelerde işe başlama sürecinin kolaylaştırıldığı, KOBİ'lerin inşaat izin süreçlerinin iyileştirildiği, tapu ve kredi bilgilerinin paylaşılması sürecinde iyileştirmeye gidildiği görülmektedir.[8] Tüm bu süreçte kredi teminin kolaylaşması özellikle genç ve kadın girişimciler ile KOBİ'ler açısından büyük önem arz etmektedir.

Dolayısıyla gerek firmalar gerekse bireyler açısından kredinin temininin daha kolay bir hale gelmesi için birçok unsurun birlikte var olması gerekmektedir. Bu anlamda kredi riskinin doğru şekilde ölçülebilmesi ve etkin bir risk yönetimi olmazsa olmaz bir koşuldur. Öte yandan;

- Yasal hakların güçlendirilmesi,
- Kredi bilgi sistemlerinin geliştirilmesi,
- Taşınır mallar üzerindeki teminat haklarını kayıt altına alan tek bir kayıt sistemi oluşturulması,
- Taşınır mallara ilişkin kayıt sistemlerini destekleyici yasal altyapının oluşturulması,
- Mahkeme dışı çözüm yollarına başvurulması,
- Kredi bilgi sistemlerinde hem pozitif hem de negatif bilgilere yer verilmesi,
- Daha küçük miktarlardaki kredilere ilişkin bilgi temin edilmesi,

[7] Cansız, a.g.e., s.16.
[8] Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK), Dünya Bankası İş Ortamı 2011 Raporu'na İlişkin Değerlendirme ve YOİKK Teknik Komitelerine Öneriler, (çevrimiçi)http://www.yoikk.gov.tr, Aralık 2010, s.5.

gibi hususlar da kredi sürecinde önem taşıyan, kredinin temininin daha kolay bir hale gelmesini sağlayan ve bu bağlamda son dönemde dünya ekonomisinde öne çıkan kıstaslar olmuş durumdadır. Bu durum Dünya Bankası tarafından yayınlanan Doing Business (İş Ortamı) 2011 Raporu'nda detaylı olarak yer almaktadır.[9]

2.1.2. Türkiye'de KOBİ

Türkiye'deki işletmelerin %99,8'ini KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ülke ekonomisinde mutlak bir yoğunluğa sahip olan KOBİ'ler; üretim, istihdam yatırım, vergi gibi katkılarının yanında, tam rekabetin sağlanması, üretim kaynaklarının etkin kullanılması ve kalifiye eleman yetiştirilmesi gibi konularda da hayati bir göreve sahiptir. Ayrıca ekonomideki bölgesel dengesizliğin giderilmesinde de önemli rolleri bulunmaktadır. Tüm bu nedenlerden ötürü KOBİ'lerin dünya genelinde önemi her geçen gün artmaktadır. Buna paralel olarak tüm dünyada gerek bankacılık sektörü, gerek hükümetler ve uluslararası birlikler KOBİ'lere yönelik olanaklar sağlamaktadırlar.[10]

KOBİ'ler Türkiye'deki toplam;[11]

- İstihdamın %78'ini,
- Katma değerin %55'ini,
- Satışların %65,5'ini,
- Yatırımların %50'sini
- İhracatın %60'ını

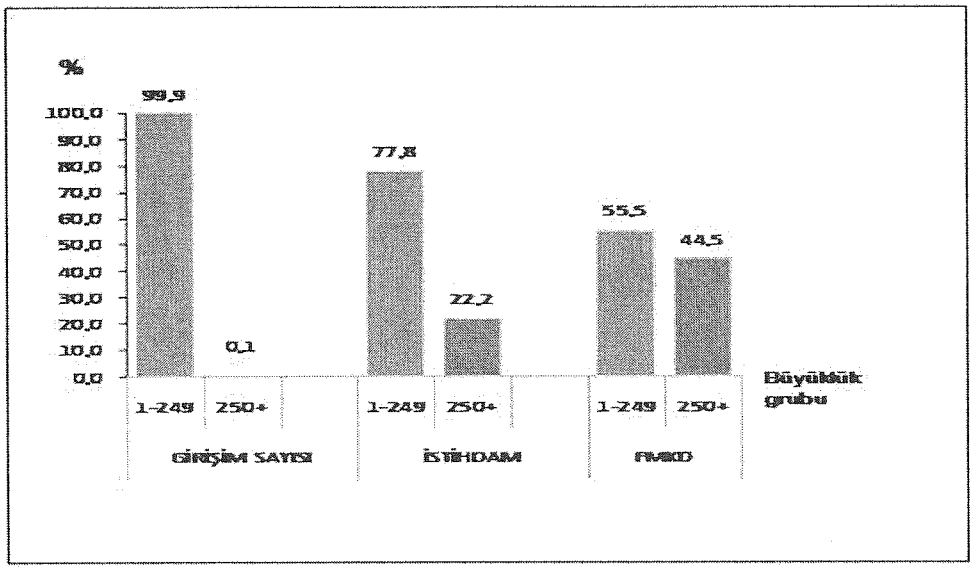
oluşturmaktadırlar.

---

[9] YOİKK, **a.g.e.**, s.31.
[10] Akın Ocak, "Kobilere Sağlanan Finansman Olanakları ve Avrupa Hibe Fonları", Okan Üniversitesi Finans Dergisi, Sayı.2, 2009, s.16.
[11] Ahmet Karakoç, "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikaları'nın Etki Değerlendirmesi (KOSGEB Uygulaması) Sunumu, (çevrimiçi)tepav.org.tr, 12 Aralık 2011, Ankara, s.5.

2010 yılı verilerine bakıldığında Türkiye'de; toplam KOBİ sayısının 3.003.116 olduğu görülmektedir.[12] KOBİ'ler toplam girişim sayısının %99,9'unu, istihdamın %77,8'ini, maaş ve ücretlerin %51,5'ini, cironun %64,8'ini, faktör maliyetiyle katma değerin %55,5'ini, maddi mallara ilişkin brüt yatırımın %41,1'ini oluşturmaktadırlar.[13]

Tablo 18: KOBİ'lerde büyüklük grubuna göre girişim sayısı, istihdam ve faktör maliyetiyle katma değerin (FMKD) dağılımı (%)

Kaynak: TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr.

Ekonomide meydana gelen olumsuzlukların yanı sıra KOBİ'lerin işletmecilik bilgilerinin yetersiz olması, yeterince oturmuş bir muhasebe düzenlerinin olmaması, vizyon stratejileri ve yol haritalarının olmaması gibi nedenler KOBİ'lerin faaliyetlerini etkilemektedir. Ayrıca KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümünde banka kredileri çok önemli bir yer tuttuğundan kredi maliyetlerin düşürülmesi ve banka kaynaklarının artırılması gibi hususlar KOBİ'ler için büyük önem arz etmektedir. Öte yandan KOBİ'lerin toplam istihdamın %78'ini oluşturdukları, 2010 yılı itibariyle Türkiye'deki toplam KOBİ sayısının 3.003.116 olduğu göz önüne alındığında Basel II

[12] Ahmet Karakoç, **a.g.e.**, s.8.
[13] TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011, Haber Bülteni, s.13146, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr, 19.10.2012.

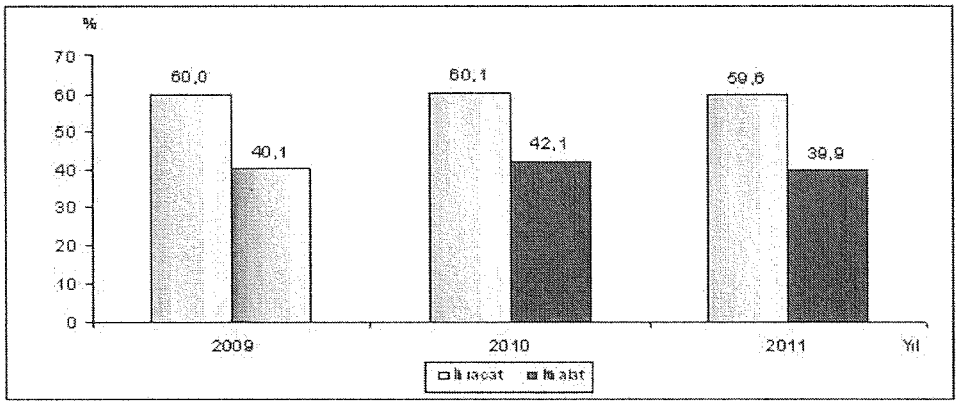
kapsamında KOBİ'lere yönelik uygulanacak politika ve alınacak kararların büyük bir hedef kitlesi olduğu görülmektedir.

Türkiye'de sanayi işletmelerinin %71'inin 12 ilde toplandığı görülmektedir. Bu iller; "İstanbul (%31), Bursa (% 8), Ankara(% 7), İzmir(% 5), Konya(% 4), Gaziantep (% 3), Denizli(% 3), Kocaeli(% 2), Adana(% 2), Tekirdağ (% 2), Kayseri(% 2), Mersin(% 2)"dir.[14]

2011 yılı verilerine bakıldığında Türkiye'de ihracatın %59,6'sının, ithalatın ise %39,9'unun KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Aynı dönemde Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın %53.3'ünün, Asya ülkelerine yapılan ihracatın ise %32.6'sının; ithalatın ise Avrupa'dan %51.8'nin, Asya'dan %36.7'sinin KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.[15]

Çalışan sayısına ve ülke gruplarına göre KOBİ'lerin ihracat – ithalat dağılımı aşağıdaki tablolarda belirtilmektedir

Tablo 19: KOBİ'lerin dış ticaretteki payı (%)

Kaynak: TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr.

[14] T.C.Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, "81 İl Durum Raporu", www.(çevrimiçi)sanayi.gov.tr,Mayıs 2012, Ankara, s.6.

[15]TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011, Haber Bülteni, s.13146, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr, 19.10.2012.

Tablo 20: Türkiye'de KOBİ Çalışan Sayısına Göre İhracat – İthalat Oranı

KOBİ Çalışan Sayısı (Kişi)	İhracat (%)	İthalat(%)
0 – 9	%15,2	%6,5
10 - 49	%25,7	%15,3
50 - 249	%18,7	%18,2
Toplam	**%59,6**	**%39,9**

Kaynak: TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr.

Tablo 21: Türkiye'de KOBİ'lerin Ülke Gruplarına Göre Yaptıkları İhracat – İthalat Oranı

	İhracat (%)	İthalat (%)
Avrupa Ülkeleri	%53.3	%51.8
Asya Ülkeleri	%32.6	%36.7

Kaynak: TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr.

2.2. Türkiye'de KOBİ'lere Kredi Veren Kurumlar

Ülkemizde KOBİ'lere kredi veren, KOBİ'lere dönük politikaların oluşturulması ve uygulamasından sorumlu olan birçok kuruluş bulunmaktadır. Bunlar arasında öne çıkan en önemli kurumlar bankalardır. Diğer iki önemli kurum ise "Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF)" ve "Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)"dır.[16]

- KGF, KOBİ'lerin bankalardan kredi alırken karşılaştıkları teminat sorunlarının çözümüne yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.
- KOSGEB ise KOBİ'lerin ekonomideki payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek üzere KOBİ'lere çok geniş bir alanda geri ödemeli ve ödemesiz destek sağlamaktadır.

[16] Cansız, **a.g.e.**,s.44.

2.2.1. Bankacılık Sektörü

Bankacılık, Türk finans sektörünün en önemli fon arzı yaratan kesimi olduğu için reel sektör açısından çok önemlidir. Dolayısıyla bankacılık sektöründe yaşanan problemler, reel sektörü de etkilemekte ve ekonominin geneline tüm olumsuzluğu ile yayılmaktadır. Ekonominin istikrarı için, bankacılık - reel sektör ilişkisi büyük önem arz etmektedir.[17]

Bankaların kredi davranışlarının reel sektör üzerinde yaratacağı etki, işletmelerin banka kredilerine bağımlı olup olmamalarına göre değişmektedir. İşletmelerin banka kredilerine bağımlı olması ve bankaların çeşitli nedenlerle kredi politikalarını değiştirmeleri ve kredi kanallarını kapatmalarını, vb. durumlarda, reel sektör bundan negatif olarak etkilenmektedir. Banka kredilerine bağımlı olan işletmeler genellikle küçük ölçekli işletmelerdir ve bu işletmeler bilanço yapılarının da güçlü olmaması nedeniyle sermaye piyasalarından da borçlanamamaktadırlar. Bu nedenle de bankaların kredi politikalarındaki değişikliklerden yoğun şekilde etkilenmektedirler.[18]

KOBİ'lerin en önemli fon kaynağı bankalardır. Dolayısıyla bankacılık sektörü ile ilgili yapılan düzenlemeler, doğrudan ya da dolaylı olarak KOBİ'lere yansımaktadır. Basel II düzenlemeleri ile birlikte her bir firmanın kredi derecesi olacağından ve bankalar da kredi kararlarını bu derecelere göre vereceğinden, daha yüksek dereceli firmalar daha uygun koşullarda kredi alabilecektir. Dolayısıyla firmalar Basel II düzenlemelerinde belirtilen kriterlere uyum sağlamak, daha şeffaf ve doğru bilançolar oluşturmak zorundadırlar.

Bankalar, kredi başvurularında firmalar hakkında yeterli bilgiye sahip olmak zorundadırlar. Ancak bankalarla KOBİ'ler arasındaki kredi işlemlerini engelleyen ve oldukça sık karşılaşılan temel sorun firmalar tarafından yeterli bilginin sağlanmamasıdır. Birçok KOBİ'nin bankalara net bir bilgi sağlamadığı görülmektedir. Bu durum ise Basel sürecinde KOBİ'leri zora sokmaktadır.

---

[17] TÜSİAD, Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu, (çevrimiçi)www.tusiad.org.tr, Şubat 2013, S.75.

[18] Şehnaz Bakır Yiğitbaş, "**Bankaların Kredi Verme Davranışı Üzerine Asimetrik Bilginin Etkisi ve Reel Sektör Yansıması (Türkiye Analizi 2002-2010)**", İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No:288, 2012, s.102.

KOBİ'lere verilen kredilerle bankacılık sektörü arasındaki ilişki "2.4. Basel Yol Haritası Sürecinde Türk Bankaları ve KOBİ'ler" bölümünde detaylı olarak anlatılacağından bu bölümde detaylı olarak anlatılmamıştır.

2.2.2. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB, 3264 sayılı "Küçük ve Orta Ölçekli Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun" ile kurulmuştur. Kanun'da KOSGEB'in kuruluş amacı "ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek" olarak belirtilmektedir.

KOSGEB, KOBİ'lere birçok alanda destek sağlamaktadır. Sağladığı destek programları şunlardır:[19]

- KOBİ Proje Destek Programı:
  İşletmeler tarafından işletmelere özgü sorunlar projelendirilmektedir. Projelerin maliyetlerinin belli bir kısmı ise belli şart ve sürelerde KOSGEB tarafından desteklenmektedir. Bu destek programı ile hem KOBİ'lerin maliyetlerine destek olunması hem de KOBİ'lerde proje kültürü oluşturulması amaçlanmaktadır.
- Tematik Proje Destek Programı:
  KOBİ'lerin kendi işletmelerini geliştirmeleri ve meslek Kuruluşları tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacıyla daha fazla proje hazırlamalarının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır Personel net ücretleri, seyahat giderleri, yeni makine-ekipman, yazılım ve donanım alımı veya kiralanması giderleri, sarf malzemesi giderleri, hizmet alım giderleri, genel idari giderler, vb konularda; belli şart ve sürelerde KOSGEB tarafından destek sağlanmaktadır.
- İşbirliği Güçbirliği Destek Programı:
  KOBİ'lerin "tedarik, pazarlama, düşük kapasite kullanımı, rekabet gücü zayıflığı, finansman" gibi birçok temel problemleri mevcuttur. Bu program ile KOBİ'lerin ortak

[19] KOSGEB, Destekler, (çevrimiçi) http://www.kosgeb.gov.tr, Ocak 2013.

sorunlara ortak çözümler üretmesi, bir araya gelerek kapasite ve rekabet gücü yüksek işletmelere dönüşmeleri, ortaklık ve işbirliği kültürlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Belli şart, limit ve sürelerde KOSGEB tarafından destek sağlanmaktadır.

- AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı:

  Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip KOBİ'lerin geliştirilmesi, KOBİ'lerde Ar-Ge bilincinin yaygınlaştırılması, inovatif faaliyetlerin desteklenmesi amaçlanmakta; Ar-Ge ve İnovasyon proje sonuçlarının ticarileştirilmesi ve endüstriyel uygulamasına yönelik destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda KOSGEB tarafından belli şart, limit ve sürelerde destek sağlanmaktadır.

- Genel Destek Programı:

  Proje hazırlama kapasitesi düşük KOBİ'ler ile KOSGEB hedef kitlesine yeni dahil olmuş sektörlerdeki KOBİ'lerin de mevcut KOSGEB desteklerinden faydalanması, KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal/hizmet üretmelerinin sağlanması, KOBİ'lerin yurt içi ve yurt dışı pazar paylarını artırmak amacıyla tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda KOSGEB tarafından belli şartlarda destek sağlanmaktadır.

- Girişimcilik Destek Programı:

  Girişimciliğin desteklenmesi, yaygınlaştırılması ve başarılı işletmelerin kurulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda KOSGEB tarafından belli şart, limit ve sürelerde, geri ödemeli ve geri ödemesiz seçeneklerle destek sağlanmaktadır.

- Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı:

  Gelişme ve büyüme potansiyeline sahip KOBİ'lerin; Borsa İstanbul'un Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem görmesinin sağlanması ve sermaye piyasalarından fon temin edilmesine imkan sağlanması amaçlanmaktadır. Belli başlı maliyetler geri ödemesiz olarak KOSGEB tarafından karşılanmaktadır.

- Kredi Faiz Desteği:

  Bu destek programları ile KOSGEB tarafından KOBİ'lere uygun koşullarda finansal destek sağlanması; üretim, kalite ve standartlarını artırmaları, finansman sorunlarının çözümü, istihdam yaratmaları, uluslararası düzeyde rekabet etmeleri amaçlanmaktadır.

KOSGEB tarafından kamu bankaları, özel bankalar ve katılım bankaları ile yapılan protokollerle KOBİ'lere kullandırılacak kredilerin faiz/kar payı, komisyon vb. giderleri program türüne göre kısmen ya da tamamen karşılanmaktadır.

- Laboratuar Hizmetleri:

  KOSGEB 9 ilde 11 adet laboratuarı ile işletmelerin kalitesinin arttırılması, yurt dışındaki firmalarla rekabetin sağlanması ve birçok ürünün ülkemiz sınırları içerisinde de üretiminin sağlanabilmesi için teknik anlamda destek vermek ve bilgilendirmek amacıyla hizmet vermekte ve KOBİ'lere ücretlendirmede destek olunarak düşük ücret uygulaması yapılmaktadır.

KOSGEB tarafından kuruluş vizyon ve misyonları şu şekilde açıklanmaktadır:[20]

> "Vizyonumuz; ülkemizdeki KOBİ'lerin küresel pazarda söz sahibi olmasını sağlayan, KOBİ ve girişimcilik politikalarının belirlenmesinde etkin, dünyada örnek alınan kuruluş olmaktır."
>
> "Misyonuz ise; KOBİ'lerin rekabet güçlerini geliştirmeye ve girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmaya yönelik nitelikli hizmet destekler sunarak, KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal kalkınmadaki paylarını artırmaktır."

KOSGEB'in görevleri ise 3624 Sayılı Kanun'da şu şekilde sıralanmaktadır:[21]

- Sanayide, Araştırma ve Geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi ve faaliyetlerin uygulanması için teknoloji merkezleri, teknoparklar, danışmanlık merkezleri, enstitüler ve benzeri birimlerin kurulmasını sağlamak,
- Üniversiteler ile kamu ve özel araştırma kurumlarındaki bilim ve teknoloji alt yapısından işletmelerin yararlanmasını sağlamak, sanayi ve üniversite işbirliğini kuvvetlendirmek,
- Teknoloji düzeyini yükseltmek üzere, mevcut teknolojik bilgilere erişmek ve yeni teknolojik bilgiler üretmek, erişilmiş ve üretilmiş bilgileri yaygınlaştırmak,
- Üniversite ve araştırma merkezlerinin imkanlarından yararlanarak yeni ve ileri teknolojiye dayalı bilgilerin derlendiği, değerlendirildiği, geliştirildiği ve uygulamaya yönelik üretime hazır hale getirilerek işletmelerin kullanımına sunulduğu teknoloji merkezleri ve teknoparkları kurmak ve kurdurtmak,

---

[20] KOSGEB, Vizyon ve Misyon, (çevrimiçi) http://www.kosgeb.gov.tr, Ocak 2013.

[21] Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük ve Orta Ölçekli Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun, (çevrimiçi)mevzuat.basbakanlik.gov.tr, Ocak 2013, Md.4.

- İşletmelerin planlı yönetim anlayışına, modern ve çağdaş işletmecilik düzeyine kavuşturulmalarını teminen değişik sektörlerde yatırımları yönlendirmek üzere proje profillerini uygulayacak, atıl kapasiteleri değerlendirecek, verimliliği artıracak; modernizasyon, üretim, yönetim, pazarlama, enformasyon ve teknoloji adaptasyonu gibi konularda kapsamlı "Teknik Yardım ve Destek Program ve Projeleri"ni gerçekleştirecek ihtisas merkezlerini kurmak ve kurulmasını sağlamak,
- İşletmelerin uluslararası düzeyde mal üretmeleri ve daha modern işletmeler haline gelmelerini teminen gerekli yardımda bulunmak, sanayi rehabilitasyonu için gerekli düzenlemeleri yürütmek; sanayi ürünlerini çeşitlendirecek, yan sanayi ilişkilerini geliştirecek şekilde; malzeme bilgisi, tasarım, prototip imalat, imalat usul ve işlemlerinin seçimi, takım aparat kullanımı, bakım onarım planlaması ve iş temini gibi işyerinde ve uygulamalı olarak aktif danışmanlık hizmetlerini verecek olan danışmanlık merkezleri tesis etmek ve bu işletmelerin ortak istifadesine yönelik olarak malzeme test ve analiz ile mamul madde fiziki ölçümleme laboratuvar ve atelyelerini kurmak ve kurulmasını sağlamak,
- Hizmet merkezlerinde görev alacak elemanların, özel ihtisas konularında eğitimini teminen eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi, yaygın eğitim programlarının düzenlenmesi, işletmelerin eğitim ihtiyaçlarının tespiti ve gerekli eğitimlerinin sağlanması ile ilgili uygulamalı teknik eğitim merkezlerini kurmak,
- İşletmelerin yatırım, üretim, yönetim ve planlama konularında bilgi ve beceri yönünden güçlenmeleri ve gelişmelerini sağlamak,
- İşletmelerin pazarlama sorunlarına çözümler aramak; işletmelerin yurt içi ve yurt dışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini teminen gerekli çalışmaları yürütmek ve konuya ilişkin danışmanlık hizmetlerini en verimli bir biçimde organize etmek,
- Girişimcilik kültürünün ve ortamının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, bu kapsamda girişimleri ve girişimcileri desteklemek,
- İşletmeler arası işbirliğini geliştirmek, yerli veya yabancı sermaye katkısı ile gerçekleştirilecek ortak yatırımların oluşturulmasını ve yaygınlaştırılmasını desteklemek, yatırım ortamının iyileştirilmesi için gerekli tedbirleri almak ve destekleri sağlamak.

KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması, KOBİ'lerle ilgili politikalarda ulusal düzeyde yeknesaklığın sağlanması için KOSGEB koordinasyonunda ilgili tarafların katkılarıyla yürütülen çalışmalar sonucunda "2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (KSEP)" hazırlanmıştır. Planın genel amacı, "Küçük işletme ihtiyaçlarına duyarlı iş ortamında, erişilebilirliği ve niteliği yüksek hizmet ve desteklerle KOBİ'lerin üretim, yatırım miktarı ile katma değerini arttırmak ve

büyümelerini sağlamak"tır. Bu doğrultuda beş stratejik alanda toplam 83 eylem ve proje gerçekleştirilecektir. Bunlar;[22]

- Girişimciliğin geliştirilmesi ve desteklenmesi,
- KOBİ'lerin yönetim becerilerinin ve kurumsal yetkinliklerinin geliştirilmesi,
- İş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi sürecinde KOBİ'lerin gözetilmesi,
- KOBİ'lerin Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin geliştirilmesi,
- KOBİ'lerin ve girişimcilerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılmasıdır.

KOSGEB desteği alan KOBİ'lerin 2010 yılında destek sonrası;

- %65'inin cirosunun arttığı,
- %42'sinin istihdamının arttığı,
- %65'inin ihracatının arttığı,
- %82'sinin Ar-Ge çalışmalarının arttığı

görülmüştür.[23]

Tablo 22: KOSGEB Desteği Sonrası Desteğin KOBİ'lere Yansıması (2010 Yılı Rakamları)

	Artış Oranı (%)
Ciro	65
İstihdam	42
İhracat	65
Ar-Ge	82

Kaynak: Ahmet Karakoç, "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikaları'nın Etki Değerlendirmesi (KOSGEB Uygulaması) Sunumu, (çevrimiçi)tepav.org.tr.

2.2.3. Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF)

KOBİ'lerin bankalardan kullandıkları kredilere garanti ve/veya kefalet sağlamak üzere, Federal Almanya Hükümeti ile T.C. Hükümeti arasında 14.03.1993 tarihinde imzalanan Teknik İşbirliği anlaşması kapsamında, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Kredi Garanti Fonu

[22] KOBİ Bilgi Sitesi, "KOBİ Stratejisi Eylem Planı", (çevrimiçi)http://ww.kobi.org.tr, 25 Mayıs 2013.
[23] Ahmet Karakoç, **a.g.e.,** s.16.

Kurulmasına Yardım" anlaşması çerçevesinde kurulmuştur.[24] KOBİ'lerin bankalardan kredi alırken karşılaştıkları teminat sorunlarının çözümüne yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Banka kredisine büyük işletmeler kadar kolay ulaşamayan KOBİ'lerin teminat problemi, KGF kefaleti ile giderilmekte ve KOBİ'lerin de banka kredisi kullanmaları mümkün olmaktadır. Tüm Türkiye'deki KOBİ'ler, KGF kefaleti için başvurabilmektedirler. KGF, kredinin en çok % 80'ine kadar kefalet vermektedir. KGF tarafından işletme ihtiyacına dönük her türlü kredi için kefalet verilmekte olup, kredi türü konusunda bir sınırlama bulunmamaktadır. Genel olarak KGF kefaleti verilen konular şu şekilde sıralanabilir:[25]

- Yeni İş Kurma
- Mevcut Tesisin Genişletilmesi
- Hammadde Temini
- Yeni Teknoloji Kullanımı
- Yeni İş Yerine Taşınma
- Nakit Sıkıntısını Giderme
- İhracatın Finansmanı
- İthalatın Finansmanı
- Teminat Mektubu Amaçlı Krediler
- Finansal Kiralama
- KOBİ'lerin Kullandığı Diğer Nakdi ve Gayrinakdi Krediler

KGF, şu banka ve finans kuruluşları ile çalışmaktadır:[26]

1. Bankalar:
   - Akbank T.AŞ.
   - Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.
   - Alternatif Bank A.Ş.
   - Anadolu Bank A.Ş.

[24] KOSGEB, İştiraklerimiz, (çevrimiçi) http://www.kosgeb.gov.tr, Ocak 2013.
[25] KGF, "KGF Kefaleti", (çevrimiçi)www.kgf.com.tr, 2013.
[26] KGF, "KGF Kefaleti", (çevrimiçi)www.kgf.com.tr, 2013.

- Asya Katılım Bankası A.Ş.
- Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.
- Denizbank A.Ş.
- Burgan Bank A.Ş.
- Finansbank A.Ş.
- HSBC Bank A.Ş.
- ING Bank A.Ş.
- Kuveyt Turk Katılım Bankası A.Ş.
- Şekerbank T.A.Ş.
- T.C.Ziraat Bankası A.Ş.
- Tekstil Bankası A.Ş.
- Turkish Bank A.Ş.
- Türk Eximbank-Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.
- Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
- Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.
- Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
- Türkiye Halk Bankası A.Ş.
- Türkiye İş Bankası A.Ş.
- Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
- Turkland Bank A.Ş.
- Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

2. Finansal Kiralama Şirketleri
   - Alternatif Finansal Kiralama A.Ş.
   - Ak Finansal Kiralama A.Ş.
   - Anadolu Finansal Kiralama A.Ş.
   - Deniz Finansal Kiralama A.Ş.
   - EFG Finansal Kiralama A.Ş.
   - Finans Finansal Kiralama A.Ş.

- Garanti Finansal Kiralama A.Ş.
- Halk Finansal Kiralama A.Ş.
- İş Finansal Kiralama A.Ş.
- Şeker Finansal Kiralama A.Ş.
- TEB Finansal Kiralama A.Ş.
- Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.
- Yapı Kredi Finansal Kiralama A.O.
- Ziraat Finansal Kiralama A.Ş.

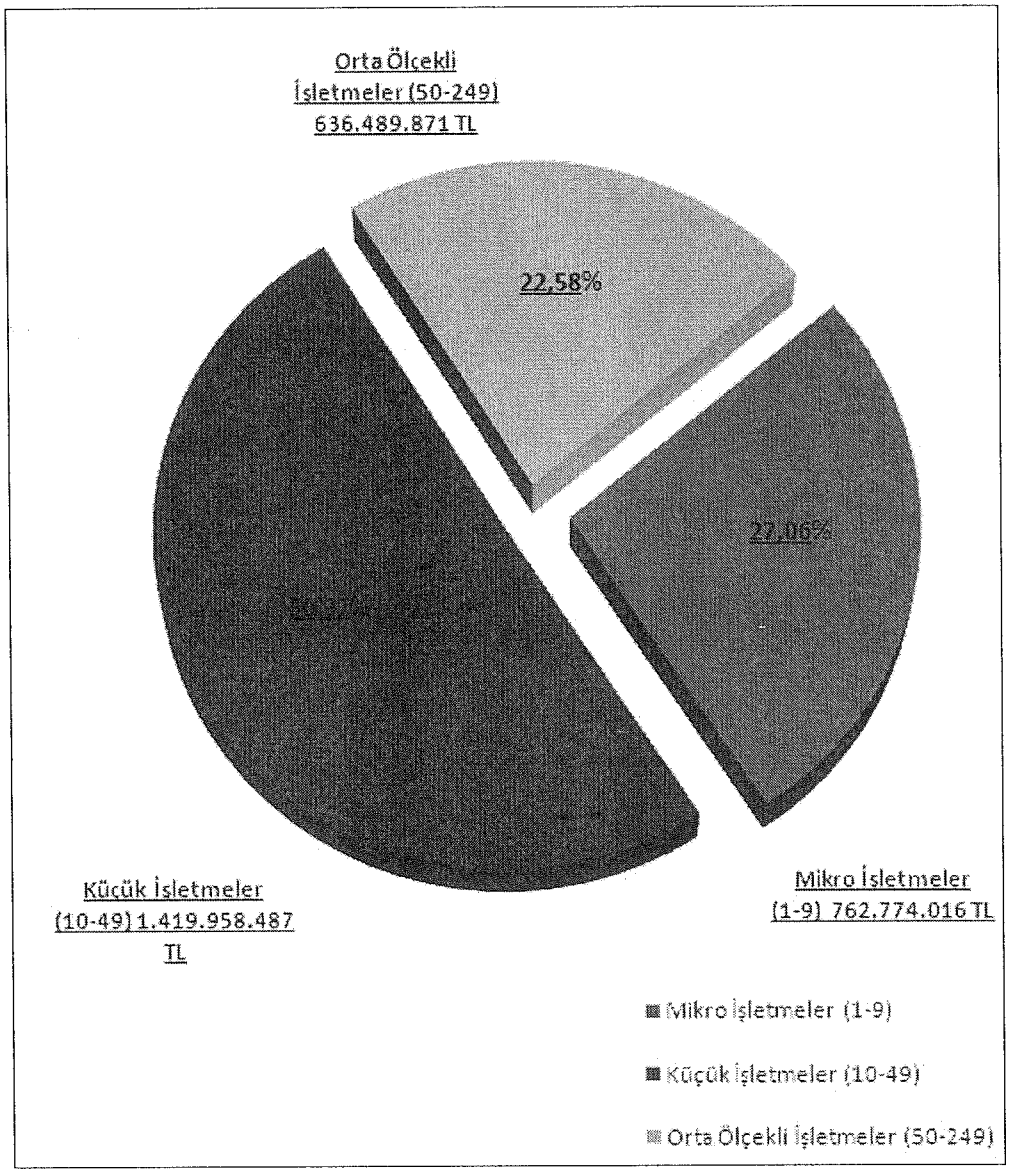
Aşağıdaki tablo ve şekillerde KGF kefaletinin KOBİ büyüklüğüne, sektöre ve amacına göre dağılımları verilmektedir. Rakamlara bakıldığında KOBİ'lerin en çok işletme giderlerinin ve ihracatın finansmanı için kredi talep ettikleri, en yoğun talebin sanayi sektöründen geldiği görülmektedir.

Tablo 23: KGF Kefaletinin İşletme Ölçeklerine Göre Dağılımı (1994-2012)

Kefaletin İşletme Ölçeklerine Göre Dağılımı (1994-2012)		
Ölçek	**Kefalet Adedi**	**Kefalet Tutarı (TL)**
Mikro İşletmeler (1-9)	4.807	762.764.016
Küçük İşletmeler (10-49)	5.806	1.419.958.487
Orta Ölçekli İşletmeler (50-249)	1.872	636.489.871
Toplam	12.486	2.819.222.373

Kaynak: www.kgf.com.tr

Grafik 1: KGF Kefaletinin İşletme Ölçeklerine Göre Dağılımı (1994-2012)

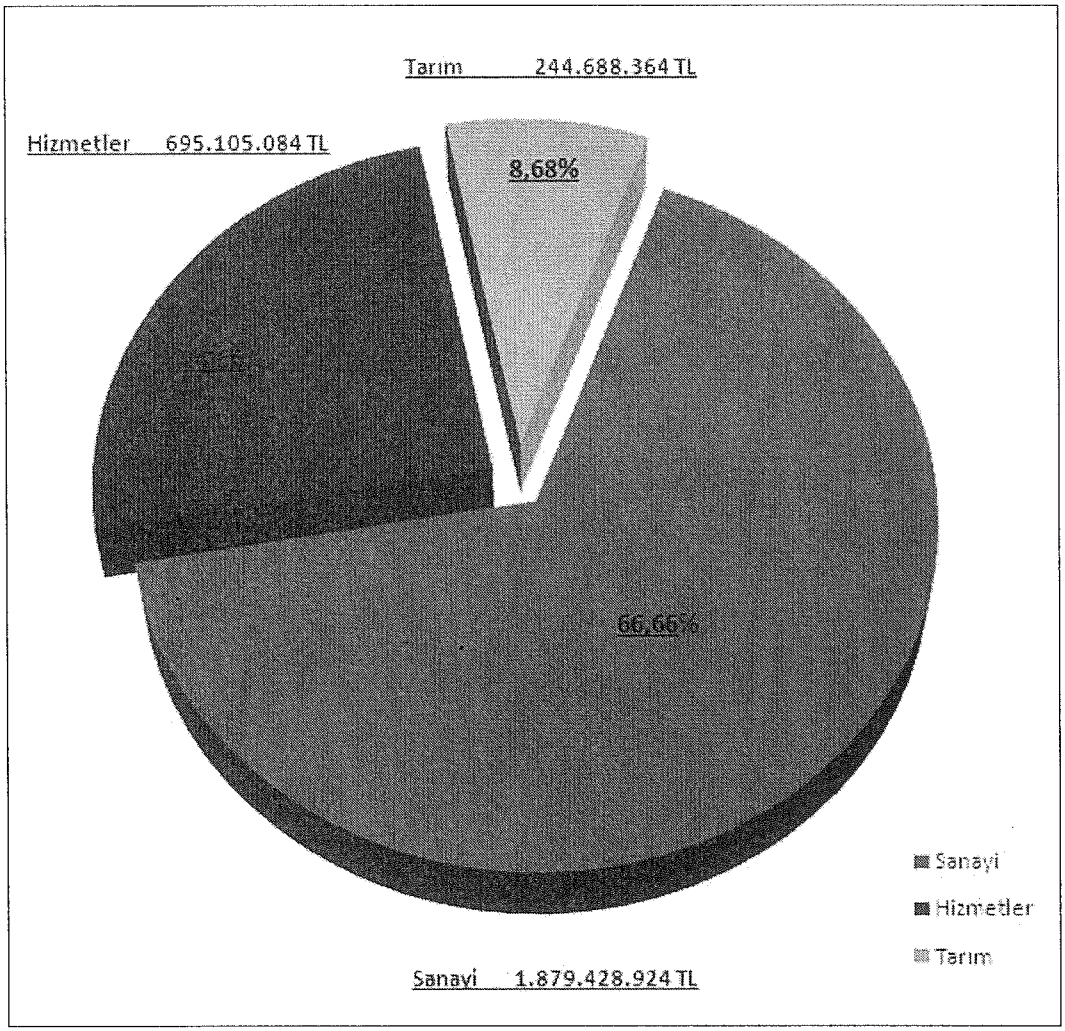
Kaynak: www.kgf.com.tr

Tablo 24: Verilen KGF Kefaletinin Sektörel Dağılımı (1994-2012)

Verilen Kefaletin Sektörel Dağılımı (Özkaynaklar / 1994-2012)		
Sektörler	**Kefalet Adedi**	**Kefalet Tutarı (TL)**
Sanayi	8.495	1.879.428.924
Hizmetler	3.034	695.105.084
Tarım	956	244.688.364
Toplam	12.485	2.819.222.373

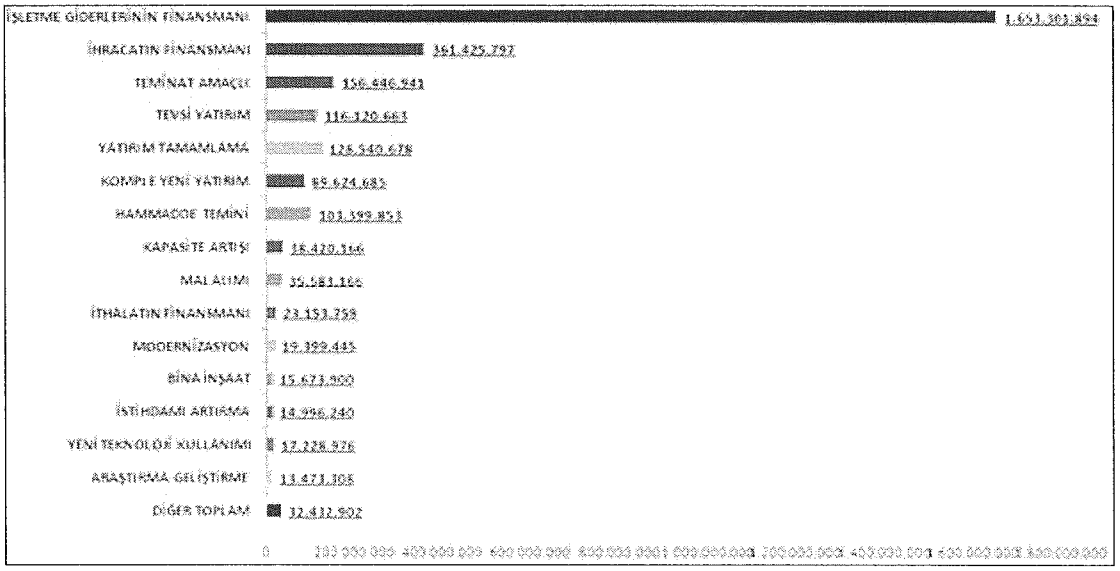
Kaynak: www.kgf.com.tr

Grafik 2: KGF Kefaletinin Sektörel Dağılımı (1994-2012)

Kaynak: www.kgf.com.tr

Grafik 3: KGF Kefaletinin Finansman Amacına Göre Dağılımı (1994 -2012)

Kaynak: www.kgf.com.tr

Tablo 25: 31.12.2012 İtibariyle Kaynaklarına Göre Verilen KGF Kefaletleri

31.12.2012 TARİHİ İTİBARİYLE KAYNAKLARINA GÖRE VERİLEN KEFALETLER						
ÖZKAYNAKLAR						
YILLAR	GELEN TALEPLER		VERİLEN KEFALETLER		RİSK	
	KOBİ Sayısı	Tutar (TL)	KOBİ Sayısı	Tutar (TL)	KOBİ Sayısı	Tutar (TL)
1994-2006	4165	360,980,664	2529	185,628,851	1448	53,894,912
2007	595	114,281,876	305	52,995,372	490	55,637,086
2008	1897	557,879,360	1138	284,593,868	910	178,396,334
2009	4110	942,169,781	2605	565,355,714	2023	360,802,304
2010	3726	1,194,101,792	2382	663,023,784	2263	508,402,326
2011	3279	1,251,078,805	1834	601,350,156	2819	596,247,323
2012	3413	1,172,404,429	1694	499,186,783	2807	572,578,644
ÖZKAYNAKLAR TOPLAM	21186	5,533,368,453	12485	3,856,830,036		
* Aradaki oluşan farklılıklar kur farkından kaynaklanmaktadır.						

Kaynak: www.kgf.com.tr

2.3. KOBİ'ler ve Diğer Alt Piyasalar

Önceki bölümlerde anlatıldığı üzere Türkiye'de KOBİ'lere kredi veren, KOBİ'lere dönük politikaların oluşturulması ve uygulamasından sorumlu olan birçok kuruluş bulunmaktadır. Bunlar arasında öne çıkan en önemli kurumlar bankalardır. Diğer iki önemli kurum ise KGF ve KOSGEB'tir. Ancak bu kurum ve kuruluşlar haricinde KOBİ'lerin sigorta, faktoring ve leasing piyasalarıyla da birebir ilişkileri bulunmaktadır.

KOBİ'lerin birçok durum karşısındaki risklerini öngörmeleri ve buna istinaden de sigorta yaptırmaları gerekmektedir. Öte yandan bankalardan, KGF ya da KOSGEB'ten destek alamadıkları durumlarda ya da taleplerinin istedikleri paralelde karşılanmadığı durumlarda leasing ve faktoring hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Aşağıda bu üç temel alt piyasaya ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

2.3.1. Sigorta

KOBİ'ler ekonominin en önemli aktörlerindendir, ancak ekonomideki olumsuz gelişmelerden büyük şirketlere nazaran çok daha fazla etkilenmektedirler. Ayrıca her firma gibi afetler, kazalar, vb. durumlar karşısında da ekonomideki diğer aktörler gibi önemli kayıplar yaşamaktadırlar. Dolayısıyla, KOBİ'lerin tüm bu riskleri öngörerek sigorta yaptırmaları ekonomik yaşamlarını çok daha güçlü sürdürmelerini sağlayacaktır.

Ancak KOBİ'lerde sigorta bilinci yeterince gelişmemiştir, öte yandan diğer maliyetlerine ek bir sigorta maliyetine de katlanmak istememektedirler. Çoğu zaman KOBİ'ler bir felaketle karşı karşıya kalmadıkça sigortaya ihtiyaçları olduğunun farkında olmamakta, riske maruz kalmaları halinde sigorta yaptırmaktadırlar. Bu anlamda risk algıları da düşük olduğundan birçok konuda sigorta yaptırmamaktadırlar.

KOBİ'lerin sigorta konusunda bilgilendirilmeleri, sigorta yaptırarak risklerini devrettiklerinin bilincinde olmaları sağlanmalıdır. KOBİ'ler sigorta yaptırdıklarında hem

risklerini devrederek maddi varlıklarını korumakta hem de çalışanlarına ve çevreye karşı sorumluluklarını güvence altına almaktadırlar.

Sektörde KOBİ'lerin yararlanabileceği birçok sigorta ürünü bulunmaktadır. Bunlardan birkaçını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İşyeri sigortası,
- Makine sigortası,
- Kar kaybı sigortası,
- Nakliyat sigortası,
- Ferdi Kaza Sigortası,
- Bireysel Emeklilik Sigortası.

Genel olarak Türkiye'de KOBİ'lerin bu sigorta ürünlerini kullanma durumları aşağıdaki Tablo 27'de belirtilmektedir. Tez çalışmasının son bölümünü oluşturan anket çalışmasında detayı belirtildiği üzere Türkiye'deki 190 KOBİ'ye sigorta ürünlerini kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve aşağıdaki yanıtlar alınmıştır.

Tablo 26: KOBİ'lerin Sigorta Kullanım Durumu

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Evet	78	41,1
Hayır	112	58,9
Toplam	**190**	**100**

Kaynak: Hande Güvendi Ocak, Doktora Tezi Anket Çalışması, 2013.

Türkiye'de KOBİ'lerin ne kadarının sigortalı olduğu konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak genel olarak görünen KOBİ'lerin sigortaya oldukça uzak durduklarıdır. Bankalardan kredi alan, KOSGEB ve KGF desteklerinden yararlanan, leasing ve faktoring hizmetleri alan KOBİ'lerin sigorta kavramına bu denli uzak durmaları ise birçok riski tamamen üzerlerinde taşımalarına, devretmemelerine neden olmaktadır. Birçok KOBİ, kredi alırken dahi maliyeti artırdığı gerekçesiyle sigorta yaptırmaya yanaşmamaktadır. KOBİ'lerin sigorta

konusunda bilgilendirilmesi risklerin en aza indirilmesinde ve KOBİ'lerin ekonomik yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri açısından önemlidir.[27]

2.3.2. Faktoring

Faktoring, firmaların mal ve hizmet satışlarından doğmuş veya doğacak vadeli, fatura veya fatura yerine geçen bir belgeye dayanan alacakların faktoring şirketi tarafından temlik alınması yoluyla, finansman, garanti ve tahsilat hizmetlerinin sunulduğu bir finansal üründür.

Faktoring, KOBİ'lere şu faydaları sağlamaktadır:[28]

- Nakit yönetimi hizmeti ile KOBİ'lerin vadeli alacaklarını nakde dönüştürüp, hammaddenin peşin alınmasını ve üretim aksamasından oluşacak maliyetlerin azalmasını sağlar.
- Üretim verimliliğini ve karlılığını artırır.
- Alıcılara tanınan vade sayesinde, KOBİ'lerin rekabet gücü artar, pazar payı genişler, kalite standardı yükselir.
- Alacaklar ve ticari borçlar azalır.
- Şirketlerin net çalışma sermayesi güçlenerek, bilançoları daha likit hale gelir ve kredibiliteleri artar.
- Tahsilat Yönetimi hizmeti ile KOBİ'lerin zaman ve gider tasarrufu yapmaları sağlanır.
- Nakit yönetimi ile KOBİ'lerin nakit akış planları daha düzenli ve gerçekçi olur.

Bu anlamda faktoring KOBİ'lere "garanti, tahsilat, finansman ve istihbarat" konularında fayda sağlar. Mal ve hizmet satışlarından doğan vadeli alacaklar faktoring kuruluşuna devredilir ve bu alacaklar faktoring kuruluşu tarafından yönetilir. Faktoring KOBİ'ler için;

- Yurtiçi satışlarına dayalı olarak finansman sağlar,
- KOBİ'lerin alacak tahsili işlemlerini yürütür,

---

[27] Noyan Doğan, "KOBİ'lerin Sigortaya Yaklaşımı", (çevrimiçi)www.ito.org.tr, Mayıs 2013.
[28] Can Güney, "KOBİ'ler İçin Faktoring ve Avantajları", (çevrimiçi)http://www.liderfaktoring.com.tr, Turkish Time Dergisi, Ekim 2012, s.3.

- Yurtdışı işlemlerle ihracatı kolaylaştırır,
- İhracat bedelinin ödenmesini garanti eder,
- İhracat bedelinin vadesinden önce yurda getirilmesine olanak sağlar.

Türkiye'de faktoringin gelişmesi 1980'lerden itibaren olmuştur. Faktoring kavramı bir finans tekniği olarak ülkemiz bankacılık terminolojisine ilk kez 1983 yılında "Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile girmiştir. Faktoring, yeni bir finansman modeli olmasına rağmen ülkemizde hızlı bir gelişme göstermiştir. Her türlü mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan vadeli alacakların faktoring şirketine devredilmesi işlemi giderek yaygınlaşmaktadır. Ülkemizde faktoring hizmetlerinden en çok küçük ve orta ölçekli şirketler, sektörler itibariyle de en çok tekstil, demir, çelik, gıda, otomotiv, makine ve teçhizat, yedek parça, büro makineleri, ticaret, sağlık ve temizlik sektörleri ile yayıncılık sektörleri yararlanmaktadır.[29]

Tüm faydalı imkanlarına rağmen KOBİ'ler faktoring hizmetinden çok fazla yararlanmamaktadırlar. KOBİ'lerin faktöring desteği almama nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bürokrasinin zorluğu,
- Kredi kuruluşunun personel yetersizliği,
- Bilgilendirme eksikliği,
- Bilgi eksikliği,
- Teminat yetersizliği,
- KOBİ'nin zaman yetersizliği,
- KOBİ'den istenen belgelerin tamamlanamaması.

Genel olarak Türkiye'de KOBİ'lerin faktoring hizmetinden yararlanma durumları aşağıdaki Tablo 28'de belirtilmektedir. Tez çalışmasının son bölümünü oluşturan anket çalışmasında detayı belirtildiği üzere Türkiye'deki 190 KOBİ'ye faktoring hizmetinden yararlanıp yararlanmadıkları sorulmuş ve aşağıdaki yanıtlar alınmıştır.

[29] KOBİ Faktoring, "Faktoring nedir?", (çevrimiçi)www.kobifaktoring.com, Mayıs 2013.

Tablo 27: KOBİ'lerin Faktoring Hizmeti Alma Durumu

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Faktoring Almadım	180	94,9
Uygun olduğu için	5	2,6
Vadeyi kısaltmak için	1	0,5
Cazip geldiği için	1	0,5
Finansal kiralama	1	0,5
Genelde alıyorlar	1	0,5
İhtiyacım olduğu için	1	0,5
Toplam	**190**	**100**

Kaynak: Hande Güvendi Ocak, Doktora Tezi Anket Çalışması, 2013.

2.3.3. Leasing

Leasing kelimesi genel olarak finansal kiralama anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, bir yatırım malının mülkiyetinin finansal kiralama şirketinde kalarak, önceden belirlenen kiralar karşılığında, kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirlenen satın alma opsiyonu üzerinden sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman aracıdır.

KOBİ'lerin leasing hizmeti aldığı bazı temel ürün grupları şunlardır:

- Ticari araç,
- İş makinesi,
- Tarım makinesi,
- Matbaa,
- Gayrimenkul,
- Büro malzemeleri.

KOBİ'lerin leasing hizmetinden çokça yararlanmadıkları anlaşılmaktadır. KOBİ'lerin leasing desteği almama nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bürokrasinin zorluğu,
- Kredi kuruluşunun personel yetersizliği,
- Bilgilendirme eksikliği,
- Bilgi eksikliği,
- Teminat yetersizliği,
- KOBİ'nin zaman yetersizliği,
- KOBİ'den istenen belgelerin tamamlanamaması.

Genel olarak Türkiye'de KOBİ'lerin leasing hizmetinden yaralanma durumları aşağıdaki Tablo 29 ve Tablo 30'da belirtilmektedir. Tez çalışmasının son bölümünü oluşturan anket çalışmasında detayı belirtildiği üzere Türkiye'deki 190 KOBİ'ye leasing hizmetinden yararlanıp yararlanmadıkları sorulmuş ve aşağıdaki yanıtlar alınmıştır.

Tablo 28: KOBİ'lerin Leasing Hizmeti Alma Durumu

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Yok/Bilmiyor	130	68,4
Evet	6	3,2
Hayır	54	28,4
Toplam	**190**	**100**

Kaynak: Hande Güvendi Ocak, Doktora Tezi Anket Çalışması, 2013.

Leasing sektörü, Türkiye'de uygulanmaya aşladığı günden bu yana geçen 25 yıllık süreçte başta KOBİ'ler olmak üzere ekonomiye yaklaşık 55 milyar dolar dolayında kaynak aktarmış; sadece 2012 yılında 5.2 milyar dolarlık yeni işlem hacmi yaratmıştır. Bu hacmin "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu" ile birlikte hayata geçen yeni ürünlerle katlanarak artması beklenmektedir.[30]

[30] Finans Gündem, "Yeni Yasa Leasing Sektörünü Uçuracak", (çevrimiçi)www.finansgundem.com, 15.03.2013.

2.4. Basel Yol Haritası Sürecinde Türk Bankaları ve KOBİ'ler

Bankaların sermaye yeterliliği standartlarını yeniden tanımlayan ve risk yönetimini öne çıkaran Basel II düzenlemesi, bankaların kendi risk yönetimi anlayışının kredi müşterilerine de yansıması sonucunu doğurmaktadır. Basel II düzenlemelerine göre kredilerin, farklı unsurları açısından risk seviyeleri belirlenecek ve kredi fiyatlaması da bu risklerin sonucuna göre hesaplanacaktır. Bu uygulamayla reel sektör şirketlerinin bağımsız derecelendirme kurumlarından verilen kredi notuna göre risk değerlendirmesi yapılacak ve bu riske göre belirlenecek kredi fiyatlaması, müşterilerin kullanacakları kredi fiyatını ve miktarını etkileyecektir. Bu nedenle, özünde bankacılık sistemine yenilikler getiren bu uzlaşının reel sektöre etkileri de kaçınılmazdır. Kredi müşterisinin kredibilitesi sayısal olarak değerlendirilecek; buna göre müşterinin borcunu ödeme kapasitesini belirlenecek, müşteriler risklerine göre sınıflandırılacak ve gelecekteki temerrüde düşme olasılığını tahmin edilecektir.[31]

Basel düzenlemelerinin uygulanabilmesi için nitelikli işgücü ve yeni bir sistemsel altyapı kurulması gerekmektedir. Bu durum bankalarımıza ilave maliyet yaratacak ve sermaye ihtiyaçları artacaktır. Bu konuda bilgi ve deneyim sahibi yabancı bankalarla işbirlikleri ve birleşmeler gündeme gelecektir. Sektörde yabancı sermaye oranı artışı ile "şube ağlarının genişlemesi, insan kaynaklarına daha fazla yatırım yapılması, ürün ve hizmet portföylerinin genişlemesi ve kalitenin daha da yükselmesi" öngörülmektedir. Öte yandan bu bankalar, daha kısa sürede içsel derecelendirme yaklaşımına geçerek daha uygun şartlarda kredi verme şansı yakalayabilecekleri için rekabet avantajı da sağlayabileceklerdir.[32]

2.4.1. Türk Bankalarının KOBİ'lere Verdikleri Krediler

KOBİ'ler Türkiye ekonomisindeki işletmelerin %99'unu oluşturmaktadırlar. Bu anlamda gerek istihdam gerekse üretim açısından ekonomideki önemleri çok fazladır. Ancak birçok

---

[31] Yrd. Doç. Dr. Nilgün Kayalı, Aslı Çümen, Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. – Yönetim ve Ekonomi Dergisi, c.18, s.2, 2011, s.116.

[32] Targan Ünal, "Global Kriz Ortamında Basel II Sorgulanıyor...", Okan Üniversitesi Finans Dergisi, Sayı.2, 2009, s.7.

nedenle bankalardan kredi almakta sorunlar yaşamakta olduklarından finansman ihtiyaçlarını ağırlıklı olarak özkaynak finansmanı ile sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak her geçen yıl KOBİ'lere verilen önemle ve KOBİ'lerde görülen gelişmelerle birlikte bu oranda artış olduğu görülmektedir.

Tablo 29: Yıllar İtibariyle Türlerine Göre Krediler

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
KOBİ	76.842	84.919	83.886	125.468	162.803	198.414
Kurumsal	113.795	165.076	179.662	227.760	296.197	330.432
Bireysel	94.980	117.449	129.073	172.623	223.893	265.911

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü Raporları

23 Ekim 2012 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan Dünya Bankası İş Ortamı Raporu ve Türkiye (2013)"te verilen bilgi ve yer alan açıklamalardan KOBİ'lerin varlıklarının %80'inin ortalama olarak menkul mallardan oluştuğu, teminat olarak gösterebilecekleri çok fazla gayrimenkulleri olmadığı, bunun da teminat uçurumu yarattığı; KOBİ'lerin 2/3'ünün bu nedenle reddedildiği belirtilmektedir.[33]

Dünya Bankası İş Ortamı Raporu'nun güncel verilerine bakıldığında Türkiye'nin kredi temini alt başlığında 185 ülke arasında 83. Olduğu ve bir önceki seneye göre 3 sıra gerilediği görülmektedir. Raporda "iş yapma kolaylığı indeksi"nde iyileştirmeler yapılması gerektiği de ayrıca belirtilmektedir. Bu iyileştirmeler KOBİ'lerin finansman erişiminde önlerine çıkan engelleri de önemli ölçüde çözecektir.[34]

KOBİ'lerin en önemli fon kaynağı bankalardır. Dolayısıyla bankacılık sektörü ile ilgili yapılan düzenlemeler, doğrudan ya da dolaylı olarak KOBİ'lere yansımaktadır Bankaların kredi davranışlarının reel sektör üzerinde yaratacağı etki, işletmelerin banka kredilerine bağımlı olup olmamalarına göre değişmektedir. İşletmelerin banka kredilerine bağımlı olması ve bankaların çeşitli nedenlerle kredi politikalarını değiştirmeleri ve kredi kanallarını kapatmalarını, vb. durumlarda, reel sektör bundan negatif olarak etkilenecektir.

[33] Hazine Müsteşarlığı Mali Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, "Dünya Bankası İş Ortamı Raporu ve Türkiye 2013", 15.01.2013, s.9.
[34] Hazine Müsteşarlığı Mali Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.25.

Basel II düzenlemeleri ile birlikte her bir firmanın kredi derecesi olacağından ve bankalar da kredi kararlarını bu derecelere göre vereceğinden, daha yüksek dereceli firmalar daha uygun koşullarda kredi alabilecektir. Bankalar kredi başvurularında firmalar hakkında yeterli bilgiye sahip olmak zorundadırlar. Ancak bankalarla KOBİ'ler arasındaki kredi işlemlerini engelleyen ve oldukça sık karşılaşılan temel sorun firmalar tarafından yeterli bilginin sağlanmamasıdır. Birçok KOBİ'nin bankalara net bir bilgi sağlamadığı görülmektedir. Bu durum ise Basel sürecinde KOBİ'leri zora sokmaktadır. Dolayısıyla firmalar Basel II düzenlemelerinde belirtilen kriterlere uyum sağlamak, daha şeffaf ve doğru bilançolar oluşturmak zorundadırlar.

2.4.1.1. Türk Bankacılık Sektöründe KOBİ'lere Verilen Krediler ve Önemi

Bankacılık, Türk finans sektörünün en önemli fon arzı yaratan kesimi olduğu için reel sektör açısından çok önemlidir. Bankalar, KOBİ'lerin en önemli fon kaynağıdırlar. Ancak bankacılık sektörünün KOBİ'ler için önemli olduğu kadar KOBİ'ler de bankacılık sektörü için önemli bir segmenttir. Türkiye'deki işletmelerin %99,5'inin KOBİ olduğu da göz önünde bulundurulduğunda KOBİ'lerin hem ekonominin geneli için hem de bankacılık sektörü için ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle özellikle son yıllarda bankalar diğer segmentleri kadar, hatta belki daha fazla önemi KOBİ segmentine de vermektedirler.

Bankalar KOBİ'ler için hazırladıkları ürün paketleri ve sağladıkları hizmetler ile pazar paylarını artırmaya çalışmaktadırlar. Bankalar izledikleri politikalarda her koşulda KOBİ'lerin yanında olduklarını göstermeyi amaçlamaktadırlar. Bu nedenle;[35]

- KOBİ'lere yönelik ürün sınıflandırmaları yapmakta,
- KOBİ'ler ve KOBİ'ler konusunda uzman personel çalışmakta ve personelini bu konuda eğitmekte,
- KOBİ'lere özel internet siteleri hazırlayarak hem ürün ve hizmetlerini tanıtmakta hem de KOBİ'lere danışmalık sağlamaya çalışmaktadırlar.

Dolayısıyla bankalar izledikleri politikalar doğrultusunda KOBİ'lere yalnızca finansal destek sağlamamakta, her anlamda destek ve danışmanlık hizmeti de vermeye çalışmaktadırlar.

[35] Türkiye'de KOBİ-Banka İlişkisi, (çevrimiçi)www.ekodiyalog.com, 25 Mayıs 2013.

Bu bağlamda kalıcı bir müşteri sadakati yaratmaya ve ürün farklılaştırmasına giderek talep yaratacak ürünleri sınıflandırarak müşteriye sunmaya çalışmaktadırlar. Bankalar genel olarak KOBİ'lere şu nedenlerle kredi vermektedirler:

- İşletme sermayesi,
- Yazılım,
- Katalog basımı,
- Fuara katılım,
- İşyeri alımı,
- Taşıt alımı,
- İhracat,
- Yurtdışı seyahati.

Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011 Raporu incelendiğinde, bankacılık sektörünün aktif toplamı 2011 yılının dokuz aylık döneminde %20,6 oranında artarak 1.214 milyar TL seviyesine ulaştığı, kredilerin toplam aktifler içindeki payının büyümesini sürdürdüğü görülmektedir. Ancak 2010 yılsonu ile karşılaştırıldığında KOBİ kredilerinin payında bir miktar azalış olduğu görülmektedir.

Eylül 2011 döneminde sektörün SYR'si %16,4 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu rasyo asgari yasal sınır olan %8'in, BDDK tarafından uygulanmakta olan %12'lik hedef rasyo düzeyinin ve gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkenin üzerindedir. Bankacılık sektörünün dönem net karı, önceki yılın aynı dönemine kıyasla %13,2 gerileyerek Eylül 2011 itibarıyla 14.620 milyon TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Tüm bu rakamlar ve bankacılık sektörünün ekonomi içindeki önemi dikkate alındığında; öte yandan Avrupa borç krizinin devam ettiği ve uluslararası düzeyde belirsizliklerin sürdüğü söz konusu dönemde ortamda, olası kırılganlıklara karşı Türk Bankacılık Sektörünün tampon görevi görebilmesi açısından, başta özkaynak yeterliliği ve aktif kalitesi olmak üzere, sektörün sağlıklı ve güçlü yapısı korunmaya çalışılmıştır.[36]

[36] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", Rapor 2011/4, 10.11.2011. (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

2011 yılının dokuz aylık döneminde KOBİ kredileri diğer kredi türlerine göre daha yavaş arttığı, toplam kredi hacmindeki 135,4 milyar TL'lik büyümenin 30,8 milyar TL'sının (%22,7) KOBİ'lere kullandırılan kredilerden kaynaklandığı görülmektedir. Tablo 32'de "Türleri İtibarıyla Krediler (2010 – 2011)" gösterilmektedir.

Tablo 30: Türleri İtibarıyla Krediler (2010 – 2011)

					DEĞİŞİM			
	Eylül 2010	Aralık 2010	Haziran 2011	Eylül 2011	Eylül 2010 - Eylül 2011		Aralık 2010 - Eylül 2011	
Milyon TL					Tutar	(%)	Tutar	(%)
TOPLAM	475.403	525.851	620.398	661.282	185.879	39,1	135.431	25,8
Kurumsal/Ticari Krediler	208.754	227.760	268.720	289.592	80.838	38,7	61.832	27,1
KOBİ Kredileri	108.288	125.468	146.166	156.226	47.939	44,3	30.759	24,5
Mikro İşletmeler	35.526	42.580	48.316	52.406	16.880	47,5	9.827	23,1
Küçük İşletmeler	28.935	32.206	38.5099	41.938	13.003	44,9	9.732	30,2
Orta İşletmeler	43.827	50.682	59.251	61.882	18.055	41,2	11.200	22,1
Bireysel Krediler	158.362	172.623	205.512	215.464	57.102	36,1	42.840	24,8
Kredi Kartları	41.484	43.582	49.263	52.447	10.963	26,4	8.865	20,3
Tüketici Kredileri	116.878	129.041	156.249	163.017	46.139	39,5	33.976	26,3
Konut	54.997	60.800	70.841	72.808	17.811	32,4	12.008	19,7
Taşıt	4.745	5.666	6.567	6.792	2.047	43,1	1.126	19,9
İhtiyaç + Diğer	57.136	62.575	78.840	83.417	26.281	46	20.842	33,3

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011 Raporu, s.18.

Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013 Raporu incelendiğinde ise, geçen 1,5 yıl süre içinde Mart 2013 itibarıyla Türk Bankacılık Sektörünün aktif büyüklüğü 2013 yılının ilk çeyreğinde %4,2 artarak 1.428 milyar TL'ye ulaştığı, aktif toplamı 2012 yılsonuna göre 57 milyar TL artış gösterdiği görülmektedir. Mart 2013 itibarıyla en büyük plasman kalemi olan krediler 833,5 milyar TL ile toplam aktifin %58,4'ünü oluşturmaktadır. Sektörün aktif kârlılığı %2, özkaynak kârlılığı ise %16,3 olarak gerçekleşmiştir. Sektörün Mart 2013 itibarıyla sermaye

yeterliliği standart oranı %17,4 seviyesindedir. Aralık 2012 itibarıyla %2,9 seviyesinde gerçekleşen takibe dönüşüm oranı Mart 2013 itibarıyla düşük bir artışla %3 seviyesinde oluşmuştur.[37]

Bankacılık sektörünün 2013 yılının ilk çeyreğindeki aktif büyümesi, temel olarak krediler ve zorunlu karşılıklardan kaynaklanmış, 2013 yılı ilk çeyreğinde krediler %4,9 oranında artmıştır. Kredi hacminde gözlenen toplam 38,8 milyar TL'lik artışın 16,2 milyar TL'si (%41,7) KOBİ kredilerinden, 14,2 milyar TL'si (%36,7) bireysel kredilerden, 8,4 milyar TL'si (%21,6) ise kurumsal/ticari kredilerden kaynaklanmaktadır. KOBİ kredilerinde gözlenen artışa kredi faizlerindeki düşüşün yanı sıra KOBİ tanımında yapılan değişiklik etkili olmuştur. 2013 yılında tüketici kredileri içinde en yüksek yıllık artış hızına sahip kredi segmenti %22,1 ile konut kredileri olup, onu %19,5 ile ihtiyaç ve diğer tüketici kredileri takip etmektedir.[38]

2013 yılının ilk çeyreğinde kredilerde de toplam 38,8 milyar TL'lik bir artış gerçekleştiği; bu artışın dağılımına bakıldığında ise 16,2 milyar TL'lik kısmının (%41,7) KOBİ kredilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Yılın ilk çeyreğinde KOBİ kredileri %8,1 artmıştır. "Tablo 33 - Türleri İtibarıyla Krediler (2012 -2013)" tablosunda söz konusu rakamlar gösterilmektedir.

KOBİ kredilerinde gözlenen artışta kredi faizlerindeki düşüş etkili olmuştur. Bunun yanı sıra 04.11.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik " ile KOBİ'lerin sınıflamasında değişikliğe gidilmiş ve 25 milyon TL olan üst sınır 40 milyon TL'ye yükseltilmiştir. Yönetmelik değişikliği ile birlikte kurumsal/ticari kredilerden KOBİ kredilerine yeniden sınıflamalar yapılmıştır.[39]

---

[37] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013", Basın Açıklaması, Sayı 2013/17, 08.05.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[38] BDDK, **a.g.e.**, s.5.
[39] BDDK, **a.g.e**, s.20.

Tablo 31: Türleri İtibarıyla Krediler (2012 -2013)

Milyon TL	Aralık 2011	Mart 2012	Aralık 2012	Mart 2013	DEĞİŞİM Mart 2012 – Mart 2013		Aralık 2012 – Mart 2013	
					Tutar	(%)	Tutar	(%)
TOPLAM	682.893	699.107	794.756	833.546	134.439	19,2	38.790	4,9
Kurumsal/Ticari Krediler	296.197	302.279	330.432	338.823	36.544	12,1	8.391	2,5
KOBİ Kredileri	162.803	166.885	198.414	214.581	47.696	28,6	16.167	8,1
Mikro İşletmeler	54.848	56.133	55.194	59.642	3.508	6,2	4.447	8,1
Küçük İşletmeler	42.721	44.467	62.302	67.313	22.846	51,4	5.011	8,0
Orta İşletmeler	65.234	66.284	80.917	87.626	21.342	32,2	6.709	8,3
Bireysel Krediler	223.893	229.943	265.911	280.143	50.199	21,8	14.232	5,4
Kredi Kartları	55.489	58.173	71.593	73.655	15.482	26,6	2.062	2,9
Tüketici Kredileri	168.404	171.770	194.318	206.488	34.717	20,2	12.169	6,3
Konut	74.590	75.438	86.043	92.116	16.678	22,1	6.073	7,1
Taşıt	7.366	7.280	8.043	7.958	678	9,3	-85	-1,1
İhtiyaç + Diğer	86.448	89.052	100.233	106.413	17.361	19,5	6.181	6,2

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013 Raporu, s.19.

2.4.1.2. Türk Bankalarının KOBİ'lere Verdikleri Krediler İçin Uyguladığı Politikalar

Kredi politikaları oluşturulurken ekonomik konjonktür yakından takip edilmelidir. Politikalar buna göre oluşturulmalı; krediler bankanın kredi politikası ile uyumlu olmalıdır. Ekonomik gelişmelere göre krediler "türlerine, sektörlerine ve vadelerine" göre değerlendirilmelidir. Öte yandan süreçte mevzuata uygun hareket edilip edilmediği belirlenmeli, üst yönetime bilgi verilmelidir. Bankalar kredi politikalarını belirlerken ve bu politikalarını uygularken Basel II düzenlemelerini de göz önünde bulundurmaktadırlar. Dolayısıyla;[40]

[40] M. Cengiz Göğebakan, **Bankalar neden kredi politikalarına ihtiyaç duyarlar? Kredi politikalarının kapsamı neleri içermelidir?**, (çevrimiçi) http://www.dunya.com, 24.07.2008.

- Kredi riski belirlenirken kredi müşterisinin kredi değerliliği ölçülmekte,
- Kredi müşterilerinin kredi değerliliğine göre "teminat, vade, fiyat, vb." hususlar belirlenmekte,
- Kredi portföyü derecelendirilmekte,
- Krediler yasal mevzuat ve politikalar paralelinde izlenmekte,
- kredi portföyünün kar maksimizasyonu amacıyla, çeşitli karar parametreleri doğrultusunda, portföyün yönetilmesi,
- Stres testleri yapılmaktadır.

Basel II düzenlemeleriyle temel olarak bankacılık sektörünü güçlendirmek amaçlanmaktadır. Ancak bu düzenlemelerin reel sektöre yansımaları da önemli boyuttadır. Özellikle KOBİ'ler açısından Basel II düzenlemeri 2 önemli sonuç doğurmaktadır. Bu düzenlemelerle birlikte bundan böyle bankalar;[41]

- Risk derecelendirmelerine daha çok önem verecek,
- Kredi kararlarını buna göre oluşturacaklardır.

Bu durum ise başta kredi fiyatı olmak üzere kredi koşullarının, dolayısıyla kredi politikalarının farklılaşmasına neden olacaktır. Dolayısıyla KOBİ'ler taşıdıkları risk düzeyine bağlı olarak farklı fiyat seçenekleri olan kredi koşullarıyla karşılaşacaklardır. Şeffaf bilançoları olan ve kurumsal yönetim ilkelerini benimseyen KOBİ'ler ise daha düşük maliyetli krediler bulabileceklerdir.

Öte yandan bankaların içsel derecelendirme yaklaşımlarını kullanarak KOBİ'leri değerlendirebilmeleri için yeterli tarihsel verilerinin olması gerekmektedir. Tarihsel verilerin kapsayacağı zaman aralığı ise 2 - 7 yıl arasında değişmektedir. Bu durum elinde yeterli tarihsel veri olmayan küçük bankalar için önemli bir sorundur. Dolayısıyla bu bankaların KOBİ'lere yönelik veri tabanlarını oluşturmaları ya da mevcut veri tabanlarını güncellemeleri gerekmektedir. Aksi takdirde içsel derecelendirme yaklaşımı yerine standart yaklaşımı benimsemek ve ilişkiye dayalı bankacılık faaliyetlerine devam etmek durumunda kalacaklardır.[42]

---

[41] Yrd.Doç.Dr.Mehmet Başar, **Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ'ler**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2007, s.2.
[42] Başar, **a.g.e.**, s.57.

Basel II ile birlikte KOBİ'lerin önemli bir bölümünün içinde sınıflandırıldığı perakende KOBİ portföyündeki müşterilerin, banka sermaye yeterliliği açısından avantajlı hale getirilmesinden dolayı bankalar, KOBİ perakende portföyünü ağırlıklı hedef kitle olarak belirleyeceklerdir. Bir bankanın portföyünde perakende KOBİ nitelikli firmalara verilen krediler ne kadar fazlaysa sermaye bulundurma maliyeti de o kadar düşük olacaktır. Derecelendirme notları yüksek olan kurumsal KOBİ'leri portföyünde bulundurun bankaların sermaye yeterliliği de aynı şekilde olumlu yönde etkilenecektir. Sermaye maliyetinin düşmesi, kredi faiz oranlarını olumlu yönde etkileyecektir. Özellikle perakende KOBİ'ler standart yöntemde de içsel derecelendirme yönteminde de kurumsal KOBİ'lere göre daha avantajlı faiz oranlarıyla karşılaşacaklardır. Basel II'yi uygulayan bankalar, portföylerini daha az sermaye kullanacakları firmalardan oluşturacak, müşterileri olan firmalar ise daha az sermaye kullanılmasının yaratacağı sermaye maliyeti avantajıyla daha düşük bir maliyetle banka kredisi kullanabileceklerdir. Kredi notu almamış firmalar ise halen eski sistemi kullanan bankalarla çalışmak ve daha yüksek faiz oranlarıyla kredi kullanmak durumunda kalacaklardır.[43]

Kredilerin vadelerinin daha uzun olabilmesini teminen mevduat vadelerinin de daha uzun hale gelmesi sağlanmalıdır. Mevcut durumda Türk bankacılık sektöründe mevduat vadelerinin hala yeteri kadar uzun olmaması nedeniyle, banka bilançolarında oluşacak vade uyuşmazlığı riski nedeni ile krediler uzun vadelere yayılamayabilmektedir.

Türkiye'deki KOBİ'lerin finansman problemleri dışında en önemli sorunları pazarlama ve planlama alanındaki yetersizlikleri, bilgi eksiklikleri, teknoloji konularındaki yaşadıkları problemler olarak sayılabilmektedir.

Önceki yıllarda bankacılık sektörü, yüksek operasyon maliyetleri ve kredibilite sorunları sebebiyle KOBİ'leri finanse etmeye ilgisiz kalmaktaydı. Ancak son dönemde bankaların KOBİ'lere özel krediler geliştirdikleri, hem finansman hem de danışmanlık desteği sağladıkları görülmektedir.

Bankalar, gerek finansman desteği anlamında gerekse danışmanlık ve bilgi paylaşımı anlamında KOBİ'lere destek vermektedirler. KOBİ'lere özel portal kuran, özel seminerler

[43] Ünal, **a.g.e.**, s.8.

düzenleyen bankalar bulunmaktadır. Bankaların bu davranışı bilinçli müşteri bağlılığını artıracaktır.

BDDK'nın "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012" raporunda yer alan verilere göre Bankalar kurumsal şirketler ve kurumsal KOBİ'ler için ağırlıklı olarak hibrit modelleri, perakende KOBİ'ler ve diğer perakende müşterileri için ise istatistik tabanlı modelleri kullanmaktadırlar. Öte yandan ileriye dönük olarak kullanılması planlanan modellerin aynı şekilde olduğu görülmektedir. Ayrıca Bankaların yarısından fazlasının kurumsal şirketler, kurumsal KOBİ'ler ve perakende KOBİ'ler için PD hesaplamaları gerçekleştirdiği görülmektedir.[44]

2.4.1.3. Krizlerin KOBİ'lere Verilen Kredilere Etkileri

KOBİ'ler, ekonomilerin itici gücü konumundadırlar. Ancak "kendi yönetimsel sorunları, ülkenin içinde bulunduğu durum ve ekonomik krizler, dünya ekonomisinde yaşanan sorun ve krizler" gibi nedenlerden ötürü pek çok sıkıntı ve zorluk yaşayabilmektedirler. Söz konusu nedenlerin sonucunda ortaya çıkan problemler ise zaman zaman artarak devam edebilmektedir. Bunun en temel örneği olarak Şubat 2001'de yaşanan finansal krizin reel sektöre yansımalarıdır. 2008 yılında yaşanan krizin de devam eden etkileri söz konusudur. 2008 yılında finansal kuruluşların sıkıntıya girmesiyle başlayan kriz gelişmiş ülkelerin yüksek borçluluk oranları ve bütçe açıklarıyla karşı karşıya kalmalarına neden olmuş ve bu durum reel sektöre verilen kredilere olumsuz olarak yansımıştır.

Kriz dönemleri banka kredilerinin arzı ve talebi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Böyle dönemlerde bankaların kredilendirme teknikleri ve risk algıları farklılaşmaktadır. Ekonomik koşulların bozulduğu ve teminatların değerinin düştüğü dönemlerde bilgi asimetrisi sorunu nedeniyle karlı projesi olan işletmeler dahi finansman ulaşmakta zorlanmaktadır. Bu tür kriz dönemleri ölçeklerinin küçük, sermaye ve finansal yapılarının zayıf ve kurumsallaşma

[44] BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2012", 01.05.2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.10.

düzeylerinin düşük olması nedenleriyle KOBİ'leri daha büyük ve güçlü işletmelere nazaran daha fazla olumsuz etkilemektedir.[45]

Türkiye'de özellikle 1990'lı yıllardan itibaren yaşanan krizlerle birlikte bankacılık sektöründe önemli düzenlemeler yapılmasının gerekliliği görülmüştür. Öncelikle Bankalar Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Akabinde ise Şubat 2001'de çıkan Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik ile birlikte önemli değişiklikler ve yasal düzenlemeler getirilmiştir. Bu sayede finansal sistem ve reel sektör üzerinde basiretli ilkelerin uygulanması yönünde tarafları disipline edici etkiler yaratılmaya başlanmıştır.

KOBİ'ler faaliyetlerini gerçekleştirirken kendi özkaynaklarının yanı sıra yabancı kaynakları da kullanmaktadırlar. Bu yabancı kaynakların çok önemli bir bölümünü ise bankalardan sağlanan kaynaklar oluşturmaktadır. Dolayısıyla ekonomik istikrar, enflasyon ve faiz oranları gibi ekonomide yaşanan her türlü durum KOBİ'lerin finansman yaratabilmeleri ve finansman sorunlarının çözülmesinde büyük önem taşımaktadır. Finansal piyasalarda yaşanan olumsuz gelişmeler KOBİ'leri de aynı paralelde olumsuz olarak etkilemektedir. Bu anlamda bakıldığında finansal piyasalarda yaşananlar da bankacılık sektöründe yapılan her türlü düzenleme de bir şekilde KOBİ'leri etkilemektedir. Basel II düzenlemeleri bunun en temel örneklerindendir.

Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü, reel sektöre verilen kredileri doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle aktif büyüklüğünün yeterli düzeyde olamaması reel sektör - bankacılık ilişkilerini de zayıflatmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ise bankacılık sektörünün yaşadığı her olumsuzluk reel sektöre de doğrudan yansımaktadır. Reel sektörün mü bankacılık kesiminin büyümesine neden olduğu, yoksa finans piyasasının gelişiminin mi reel sektörün büyümesine neden olduğu sorusu cevapsız olmakla beraber reel sektör ve finans kesimi arasında organik bir ilişkinin olduğu gerçeği kabul görmektedir.[46]

Türk bankacılık sektörünün aktif toplamı 2011 yılının dokuz aylık döneminde %20,6 oranında artarak 1.214 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Toplam aktifler içinde kredilerin payı,

---

[45] Aycan Yüksel, Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi, Uzmanlık Tezi, (çevrimiçi)www.kalkinma.gov.tr, Haziran 2011, Yayın No:2825, s.44.

[46] TÜSİAD, "Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu", (çevrimiçi) www.tusiad.org, s.14.

büyümesini sürdürmektedir. Ancak KOBİ kredilerine bakıldığında, 2010 yılsonuna kıyasla toplam krediler içindeki KOBİ kredileri payının bir miktar azalış kaydettiği görülmektedir.[47]

Sektörün aktif rakamlarına bakıldığında; 2011 yılının ilk dokuz ayında toplam aktiflerdeki en yüksek oranlı artışın %24,8 ile özel bankalar grubunda gerçekleştiği görülmekte; bu değişimin büyük ölçüde Fortis Bank'ın TEB ile birleşmesinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir.[48]

Tablo 32: Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi (2010 – 2011)

					Sektör İçindeki Payı (%)		Aralık 2010 - Eylül 2011 Değişim	
	Eylül 2010	Aralık 2010	Haziran 2011	Eylül 2011	Aralık 2010	Eylül 2011	Tutar	(%)
Kamu Bankaları	279.480	298.593	342.059	344.481	29,7	28,4	45.888	15,4
Özel Bankalar	457.386	497.088	576.058	620.351	49,4	51,1	123.263	24,8
Yabancı Bankalar	121.781	135.840	144.716	156.449	13,5	12,9	20.609	15,2
Katılım Bankaları	39.511	43.339	48.282	53.573	4,3	4,4	10.234	23,6
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	28.370	30.962	34.011	37.929	3,1	3,1	6.967	22,5
TMSF Bankaları	823	849	855	877	0,1	0,1	28	3,3
Sektör Toplamı (*Milyon TL*)	927.351	1.006.671	1.145.981	1.213.660	100,0	100,0	206.989	20,6

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011 Raporu, s.14.

2013 yılı ilk çeyrek için bankacılık sektörünün aktif rakamlarına bakıldığında; ilk çeyrekte kamu bankalarının ve özel bankalarının sektör ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Ancak yabancı bankaların ve katılım bankalarının ise sektör ortalaması üzerinde aktif büyüklüğü

[47] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", Rapor 2011/4, 10.11.2011. (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[48] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", Rapor 2011/4, 10.11.2011. (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

sağladığı görülmektedir. Bu büyümede, Ekim 2012'de sektöre katılan Odea Bank A.Ş.'nin katkısı olduğu düşünülmektedir.[49]

Tablo 33: Banka Grupları Bazında Toplam Aktiflerin Gelişimi (2012 – 2013)

					Sektör İçindeki Payı (%)		Mart 2013 - Aralık 2012 Değişim	
	Aralık 2011	Mart 2012	Aralık 2012	Mart 2013	Aralık 2012	Mart 2013	Tutar	(%)
Kamu Bankaları	341.550	344.298	376.716	388.575	27,5	27,2	11.859	3,1
Özel Bankalar	619.190	625.349	691.522	716.505	50,5	50,2	24.983	3,6
Yabancı Bankalar	158.291	156.302	178.551	193.657	13,0	13,6	15.106	8,5
Katılım Bankaları	56.148	56.891	70.279	74.715	5,1	5,2	4.436	6,3
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	41.636	45.215	52.758	53.328	3,8	3,7	570	1,1
TMSF Bankaları	880	885	864	872	0,1	0,1	8	0,9
Sektör Toplamı (*Milyon TL*)	1.217.695	1.228.940	1.370.690	1.427.652	100,0	100,0	56.962	4,2

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013 Raporu, s.15.

Küresel anlamda yaşanan ekonomik krizler her ne kadar finans sektörü ile de başlasa bunun doğal bir sonucu olarak kriz reel sektöre de yansımaktadır. 2007 yılının ikinci yarısından itibaren ABD'de başlayan krizin finansal piyasalar üzerindeki ilk etkileri, likidite ve kredi kanallarının daralması şeklinde olmuştur. Finansman şartlarının zorlaşması ve taleplerin azalması nedeniyle ticaret hacminin düşmesinin de etkisiyle 2008'de ekonomik büyüme düşmüş, işsizlik artmış ve beklentiler kötüleşmiştir. Küresel kriz nedeniyle yaşanan talep daralması ve alacakların zamanında tahsil dilememesi gibi faktörler KOBİ'leri olumsuz etkilemiştir. Bu durum, KOBİ'lerin üretimlerini azaltmalarına ve ödemelerini geciktirmelerine yol açmıştır. KOBİ'ler

[49] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013", Rapor 2013/2, 08.05.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, s.15.

borçlarını ertelemeye veya yeniden yapılandırmaya çalışmışlardır. 2008 yılında ABD'de yapılan bir çalışmada da KOBİ'lerin krediye erişim şartlarının zorlaştığı, bankaların kredi vermeye devam ettiği ancak, bunun yeni krediden çok mevcut kredilerin yeniden yapılandırılması şeklinde olduğu görülmüştür. [50]

En son yaşanan küresel krizde Lehman Brothers gibi büyük bir kuruluşun batması ile finans sektöründe başlayan kriz reel sektöre sıçramıştır. Öte yandan kriz her ne kadar Amerika'da başlamış olsa da kısa bir süre içinde tüm dünyada ve dolayısıyla Türkiye'de etkisini göstermeye başlamıştır. Ancak Türk ekonomisinde 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizleri sonrasında sistemi sağlıklı kılmaya yönelik yapılan çalışmalar, ABD ve Avrupa'ya nazaran Türk bankalarının karmaşık yapılı finansal enstrümanları, türev araç ve kaldıraçları daha az kullanmaları ve krize yüksek sermaye yeterlilikleri ile girmeleri bu krizin Türk bankacılık sektörü açısından göreceli olarak daha az hasarla yönetilebilmesini sağlamıştır.[51]

Özellikle son küresel krizle birlikte Türkiye ekonomisine bakıldığında, finans sektörünün reel sektöre oranla daha sağlam yapıda olduğu söylenebilmektedir. Ancak özellikle Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri Türkiye ekonomisinde ve özellikle bankacılık sektöründe ağır sonuçlar yaratmıştır.

2009 krizinde ise ekonomik etkilenmenin önceki krizlere göre daha az hasarlı sonuçlara yol açtığı, bankaların her ne kadar karlılıklarında azalmalar görülse de yapılarının daha da sağlamlaştığı görülmektedir. Bu sağlamlıkta Türkiye'de kullanılmakta olan finansal enstrümanların henüz Amerikan ekonomisinde kullanılanlar kadar karmaşık olmaması da büyük bir önem arz etmektedir.

Önceki yıllarda yaşanan krizlerle karşılaştırıldığında son dönemde yaşanan küresel krizlerde Türk bankacılık sektörünün daha sağlam durabildiği söylenebilmekle birlikte, yaşanan bu küresel krizler genel anlamda likidite krizi olarak adlandırıldığından yurtdışında yaşanan söz konusu likidite darlığı Türk bankalarının kredi almalarını, yani yurt dışından kaynak yaratmalarını sekteye uğratmaktadır. Bu durum ise yurtiçinde verilen kredilerin azalmasına ve kaynak bulmakta giderek daha da zorlanan reel sektörün krizden daha da fazla etkilenmesine neden olmaktadır. Küresel krizin yarattığı belirsizlik ortamı ve bankaların kaynak bulmakta

[50] Yüksel, **a.g.e.**, s.44.
[51] Ünal, **a.g.e.**, s.6.

sıkıntı çekmesi, bankaların reel sektöre verecekleri kredilerde daha temkinli olmalarına neden olmaktadır.

Kriz ve belirsizlik dönemlerinde bankalar, daha fazla mevduat tutma ve böylece likit kalma yolunu seçmektedir ve dolayısıyla reel sektöre verdikleri kredilerini azaltmaktadırlar. Mevcut durumda likidite sıkışıklığı yaşayan reel sektör, bankaların daha temkinli yaklaşmaları ve dolayısıyla kredi kanallarında yaşanan söz konusu tıkanıklık nedeniyle krizden en çok etkilenen kesim haline gelmektedir. Verilen kredilerdeki değişmeler özel imalat sanayi üretiminde dalgalanmalara neden olmaktadır. Bu nedenle imalat sanayi için bankacılık sisteminin verdiği krediler büyük önem taşımaktadır.

Bankacılık sektörü – reel sektör ilişkisinin en keskin görüldüğü dönemlerden biri 2007'de ABD'de yaşanan sub-prime mortgage krizidir. Banka bilançolarındaki alacaklar farklı mali araçlara dönüştürülmüş, her defasında oluşturulan yeni alacak farklı bir türev ürüne dönüştürülmüş ve bunun sonucunda fiyatlar sürekli artmıştır. ABD'de oluşan bu mali yapı sistemi krize sürüklemiş; süreç 2007 yılında sub-prime mortgage krizinin yaşanması ve 2008 yılında Lehman Brothers'ın iflası ile sonuçlanmıştır. Bu süreçte ABD'de çok sayıda bankanın sermayesi erimiş, birçoğu ise devletten destek istemek durumunda kalmıştır. Tüm bu yaşananlar varlıklarının önemli bir bölümünü ABD'ye yönlendirmiş olan yatırımcıların ve mali sistem aktörlerinin büyük kayıplarıyla sonlanmıştır. Öte yandan reel sektöre kaynak aktaran mali sistemin içine düştüğü bu durum nedeniyle sanayi üretimi ve kapasite kullanım oranları gerilemiş, işsizlik daha da derinleşmiş ve reel kesime aktarılan kaynakların geri dönmeyişi süreci bir kısır döngü haline getirmiştir.[52]

2008'de yaşanan küresel krizle birlikte Türkiye'de de KOBİ'lere verilen kredilerde de azalma görülmüştür. Talepte yaşanan daralmadan KOBİ'ler etkilenmiş, bankaların KOBİ'lere verdiği krediler düşüş göstermiştir.

[52] Ünal, **a.g.e.**, s.6.

Tablo 34: Türlerine Göre Kredi Dağılımı (Milyon TL) / (2007-2008-2009)

	2007	2008	2009
KOBİ	76.842	84.919	83.886
Kurumsal	113.795	165.076	179.662
Bireysel	94.980	117.449	129.073

Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, 2009/12, s.64.

Bu tür durumlarda bozulan ekonomik durum karşısında, müşterilerinin kredi değerliliklerini ölçmekte zorlanan finansal kurumlar yaşananlar karşısında likit kalmak istemekte ve reel sektöre verdikleri kredilerde kısıntıya gitmektedirler. Görüldüğü üzere bankaların kredi politikaları ve stratejileri kredi kanalını da doğrudan etkilemektedir. Banka kredi kanalı krediye ulaşabilirliği etkilemektedir. Genişletici para politikasının izlendiği bir ekonomide faiz oranları düşer, işletmelerin net değerleri artar ve bankalar daha çok kredi verme eğiliminde olurlar. Tam tersi bir politika ya da kriz durumda ise bankalar kredi verme konusunda daha temkinli olmakta ve bu durum kredi kanallarını negatif olarak etkilemektedir.

Kriz döneminde bankaların yeni kredi vermekte isteksiz olması, kredi koşullarını sıkılaştırmaları ve teminatların değer kaybetmesi gibi nedenlerden ötürü krediye erişim tüm banka müşterileri için zorlaşmaktadır. Ancak KOBİ'ler daha da zor koşullarda kredi alabilmektedir.

2.4.2. Bankalar Tarafından Basel Süreci İçin Yapılanlar

Bankalar, KOBİ'lerin en önemli finansman kaynağı konumundadırlar. Basel II ile birlikte KOBİ'lerin derecelendirilmeye başlanması, KOBİ'lerden daha çok bilgi talep edilmesine ve kredi standartlarının artmasına yol açmıştır.

Bankalar, KOBİ'lerle ilişkilerini geliştirmek ve KOBİ'lere daha iyi hizmet verebilmek amacıyla;[53]

- Bilgi asimetrisini ve yüksek risk potansiyelini azaltmak için puanlama sistemleri kullanma, riske göre fiyatlama yapma, bilgi sağlayan kurumlardan yararlanma, üçüncü kişiler ve kurumlarla paylaşma,

[53] TOBB – KOBİ Bilgi Sitesi, Banka Kredileri, (çevrimiçi) http://kobi.tobb.org.tr.

- Kredi maliyetlerini azaltmak için bilgi teknolojilerinden yararlanma ve kredilendirme sürecini kısaltma,
- KOBİ bankacılığı konusunda çalışanları eğitme,
- KOBİ müşterilerini sınıflandırma ve özel birimler oluşturma,
- Riski ve maliyetleri düşürme ile finansmanın yanı sıra danışmanlık benzeri hizmetleri sağlama

gibi çeşitli araç, yöntem ve stratejiler geliştirmişlerdir.

Bu süreçte kredi müşterilerinin derecelerini hesaplayabilmek, doğru kredi verebilmek ve riski doğru yönetebilmeyi teminen;

- Hem scoring – rating için,
- Hem de sermaye yeterliliği için

çalışmalar yapmışlardır.

Mali yapıları sağlam kuruluşların kredi değerlemelerinin yapılması ve bu reel sektör kuruluşlarının yapılan değerleme sonucunda yüksek kredi notu (rating) almaları durumunda, bu kuruluşlara kredi veren bankaların bulundurmaları gerekli sermaye tutarı azalacak ve bankalar önemli bir yükten kurtulacaktır. Öte yandan yüksek rating notu alabilen kuruluşlar da daha düşük maliyetle borçlanabileceklerdir. Orta ve küçük ölçekli firmaların kredi değerlemesi ise scoring sistemi ile yapılacaktır.

Kredi değerleme sistemleri, müşteri bilgilerinin analizine, içinde bulunulan ekonomik koşulların ve sektörün özelliklerine, teminat ve kredi koşullarına, kredinin geri ödenmeme ihtimallerinin ölçümlenebildiği metotlara dayandırılması gerekmektedir. İçsel derecelendirme metotlarının kullanılması ile sermaye yeterliliği hesaplanmasının yanı sıra firmaların batma olasılıkları için tahminler sunarak kredi tahsis aşamasında da önemli bir bilgi kümesi oluşturulacak ve risk bazlı fiyatlama sayesinde kredi müşterilerini risk kategorisine göre fiyatlamak mümkün olacaktır. Böylece, daha iyi firmalar daha yüksek krediyi daha düşük bir maliyetle almış olacaklardır.[54]

---

[54] TÜSİAD, "Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu", (çevrimiçi) www.tusiad.org, s.8.

Kredi risk yönetiminin amacı bankanın kredi riskini ölçmek ve risk düzeyine uygun şekilde fiyatlama yaparak riske ayarlı getiri oranının en üst düzeye çıkarılmasıdır. Basel II'de kredi işleminin kendisinden kaynaklanan risk ve kredi kullanıcısının riski bir arada değerlendirilmektedir. Sonrasında ise riske göre kredi fiyatlaması yapılmaktadır. Yani kredi kullanıcısının riski ve kredi riski doğrudan kredinin fiyatına yansıtılmaktadır. Kredi kullanıcısının (firma ya da birey) riski ne kadar yüksekse bankanın bu kişiye ya da firmaya kullandırdığı kredi nedeniyle kendisinin de karşı karşıya kaldığı risk artmaktadır. Özellikle Basel uygulamalarıyla birlikte risk oranında sermaye bulundurmak gerektiğinden bankanın bulundurması gereken sermaye miktarı da artmış olacaktır. Banka bu durumda oluşan kaybını ise ilgili kredinin fiyatına yansıtarak karşılamaktadır.

Tablo 35: Banka Grupları Bazında Sermaye Yeterliliği Rasyosu

					Fark (Puan)	
(%)	2010/9	2010/12	2011/6	2011/9	2010/9-2011/9	2010/12-2011/9
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	59,8	58,6	54,4	51,7	-8,08	-6,96
TMSF Bankaları	56,9	53	54,7	56,3	-0,56	3,31
Bankacılık Sektörü	**19,3**	**19**	**17,1**	**16,4**	**-2,92**	**-2,55**
Özel Bankalar	18,6	18,2	16,3	15,4	-3,16	-2,77
Yabancı Bankalar	17,7	17,3	15,9	15,4	-2,32	-1,95
Kamu Bankaları	17	16,7	15,1	14,7	-2,25	-2,04
Katılım Bankaları	15,2	15,1	14,2	14,4	-0,87	-0,69

Kaynak: BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", s.37.

Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yeterlilik rasyosu, azalış trendi devam etmekle birlikte asgari yasal sınır olan %8'in ve BDDK tarafından uygulanmakta olan %12'lik hedef rasyo düzeyinin üzerinde olduğu görülmektedir.

2.4.2.1. KOBİ'lere Verilen Kredilerde Basel Etkisi

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile kredi riskinin hesaplanmasında daha objektif bir yaklaşım benimsenmektedir. Geleneksel değerlendirme yöntemleri bırakılarak, üzerinde uluslararası bir uzlaşma sağlanmış olan ve daha bilimsel yeni kredi derecelendirme yöntemlerinin

kullanılması benimsenmiştir. Bu bağlamda, Basel II'ye uygun şart ve standartları sağlayan KOBİ'ler çok daha düşük maliyetli kredi temin edebileceklerdir. Öte yandan bankalar tarafından da daha objektif ve sağlıklı bir değerlendirme yapılabileceğinden risklerin en aza indirgendiği, fonların ülke ekonomileri bakımından etkin değerlendirilebildiği bir durum ortaya çıkacaktır.

Ülkelerin para ve sermaye piyasalarında yaşanan gelişmeler ile dış şoklardan ekonomilerin etkileme düzeyine bağlı olarak KOBİ'ler Basel düzenlemelerinden olumsuz etkilenmeleri de ihtimal dahilindedir. Bu nedenle Basel Komitesi temel ilkelerde değişme olmamak kaydıyla uygulamaları ulusal inisiyatife bırakmıştır.[55]

Basel II ile KOBİ'lere verilen dereceler KOBİ'lerin kredi notunu gösterecektir. Kredi derecesinin yükselmesi, KOBİ'lerin daha az maliyetli kredi temin edebilmelerini sağlayacaktır. KOBİ'lerin kredi derecesini arttırmaları için;

- Özkaynaklarını güçlendirmeleri,
- Mali yapılarını düzeltmeleri,
- Muhasebe sistemlerini kurmaları,
- Güvenilir bilanço açıklamaları,
- Kurumsal ve şeffaf olmaları

gerekmektedir. KOBİ'lerin dereceleri bağımsız denetim veya derecelendirme kuruluşları tarafından ya da bankalar tarafından verilecektir.

Bankalar, KOBİ'lerin en önemli finansman kaynağı konumundadırlar. Basel II ile birlikte KOBİ'lerin derecelendirilmeye başlanması, daha çok bilgi talep edilmesine ve kredi standartlarının artmasına yol açmıştır. Sektörde yaşanan bu gelişmelerle birlikte;[56]

- Özellikle gelişmekte olan ülkelerde teminat rejimi, sözleşme uygulamaları, iflas kanunları ve uygulamaları, adli süreçler, tahsil süreçlerinde görülen zayıflıklar,
- Makro ekonomik durumun kötü olması,
- KOBİ finansmanı alanında uygulanan kamu politika ve desteklerinin yeterli olmaması

KOBİ'lerin kredilendirilmesini zorlaştıran faktörler olarak göze çarpmaktadırlar.

---

[55] Başar, **a.g.e.**, s.67.
[56] TOBB – KOBİ Bilgi Sitesi, Banka Kredileri, (çevrimiçi) http://kobi.tobb.org.tr.

Basel-II düzenlemeleri bankacılık ve finans sistemine yöneliktir. Ancak kredi kullanmak isteyen KOBİ'leri de çok yakından ilgilendirmektedir. Basel-II düzenlemeleri ile birlikte geleneksel kredilendirme sürecinden, risk odaklı kredilendirme sürecine geçilecektir. Bu durum ise KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin vadesini, miktarını, fiyatını ve teminatlarını etkileyecektir.[57]

Bankaların çok düşük ya da yetersiz sermaye ve likidite oranları ile faaliyet göstermeleri olası zararlar karşısında bankaları zor duruma sokmaktadır. Bu nedenle Basel düzenlemeleri ile getirilen sermaye ve likidite oranlarına ilişkin düzenlemeler bankaları olası risklere karşı çok daha fazla koruyacaktır. Ancak belli bir karlılık seviyesinde olunabilmesi ve yapılan işlemlerden, verilen kredilerden zarar edilmemesi için bankaların kredi maliyetlerini yükseltmeleri ve/veya daha düşün risk ağırlığına sahip KOBİ'leri kredilendirecekleri görülmektedir. Bu durum ise KOBİ'lerin kredilere ulaşabilirliğini daha da zorlaştıracaktır.

Basel-II düzenlemeleri bankalar için minimum sermaye yükümlülüğü düzenlemeleri getirmekte; bu düzenlemeler doğrudan ya da dolaylı olarak KOBİ'lere yansımaktadır. Buna göre, KOBİ'lerin belli koşulları yerine getirmeleri sonucunda bankalar tarafından daha ayrıcalıklı bir muameleye tabi tutulacaklar, dolayısıyla krediye daha kolay ve uygun maliyetlerle erişebileceklerdir. Yani her KOBİ aynı maliyetle kredi kullanamayacak ve öte yandan bankalar KOBİ'lerden daha güçlü teminatlar talep edeceklerdir.

Bankalarla KOBİ'ler arasındaki kredi işlemlerini engelleyen en temel sorun, firmalar tarafından yeterli bilginin sağlanmamasıdır. Kredi işlemlerinde bilanço ve gelir tablosu yaygın olarak istenmektedir. Ayrıca spesifik bir takım bilgiler de talep edilmektedir. Genel olarak işletmenin büyüklüğü ile sağlanan bilgiler arasında doğru bir orantı bulunmaktadır. Buna göre birçok KOBİ'nin bankalara net bir bilgi sağlamadığı görülmektedir. Bu durum ise Basel

[57] Nevin Yörük, Basel II Standartlarının KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, 2007, s.368.

sürecinde KOBİ'leri zora sokmaktadır. Basel II düzenlemeleriyle birlikte bankacılıkta yaşanan değişimler, KOBİ'lerin de bir takım değişiklikleri yapmasını zorunlu kılmaktadır.[58]

Dolayısıyla Basel II düzenlemeleri ve bu paralelde geliştirilen kredi politikaları KOBİ'leri ve işletme yapılarını etkilemektedir. Firmalar Basel II düzenlemelerinde belirtilen kriterlere uyum sağlamak, daha şeffaf ve doğru bilançolar oluşturmak zorunda kalacaklardır. Bu kriterlere uymayanlar ise daha zor ve maliyetli kredilere ulaşabileceklerdir.

Basel II ile amaçlanan finansal kurumların ve özellikle bankaların risklerinin daha iyi ölçülmesi ve üstlenilen risklerin en aza indirilmesidir. Ancak kredi riski düzenlemeleri, kamuya açıklanacak bilgilerde şeffaflık, vb. düzenlemeleri de beraberinde getirmesi nedeniyle Basel II başta KOBİ'ler olmak üzere reel sektörü de önemli şekilde etkilemektedir.[59]

Basel II ile birlikte bankalarda risk yönetimi kültürünün daha da gelişmesi, dolaylı olarak reel sektöre de yansıyacaktır. Yeterince kurumsallaşmamış firmalar bu süreçte zorlanırken, kurumsal firmalar için süreç daha kolay olacaktır. Bankalarda risk yönetimi kültürünün gelişmesi, bankaların müşterisi konumunda olan reel sektör firmalarını da dolaylı olarak etkileyecektir. Şeffaf bilançoları olmayan ya da kurumsallaşmayı tam olarak başaramamış olan firmalar bu süreçte daha çok etkilenecek ve zorlanacaktır. Ancak bu zorlanma Basel II'nin bir olumsuzluğu değil, risk yönetimi uygulamalarının doğal ve zorunlu bir sonucudur.[60]

Basel II düzenlemelerinin özellikle KOBİ'ler üzerindeki etkileri birçok yönüyle tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmaların temel nedeni ise bu düzenlemelerin KOBİ'ler açısından olumsuz olacağı düşüncesidir. Bu düşüncenin ise KOBİ'lerin genel olarak uzun vadeli kredilere ihtiyaç duymaları, işletme yapılarındaki sorunları, vb. nedenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu anlamda Basel II ile gelecek olan değişime uyum sağlayamayan ve bunu yönetemeyen KOBİ'lerin kredi maliyetleri artacağı görülmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip ve derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'lere ise bankalar tarafından verilecek kredilerin faizleri daha düşük olacaktır.

---

[58] Başar, **a.g.e.**, s.62.
[59] Suat Albayrak, "Basel II'nin Şirketlere Etkileri", İstanbul ODTÜ Mezunları Derneği Sunumu, 22 Ocak 2008, s.1.
[60] BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, Ocak 2005.

Bankalar kredileri değerlendirirken KOBİ'lere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar. Bankalarla KOBİ'ler arasındaki kredi işlemlerini sekteye uğratan en temel sorun KOBİ'ler tarafından yeterli bilginin sağlanmamasıdır. Kredi değerlendirmelerinde bankalar tarafından bilanço, gelir tablosu ve geçmişe ait spesifik finansal bilgiler görülmek istenmektedir. Ancak işletme büyüklüğü ile sağlanan bilgiler arasında güçlü bir ilişki bulunmakta ve KOBİ'lerin yaklaşık %33'ü tarafından bankalara bilgi sağlanmamaktadır. Bu durum Basel II sürecinde KOBİ'lerin aleyhine olan bir durumdur.[61] Şeffaf bilançoları olan ve kurumsal yönetim ilkelerini benimseyen KOBİ'ler ise daha düşük maliyetli krediler bulabilecekler ve süreci çok daha avantajlı bir şekilde yönetebileceklerdir.

Yapılan çalışmalarda değerleme sistemleri ile KOBİ'lere verilen krediler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu sistemleri kullanan bankaların kullanmayan bankalara göre daha fazla kredi kullandırdıkları görülmektedir. Öte yandan bu sistemler kullanılarak KOBİ'lere verilen kredilerin vadelerinin daha uzun olabildiği ve red oranlarını azalttığı görülmektedir. Ayrıca değerleme sistemlerinin kullanılması bankalar tarafından daha objektif bir değerlendirme yapılmasını sağlayacağından, bu durum KOBİ'ler tarafından uluslararası kabul görmüş mali tabloların üretilmesine ve uluslararası rekabet olanağının ortaya çıkmasına neden olacaktır.[62]

Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II'ye uyum sürecini zorlaştıran 3 temel neden sıralamak mümkündür. Bunlar:

- Öz kaynak yapılarının zayıflığı,
- Mali tabloların kredilendirmeye uygun olmaması ve
- Kayıt dışı işlemlerin varlığıdır.

Bu anlamda Basel II sürecinde KOBİ'ler tarafından yapılması gerekenler şu şekilde özetlenebilmektedir:[63]

- KOBİ'ler kurumsallaşmalı ve özsermayelerini güçlendirmelidirler.
- KOBİ'lerin yeterli net işletme sermayeleri olmalıdır.
- Değerleme (skoring/rating) gerçeği KOBİ'ler tarafından kabul edilmelidir.

---

[61] Başar, **a.g.e.**, s.62.
[62] Başar, **a.g.e.**, s.61.
[63] Ankara Ticaret Odası, "Basel II "KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi"" , (çevrimiçi)www.atonet.org.tr, 15.01.2007, s.45.

- Kendi risklerini kendileri de ölçebilmelidirler.
- Kayıtdışı işlemler kayıt içine alınmalıdır.
- Güçlü mali göstergeler oluşturulmalı, mali yapı güçlendirilmelidir.
- Esas faaliyet alanlarında çalışmalıdır.
- Kurumsal yönetişim ilkeleri benimsenmelidir.

KOBİ'lerin kayıt dışı işlemlerini kayıt içine almaları gerekecek ve bankalar tarafından KOBİ'lerden daha fazla bilgi/belge istenecektir. Bu süreçte finansal tabloların gerçek kapasitelerini ortaya koymaktan uzak olması, yani şeffaf bir politika izlenmiyor oluşu KOBİ'lerin kredi maliyetlerini artıracak en temel unsurlardan biri olacaktır.

Basel II ile birlikte risk yönetiminin daha etkin bir şekilde yapılması hedeflenmekle birlikte asıl hedef mali istikrarı sağlamaktır. Mali sistemde ilave sermaye yükü yaratan ve dolayısıyla maliyeti artıran her işlem buna göre fiyatlandırılacaktır. Öte yandan risk ölçüm ve değerleme yöntemleri sadece fiyatlama boyutunda değil, aynı zamanda kredi hacmi, kredinin vadesi ve teminatlandırılması süreçlerinde de etkili olacaktır. Bankalar, kredi değerlemesi yaparken daha az sermaye kullanabilecekleri, kredi notu yüksek olan firmaları tercih edecekler, böylelikle kaynaklarını daha etkili bir şekilde kullanabilecekler ve dolayısıyla müşteri portföylerini buna göre oluşturacaklardır.[64]

Mali yapıları sağlam firmalar kredi değerlemelerinin yapılması ve yapılan değerleme sonucunda yüksek kredi notu almaları (rating/scoring notlarının yüksek olması) durumunda, bu kuruluşlara kredi veren bankaların bulundurmaları gerekli sermaye tutarı azalacak ve bankalar önemli bir yükten kurtulacaktır. Öte yandan yüksek rating notu alabilen kuruluşlar da daha düşük maliyetle borçlanabileceklerdir. Orta ve küçük ölçekli firmaların kredi değerlemesi ise scoring sistemi ile yapılacaktır.

İlgili firmaların kredi değerlemesi yapılmadığı, yani kredi notlarının belirlenmediği durumlarda, Basel II normlarına göre bu firmaların risklilik hesaplamaları çok yüksek hesaplanabilmekte ve bu nedenle çok daha maliyetli kredi kullanabilmektedirler. Ancak söz

[64] Ünal, **a.g.e.,** s.7.

konusu firmaların değerlemelerinin yapılmış ve iyi bir kredi notu almış olmaları durumunda, bu firmalar için Basel II normlarına göre çok daha düşük riskler ve çok daha düşük sermaye gereksinimleri hesaplanabilmektedir.

Basel düzenlemeleri sonucunda firmanın ve kredinin hesaplanan derecesi kredinin maliyetini etkilemektedir. Kredi verilen firmanın notunun düşük olması bankanın daha çok sermaye ayırmasına ve dolayısıyla atıl kaynak tutmasına neden olacaktır. Bu nedenle de bu şekilde düşük notu olan firmalara kullandırılan kredilerin de maliyeti daha yüksek olmaktadır. Ancak daha şeffaf bilançoları olan, daha yüksek notu olan firmalar ise daha ucuz krediye ulaşma imkanına sahip olacaklardır.

Özet olarak, Basel II düzenlemeleriyle birlikte değerleme sistematikleri ve risk yönetimi bankalar için daha da önemli bir hale gelecek ve dolayısıyla KOBİ'lere verilen kredilerin kararları da bu paralelde oluşturulacaktır. Bunun doğal sonucu olarak ise KOBİ'ler risklilik durumlarına göre farklı kredi koşulu ve fiyatlarıyla karşılaşacaklardır. Öte yandan yeni kurulan bir KOBİ de yüksek riskli olarak değerlendirilecek ve yüksek maliyetle borçlanmak durumunda kalacaktır. Yeni kurulan bazı KOBİ'lerin ise kredi alamamaları söz konusu olacaktır.[65]

Önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, Basel II'ye göre KOBİ tanımı, işletmelerin yıllık satış ciroları baz alınarak yapılmakta ve buna göre toplam yıllık satış cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak tanımlanmaktadır. KOBİ tanımına bağlı olarak da bir bankadaki toplam kredisi;

- 1 Milyon Euro'nun altında kalan KOBİ'ler "Perakende KOBİ" içinde tanımlanırken,
- Kredi miktarı 1 milyon Euro'nun üstünde olan KOBİ'ler "Kurumsal KOBİ" içinde tanımlanmaktadır.

Dolayısıyla KOBİ niteliğinde olan bir firma, bir bankada toplam riskinin 1 Milyon EUR üzerinde olması nedeni ile Kurumsal KOBİ sınıfına girerken diğer bir bankada 1 Milyon EUR altında kredi kullanması nedeni ile Perakende KOBİ sınıfında değerlendiriliyor olacaktır.

KOBİ'lerin tanımlarına istinaden farklı sınıflara ayrılıyor olması, onların farklı risk ağırlıklarına tabi tutulmalarına neden olmaktadır. Örneğin standart yaklaşımda perakende

[65] Başar, **a.g.e.**, s.64.

kredilere %75 risk ağırlığı verilirken, kurumsal krediler için ise risk ağırlığı işletmenin derecelendirme notuna göre belirlenecektir.[66] Bu anlamda "Perakende KOBİ" olarak tanımlanan, bir başka değişle bankanın kredi portföyünde "Perakende Portföy"de yer alan bir KOBİ için bankanın daha az sermaye ayırması gerekecektir. Perakende kredilerin sistemik risklere karşı daha az duyarlı olmaları ve ödenmeme olasılıklarının kurumsal kredilerle karşılaştırıldığında daha düşük olması nedeniyle böyle farklı bir uygulamaya tabi tutulmaktadırlar.

KOBİ'lerin banka içinde kurumsal ya da perakende olarak sınıflandırılması ise sermaye yeterlilik oranı ile birebir ilintilidir. Buna göre eğer ilgili banka standart yöntemi kullanıyor ise kurumsal KOBİ'ler için sermaye gereksinimi %100 olarak hesaplarken, perakende KOBİ'ler için bu oran %75'e düşecektir. Dolayısıyla sermaye gereksinimi Kurumsal KOBİ'ler için %8 olarak kalmaya devam ederken, Perakende KOBİ için sermaye gereksinimi %6 olacaktır.[67]

KOBİ'lerin Basel düzenlemeleri paralelinde bankaların değişen kredi politikalarına ve kültürlerine uyum sağlayabilmesi durumunda, KOBİ'lere verilen kredilerdeki teminata bağımlılık durumları da nispeten azalacaktır. KOBİ'lerin kredi alırken en temel sorunlarından biri olan bu teminat sorunun ortadan kalkması ise kredilerden aldıkları payın artmasını sağlayacaktır. Öte yandan Basel I düzenlemelerine göre KOBİ'lere kullandırılmış olan kredilerden doğan alacaklar herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın %100 standart risk ağırlığına göre işlem görmekteyken, Basel II'de risk bazlı fiyatlandırma ve teminatlandırma söz konusu olduğundan alınacak olan teminatla kredi kullanan arasındaki ilişki daha belirgin bir biçimde analizlere dahil edilecektir.

Basel II ile birlikte bankalar riske dayalı fiyatlandırma yaparak taşıdıkları riskleri kredi maliyetlerine yansıtacaklardır. Dolayısıyla kredi notu yüksek olan KOBİ'ler daha uygun koşullarda kredi kullanma imkanı bulacaktır. Basel II ile birlikte farklı ölçüm yaklaşımlarını ve derecelendirme sistemlerini kullanan bankalar olabileceği için KOBİ'ler farklı bankalarda farklı kredi imkânlarına sahip olabileceklerdir. Basel II birlikte bankaların kabul edebileceği teminatlar da farklılık gösterecektir. Örneğin; müşteri çek ve senetleri ile ortakların kefaleti gibi mevcutta çok fazla kullanılan teminatlar kabul görmeyecektir. Dolayısıyla kamu veya özel girişimler

[66] Ankara Ticaret Odası, "Basel II "KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi"" , (çevrimiçi)www.atonet.org.tr, 15.01.2007.
[67] Başar, **a.g.e., s.**.67.

tarafından oluşturulan ve yüksek derecelendirme notuna sahip garanti mekanizmaları KOBİ'lerin krediye erişimlerini önemli ölçüde kolaylaştıracaktır.[68]

Kurumsal yönetişim ilkelerini benimseyen, kayıt dışı faaliyetleri olmayan, güçlü ve şeffaf bir mali yapıya sahip olan, bankalarca ve derecelendirme kuruluşlarınca talep edilen verileri zamanında ve doğru bir şekilde temin edebilen KOBİ'ler daha yüksek bir derecelendirme notuna sahip olabileceklerdir.

2.4.2.2. Yapılan Çalışmaların Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Maliyeti

Basel süreci bankacılık sektörünü ve kredi politikalarını direkt olarak etkilemiştir. İlk aşamada düzenlemelere uyum gerek KOBİ'ler için gerekse bankacılık sektörü için ek maliyetler yaratmış olsa da kayıtdışı ekonominin kontrol altına alınması, daha kaliteli krediler verebilmesi, riskin daha doğru yönetilmesi, vb. açılardan Basel II'nin nihai etkilerinin olumlu olduğu görülmektedir.

Basel II, tüm bankacılık sektörünü etkileyecek bir düzenlemedir. Özellikle ileri ölçüm yaklaşımlarını uygulamak isteyen tüm bankaların, getirilen yeni düzenlemeleri mevcut yapıya uyarlamaları konusunda bu etki ortaya çıkacaktır. En önemli etkinin risk değerleme (derecelendirme) sistemlerini Basel II düzenlemelerine yaklaştırmak için gösterilecek çaba ve katlanılacak maliyetler olduğu görülmektedir.

Yapılan düzenlemelerle birlikte bankaların kredi portföy yapıları ve sermaye gereksinimleri de değişecektir. Kredi değerliliği yüksek olan ya da banka için daha anlamlı bir teminat gösterebilen müşteriler düşük riskli olarak değerlendirilecekken, kredi değerliliği düşük olan ya da banka tarafından talep edilen teminatları sağlayamayan müşteriler ise yüksek riskli grupta değerlendirilecek ve daha fazla sermaye ayrılmasına neden olacaklardır. Bu sınıflandırma sonucunda ise yüksek riskli olan müşteriler daha küçük ölçekli bankalara yönelirken, riski düşük olan müşterilerin büyük ölçekli bankalara yöneleceği görülecektir.[69]

Basel II düzenlemeleri, bankaların müşterilerinin kredi değerliliğini ve işlemlerinin risklilik düzeylerini değerlendirdikleri derecelendirme sistemlerine sahip olmaları gerekmektedir.

---

[68] Yüksel, **a.g.e.**, s.29.
[69] Başar, **a.g.e.**, s.2.

Dolayısıyla bu süreçte bankaların gerek teknik altyapı yatırımlarına gerekse insan kaynaklarının eğitilmesine yönelik yatırımlara önem vermesi gerekmektedir. Bankalar tarafından özellikle bilgi teknolojilerine çok büyük yatırımlar yapılmaktadır.

Öte yandan içsel derecelendirme yaklaşımlarının uygulanabilmesi için yeterli tarihsel veri olması gerekmektedir. Tarihsel verilerin kapsayacağı zaman aralığı 2 ila 7 yıl arasında değişmektedir. Bu durum elinde yeterli tarihsel veri olmayan bankalar için önemli bir sorundur. Dolayısıyla bu bankalar içsel derecelendirme yaklaşımı yerine standart yaklaşımı benimseyecekler ve ilişkiye dayalı bankacılık faaliyetlerine devam etmek isteyeceklerdir. Söz konusu bankaların bu çalışma şekli ise gerek mevduat gerekse kredi işlemlerinde piyasadaki toplam riskin artmasına neden olacaktır.[70]

İçsel derecelendirme yaklaşımlarını kullanacak olan bankaların müşterilerinin kredi değerliliğini ve işlemlerinin risklilik düzeyini sınıflandırmaya tabi tuttukları derecelendirme sistemlerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu sistemler, kredi riskinin zaman içinde değişen koşullara karşı duyarlılığını ölçerken aynı zamanda sermaye gereksinimlerini ve portföy üzerinde beklenen kayıpları göstererek kredi portföy modelleriyle de bütünlük sağlamalıdır. Dolayısıyla bu süreçte hem teknik altyapı yatırımları hem de eğitim yatırımları gibi pek çok ek yatırım yapılması gerekecektir. Tüm bu unsurların maliyeti artıracağı tabiidir.

Basel II'ye uyum sürecinde bankaların katlanmak durumunda olduğu birçok maliyet kalemi olmuştur. Bunların en temel olanları "yönetim/organizasyon, beşeri kaynaklar, mali kaynaklar, fiziki kaynaklar"dır. BDDK tarafından Mart 2013'te yayınlanan Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu'na göre bankaların %54'ünün kaynakların tamamen yeterli olduğunu, %43,3'ünün ise büyük ölçüde yeterli olduğunu belirttiği görülmektedir. Tablo 36'da söz konusu oranlara yer verilmektedir.

[70] Başar, **a.g.e.**, s.35.

Tablo 36: Basel II'ye Uyum Hazırlıkları İçin Bankaların Ayırdıkları Kaynakların Yeterlilik Oranı (%)

	Yetersiz	Kısmen Yeterli	Büyük Ölçüde Yeterli	Tamamen Yeterli
Yönetim/Organizasyon	0	0,2	38,7	61,1
Beşeri Kaynaklar	0	4,7	51,9	43,4
Mali Kaynaklar	0	2,1	37,1	60,8
Fiziki Kaynaklar	0	3,5	45,7	50,9
Ortalama	0	2,6	43,3	54

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu - Mart 2013.

Eylül 2011 itibarıyla Türk Bankacılık Sektörünün SYR'sinin %16,4 seviyesinde, Dönem Net Karının ise önceki yılın aynı dönemine göre %13,2 azalışla 14.620 milyon TL düzeyinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.[71]

Mart 2013 itibarıyla ise Türk Bankacılık Sektörünün aktif büyüklüğü 2013 yılının ilk çeyreğinde %4,2 artarak 1.428 milyar TL'ye ulaştığı, aktif toplamı 2012 yılsonuna göre 57 milyar TL artış gösterdiği görülmektedir. Sektörün Mart 2013 itibarıyla SYR'si %17,4 seviyesindedir.[72]

Aşağıdaki tablolarda Türkiye'nin aktif büyüklüğüne göre en büyük 10 bankasının 2011 ve 2012 yıllarına ait;

- Sermaye Yeterlilik Oranı,
- Net Dönem Karı,
- Özkaynak,
- Toplam Aktifler,
- Mevduat

rakamları yer almaktadır.

[71] BDDK, Basın Açıklaması, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", 10.11.2011. (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.
[72] BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013", Basın Açıklaması, Sayı 2013/17, 08.05.2013, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

Söz konusu rakamlara bakıldığında 2012'de bir önceki yıla göre bankaların "SYR'lerinin, net dönem karlarının, özkaynaklarının, aktif toplamlarının ve mevduat rakamları"nın arttığı görülmektedir.

Tablo 37: Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranı (SYR) Rakamları (2006-2012)

Banka Adı	SYR (%)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye İş Bankası A.Ş.	23,87	20,53	15,09	18,31	17,55	14,07	16,33
T.C.Ziraat Bankası A.Ş.	39,55	25,44	20,08	23.22	19,20	15,61	19,01
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	14,08	15,38	16.14	21.20	19,62	16,89	18,21
Akbank T.A.Ş.	20,73	18,91	18,20	22,50	20,61	16,98	18,63
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	31,95	20,03	14,49	16.03	15.94	14,30	16,17
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	19,72	15,32	14,30	15,42	14,35	13,38	16,14
Finans Bank A.Ş.	16,79	12,99	16,05	17,99	16,68	17,18	18,92
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	12,33	14,88	17,65	17,70	14,43	14,23	14,23
Denizbank A.Ş.	15,51	13,20	17,18	19,02	16,43	15,65	14,62

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 38: Bankaların Net Dönem Karı Rakamları (2006-2012)

Banka Adı	Net Dönem Karı (Bin TL)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1.109.218	1.701.807	1.509.408	2.372.407	131.796.494	2.667.487	3.310.307
T.C.Ziraat Bankası A.Ş.	2.100.002	2.351.091	2.134.259	3.510.955	3.712.602	2.100.674	2.650.428
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1.063.663	2.315.616	1.750.488	2.962.241	3.145.233	3.070.575	3.070.325
Akbank T.A.Ş.	1.600.192	1,994,294	1,704,553	2.725.982	2.856.529	2.394.527	2.949.862
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	863.498	1.131.039	1.018.315	1.631.091	2.010.393	2.045.134	2.595.211
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	769.730	1.030.700	753.198	1.251.206	1.157.140	1.226.785	1.460.080
Finans Bank A.Ş.	740.972	552.726	362.648	650.114	914.674	848.112	902.346
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	105.700	130.286	164.198	210.167	300.301	206.675	485.627
Denizbank A.Ş.	276.344	211.250	278.090	531.769	457.541	873.974	812.632

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 39: Bankaların Özkaynak Rakamları (2006-2012)

Banka Adı	Özkaynak (Bin TL)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye İş Bankası A.Ş.	9.410.158	10.603.862	9.449.011	13.493.528	17.013.804	17.921.364	22.719.045
T.C.Ziraat Bankası A.Ş.	6.579.403	7.218.102	7.361.236	10.354.127	13.458.085	13.177.253	17.167.490
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	4.670.293	6.883.119	9.469.074	13.315.687	16.474.516	17.576.819	21.309.251
Akbank T.A.Ş.	7.065.397	10,600,833	11,208,372	14.190.840	17.565.135	17.554.260	21.912.678
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	3.779.845	4.383.074	4.288.827	5.759.547	7.444.680	8.639.996	12.322.955
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	4.487.429	5.226.282	5.670.999	7.380.941	8.558.503	9.298.405	11.918.154
Finans Bank A.Ş.	2.154.683	2.625.878	2.839.819	3.627.078	5.208.491	5.695.956	7.325.439
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	551.967	910.331	1.423.619	1.649.452	1.812.863	4.213.311	4.805.582
Denizbank A.Ş.	1.236.474	1.455.163	2.034.140	2.630.346	3.410.842	3.951.267	5.029.707

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 40: Bankaların Toplam Aktif Rakamları (2006-2012)

Banka Adı	Toplam Aktif (Bin TL)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye İş Bankası A.Ş.	75.204.758	80.180.917	97.551.922	113.223.304	131.796.494	161.668.504	175.444.450
T.C.Ziraat Bankası A.Ş.	71.903.770	80.942.311	104.412.496	124.528.53	151.159.708	160.681.142	162.867.757
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	50.286.913	67.578.482	88.940.860	105.462.054	123.963.432	146.642.441	160.192.491
Akbank T.A.Ş.	57.272.590	68,204,750	85,655,014	95.309.463	113.182.614	133.551.833	155.853.538
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	34.424.690	40.234.454	51.095.895	60.650.086	72.942.385	91.123.660	108.281.636
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	37.033.963	42.408.476	52.193.493	64.797.642	73.961.687	89.184.466	104.580.263
Finans Bank A.Ş.	17.895.459	20.882.311	26.572.978	29.317.630	38.087.203	46.198.873	54.401.608
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	8.281.657	11.800.916	14.730.055	15.063.560	19.031.105	38.091.738	43.532.335
Denizbank A.Ş.	11.493.498	14.912.285	19.224.574	21.204.774	27.660.161	35.982.714	44.197.926

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 41: Bankaların Mevduat Rakamları (2006-2012)

Banka Adı	Mevduat (Bin TL)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye İş Bankası A.Ş.	46.399.355	48.533.145	63.539.185	72.177.063	88.260.157	98.313.134	105.383.434
T.C.Ziraat Bankası A.Ş.	59.6052.902	68.249.767	83.883.435	98.529.467	125.796.472	113.066.682	118.966.304
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	30.139.037	39.098.102	52.715.281	62.808.045	72.658.419	84.542.775	87.482.419
Akbank T.A.Ş.	34.201.506	41,044,281	52,181,947	55.851.372	67.166.898	76.814.257	86.104.718
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	27.187.964	30.840.911	40.271.114	43.979.703	54.782.014	66.246.934	79.973.901
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	24.842.060	28.862.513	37.120.277	44.651.723	47.721.275	60.939.218	67.242.290
Finans Bank A.Ş.	11.462.479	12.957.845	15.393.067	20.267.562	24.430.677	29.275.570	32.921.506
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	5.425.907	7.082.972	9.271.747	9.421.635	11.999.150	22.886.612	28.726.565
Denizbank A.Ş.	7.219.890	9.217.391	9.999.213	11.636.456	15.793.412	20.065.773	26.696.342

Kaynak: www.tbb.org.tr

2.4.2.3. Yapılan Çalışmaların Reel Sektöre (KOBİ'lere) Etkileri ve Maliyeti

Basel II'nin tam olarak uygulamaya geçmesiyle birlikte yukarıdaki bölümlerde de açıklandığı üzere firmaların kredi değerlemelerinin yapılması gerekecektir. Yüksek bir rating/scoring notu alabilen firmalar ise hem daha kolay hem de daha uygun koşullarda, daha düşük maliyetlerle kredi alabileceklerdir. Bu anlamda kredi verecek olan bankanın kredi vereceği firmanın gerçek mali yapısı gözlemleyebilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle firmaların genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun mali tablolar üretmeleri, kayıtdışı işlemlerden uzun durmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan sürecin yeni kurulacak olan KOBİ'ler için de daha maliyetli olacağı anlaşılmaktadır. Söz konusu firmalar yeni kurulmaları nedeniyle bir kredi tarihçesine sahip olamayacaklardır. Bu durum ise firmaların daha yüksek riskli kabul edilmesine ve borçlanma maliyetlerinin artmasına neden olacaktır.

Reel sektörün gelişimi, bankacılık sektöründen sağlayacağı fonlarla ve sektörle ilişkisi ile paralellik arz etmektedir. Bu anlamda, bankaların firmalara fon sağlayabilmesi için reel sektörden sağlanan finansal tabloların standart nitelikte ve gerçekleri yansıtır şekilde olması gerekmektedir. Firmalar, şeffaf mali tablolar açıklamalı ve bankalar ile gerçek mali durumlarını paylaşmalıdırlar. Bu şekilde mali tabloları inceleyenler tarafından, firmanın hedeflerine ulaşmak için uyguladığı politikalar ve bunların sonuçları anlaşılabilmelidir.[73] Değerleme sistematiklerince asıl ihtiyaç duyulan unsur, şeffaf finansal verilerdir.

Basel II'de kredi riskinin ölçümü için iki farklı veri seti dikkate alınmaktadır. Bu veri setlerini şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:[74]

1. Kredi borçlusunun kredi değerliliği
   - Finansal veriler
     (Mali tablolar, Diğer finansal göstergeler)
   - Niteliksel veriler
     (Yönetim ve ortaklara ilişkin bilgiler, Kurumsal yapısı, kurumsal yönetişim, Ürün ve hizmetin niteliği, Pazar payı, talep tahmini, Faaliyet süresi)
2. Kredi işlem riski
   - İşlemin türü, (kredinin türü)
   - Kredinin teminatı, ve diğer garantiler
   - Kredinin vadesi
   - Kredi kullandırılacak para birim

[73] TÜSİAD, "Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu", (çevrimiçi) www.tusiad.org, s.29.
[74] Prof.Dr. Güler Aras, "Basel II Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Yansımaları", (çevçimiçi)www.denetimnet.net, s.14, Mayıs 2013.

Dolayısıyla bu veri setleri değerlendirilerek KOBİ'lerin kredi değerliliği saptanacaktır. Basel II süreci ile birlikte firmaların bilanço, gelir tablosu, v.b finansal tablolarının içeriği, doğruluğu ve şeffaflığı çok daha önemli bir hal alacaktır.

Basel II düzenlemeleri, bankalar için olduğu kadar firmaların finansal olarak işleyişleri üzerinde de belirli ölçüde kontrol sağlanmasını gerektirecektir. Dolayısıyla söz konusu düzenlemeler, KOBİ'lerin muhasebe ve idari maliyetlerinin artmasına neden olacaktır.

BÖLÜM 3: ANKET ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI

3.1. Basel Düzenlemelerinin Bankacılık Sektörü ve Reel Sektör Üzerindeki Etkileri

Basel II düzenlemeleri hem bankaları hem de bankalarla kredi ilişkileri nedeniyle reel sektörü etkilemektedir. Basel düzenlemeleri ile bankacılık sistemini ve dolayısıyla uluslararası finans sistemini sağlıklı bir yapıya kavuşturmak amaçlanmaktadır. Gerek bankacılık sektörü için gerekse reel sektör için Basel düzenlemelerinden beklenen olumlu etkileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Finansal istikrarın sağlanmasın yardımcı olması ve finansal krizlerin önlenmesinin sağlanması,
- Bankacılık sistemini kurumsal yapısının iyileştirilmesi,
- Reel sektörün disipline edilerek daha sağlıklı bir finansal yapıya kavuşturulmasının sağlanması,
- Kurumsal yönetim anlayışının yerleşmesinin sağlanması,
- Risk yönetim kültürü ve etkin risk yönetim anlayışının yerleşmesini teşvik etmesi,
- Kayıt dışı ekonominin azalmasına yardımcı olması.

Gelişmiş ülkeler için hazırlanan bu düzenlemenin uygulanması sürecinde özellikle gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye için bazı uyum maliyetleri söz konusu olacaktır.

Basel I teminat odaklı, Basel II ise risk odaklı bir yaklaşımdır. Basel II'de kredi değerlemesi ve kredinin riski tamamen krediyi kullanan müşterinin kredibilitesi ile ilişkilendirilmekte, risk odaklı bir değerlendirme yapılmaktadır. Kredi sürecinin bir tarafı bankalarken diğer tarafı da firmalar, yani reel sektördür. Bankaların risk odaklı kredi fiyatlaması yapıyor olmaları, bankalarla kredi ilişkisi içinde olan bütün işletmeleri, özellikle de KOBİ'leri etkilemektedir.

Basel II düzenlemeleriyle birlikte bankalar, kredi taleplerini kredi riskine göre değerlendirilmektedirler. Kredi riski, "firma derecelendirme notu" ile belirlenmektedir. Derecelendirme notu ise firmanın finansal verileri yanında firma faaliyetleri ve yönetimini de içeren bütün göstergelerin bir arada değerlendirilerek bulunmaktadır. Değerleme sonrasında riske

göre kredi fiyatlaması yapılmakta, yani firma riski ve kredi riski doğrudan kredinin fiyatına etki etmektedir. Bankanın kredi verdiği firmanın riskinin yüksek olması, bankanın karşı karşıya kaldığı riski arttıracak; bu durumda da riske göre daha fazla sermaye bulundurmak zorunda kalacaktır. Bunun doğal sonucu olarak ise ya bankalar söz konusu kaybını kredi fiyatına yansıtacak, kredinin fiyatı artacaktır ya da bankalar riski yüksek firmalara kredi vermek istemeyeceklerdir.[1]

Basel II düzenlemelerinin KOBİ'lere etkileri şu şekilde sıralanabilir:

- Firmaların finansal raporlama sistemini etkilenecek,
- Firmalarda kayıt dışılığı azalmasını teşvik edecek,
- Firmaların teminat yapısı değişecek,
- Firmalarda risk yönetim kültürünü yerleşmesini teşvik edecek,
- Niteliksel verilerin önemi artacak,
- Firmalar iyi bir kredi notu almayı hedefleyeceklerdir.

Basel II düzenlemelerinin özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine olumlu yansıyacağı düşünülmektedir. Düzenlemenin temelinde yer alan piyasa disiplini, finansal istikrarın sağlanması ve sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bankaların aşırı risk alma eğilimlerinin engellenmesi amaçlanmaktadır. Bankaların taşıdıkları riskler, sermaye yeterlikleri, mali bünyelerinin sağlamlığı ile ilgili standart ve karşılaştırılabilir bilgilerin varlığı finansal sistemin şeffaflığını arttırarak, doğru değerlendirmelerin yapılmasını ve sağlıklı kararlar alınmasını sağlayacaktır.

Öte yandan doğru ve tam bir değerlendirme ve derecelendirme yapılabilmesi için bankaların sağlıklı veri setine ve bunun işleyebilecek teknolojiye sahip olmalı gerekmektedir. Dolayısıyla gerek bankacılık sektörü gerek reel sektör sağlıklı ve şeffaf verilere sahip olmalıdırlar. Kredi riskinin doğru şekilde tespit edilebilmesini teminen geriye dönük verilere ulaşılması ve bu verilerin saklanması çok önemlidir. Bu durum ise bankaların bilgi işlem altyapısı ve risk yönetimi süreçlerinin değiştirecek, ek maliyet yaratacaktır. Firmalar açısından bakıldığında ise daha iyi bir kredi notu alınabilmesi için ve daha uygun koşullarda kredi kullanılabilmesi için reel sektörün finansal yapısını iyileştirmesi gerekmektedir.

---

[1] Prof.Dr. Güler Aras, "Basel II Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Yansımaları", (çevçimiçi)www.denetimnet.net, s.9, Mayıs 2013.

Basel düzenlemeleri paralelinde bankaların gerekli hazırlıkları büyük ölçüde tamamladığı görülmektedir. Ancak düzenlemeden etkilenecek en önemli taraflardan biri olan KOBİ'lerin birçok açıdan tam anlamıyla hazır olmadığı görülmektedir. Basel düzenlemelerinin doğru bir şekilde uygulanabilmesi için gerek bankacılık sektörünün gerekse reel sektörün bu düzenlemelere hazır olmaları büyük önem arz etmektedir.

Bir sonraki bölüm olan "3.2. Yapılan Uygulama ve Sonuçları" bölümünde bankacılık sektörü ve KOBİ'lerle yapılan anket çalışması yer almaktadır. Söz konusu anket çalışmasında gerek bankacılık sektörünün gerekse KOBİ'lerin sürece ilişkin bilgi ve görüşleri alınmaya ve ne kadar etkilendikleri irdelenmeye çalışılmıştır.

3.2. Yapılan Anket Çalışmaları ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Uygulanmakta olan KOBİ kredi politikaları ve yapılan Basel çalışmalarının hem bankacılık sektöründeki hem de reel sektördeki yansımalarının değerlendirilebilmesi; bankacılık sektörünün ve reel sektörün konuya yaklaşımın irdelenerek somutlaştırılabilmesini teminen Türkiye'deki bankalar ve KOBİ'ler üzerinde ayrı birer anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmalarına ilişkin sorular, tez çalışmasının sonunda yer alan Ekler bölümünde Ek.1 ve Ek.2 olarak belirtilmiştir.

3.2.1. KOBİ'lerle Yapılan Anket Çalışması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Anket çalışması İstanbul'daki 190 KOBİ üzerinde yapılmıştır. Yapılan çalışma ile;

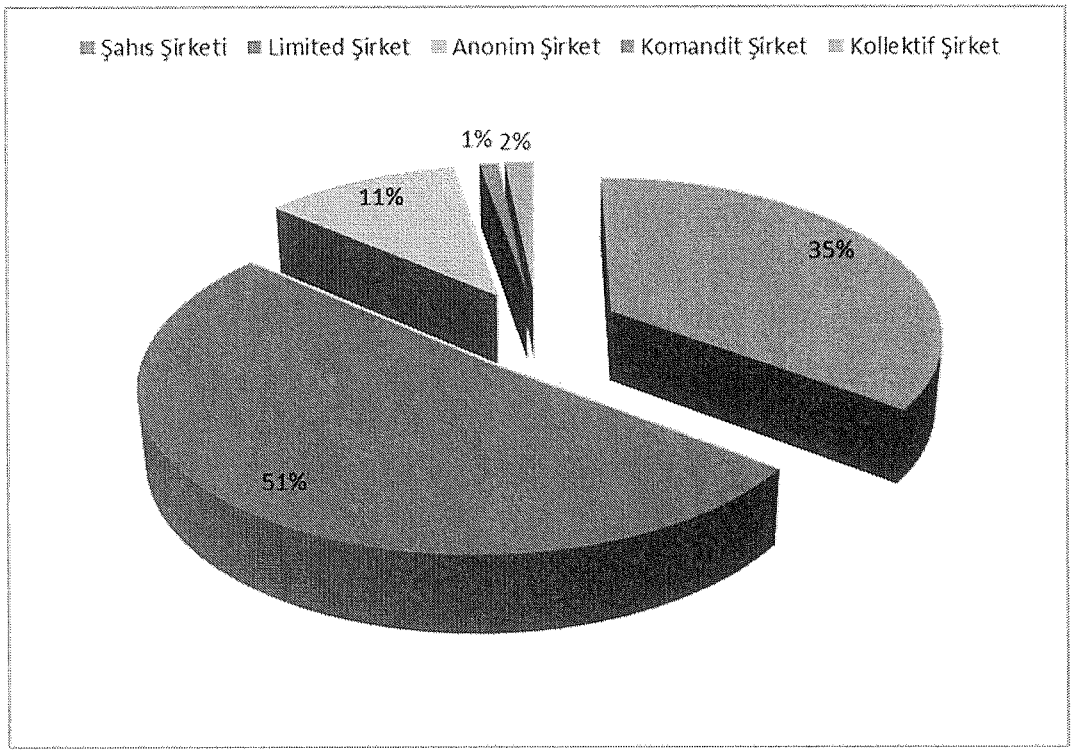
- KOBİ'lerin profillerine, kredi alma isteklerine ve kredi alabilme potansiyellerine ulaşılmaya,
- Basel hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları, eğer bilgileri var ise ne kapsamda bilgileri olduğu, Basel düzenlemelerinin kendilerini ne şekilde etkilediği öğrenilmeye,
- Sigorta, faktoring, leasing gibi diğer piyasa ve ürünlerle çalışıp çalışmadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır.

Ankete katılan 190 KOBİ'nin %51,1'i limited şirket, %35,3'ünün ise şahıs şirketi olduğu görülmektedir.

Tablo 42: Şirketlerin Tüzel Kişiliği Dağılımı

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Şahıs Şirketi	67	35,3
Limited Şirket	97	51,1
Anonim Şirket	21	11,1
Komandit Şirket	2	1,1
Kollektif Şirket	3	1,6
Toplam	190	100

Grafik 4: Şirketlerin Tüzel Kişiliği Dağılımı

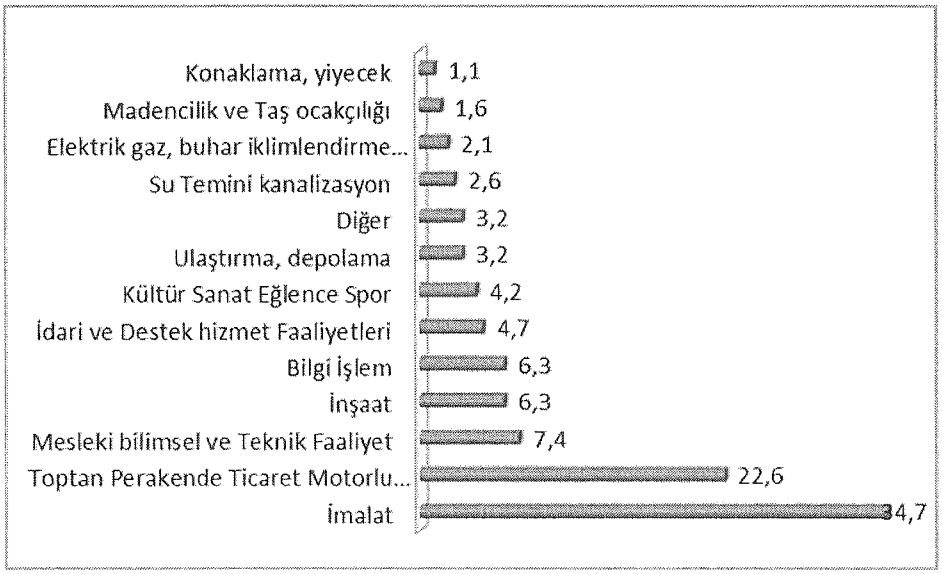

Ankete katılan 190 KOBİ'den %35'i imalat sektöründe, %23'ü toptan, perakende ticaret motorlu taşıt onarımı sektöründe faaliyet göstermektedir. Konaklama ve yiyecek sektörü %1 ile en küçük orana sahiptir.

Tablo 43: İşletmenin Faaliyet Kolu

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
İmalat	66	34,7
Toptan Perakende Ticaret Motorlu Taşıt Onarım	43	22,6
Mesleki bilimsel ve Teknik Faaliyet	14	7,4
İnşaat	12	6,3
Bilgi İşlem	12	6,3
İdari ve Destek hizmet Faaliyetleri	9	4,7
Kültür Sanat Eğlence Spor	8	4,2
Ulaştırma, depolama	6	3,2
Diğer	6	3,2
Su Temini kanalizasyon	5	2,6
Elektrik gaz, buhar iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	4	2,1
Madencilik ve Taş ocakçılığı	3	1,6
Konaklama, yiyecek	2	1,1
Toplam	190	100,0

Grafik 5: İşletmenin Faaliyet Kolu

Ankete katılan KOBİ'lerden %63,7'sinin çalışan sayısının 1-9 arasında, %22,6'sının 10-49 arasında, %13,7'sinin ise 49-250 arasında çalışanı olduğu görülmektedir. KOBİ'lerden %5,8'inin mavi yakalı çalışanı olmadığı, %4,2'sinin ise beyaz yakalı çalışanı olmadığı görülmüştür.

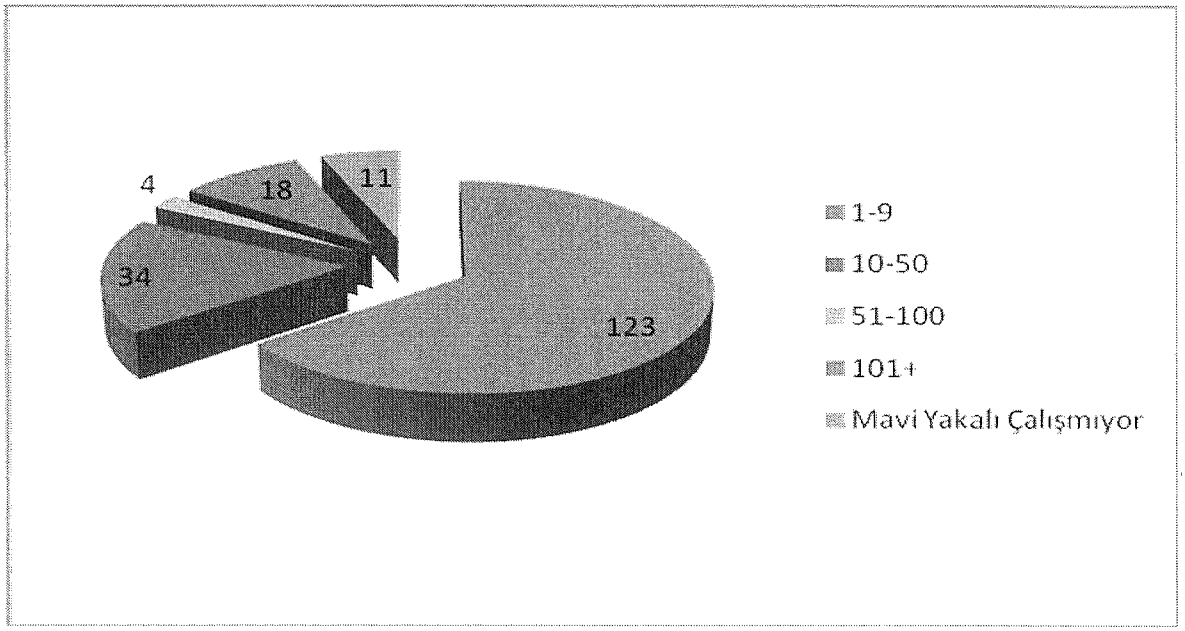
Tablo 44: Toplam Çalışan Sayısı

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
1-9	121	63,7
10-49	43	22,6
49- 250	26	13,7
Toplam	190	100,0

Tablo 45: Mavi Yakalı Çalışan

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
1-9	123	64,7
10-50	34	17,9
51-100	4	2,1
101+	18	9,5
Mavi Yakalı Çalışmıyor	11	5,8
Toplam	**190**	**100,0**

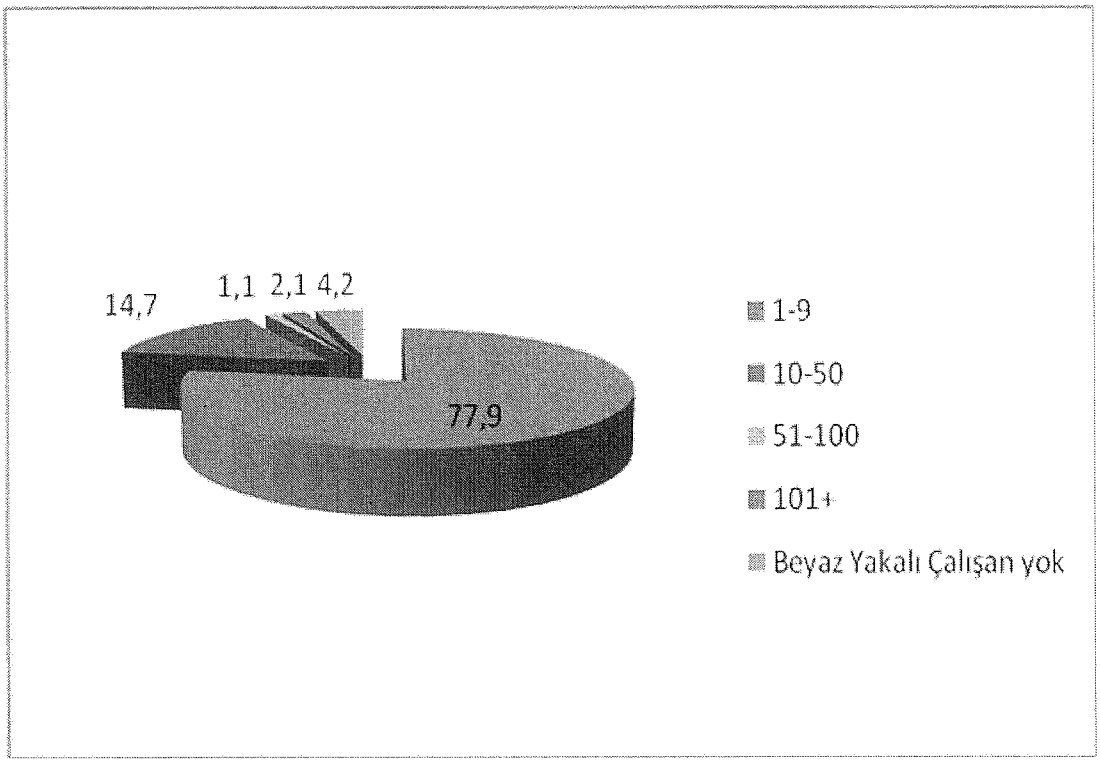
Grafik 6: Mavi Yakalı Çalışan

Tablo 46: Beyaz Yakalı Çalışan

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
1-9	148	77,9
10-50	28	14,7
51-100	2	1,1
101+	5	2,1
Beyaz Yakalı Çalışan yok	8	4,2
Toplam	190	100,0

Grafik 7: Beyaz Yakalı Çalışan

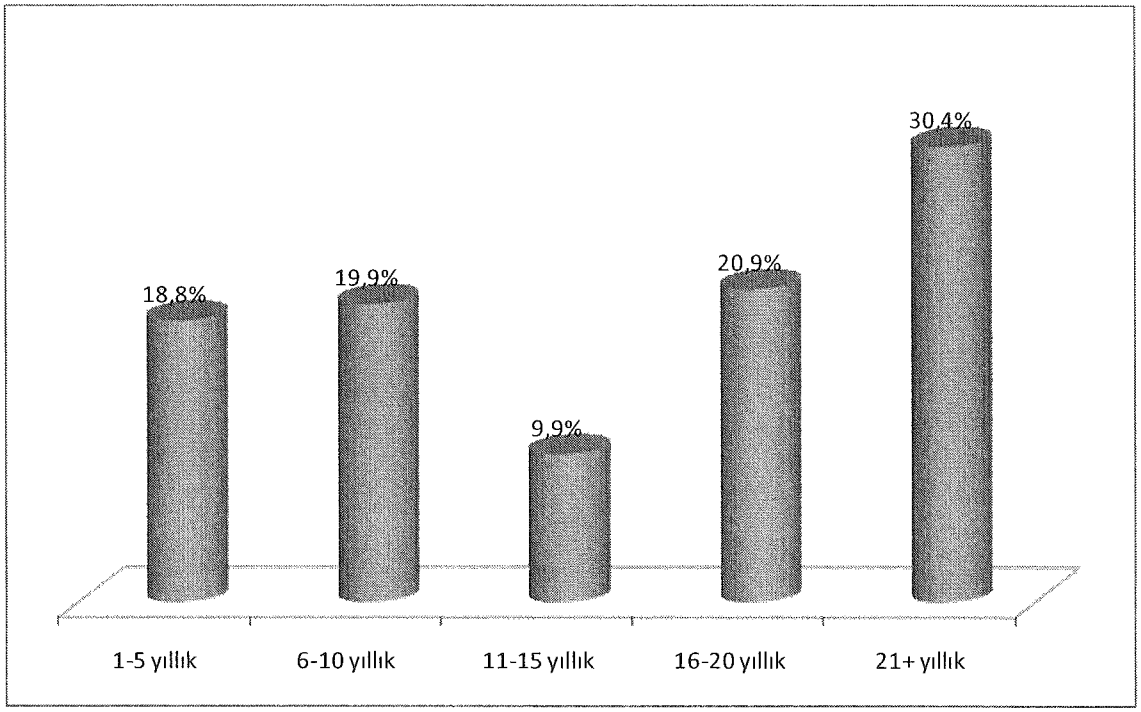

Ankete katılan KOBİ'lerin %51,3'ü 15 yıldan daha fazla süredir faaliyet gösterdiği, %18,8'inin 1-5 yıldır, %19,9'unun 6-10 yıldır, geri kalan %9,9'unun ise 11-15 yıldır faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 47: KOBİ'nin Faaliyet Süresi

	%
1-5 yıllık	18.8
6-10 yıllık	19.9
11-15 yıllık	9.9
16-20 yıllık	20.9
21+ yıllık	30.4
Toplam	**100,0**

Grafik 8: KOBİ'nin Faaliyet Süresi

Ankete katılan KOBİ'lerden son iki yıl içerisinde kredi aldığını belirtenlerin oranın %65,4; son yedi yıl içerisinde kredi aldığını belirtenlerin ise %82,7 olduğu görülmüştür.

Tablo 48: Son İki Yılda Kredi Alma Durumu

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Evet	125	65,4
Hayır	66	34,6
Toplam	190	100,0

Tablo 49: Son Yedi Yılda Kredi Alma Durumu

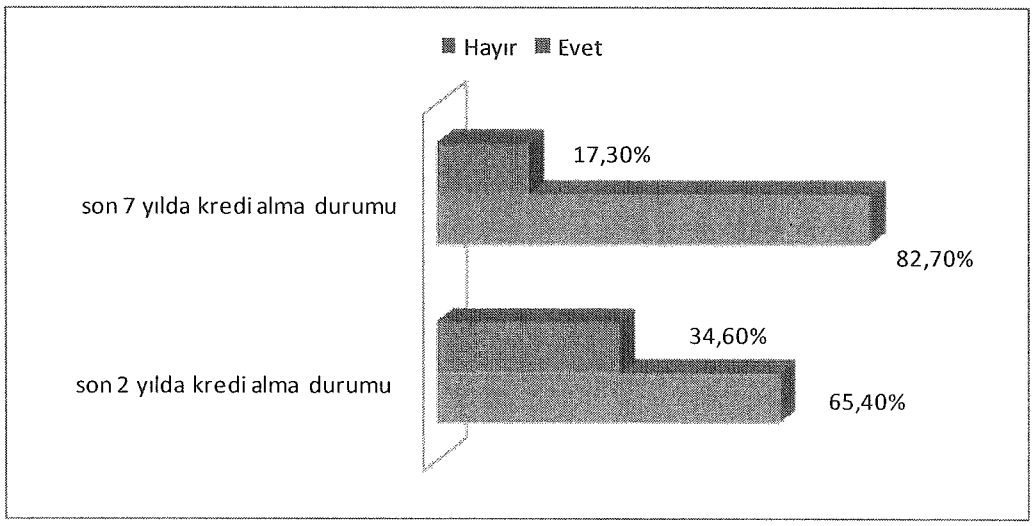
	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Evet	158	82,7
Hayır	33	17,3
Toplam	**190**	**100,0**

Son 2 yılda ankete katılan KOBİ'lerden %17,4'ünün kredi kullanmadığı, geri kalan %82,6'sının ise bankalardan kredi kullandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 50: Son İki Yıl İçinde Kredi Alınan Kurum

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Kullanmadım	33	17,4
Bankalar	157	82,6
Toplam	**190**	**100,0**

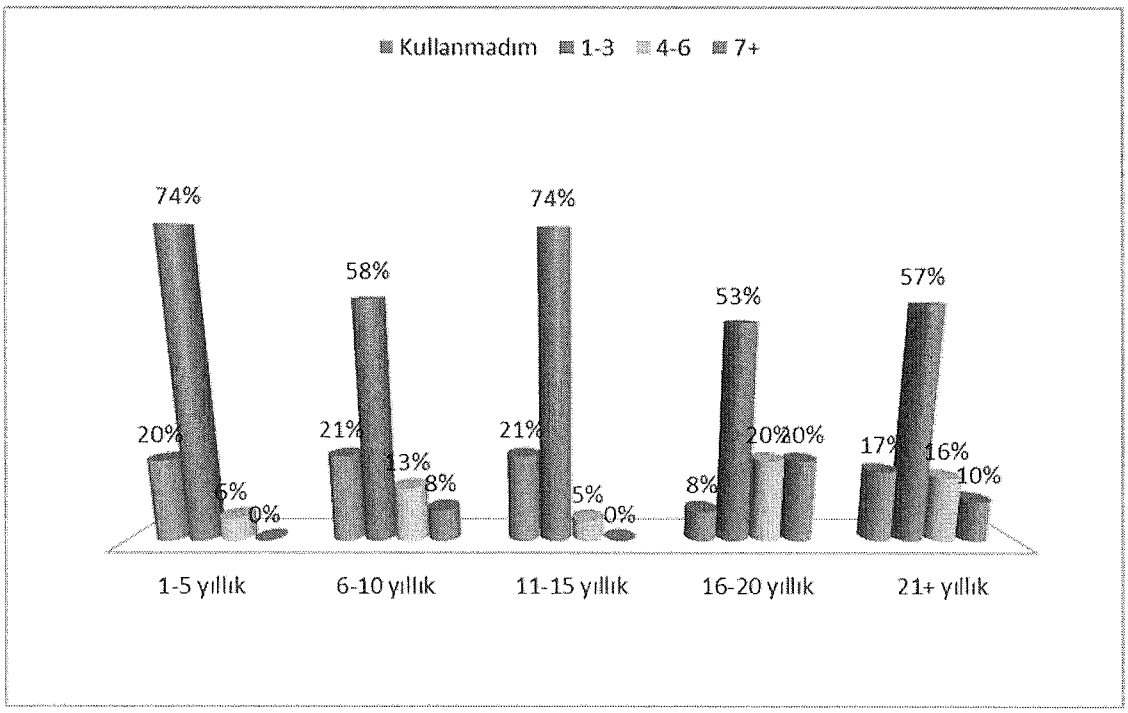
Grafik 9: Son İki Yılda / Yedi Yılda Kredi Alma Durumu

Tablo 51: Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son İki Yılda Kredi Alma Sıklığı

Faaliyet Yılı	**Kullanmadım**	**1-3**	**4-6**	+7
	%	%	%	%
1-5 yıllık	20	74,3	5,7	0
6-10 yıllık	21,1	57,9	13,2	7,8
11-15 yıllık	21,1	73,7	5,2	0
16-20 yıllık	7,5	52,5	20	20
21+ yıllık	17,4	56,8	15,8	10

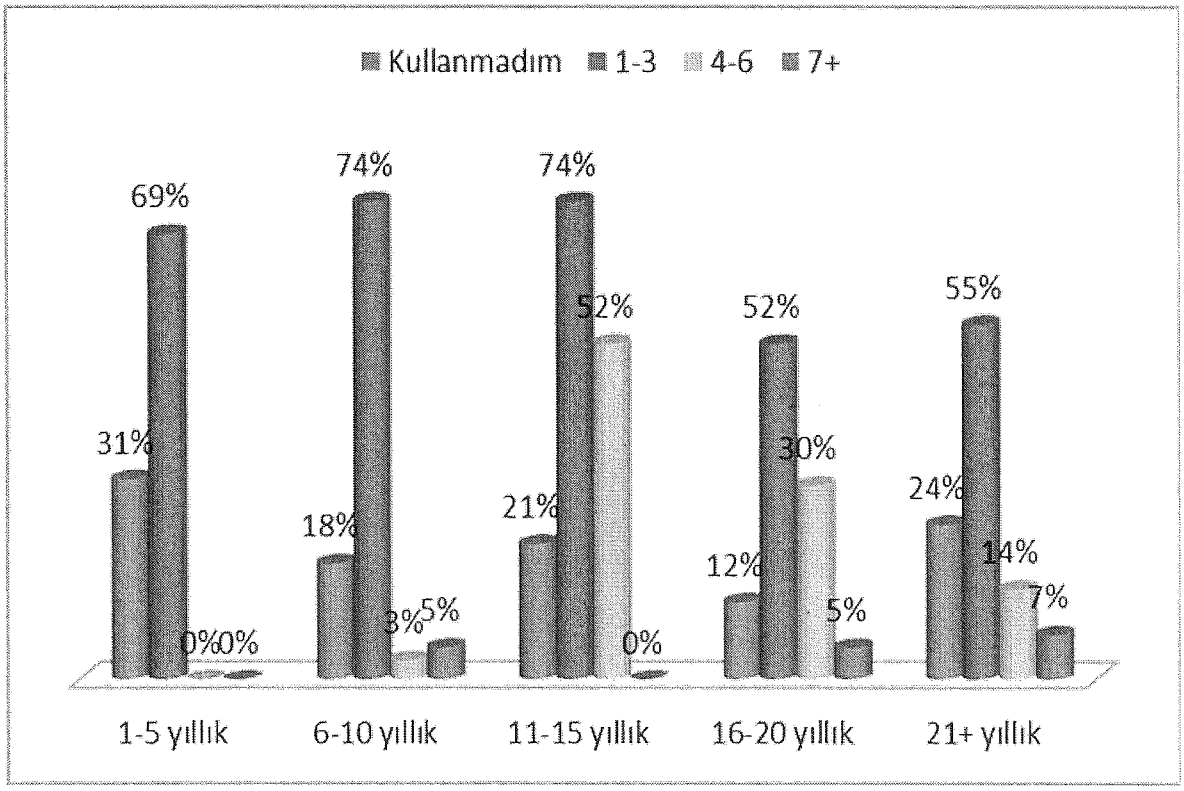
Grafik 10: Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son İki Yılda Kredi Alma Sıklığı

Tablo 52: Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son Yedi Yılda Kredi Alma Sıklığı

Faaliyet Yılı	**Kullanmadım**	**1-3**	**4-6**	7+
	%	%	%	%
1-5 yıllık	31,4	68,6	0	0
6-10 yıllık	18,4	73,7	3.6	5,3
11-15 yıllık	21,1	73,7	5,2	0
16-20 yıllık	12,5	52,5	30	5
21+ yıllık	24,1	55,2	13,8	6,9

Grafik 11: Şirketlerin Faaliyet Yıllarına Göre Son Yedi Yılda Kredi Alma Sıklığı

Ankete katılan KOBİ'lere "işletme sermayesi, yazılım, katalog basımı, fuara katılım, işyeri alımı, taşıt alımı, ihracat, yurtdışı seyahati, vb" konularda bankalardan kredi alıp almadıkları sorulmuştur. KOBİ'lerin ağırlıklı işletme sermayesi için banka kredisi aldığı görülmektedir. Bunu taşıt alımı takip etmektedir.

Tablo 53: Son 2 Yıl / 7 Yıl için Kredi Kullanma Nedeni

	Son 7 Yıl İçin Kredi Kullanma Nedeni		Son 2 Yıl İçin Kredi Kullanma Nedeni	
	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Kredi almamış/bilmiyor	63	33,2	66	34,8
İşletme Sermayesi	85	44,7	79	41,6
Yazılım	3	1,6	0	0
Fuara Katılım	1	0,5	0	0
İşyeri Alımı	5	2,6	1	0,5
Taşıt Alımı	22	11,6	5	2,6
İhracat	6	3,2	26	13,7
Yurtdışı Seyahati	1	0,5	8	4,2
Diğer	4	2,1	5	2,6
Toplam	**190**	**100**	**190**	**100**

Tablo 54: Şirket Tüzel Kişiliğine Göre Krediyi Kullanma Amacı

Tüzel Kişilik	İşletme sermayesi	Yazılım	Katalog basımı	Fuara katılım	İşyeri alımı	Taşıt alımı	İhracat	Yurtdışı seyahati
	%	%	%	%	%	%	%	%
Şahıs şirketi	13.2	0	0	0	0.5	3.2	1.6	0
Limited Şirketi	25.8	1.6	0	0.5	0.5	7.9	1.1	0.5
Anonim Şirket	4.7	0	0	0	1.1	0	0.5	0
Komandit Şirket	0	0	0	0	0	0.5	0	0
Kolektif Şirket	1.1	0	0	0	0.5	0	0	0

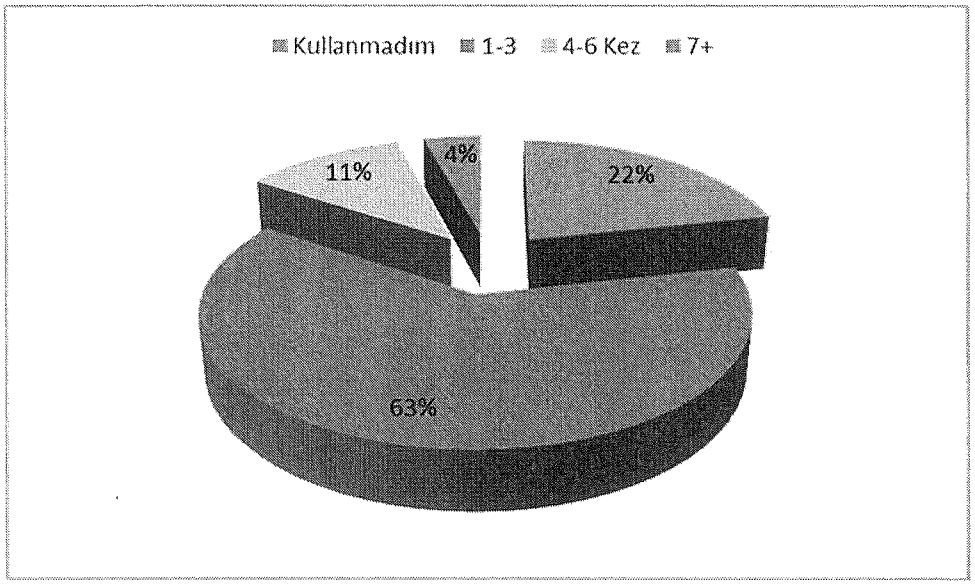
Son iki yıl içerisinde kredi kullanma sıklığı incelendiğinde ankete katılan KOBİ'lerin %21,5'inin hiç kredi kullanmadığı; %62,3'ünün 1-3 kez kullanırken, %12'sinin 4-6 kez, %4,2'sinin ise 7 kez ve üzeri kedi kullandığı tespit edilmiştir.

Son yedi yıl içerisinde kredi kullanma sıklığı incelendiğinde ise ankete katılan KOBİ'lerin %17,3'ünün hiç kredi kullanmadığı; %56,5'inin 1-3 kez kullanırken, %16,2'sinin 4-6 kez, %9,9'unun ise yedi kez ve daha fazla kredi kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 55: Son İki Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Kullanmadım	41	21,5
1-3	119	62,3
4-6 Kez	23	12
7+	8	4,2
Toplam	190	100,0

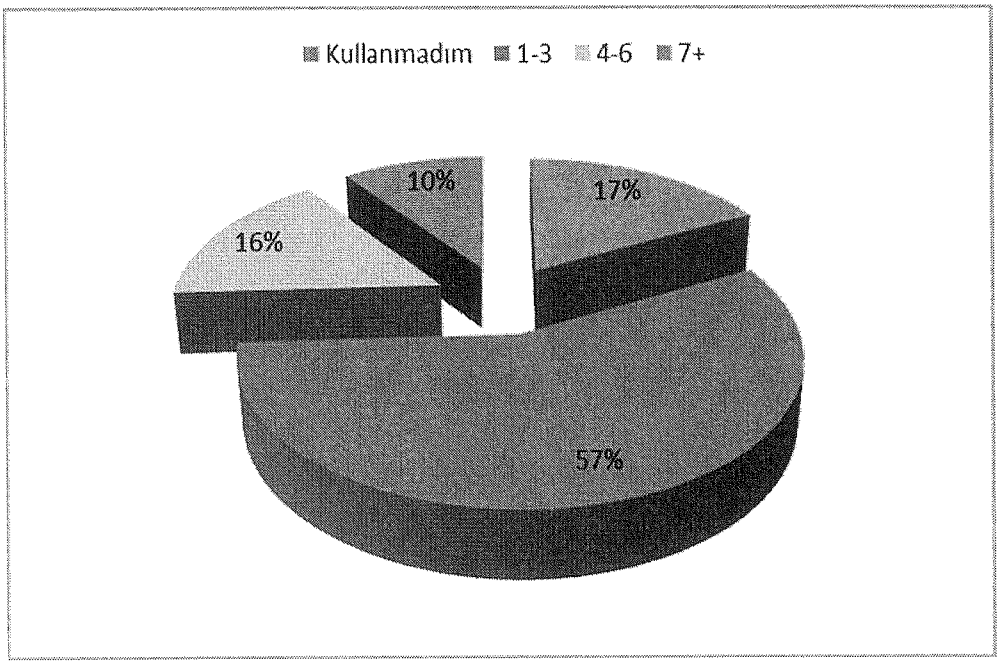
Grafik 12: Son İki Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı

Tablo 56: Son Yedi Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Kullanmadım	33	17,3
1-3	108	56,5
4-6	31	16,2
7+	19	9,9
Toplam	190	100,0

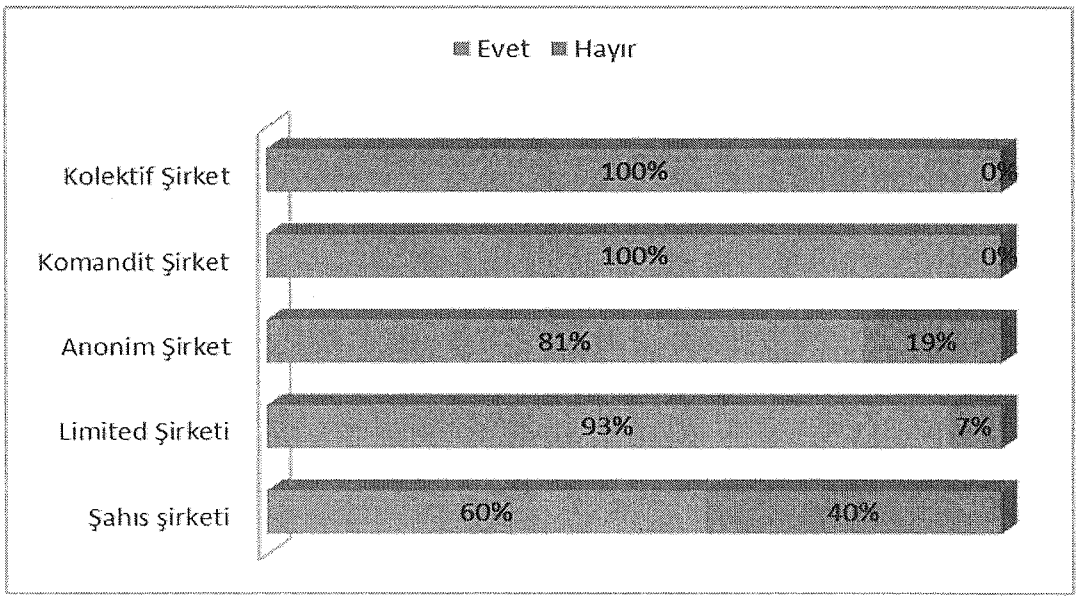
Grafik 13: Son Yedi Yıl İçerisinde Kredi Kullanma Sayısı

Tablo 57: Şirket Tüzel Kişiliğine Göre Kredi Alma Durumu

Tüzel Kişilik	**Evet**	**Hayır**
	%	%
Şahıs şirketi	59,7	40,3
Limited Şirketi	92,8	7,2
Anonim Şirket	81	19
Komandit Şirket	100	0
Kollektif Şirket	100	0

Grafik 14: Şirket Tüzel Kişiliğine Göre Kredi Alma Durumu

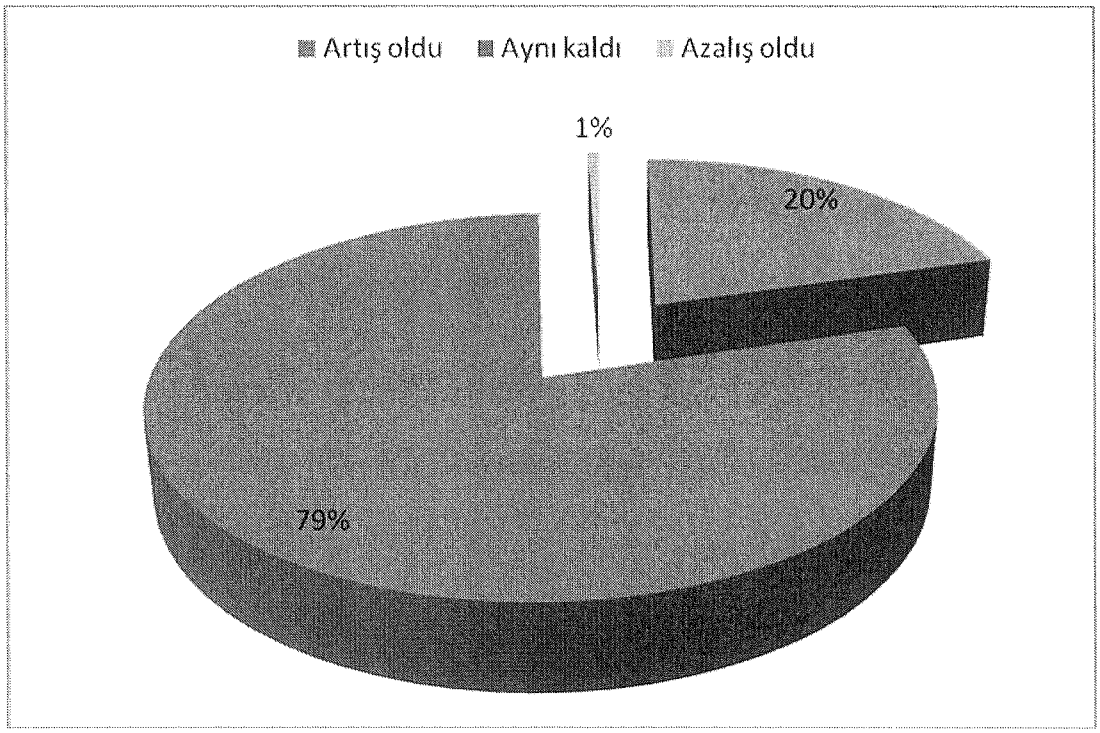
KOBİ'lere, bankadan kredi aldıktan sonra aldıkları kredinin firmalarına sağladığı katkıyı "yeni ürün geliştirme, çalışan sayısı, ciro ve ihracat" olarak değerlendirmeleri ve "artış oldu, aynı kaldı, azalış oldu" olarak belirtmeleri istenmiştir. Buna göre;

- Ankete katılan KOBİ'lerin yeni ürün geliştirme için verdikleri yanıtlara bakıldığında; %20,4'ünün yeni ürün geliştirme için artış olduğu, %79,1'nin değişiklik olmadığı ve aynı kaldığı, %0,5'nin yani 1 KOBİ'nin ise azalma olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 58: Banka Kredisi Sonrası Yeni Ürün Gelişimindeki Değişim

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Artış Oldu	39	20,4
Aynı Kaldı	151	79,1
Azalma Oldu	1	0,5
Toplam	190	100,0

Grafik 15: Banka Kredisi Sonrası Yeni Ürün Gelişimindeki Değişim

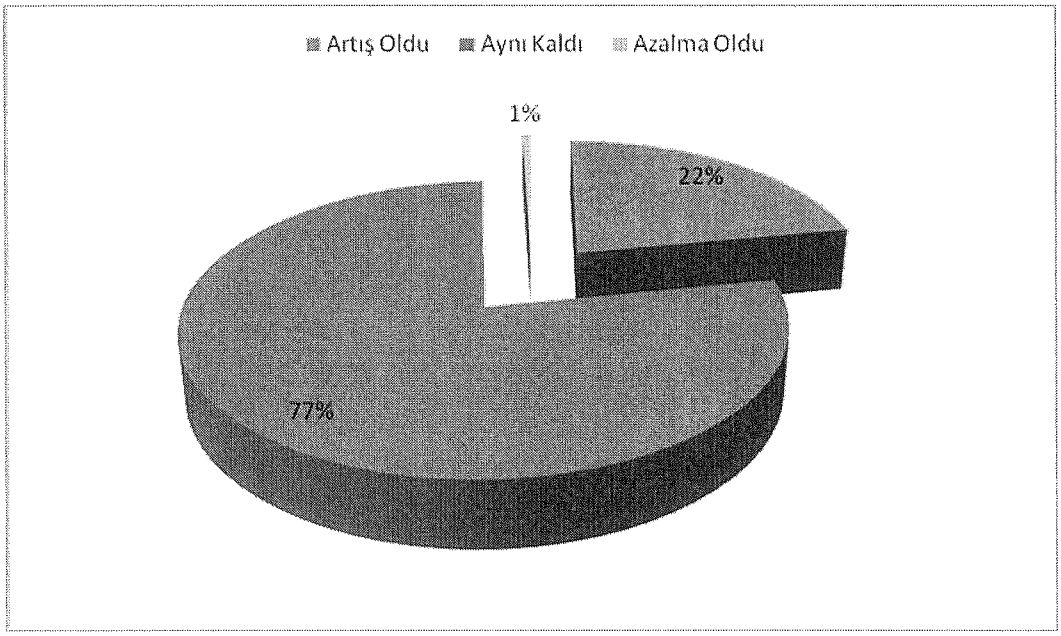

- Ankete katılan KOBİ'lerin çalışan sayısı için verdikleri yanıtlara bakıldığında; %22'sinin çalışan sayısında artış olduğu, %77,5'inin değişiklik olmadığı ve aynı kaldığı, %0,5'nin yani 1 KOBİ'nin ise azalma olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 59: Banka Kredisi Sonrası Çalışan Sayısındaki Değişim

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Artış Oldu	42	22,0
Aynı Kaldı	149	77,5
Azalma Oldu	1	,5
Toplam	190	100,0

Grafik 16: Banka Kredisi Sonrası Çalışan Sayısındaki Değişim

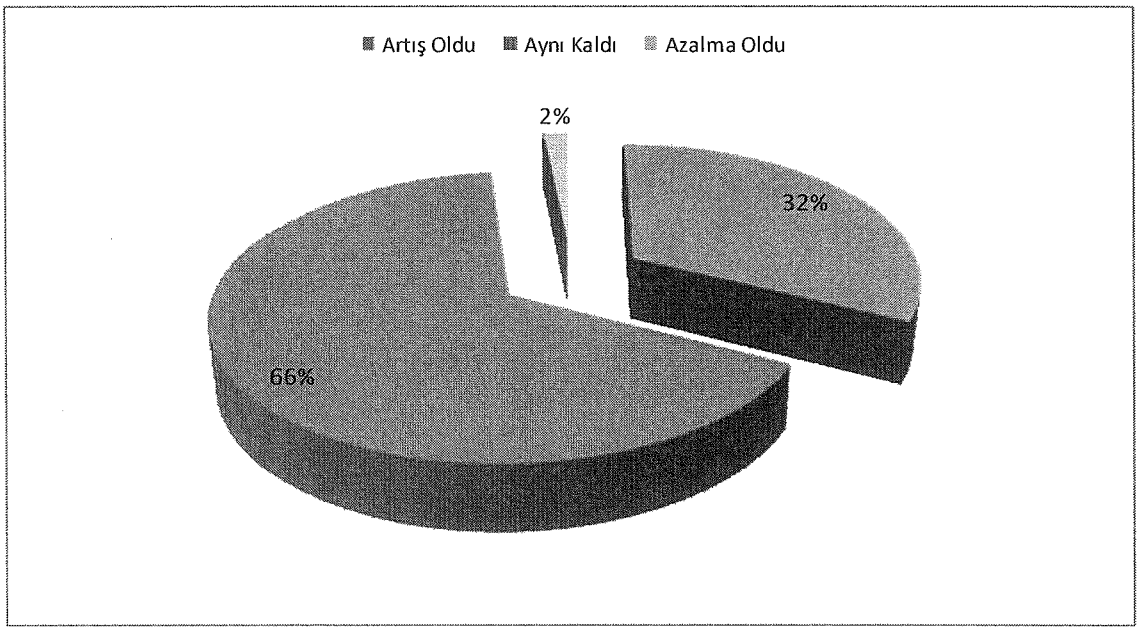

- Ankete katılan KOBİ'lerin ciro değişimi için verdikleri yanıtlara bakıldığında; %32,5'inin ciroda artış olduğu, %65,9'unun değişiklik olmadığı ve aynı kaldığı, %1,6'sının yani 3 KOBİ'nin ise azalma olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 60: Banka Kredisi Sonrası Cirodaki Değişim

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Artış Oldu	62	32,5
Aynı Kaldı	127	65,9
Azalma Oldu	3	1,6
Toplam	190	100,0

Grafik 17: Banka Kredisi Sonrası Cirodaki Değişim

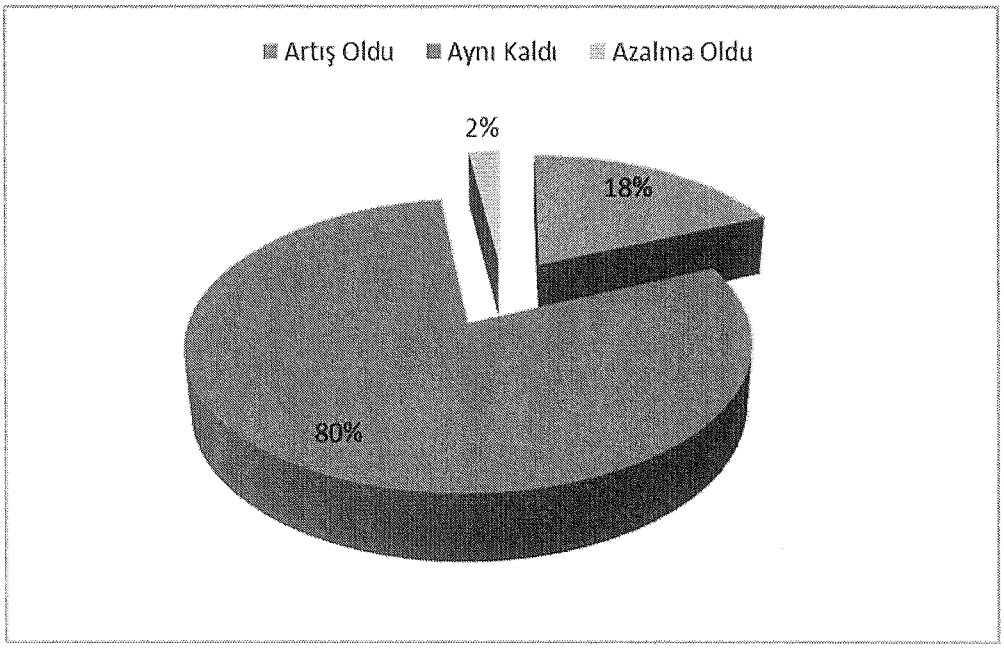

- Ankete katılan KOBİ'lerin ihracat değişimi için verdikleri yanıtlara bakıldığında; %18,4'ünün ihracatta artış olduğu, %79,5'inin değişiklik olmadığı ve aynı kaldığı, %2,1'inin ise azalma olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 61: Banka Kredisi Sonrası İhracattaki Değişim

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Artış Oldu	35	18,4
Aynı Kaldı	151	79,5
Azalma Oldu	4	2,1
Toplam	190	100,0

Grafik 18: Banka Kredisi Sonrası İhracattaki Değişim

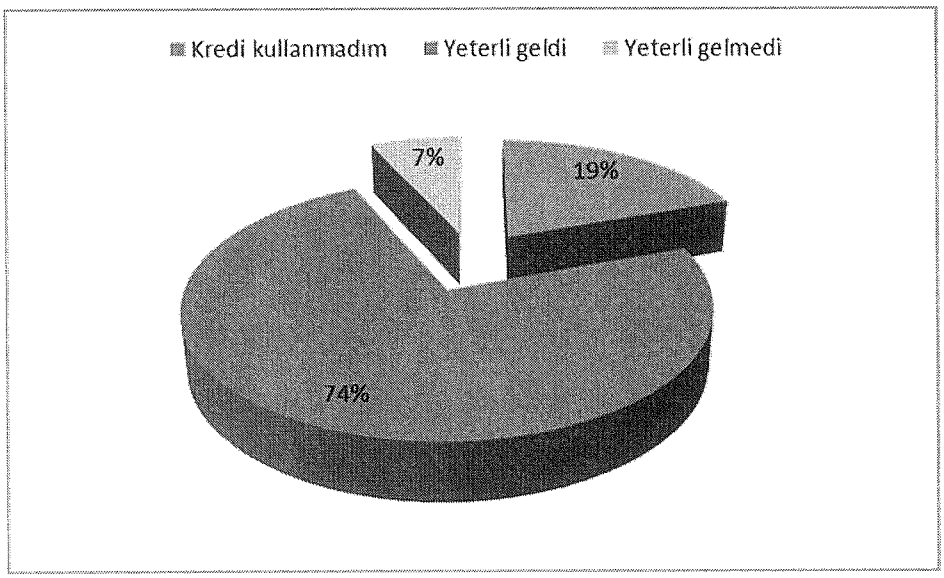

Ankete katılan KOBİ'lerin %19,5'i kredi kullanmadığını, %73,7'si kullandığı kredinin yeterli olduğunu, %6,8'i ise yeterli olmadığını belirtmiştir.

Tablo 62: Son İki Yılda Alınan Kredi Yeterli Olma Durumu

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Kredi kullanmadım	37	19,5
Yeterli geldi	140	73,7
Yeterli gelmedi	13	6,8
Toplam	190	100,0

Grafik 19: Son İki Yılda Alınan Kredi Yeterli Olma Durumu

Ankete katılan 190 KOBİ'nin 174'ünün (%92'sinin) son iki yılda kredi başvurusunun reddedilmediği görülmektedir.

Tablo 63: Son İki Yılda Kredi Başvurusunun Reddedilmesi (KOBİ Sayısına göre)

	KOBİ Sayısı	**Yüzde (%)**
Geri çevrildi	16	8,4
Geri çevrilmedi	174	91,6
Toplam	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'nin 174'ünün son iki yılda kredi başvurusunun reddedilmediği, 13 KOBİ'nin bankalara yapmış olduğu kredi başvurusunun reddedildiği, 1 KOBİ'nin TÜBİTAK, 2 KOBİ'nin ise KOSGEB tarafından reddedildiği görülmektedir. KOBİ'lere kredi alamama nedenleri sorulduğunda 174'ü kredi alabildiğini belirtirken, 7 tanesi kredi alamama durumu herhangi bir neden belirtmek istememiştir. 1 KOBİ bürokrasi zorluğunu neden olarak gösterirken, 8 KOBİ neden olarak bilgi eksikliğini belirtmiştir.

Tablo 64: Son İki Yılda Kredi Başvurusunu Reddeden Kurum

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Kredi Başvurusu Geri Çevrilmemiş	174	91,6
Bankalar	13	6,8
TÜBİTAK	1	,5
KOSGEB	2	1,1
Toplam	**190**	**100,0**

Tablo 65: Kredinin reddolma / KOBİ'nin kredi alamama nedenleri

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Kredi Başvurusu Geri Çevrilmemiş/Yok	181	95,3
Bürokrasi zorluğu	1	,5
Bilgilendirme/bilgi eksikliğinden	8	4,2
Toplam	**190**	**100,0**

Ankete katılan 190 KOBİ'ye mevcut durumda yeni kredi kullanıp kullanmayacakları, eğer kullanacaklar ise hangi kurumdan kredi almayı düşündükleri sorulmuştur. 190 KOBİ'den 55 tanesi yeni kredi alacağını, 8 KOBİ kararsız olduğunu, 127 KOBİ ise yeni kredi almayı düşünmediğini belirtmiştir. Kredi almayı düşünen 52 KOBİ bankalardan, 1 tanesi KOSGEB'ten kredi almayı düşündüğünü, 10 tanesi ise henüz kuruma karar vermediğini belirtmiştir.

Tablo 66: Yeni Kredi Kullanma Durumu

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Evet	55	28,9
Kararsız	8	4,2
Hayır	127	66,8
Toplam	190	100,0

Tablo 67: Yeni Kredi Alınacak Kurum

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Kullanmayacak/Yok	137	72,1
Bankalar	52	27,4
KOSGEB	1	,5
Toplam	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'ye Basel II hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları ve Basel II dendiğinde ilk olarak ne anladıkları sorulmuştur. 21 KOBİ yeterince bilgi sahibi olduğunu belirtirken, 13 KOBİ bilgi sahibi olduğunu, 156 KOBİ (%82,1) ise hiç bilgisi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 68: KOBİ'lerin Basel II hakkında bilgi sahibi olma oranı

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Yeterince bilgi sahibiyim	21	11,1
Bilgi sahibiyim	13	6,8
Hiç bilgi sahibi değilim	156	82,1
Toplam	190	100,0

Yine aynı örneklem grubunun %82,6'sı Basel II'yi bilmediğini ve Basel II dendiğinde ifadenin kendileri için bir anlam ifade etmediğini belirtmişlerdir. Geri kalan %17,4'ün verdiği yanıtlar ise şöyledir:

- Basel II zor kredi veren bir sistemdir. (%3,2)
- Avrupa Birliği'ndeki Merkez Bankalarının kredi riskini azaltan sistemdir.(%1,6)
- Kredi otoritesidir. (%4,7)
- Yararlı bir sistemdir. (%1,6)
- Kredi notu veren risk yönetimidir. (%3,2)
- Kredi standardı düzenlemesidir. (%3,2)

Tablo 69: KOBİ'ler için Basel II denince ilk akla gelen ifade

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Yok/bilmiyor	157	82,6
Zor kredi veren bir sitem	6	3,2
AB'deki Merkez Bankalarının kredi riskini azaltan sistem	3	1,6
Kredi otoritesi	9	4,7
Yararlı bir sistem	3	1,6
Kredi notu veren Risk Yönetimi	6	3,2
Kredi Standardı düzenlemesi	6	3,2
Toplam	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'ye Basel II'yi ilk kez nereden duydukları sorulmuştur. Daha önceki sorularda da belirtildiği üzere 156 KOBİ (%82,1), Basel II hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. 28 adet KOBİ bankadan duyduğunu, geri kalan 6 KOBİ ise internet, gazete, televizyon ve dergiden duyduğunu belirtmiştir.

Tablo 70: KOBİ'lerin Basel II'yi öğrendikleri ilk kanal

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Hiç bilgi Sahibi değil	156	82,1
Bankadan	28	14,7
İnternetten	3	1,6
Gazete/Tv/Dergi	3	1,6
Total	190	100,0

Ankete katılan KOBİ'lere Basel II'yi ilk kez ne zaman duydukları sorulmuştur. %78,9'u Basel II'yi duymadığını ya da ilk kez ne zaman duyduğunu hatırlamadığını belirtirken, %5,4'ü 3 – 4 yıl arasında duyduğunu belirtmiştir.

Tablo 71: KOBİ'lerin Basel II'yi Öğrendikleri Dönem

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor/Hatırlamıyor	150	78,9
1-6 ay	11	5,7
6 ay-2 yıl	14	7,4
2-3 yıl	5	2,6
3-4 yıl	10	5,4
Toplam	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'ye Basel II'ye ilişkin görüşleri sorulmuş, görüşlerini "kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum" olarak belirtmeleri istenmiştir. KOBİ'lere görüşlerinin sorulduğu hususlar şunlardır:

- Basel II düzenlemeleri çok fazla bürokrasi getiriyor.
- Basel II düzenlemeleri hakkında yapılan bilgilendirmeler yeterli.
- Basel II düzenlemelerine uyum ile ihracatımız arttı.
- Basel II düzenlemelerine uyum ile kalitemiz arttı.
- Basel II düzenlemeleri nedeni ile yeni muhasebe sistemi aldık.
- Basel II düzenlemeleri nedeni ile bankalardan kredi alış sürecimiz uzadı.
- Basel II düzenlemeleri nedeni ile kredi maliyetlerimiz arttı.

Tablo 72: KOBİ'lere göre Basel II düzenlemelerinin getirdiği bürokrasi

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	169	88,9
Kesinlikle Katılmıyor	13	6,8
Katılmıyor	2	1,1
Kararsız	3	1,6
Katılıyor	3	1,6
Toplam	190	100,0

Tablo 73: KOBİ'lere göre Basel II düzenlemelerinin yeterli oluşu

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	168	88,4
Kesinlikle Katılmıyor	3	1,6
Katılmıyor	12	6,3
Kararsız	4	2,1
Katılıyor	2	1,1
Kesinlikle Katılıyor	1	,5
Toplam	190	100,0

Tablo 74: KOBİ'lere göre Basel II Düzenlemelerinin İhracatlarına Etkisi

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	171	90,0
Katılmıyor	1	,5
Kararsız	6	3,2
Katılıyor	6	3,2
Kesinlikle Katılıyor	6	3,2
Toplam	190	100,0

Tablo 75: KOBİ'lere göre Basel II Düzenlemeleri Nedeniyle Kalitelerinin Artışı

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	169	88,9
Kesinlikle Katılmıyor	3	1,6
Katılmıyor	2	1,1
Kararsız	5	2,6
Katılıyor	7	3,7
Kesinlikle Katılıyor	4	2,1
Toplam	190	100,0

Tablo 76: KOBİ'lerin Basel II Düzenlemeleri Nedeniyle Yeni Muhasebe Sistemi Almaları

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	171	90,0
Kesinlikle Katılmıyor	4	2,1
Katılıyor	9	4,7
Kesinlikle Katılıyor	6	3,2
Total	190	100,0

Tablo 77: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemeleri ile Kredi Alış Süreleri Uzaması

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	168	88,4
Kesinlikle Katılmıyor	7	3,7
Katılıyor	9	4,7
Kesinlikle Katılıyor	6	3,2
Total	190	100,0

Tablo 78: KOBİ'lere Göre Basel II Düzenlemeleri ile Kredi Maliyetlerinin Artışı

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Bilmiyor	171	90,0
Kesinlikle Katılmıyor	2	1,1
Katılmıyor	2	1,1
Kararsız	5	2,6
Katılıyor	6	3,2
Kesinlikle Katılıyor	4	2,1
Toplam	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'ye Basel II düzenlemelerine uyum nedeniyle maliyetlerinin artıp artmadığı ve maliyetlerini artıran 3 temel unsurun neler olduğu sorulmuştur. 157 KOBİ Basel II'yi bilmediğini, 21 KOBİ maliyetlerinin arttığını, 12 KOBİ ise maliyetlerinin artmadığını belirtmiştir. Maliyet artıran unsurlar olarak ise "ekstra muhasebe masrafları, faiz/komisyon, eğitim masrafları ve diğer" belirtilmiştir.

Tablo 79: Basel II Düzenlemelerine Uyumun KOBİ'lerde Maliyeti Artışına Etkisi

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Basel II'yi bilmiyor	157	82,6
Evet artırdı	21	11,1
Hayır artırmadı	12	6,3
Toplam	**190**	**100,0**

Tablo 80: Basel II Düzenlemelerine Uyumun KOBİ'lerde Maliyeti Artıran Unsurları

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Basel II'yi bilmiyor	155	81,6
Ekstra muhasebe masrafları	18	9,5
Faiz/Komisyon	11	5,8
Eğitim masrafları	3	1,6
Diğer	3	1,6
Total	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'nin %83,2'si Basel II'yi bilmediğini belirtmiştir. Diğer KOBİ'ler ise "bürokrasi zorluğunun, zaman kaybının, maliyet artışının" kendilerini olumsuz etkileyen hususlar olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 81: Basel II sürecinde KOBİ'lerin memnun olmadığı/olumsuz etkilendiği hususlar

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Basel II'yi bilmiyor	158	83,2
Bürokrasi zorluğu	11	5,8
Zaman kaybı	12	6,3
Maliyet artışı	3	1,6
Diğer	6	3,2
Toplam	190	100,0

Ankete katılan 190 KOBİ'ye faktoring ve leasing hizmeti/desteği alıp almadıkları, nedenleri, ayrıca sigorta ürünlerini kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Buna göre sorulan sorulara verilen yanıtlar aşağıdaki tablolarda sırayla belirtilmektedir.

Ankete katılan 190 KOBİ'den son 2 yıl içinde 8 KOBİ'nin, son 7 yıl içinde ise 10 KOBİ'nin faktoring hizmeti/desteği aldığı görülmektedir.

Tablo 82: Faktoring hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 7 yıl)

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Evet	10	5,3
Hayır	180	94,7
Toplam	190	100,0

Tablo 83: Faktoring hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 2 yıl)

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Evet	8	4,2
Hayır	182	95,8
Toplam	190	100,0

133 KOBİ faktoring hizmeti/desteği almama nedenini belirtmek istememiştir. 51 KOBİ bürokrasi zorluğu nedeniyle faktoring hizmeti almadığını belirtmiştir.

Tablo 84: Faktoring hizmeti/desteği almama nedeni

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Cevap yok	133	70,0
Bürokrasi zorluğu	51	26,8
Bilgilendirme/bilgi eksikliğinden	1	,5
Yeterli bekleyecek vaktim olmadığından	5	2,6
Total	190	100,0

Tablo 85: Faktoring hizmeti/desteği alma nedeni

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Faktöring Almadım	180	94,9
Uygun olduğu için	5	2,6
Vadeyi kısaltmak için	1	,5
Cazip geldiği için	1	,5
Finansal kiralama	1	,5
Genelde alıyorlar	1	,5
İhtiyacım olduğu için	1	,5
Toplam	190	100

Tablo 86: Leasing hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 7 yıl)

		KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
	Evet	13	6,8
	Hayır	177	24,7
	Toplam	190	100,0

Tablo 87: Leasing hizmeti/desteği alan KOBİ'ler (son 2 yıl)

		KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
	Yok/Bilmiyor	130	68,4
	Evet	6	3,2
	Hayır	54	28,4
	Toplam	190	100,0

KOBİ' lerin %97,4'ünün leasing hizmeti/desteği almadıklarını ya da neden aldıklarını bilmediklerini belirtmişlerdir. Leasing hizmeti/desteği alanlar ise "ekipman yenilemek ya da kapasite artırmak" için aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 88: Son 7 yıl içinde leasing hizmeti/desteği alma nedeni

		KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
	Yok/Bilmiyor	178	93,7
	Ekipman Yenileme	7	3,7
	Kapasite arttırmak için	5	2,6
	Toplam	190	100,0

Tablo 89: Son 2 yıl içinde leasing hizmeti/desteği alma nedeni

		KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
	Yok/Bilmiyor	185	97,4
	Ekipman Yenileme	2	1,1
	Kapasite artırımı	3	1,6
	Toplam	190	100,0

116 KOBİ leasing hizmeti/desteği almama nedenini belirtmemiştir. 55 KOBİ Bürokrasi zorluğu nedeniyle faktoring hizmeti almadığını belirtmiş, bu nedeni "bilgilendirme/bilgi eksikliği, teminat yetersizliği, yeterli zamanı olmaması" takip etmiştir.

Tablo 90: Leasing hizmeti/desteği almama nedeni

		KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
	Yok/Bilmiyor	116	61,1
	Bürokrasi zorluğu	55	28,9
	Bilgilendirme/bilgi eksikliğinden	7	3,7
	Teminat yetersizliği	8	4,2
	Yeterli bekleyecek vaktim olmadığından	4	2,1
	Toplam	190	100,0

Tablo 91: Leasing hizmeti/desteği alınan ürünler

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Ticari araç	187	98,4
İş Makinesi	3	1,6
Toplam	190	100,0

Sektörde "işyeri sigortası, makine sigortası, kar kaybı sigortası, nakliyat sigortası, ferdi kaza sigortası, bireysel emeklilik sigortası" gibi KOBİ'lerin yararlanabileceği birçok sigorta ürünü bulunmaktadır.

Anket çalışmasına katılan 190 KOBİ'ye sigorta ürünü kullanıp kullanmadıkları ve hangi ürünleri kullandıkları sorulmuştur. 190 KOBİ'den 78 tanesini sigorta ürünü kullandığını, 112 tanesi ise sigorta ürünü kullanmadığını belirtmiştir.

Tablo 92: KOBİ'lerin Sigorta Kullanım Durumu

	KOBİ Sayısı	Yüzde (%)
Evet	78	41,1
Hayır	112	58,9
Toplam	**190**	**100**

Tablo 93: KOBİ'lerin Çalışan Sayılarına Göre Kredi Reddedilme Durumu

					Toplam
		Cevapsız	1	2	
	Küçük KOBİ	111	10	24	145
	Büyük KOBİ	15	6	24	45
Toplam		**126**	**16**	**48**	**190**

- H_0: KOBİ'lerin çalışan sayısıyla kredi reddedilme durumu arasında bağımsızlık vardır.
- H_α: KOBİ'lerin çalışan sayısıyla kredi reddedilme durumu arasında bağımsızlık yoktur.
- 1: kredi alamadım durum oldu.
- 2: kredi alamadığım durum olmadı.
- Küçük KOBİ: 1-50 arası çalışanı olan KOBİ.
- Büyük KOBİ: 50 ve üzeri çalışanı olan KOBİ.

Ki- Kare test istatistiği

	Değer	sd	Sig.
Pearson Chi-Square	29,753[a]	2	,000
Likelihood Ratio	28,318	2	,000
Linear-by-Linear Association	29,258	1	,000
N of Valid Cases	190		

	Value	Approx. Sig.
Contingency Coefficient	,368	,000

Sig<0,05 olduğundan H_0 red edilir. Çalışan sayısına göre Küçük KOBİ ve Büyük KOBİ olma durumu ile kredi alamama durumu arasında ilişki vardır. İlişki pozitif yönlü ve derecesi de 0,36'dır. Bu 190 KOBİ'lik örneklem de Büyük KOBİ olmanın kredi almayı kolaylaştırdığı görülmektedir.

3.2.2. Bankalarla Yapılan Anket Çalışması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Anket çalışmasının Türkiye'deki aktif büyüklüğüne göre ilk 10 banka arasında yer alan bankalarla yapılmasına karar verilmiştir. Ancak devlet bankalarında yeterli bilgi olmadığından ankete yanıt vermemeleri, özel bankalardan bir tanesinin de banka politikası gereği yasal merciiler haricinde dışarıya bilgi vermemesi nedeniyle anket ilk 10 banka arasında yer alan 6 özel banka ile yapılmıştır.

Yapılan çalışma ile bankaların KOBİ kredi politikaları ve Basel'in banakalara ve politikalarına etkileri irdelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada bazı sorular hem "son 7 yıl" hem de "son 2 yıl" olarak sorulmuştur. Bunun nedeni tez çalışmasının son 7 yılı (2006'dan günümüze olan süreci) kapsaması ve Temmuz 2012'de Basel II'nin Türkiye'de tamamen uygulamaya geçirilmiş olmasıdır. Dolayısıyla hem 7 yıllık süreç hem de geçişle beraber ve geçiş sonrası güncel süreç incelenmek istenmiştir.

Ankete katılan 6 bankaya KOBİ'lere verdikleri krediler sorulmuştur. Tüm bankaların işletme sermayesi kredisi verdiği görülmüştür. Bunun dışında yazılım, katalog basımı, fuara katılım, işyeri alımı, taşıt alımı, ihracat ve yurtdışı seyahati için birçok bankanın kredi verdiği anlaşılmaktadır. Diğer olarak belirtilen kredi türleri için ise bankalar KOSGEB Kredilerini, ihtiyaç kredilerini ve teminat mektuplarını belirtmişlerdir.

Tablo 94: KOBİ'lere verilen krediler

	Banka Sayısı	
Kredi Türü	**Son 2 yılda verilen krediler**	**Son 7 yılda verilen krediler**
İşletme Sermayesi	6	6
Yazılım	3	3
Katalog Basımı	2	2
Fuara Katılım	3	3
İşyeri Alımı	4	4
Taşıt Alımı	5	5
İhracat	5	5
Yurtdışı seyahati	3	3
Diğer	4	4

Ankete katılan 6 bankadan 5 tanesi son 2 yıl içinde KOBİ'lere sundukları ürünlerde değişiklik olmadığını, 1 banka ise değişiklik olduğunu belirtmiştir. Değişiklik olduğunu belirten banka "KOSGEB Destekli krediler ve Blokeli Tahsilat Kredileri" vermeye başladıkları belirtmiştir.

Tablo 95: Basel II Sürecinde KOBİ'lere verilen kredi ürünlerinde değişiklik

	Banka Sayısı
Değişiklik oldu	1
Değişiklik olmadı	5

Bankalara, son 2 yılda kredi talebinde bulunan ve talebi onaylanan KOBİ'lerin sayısında artış olup olmadığı sorulmuştur. 6 bankanın hepsi de hem KOBİ'lerin taleplerinde hem de onay oranlarında artış olduğunu belirtmişlerdir.

Ankete katılan 6 bankadan 5 tanesi bir KOBİ'nin ortalama 3'ten fazla kez kredi talebinde bulunduğunu, 1 banka ise yılda ortalama 2 kez kredi talebinde bulunulduğu belirtmiştir. 6 bankanın tamamı 1 yılda birden fazla kez kredi talebinde bulunan KOBİ'leri daha riskli olarak değerlendirmediklerini belirtmişlerdir.

Ayrıca bankaların tamamı son 2 yıl içinde kredi alan KOBİ'lerin bankacılık işlemlerinin artış gösterdiğini belirtmiştir.

Ankete katılan 6 bankaya KOBİ'lerin kredi taleplerinin neden reddolduğu sorulmuş ve 6 bankanın tamamından "kredibilitelerinin yetersizliği" yanıtı alınmıştır. Bunu "mali tablolarında nakit akışlarını tam ve doğru olarak gösterememeleri" ve "istenen evrakı getirememeleri" takip etmektedir.

Tablo 96: KOBİ'lerin reddolma / kredi alama nedenleri

	Banka Sayısı
İstenen evrakı getirememeleri	2
Kredibilitelerinin yetersizliği	6
Sürecin uzunluğu nedeniyle kredi talebinden vazgeçmeleri	
Mali tablolarında nakit akışlarını tam ve doğru olarak gösterememeleri	3
Diğer	1

Ankete katılan 6 bankaya Basel II ile ilgili olarak 11 konuda görüşleri sorulmuş ve soruları "kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum" şeklinde yanıtlamaları talep edilmiştir.

Tablo 97: Bankaların Basel II Hakkında Görüşleri

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
KOBİ'lerden Basel II düzenlemeleri hakkında bilgilendirilmek için yoğun talep olmuştur.		2	1	2	1
KOBİ'ler Basel II hakkında yeterli bilgiye sahiptir.		1	1	3	1
Basel II, KOBİ'lerin kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır.		2	1	3	
Üretim artmıştır.		1	1	4	
İstihdam sağlamıştır.		2		4	
Basel II hakkında KOBİ'lere yeterli bilgilendirmeler yapılmıştır.		2	1	2	1
Basel II, KOBİ'lerde ihracatı arttırmıştır.		1		4	1
Basel II'ye uyum süreci ile birlikte KOBİ'lerin muhasebe sistemleri değişmiştir.		1	3	1	1
Basel II, KOBİ'lerin kredi maliyetlerini artırmıştır.		1	1	3	1
Basel II, KOBİ'lerin kredi maliyetlerini azaltmıştır.		1	1	4	
Basel II sürecine uyum paralelinde 2006 yılından günümüze Bankamızın KOBİ kredi politikalarında değişikliğe gidilmiştir.		2	2	2	

Ankete katılan 6 bankaya Basel II düzenlemelerine uyum sürecinde İK, Pazarlama, Bilgi Teknolojileri, vb. diğer giderlerin maliyetlerini ne kadar artırdığı sorulmuştur. 3 banka bu soruya yanıt vermezken, diğer 3 banka maliyetlerinin "%5, %1-10, %1-2" oranında arttığını belirtmişlerdir.

Tablo 98: Bankaların Basel II'ye sürecindeki maliyet artışı

Banka adı	Maliyet artışı (%)
Banka 1	5%
Banka 2	Yanıt verilmedi.
Banka 3	Yanıt verilmedi.
Banka 4	%1 - %10
Banka 5	Yanıt verilmedi.
Banka 6	%1 - 2%

Ankete katılan 6 bankaya Basel II'ye geçiş sürecinde (2006 yılından itibaren) katlanmak durumunda kaldıkları ortalama maliyet ve maliyetlerini artıran 3 temel unsur sorulmuştur. 3 banka ortalama maliyet soruna yanıt vermezken, 2 banka maliyetlerinin 0 – 25 Milyon TL arasında arttığını, 1 banka ise 50 – 75 Milyon TL arasında arttığını belirtmiştir.

Maliyet unsurlarına ilişkin olarak ise 1 banka bu soruya politika gereği yanıt vermek istememiştir. Diğer 5 bankanın tamamı ise bilgi teknolojilerine yapılan yatırımların maliyetlerini artırdığını belirtmişlerdir. Bu unsurları sırasıyla "insan kaynakları, personel eğitimi ve KOBİ'lerin bilgilendirilmesi, pazarlama" takip etmektedir.

Tablo 99: Bankaların Basel II'ye geçiş sürecinde katlandıkları ortalama maliyet

Ortalama Maliyet	Banka Sayısı
0 – 25 Milyon TL	2
25 – 50 Milyon TL	0
50 – 75 Milyon TL	1
75 – 100 Milyon TL	0
100 Milyon TL üzeri	0
Yanıt verilmedi.	3

Tablo 100: Bankaların Basel II'ye geçiş sürecinde maliyetleri artıran unsurlar

Maliyet Unsuru	Banka Sayısı
Bilgi Teknolojileri	5
İnsan Kaynakları	4
Personel Eğitimi	3
KOBİ'lerin bilgilendirilmesi	1
Pazarlama	1
Diğer	0
Yanıt verilmedi	1

Ankete katılan 6 bankaya Basel II'ye geçiş sürecinde bankalarını olumsuz yönde etkileyen unsurlar sorulmuştur. 3 banka bu soruya cevap vermemiş, 2 banka olumsuz bir yanı olmadığını belirtmiştir. 1 banka ise "veri kalitesini ilgilendiren operasyonel işler oluştuğunu ve maliyeti yüksek olam yazılım geliştirme süreci" olduğunu belirtmiştir.

Bankalara bünyelerinde "Risk Yönetimi Bölümü"nün olup olmadığı ve var ise ne süredir olduğu sorulmuştur. 6 banka da Risk Yönetimi Bölümü olduğunu belirtmiştir. Ortalama olarak 10 seneyi aşkın süredir 6 bankada da ilgili bölümün olduğu anlaşılmıştır.

KOBİ'lerin bankalardan leasing talebi olup olmadığı sorulmuş; 1 banka haricinde diğer 5 banka olumlu yanıt vermiştir. Talep edilen ürünler arasında ilk 3 ürünün "iş makinesi, ticari araç, tarım makinesi" olduğu görülmektedir.

Tablo 101: KOBİ'lerin Bankalardan Leasing Talebi

Banka adı	Leasing Talebi (Evet /Hayır)
Banka 1	Hayır
Banka 2	Evet
Banka 3	Evet
Banka 4	Evet
Banka 5	Evet
Banka 6	Evet

Tablo 102: KOBİ'lerin Bankalardan Leasing Talebi – Ürün Bazında (Banka ayrımına göre)

	Banka 1	Banka 2	Banka 3	Banka 4	Banka 5	Banka 6
Ticari Araç	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet
İş Makinesi	Hayır	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Tarım Makinesi	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Matbaa	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
Gayrimenkul	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
Büro Malzemeleri	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
Diğer	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır

Tablo 103: KOBİ'lerin Bankalardan Leasing Talebi – Ürün Bazında

Ürün adı	Banka Sayısı
Ticari Araç	4
İş Makinesi	5
Tarım Makinesi	4
Matbaa	2
Gayrimenkul	2
Büro Malzemeleri	2
Diğer	0

6 bankanın da KOBİ'lerle sigorta ürünü kapsamında çalıştığı görülmüştür. 6 bankanın da KOBİ'lere işyeri sigortası ürünü sattığı görülmektedir. Bu ürünü makine sigortası, ferdi kaza sigortası ve BES takip etmektedir.

Tablo 104: KOBİ'lerin Bankalardan Sigorta Ürünü Kullanımı

Sigorta Ürünü Kullanıyor (Evet / Hayır)	Banka Sayısı
Evet	6
Hayır	0

Tablo 105: KOBİ'lerin Bankalardan Sigorta Talebi – Ürün Bazında

Ürün adı	Banka Sayısı
İşyeri Sigortası	6
Makine Sigortası	5
Kar Kaybı Sigortası	0
Nakliyat Sigortası	4
Ferdi Kaza Sigortası	5
Bireysel Emeklilik Sigortası (BES)	5
Diğer	1
Hiçbiri	

SONUÇ

Güvenli ve etkin bankacılığın temel taşı; kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik yazılı politika ve prosedürlerin oluşturulması ve bunların uygulanmasıdır. Kredi politikaları, bankanın kredi verme faaliyetlerine ilişkin çerçeveyi oluşturmaktadır. Kredi politikaları ile portföy yapısı, fiyat, kredi limitleri, yetki dağılımı gibi konular belirlenir. Bankaların kredi politikaları ekonomik koşullar ve yapısal düzenlemelere uyum sağlayabilecek bir yapıda olmalıdır.

1988 yılında uluslararası alanda geçerli olacak bir sektör standardı oluşturmak; bankacılık sektörünün krizlere ve finansal kırılganlığa karşı duyarlılığını artırmak amacıyla Basel I Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını yayımlamıştır. Mali piyasaların hızla gelişmesi, işlemlerin çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması, art arda karşılaşılan finansal krizler sonucu, Basel I kriterleri yetersiz kalmıştır. Bu nedenle "risk odaklı sermaye yeterliliği temeline dayanan, yani bankaların maruz kaldıkları riske karşı tahsis edecekleri sermayenin riske göre ayarlanmasını ve etkin bir risk yönetimi"ni hedefleyen Basel II düzenlemeleri yayınlanmıştır. Basel II ile bankaların yeterli düzeyde sermaye tutmaları, sermaye yükümlülüğünün maruz kalınan risk ile paralel olması ve bankaların risk yönetimi sistemlerinin etkinleştirilmesi amaçlanmaktadır. Basel II uzlaşısının temel amacı, risk yönetiminin daha etkin bir şekilde kullanılması ve dolayısıyla mali sistemin istikrarının sağlanmasıdır.

Ancak yaşanan küresel krizle birlikte 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını açıklaması, İzlanda'nın bankacılık sisteminin çökmesi, vb olaylar mevcut sistemin önemli eksiklikleri olduğunu göstermiştir. Bu nedenle Basel II düzenlemelerine ek olarak Basel III düzenlemeleri açıklanmıştır; 2019'a kadar yayılan kademeli bir geçiş süreci belirlenmiştir. Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplama usulünü tümden değiştirmemekte, ancak Basel II'de gözlemlenen eksiklikleri tamamlayan "ek düzenlemeler" getirmektedir. Basel III'ün temel noktası yasal sermayeye ilişkin çalışmalardır.

Basel uygulamalarıyla birlikte risk oranında sermaye bulundurmak gerektiğinden bankaların bulundurması gereken sermaye miktarı da kredi kullanıcısının riskiyle paralel olarak artacaktır. Banka bu durumda oluşan kaybını ilgili kredinin fiyatına yansıtarak karşılamaktadır.

Basel II temel olarak bankacılık sisteminin asgari sermaye yükümlülüğünde artış ve dolayısıyla sermaye yeterlilik rasyolarında azalma yönünde bir takım değişiklikler getirmektedir. Bu değişiklikler kredilendirme ve risk yönetimi süreçlerine ve kredi politikalarına etki etmektedir.

Bankacılık sektörü ile ilgili yapılan düzenlemeler, doğrudan ya da dolaylı olarak KOBİ'lere yansımaktadır. Basel II düzenlemeleri ile birlikte her bir firmanın kredi derecesi olacağından ve bankalar da kredi kararlarını bu derecelere göre vereceğinden, daha yüksek dereceli firmalar daha uygun koşullarda kredi alabilecektir. Dolayısıyla firmalar Basel II düzenlemelerinde belirtilen kriterlere uyum sağlamak, daha şeffaf ve doğru bilançolar oluşturmak zorundadırlar. Ancak mevcut durumda dahi kredi kullanan reel sektör firmalarının derecelendirmeye alışık olmaması, standartlara uygun mali tabloların oluşturulmaması, kayıt dışı faaliyetlerin mali tablolardan izlenememesi gibi birçok sorun bulunmaktadır.

Bankaların kredi davranışlarının reel sektör üzerinde yaratacağı etki, işletmelerin banka kredilerine bağımlı olup olmamalarına göre değişmektedir. İşletmelerin banka kredilerine bağımlı olması ve bankaların çeşitli nedenlerle kredi politikalarını değiştirmeleri ve kredi kanallarını kapatmalarını, vb. durumlarda, reel sektör bundan negatif olarak etkilenecektir

Basel II'nin tam olarak uygulamaya geçmesiyle birlikte firmaların kredi değerlemelerinin yapılması gerekecektir. Yüksek bir rating/scoring notu alabilen firmalar hem daha kolay hem de daha uygun koşullarda, daha düşük maliyetlerle kredi alabileceklerdir. Bu anlamda kredi verecek olan bankanın kredi vereceği firmanın gerçek mali yapısı gözlemleyebilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle firmaların genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun mali tablolar üretmeleri, kayıt dışı işlemlerden uzak durmaları gerekmektedir.

Bankalar, kredi başvurularında firmalar hakkında yeterli bilgiye sahip olmak zorundadırlar. Ancak bankalarla KOBİ'ler arasındaki kredi işlemlerini engelleyen ve oldukça sık karşılaşılan en temel sorun firmalar tarafından yeterli bilginin sağlanmamasıdır. Birçok KOBİ'nin bankalara net bir bilgi sağlamadığı görülmektedir. Bu durum ise Basel sürecinde KOBİ'leri zora sokmaktadır. Halen KOBİ'lerin büyük bir bölümünün Basel II düzenlemelerine ve bu düzenlemelerin getiri ve götürülerine ilişkin tam bir bilgileri olmadığı görülmektedir. Öte yandan

bu süreçte Küçük KOBİ olarak sınıflandırılan KOBİ'lerin çok daha zor kredi alabildikleri anlaşılmaktadır.

Basel II düzenlemeleriyle temel olarak bankacılık sektörünü güçlendirmek amaçlanmaktadır. Ancak bu düzenlemelerin reel sektöre yansımaları da önemli boyuttadır. Bu düzenlemelerle birlikte bundan böyle bankalar "risk derecelendirmelerine daha çok önem verecek ve kredi kararlarını buna göre oluşturacaklar"dır. Bu durum ise başta kredi fiyatı olmak üzere kredi koşullarının, dolayısıyla kredi politikalarının farklılaşmasına neden olacaktır. Dolayısıyla KOBİ'ler taşıdıkları risk düzeyine bağlı olarak farklı fiyat seçenekleri olan kredi koşullarıyla karşılaşacaklardır. Şeffaf bilançoları olan ve kurumsal yönetim ilkelerini benimseyen KOBİ'ler ise daha düşük maliyetli krediler bulabileceklerdir. Güçlü sermaye yapısına sahip ve derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'lere ise bankalar tarafından verilecek kredilerin faizleri daha düşük olacaktır.

Bankacılık, Türk finans sektörünün en önemli fon arzı yaratan kesimi olduğu için reel sektör açısından çok önemlidir. Bankalar, KOBİ'lerin en önemli fon kaynağıdırlar. Ancak bankacılık sektörünün KOBİ'ler için önemli olduğu kadar KOBİ'ler de bankacılık sektörü için önemli bir segmenttir. Türkiye'deki işletmelerin %99,5'inin KOBİ olduğu da göz önünde bulundurulduğunda KOBİ'lerin hem ekonominin geneli için hem de bankacılık sektörü için ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. 2010 yılı itibariyle Türkiye'deki toplam KOBİ sayısının 3.003.116 olduğu göz önüne alındığında Basel II kapsamında KOBİ'lere yönelik uygulanacak politika ve alınacak kararların büyük bir hedef kitlesi olduğu görülmektedir.

Basel II düzenlemeleri, bankaların müşterilerinin kredi değerliliğini ve işlemlerinin risklilik düzeylerini değerlendirdikleri derecelendirme sistemlerine sahip olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla bu süreçte bankaların gerek teknik altyapı yatırımlarına gerekse insan kaynaklarının eğitilmesine yönelik yatırımlara önem vermesi gerekmektedir. Bankalar tarafından özellikle bilgi teknolojilerine çok büyük yatırımlar yapılmaktadır. Basel düzenlemelerinin uygulanabilmesi için nitelikli işgücü ve yeni bir sistemsel altyapı kurulması gerekmektedir. Bu durum bankalarımıza ilave maliyet yaratmakta ve sermaye ihtiyaçlarını artırmaktadır. Basel II düzenlemeleri, bankalar için olduğu kadar firmaların finansal olarak işleyişleri üzerinde de belirli ölçüde kontrol sağlanmasını gerektirecektir. Dolayısıyla söz konusu düzenlemeler, KOBİ'lerin muhasebe ve idari maliyetlerinin artmasına neden olacaktır.

Basel düzenlemeleri, Türk bankacılık sektöründeki kredi politikalarını etkilemektedir. İlk aşamada sürece uyum gerek KOBİ'ler için gerekse bankacılık sektörü için ek maliyetler yaratmaktadır. Ancak kayıt dışını kayıt içine çekmek, daha kaliteli krediler vermek, riski daha doğru yönetmek, vb. açılardan Basel II'nin nihai etkilerinin olumlu olacağı görülmekte; KOBİ'lerin de bu süreçte düzenlemelere uyum sağlamak zorunda oldukları anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

ESERLER

Babuşcu, Şenol : **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Ankara, Akademi Consulting & Training, 2005.

Başar, Mehmet: **Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ'ler**, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir, 2007.

Başar, Mehmet; Coşkun Metin: **Bankacılık Uygulamaları**, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir, 2006.

Bolgün, Evren; Akçay, Barış : **Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2005.

Cangürel, Ozan: **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri,** İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No:282, 2012.

Dowd, Kevin : **Beyond Value At Risk –The New Science of Risk Management**, John Wiley & Sons Yayıncılık, İngiltere, 1998.

Tiryaki, Göksel: **Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990 – 2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)**, İstanbul, G.M.Matbaacılık ve Ticaret A.Ş., Yayın No.289, 2012.

Yalçınkaya, Hüseyin Serdar: **Basel II Kriterleri Çerçevesinde Kaynak Kullanım Optimizasyonu**, Konya, Kömen Yayınları, 2011.

Yiğitbaş, Şehnaz Bakır: **Bankaların Kredi Verme Davranışı Üzerine Asimetrik Bilginin Etkisi ve Reel Sektör Yansıması (Türkiye Analizi 2002-2010),** İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No:288, 2012.

MAKALELER

Acar Boyacıoğlu, Melek; Yazıcı, Alper : "The Effects of Basel II Criteria On The Financing of Small and Medium Sized Enterprises (SMEs): A Survey About The SMEs Operating In The Textile Sector In Bursa", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2009, c.9, s.1.

Active Finans, Active Araştırma : "Bankalarda Performans ve Risk Yönetimi:Analitik Bir Çerçeve", Sayı 15, 2000, s: 6,8

Aksoy, Tamer; Bozkuş, Sezer : "The Major Effects of Basel II to Small and Mid-Sized Enterprises: An Empirical Work on Companies Quoted to KOSGEB", MÖDAV, 2008/2.

Arslan, İbrahim : "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 2007, s.18.

Berger, Allen; Frame W. Scott : "Small Business Credit Scoring and Credit Availability", **Federal Rezerve Bank of Atlanta, Working Paper Series,** 2005-10, Mayıs 2005.

Çelik, Faik; Kızıl İhsan : "Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı", **Doğuş Üniversitesi Dergisi,** Ocak 2008, c.9, s.1.

Demir, Yasin : "Kayıt Dışı Ekonomi ve Basel II", **Vergi Raporu Dergisi**, Haziran 2008, c.16, s.105.

Erdoğan, Seyfettin; Beşballı, Sinem Gözde : "Türkiye'de Banka Kredileri Kanalının İşleyişi Üzerine Amprik Bir Analiz", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 2009, c.11, s.1.

Gürel, Eymen; v.d. : "Basel III Kriterleri", **Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3-4, Ocak 2012.

Halisdemir, Önder : "Bireysel Kredi Riskinin Ölçümünde Kredi Skorlaması Tekniğinin Kullanımı", **Active Finans** ,Temmuz – Ağustos 2002, s:2.

İşeri, Müge; Ulusan, Meltem : "Basel II'ye Geçiş Sürecinde KOBİ'lerin Bilgilendirilmesi ve KOBİ'lerin Eğitimine Yönelik Bir Çalışmaya İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi", **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, Haziran 2008, c.45, s.520.

Kalaycı, Şeref; Çelik, İsmail : "Basel II Bağlamında KOBİ'lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama", **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, Temmuz 2008, c.45, s.521.

Kayalı, Nilgün; Çümen, Aslı: "Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması", **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. – Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, c.18, s.2, 2011.

Köylüoğlu, Uğur : "Risk Yönetimi! Zaman geçirmeden Neden? Nasıl?", **Active Finans** ,Mart – Nisan 2001, s:2.

Nye, Roger P. : "Türkiye'de Kredi Derecelendirmesi", **Active Finans**, Mayıs 2004, s:1.

Ocak, Akın: "Kobilere Sağlanan Finansman Olanakları ve Avrupa Hibe Fonları", **Okan Üniversitesi Finans Dergisi,** Sayı.2, 2009.

Odyakmaz Tekebaş, Güniz : "Sermaye Uzlaşısı (Basel II) ve Türkiye Üzerindeki Olası Etkileri", **Stratejik Öngörü: Stratejik Araştırmalar Dergisi**, 2005, s.6.

Oktay, Sadiye; Temel, Halime : "Basel II Kriterleri Ekseninde Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetiminin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Saha Çalışması", **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, 2007, c.3, s.6.

Öztürkler, Harun; Çermikli, Affan Hakan : "Türkiye'de Bir Parasal Aktarım Kanalı Olarak Banka Kredileri", **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, 2007, c.44, s.514.

Sezgin, Cüneyt : Tüzün, Yasemin : "Dünyada ve Türkiye'de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları", **Active Finans**, , Mart – Nisan 2001, s:8.

TBB Çalışma Grubu : **Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi**, Haziran 2006, Sayı 57, s.52.

Tiryaki, Göksel : "Basel Regulations, Economic Capital and Their Implications For The Turkish Banking Industry" **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Ocak 2009, c.10, s.1.

Tuncer, Ebru : "Basel II Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Lüks mü?", **Active Finans**, Mayıs-Haziran 2006.

Tuncer, Ebru : "Risk Yönetimi, Sermaye Yeterliliği ve Finansal Sektör İstikrarı Çerçevesinde Stres Testleri", **Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi**, Sayı.57, 2006.

Tuncer, Ebru : "Basel II, Sadece Yeni Bir Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplama Yöntemi Değildir.", **Active Finans**, Mart-Nisan 2005.

Uz, Reha : "Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri", **Türkiye Bankalar Birliği Yayınları**, No:228, İstanbul, Eylül 2004.

Ünal, Targan : "Global Kriz Ortamında Basel II Sorgulanıyor...", **Okan Üniversitesi Finans Dergisi**, Sayı.2, 2009.

Yörük, Nevin : "Basel II Standartlarının KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması", **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2, 2007.

MEVZUAT ve RAPORLAR

Balcı, Aslı; Yetim, Sedat : "Basel-II Ulusal İnisiyatif Alanlarının Anlaşılmasına Yönelik Açıklayıcı Rehber", **BDDK ARD Çalışma Raporları,** Ekim 2005, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

Bankacılık Kanunu, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK : Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu, Eylül 2009, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK : Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu, Eylül 2010, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK : Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu, Mart 2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK : Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu, Ekim 2012, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK : Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, Şubat 2005.

BDDK : Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2006.

BDDK: Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, (çevrimiçi)resmigazete.gov.tr, Temmuz 2012.

BDDK: Kredi Riski Yönetimi Hakkında Tebliğ Taslağı, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2012.

BDDK : Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011, Basın Açıklaması, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK, Basın Açıklaması, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Aralık 2012", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK: Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013, Basın Açıklaması, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK : Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Eylül 2011", Rapor 2011/4, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

BDDK: Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Mart 2013", Rapor 2013/2, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr.

Doing Business, 2011 Doing Business Report, (çevrimiçi) http://www.doingbusiness.org, Kasım 2010.

Hazine Müsteşarlığı Mali Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, "Dünya Bankası İş Ortamı Raporu ve Türkiye 2013", 15.01.2013.

Resmi Gazete, "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar", 2009/15082 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 16 Haziran 2009, (çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr.

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı: "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", (çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr, 4 Kasım 2012, 28457 sayılı Resmi Gazete.

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı: "81 İl Durum Raporu", www.(çevrimiçi)sanayi.gov.tr,Mayıs 2012, Ankara.

TÜSİAD, Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu, (çevrimiçi)www.tusiad.org.tr, Şubat 2013.

Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK): Dünya Bankası İş Ortamı 2011 Raporu'na İlişkin Değerlendirme ve YOİKK Teknik Komitelerine Öneriler, http://www.yoikk.gov.tr, Aralık 2010.

Yüksel, Ayhan "Basel-II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri", Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu, Araştırma Raporları, No:2005/4, (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, Ağustos 2005.

TEZLER

Çelik, Faik : **Risk Yönetimi Genel Yaklaşımı ve Bankacılık Uygulamaları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Basılmamış Doktora Tezi", İstanbul, 2002.

Cansız, Mehmet: **Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB**, DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2782, Ankara, 2008.

Yüksel, Aycan: **Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi**, DPT Uzmanlık Tezi, (çevrimiçi)www.kalkinma.gov.tr, Haziran 2011, Yayın No:2825.

İNTERNET KAYNAKLARI

Aras, Güler: "Basel II Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Yansımaları", (çevçimiçi)www.denetimnet.net, Mayıs 2013.

BDDK : "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2005.

BDDK: Kredi Teminat Oranına İlişkin Basın Açıklaması, 2010/42, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2012.

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı, 16.12.2010 tarihli 3980 sayılı Karar, (çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr, 2012.

BIS : "Basel II capital framework enhancements announced by the Basel Committee" 13 Temmuz 2009, (çevrimiçi) http://www.bis.org.

BIS : "Higher Global Minimum Capital Standards Announced By The Group Of Governors And Heads Of Supervision", (çevrimiçi) http://www.bis.org.

BIS, "Status of adoption of Basel II regulations (as of end -March 2013)", (çevrimiçi)www.bis.org.

BIS, "Status of adoption of Basel III (capital) regulations (as of end -March 2013)", (çevrimiçi)www.bis.org.

Cangürel, Ozan; v.d. : "Sorularla Basel III", BDDK Risk Yönetimi Dairesi, (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2010.

Cornford, Andrew : "The Global Implementation of Basel II: Prospects and Outstanding Problems", **Policy Issues In International Trade and Commodities,** Study Series No:34, (çevrimiçi) www.unctad.org, 2006.

Delikanlı, İhsan Uğur : "Basel – III: Uluslararası Bankacılık ve Finans Sisteminin Yeni Mimarisi ve Türk Bankalarına Etkileri Konferansı", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2012.

Doğan, Noyan: "KOBİ'lerin Sigortaya Yaklaşımı", (çevrimiçi)www.ito.org.tr, Mayıs 2013.

Finans Gündem, "Yeni Yasa Leasing Sektörünü Uçuracak", (çevrimiçi)www.finansgundem.com, 15.03.2013.

Günceler, Bülent : "Risk Yönetimi", (çevrimiçi) www.iubam.org.tr, Haziran 2005.

Güney, Can: "KOBİ'ler İçin Faktoring ve Avantajları", (çevrimiçi)http://www.liderfaktoring.com.tr, Turkish Time Dergisi, Ekim 2012.

Hall, J. B. Maximilian: "Basel II Panacea Or A Missed Oppotunity?", http:// ideas.repec.org, 2004.

Karakoç, Ahmet : "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikaları'nın Etki Değerlendirmesi (KOSGEB Uygulaması) Sunumu, (çevrimiçi)tepav.org.tr, 12 Aralık 2011, Ankara.

KGF : Rakamlarla KGF, (çevrimiçi)*www.kgf.com.tr*, 2013.

KOBİ Bilgi Sitesi, "KOBİ Stratejisi Eylem Planı", (çevrimiçi)http://ww.kobi.org.tr.

KOBİ Faktoring, "Faktoring nedir?", (çevrimiçi)www.kobifaktoring.com, Mayıs 2013.

Koç, Murat : "Finansal Piyasalarda Risk Yönetimi", (çevrimiçi) http://www.iubam.org.tr, 2005.

Küçüközmen, Coşkun : "3. Yapısal Blok (Pillar 3): Piyasa Disiplini", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, 2011.

Şirvan, Nesrin : "Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi", (çevrimiçi) http://www.kadirtuna.com, Haziran 2005.

TBB : "Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler", (çevrimiçi) http://www.riskyonetimi.com, 2006.

TOBB / KOBİ Bilgi Sitesi: Banka Kredileri, (çevrimiçi) http://kobi.tobb.org.tr.

TÜİK: "Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri – 2011", Haber Bülteni, s.13146, 19.10.2012, (çevrimiçi)www.tuik.gov.tr.

Türkiye'de KOBİ-Banka İlişkisi, (çevrimiçi)www.ekodiyalog.com, 25 Mayıs 2013.

TÜSİAD : "Bankacılık ve Reel Sektör İlişkilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Raporu", (çevrimiçi) www.tusiad.org.

Ünlü, Nuri Burak : "Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetimi", (çevrimiçi) www.ba.metu.edu.tr, 2006.

Xınzhen, Lan : "New Capital Accord Is On The Way", **Beijing Review,** 27 Ağustos 2009, (çevrimiçi)http://www.bjreview.com.

Yüksel, Ayhan "Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)", (çevrimiçi)http://www.bddk.org.tr, 2011.

Yüzbaşıoğlu, A.Nejat : "Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi", (çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr, Aralık 2005.

DİĞER

Albayrak, Suat : "Basel II'nin Şirketlere Etkileri", **İstanbul ODTÜ Mezunları Derneği Sunumu**, 22 Ocak 2008.

PriceWaterhouseCoopers : "Bireysel Kredi Portföy Yönetiminde Skorkart Kurulumu ve MIS Raporlaması" **Eğitim Notları**, 2006.

Teker, Suat : "BASEL II ve Sermaye Yeterliliği", **Türkiye Bankalar Birliği Eğitim Notları**, Haziran 2005.

Weir, Nigel : Credit Scoring Workshop "The Principles of Credit Scoring", Şubat 1996, İstanbul.

EKLER

EK.1. KOBİ ANKETİ SORU FORMU

SORU.1: Şirketinizin tüzel kişiliği nedir?

a) Şahıs şirketi
b) Limited Şirketi
c) Anomin Şirketi
d) Komandit Şirketi
e) Kollektif şirketi
f) Diğer

SORU.2: Şirketinizin faaliyet konusu nedir?

a) Madencilik ve Taş Ocakçılığı
b) İmalat
c) Elektrik , Gaz , Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı
d) Su temini , Kanalizasyon , Atık Yönetimi ve İyileştirme Faliyetleri
e) İnşaat
f) Toptan ve Perakende Ticaret, Motorlu Taşıtların Onarım
g) Ulaştırma ve Depolama
h) Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faliyetleri
i) Bilgi ve İletişim
j) Mesleki , Bilimsel ve Teknik Faliyetler
k) İdari ve Destek Hizmet Faliyetleri
l) Kültür , Sanat , Eğlence ve Spor
m) Diğer

SORU. 3: Şirketinizde kaç çalışan bulunmaktadır?

- Mavi yakalı ..... kişi
- Beyaz yakalı ..... kişi

SORU.4: Kaç yıllık bir firmasınız?

- ..... Yıl

SORU.5 / 6: Son 2 yıl / 7 yıl içerisinde işletmeniz için bankalardan "finans, yazılım, katalog basımı, fuara katılımı, yurtdışı seyahat, vb" ihtiyaçlarınız için kredi aldınız mı?

- Evet
- Hayır

SORU.7 /8 : Son 2 yıl / 7 yıl içerisinde işletmeniz için hangi kurum ve kuruluşlardan kredi kullandınız?

a) Bankalar
b) Bağlı bulunduğum oda
c) TÜBİTAK
d) Kalkınma ajansları
e) İŞKUR
f) KOSGEB
g) Ekonomi Bakanlığı
h) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
i) KGF
j) Diğer

SORU. 9 / 10: Son 2 yıl / yedi yıl içerisinde hangi konuda/konularda banka kredisi aldınız?

a) İşletme sermayesi
b) Yazılım
c) Katalog basımı
d) İşyeri alımı
e) Taşıt alımı
f) İhracat
g) Yurtdışı seyahati
h) Diğer

SORU. 11 / 12: Son 2 yıl / yıl içerisinde kaç kez kredi aldınız?

a) 1 – 3 kez
b) 4 – 6 kez
c) 7 ve üzeri
d) Kullanmadım

SORU. 13: Son iki yıl içerisinde ne zaman banka kredisi aldınız?

SORU. 14: İşletmeniz bankadan kredi aldıktan sonra "yeni ürün geliştirme, çalışan sayısı, ciro ve ihracatı"ndaki değişim hangi yönde olmuştur? Görüşlerinizi belirtirken "artış oldu, aynı kaldı veya azalma oldu" şeklinde belirtiniz.

	Artış Oldu	Aynı Kaldı	Azaldı
Yeni ürün gelişimi			
Çalışan Sayısı			
Ciro			
İhracat			

SORU. 15: Kredi alımlarında yaşamış olduğunuz olumsuzluklar nelerdir?

SORU. 16: Son iki yıl içinde almış olduğunuz kredi yeterli oldu mu?

- Yeterli
- Yeterli Değil

SORU. 17: Son iki yıl içerisinde kredi talebinde bulunup alamadığınız kurumlar varmı?

- Evet
- Hayır

SORU. 18: Son iki yıl içerisinde kredi talebinde bulunup kredi alamadığınız kurum/kurumlar hangileridir?

a) Bankalar
b) Bağlı bulunduğum oda
c) TÜBİTAK
d) Kalkınma ajansları
e) İŞKUR
f) KOSGEB
g) Ekonomi Bakanlığı
h) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
i) KGF
j) Diğer

SORU. 19: Kredi alamama nedenleriniz nelerdir?

a) Bürokrasinin zorluğu
b) Kredi kuruluşunun personel yetersizliği
c) Teminat yetersizliği
d) Bekleyecek yeterli vaktim olmaması
e) İstenen belgeleri tamamlayamam
f) Diğer

SORU. 20: Yeni bir kredi almayı düşünüyor musunuz?

a) Evet
b) Hayır
c) Kararsızım

SORU. 21: Hangi kurumdan kredi almayı düşünüyorsunuz?

a) Bankalar
b) Bağlı bulunduğum oda
c) TÜBİTAK
d) Kalkınma ajansları
e) İŞKUR
f) KOSGEB
g) Ekonomi Bakanlığı
h) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
i) KGF
j) Diğer

SORU. 22: Basel II denildiğinde aklınıza ilk gelenler nelerdir?

SORU. 23: Basel II hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

a) Yeterince bilgi sahibiyim
b) Bilgi sahibiyim
c) Hiç bilgi sahibi değilim

SORU. 24: Basel II'yi ilk kez nereden duydunuz?

a) Bankalardan
b) İnternetten
c) Gelen e-posta / duyurular
d) Gazete / TV/ Dergi
e) Çevreden
f) Diğer

SORU. 25: Basel II'yi ilk kez ne zaman duydunuz?

SORU. 26: Basel II ile ilgili okuyacağım ifadeler için görüşlerinizi "Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde belirtiniz.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Basel II düzenlemeleri çok fazla bürokrasi getiriyor.					
Basel II düzenlemeleri hakkında yapılan bilgilendirmeler yeterli.					
Basel II düzenlemelerine uyum ile ihracatımız arttı.					
Basel II düzenlemelerine uyum ile kalitemiz arttı.					
Basel II düzenlemeleri nedeni ile yeni muhasebe sistemi aldık.					
Basel II düzenlemeleri nedeni ile bankalardan kredi alış sürecimiz uzadı.					
Basel II düzenlemeleri nedeni ile kredi maliyetlerimiz arttı.					

SORU. 27: Basel II düzenlemelerine uyum nedeniyle maliyetleriniz arttı mı?

- Evet
- Hayır

SORU. 28: Basel II düzenlemelerine uyum nedeniyle maliyetlerinizi artıran üç temel unsuru belirtiniz. (yeni muhasebe sistemi, eğitim süreci, vb.)

SORU. 29: Basel II sürecinde memnun olmadığınız/sizi olumsuz etkileyen hususlar nelerdir?

SORU. 30 / 31: Son 2 yıl / 7 yıl içinde faktoring hizmeti/desteği aldınız mı?

- Evet
- Hayır

SORU. 32 / 33: Neden faktoring hizmeti/desteği aldınız?

SORU. 34 / 35: Neden faktoring hizmeti/desteği almadınız?

a) Bürokrasinin zorluğu
b) Faktoring kuruluşunun personel yetersizliği
c) Teminat yetersizliği
d) Bekleyecek yeterli vaktim olmaması
e) İstenen belgeleri tamamlayamam
f) Diğer

SORU. 36 / 37: Son 2 yıl / 7 yıl içinde leasing hizmeti/desteği aldınız mı?

- Evet
- Hayır

SORU. 38 / 39: Neden leasing hizmeti/desteği aldınız?

a) Ekipman yenilemek için
b) Kapasite artırmak için
c) Diğer

SORU. 40 / 41: Neden leasing hizmeti/desteği almadınız?

a) Bürokrasinin zorluğu
b) Leasing kuruluşunun personel yetersizliği
c) Teminat yetersizliği
d) Bekleyecek yeterli vaktim olmaması
e) İstenen belgeleri tamamlayamam
f) Diğer

SORU. 42: Eğer aldıysanız, hangi ürün/ürünler için leasing desteği aldınız? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a) Ticari araç
b) İş makinesi
c) Tarım makinesi
d) Matbaa
e) Gayrimenkul
f) Büro malzemeleri
g) Diğer

SORU. 43: Sigorta ürünlerini kullanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

SORU. 44: Hangi sigorta ürünlerini kullanıyorsunuz?

a) İşyeri sigortası
b) Makine sigortası
c) Kar kaybı sigortası
d) Nakliyat sigortası
e) Çalışanlar için sigorta
    - Ferdi Kaza Sigortası
    - Bireysel Emeklilik Sigortası
f) Diğer
g) Hiçbiri

EK.2. BANKA ANKETİ SORU FORMU

Not: İlk 3 soruyu aşağıdaki tabloda işaretleyerek cevaplandırmanızı rica ederim.

SORU.1: Son 7 yıllık kredi politikalarınız dikkate alındığından Bankanız KOBİ'lere hangi konularda kredi vermektedir?

SORU.2: Son iki yıldır bankanız KOBİ'lere hangi konularda kredi vermektedir?

SORU.3: Son iki yıl içerisinde KOBİ'ler hangi konularda bankanızdan kredi talebinde bulunmuştur?

	Soru.1- Son 7 yılda KOBİ'lere Verilen Krediler	**Soru.2-Son İki Yılda KOBİ'lere Verilen Krediler**	**Soru.3-Son İki Yılda KOBİ'lerin Talep Ettiği Krediler**
İşletme sermayesi			
Yazılım			
Katalog basımı			
Fuara katılım			
İşyeri alımı			
Taşıt alımı			
İhracat			
Yurtdışı seyahati			
Diğer (Belirtiniz)			

SORU.4: Basel II süreci ile birlikte özellikle son 7 yıl içinde bankanızın KOBİ'lere özel kredi ürünlerinde değişen kredi ürününüz oldu mu? Belirtiniz.

a) Evet (Belirtiniz)
   - .....
   - .....
   - .....

b) Hayır

SORU.5: Son iki yıl içerisinde Bankanızdan kredi talebinde bulunan KOBİ'lerin sayısında bir artış oldu mu? Görüşlerinizi "arttı, azaldı, aynı kaldı" şeklinde belirtmenizi rica ederim.

a) Arttı
b) Azaldı
c) Aynı kaldı

SORU.6: Son iki yıl içerisinde kredi talebinde bulunup kredi alan (talebi onaylanan) KOBİ'lerin sayısında artış oldu mu?

a) Arttı
b) Azaldı
c) Aynı kaldı

SORU.7: Kredi desteği alan bir KOBİ bir yılda ortalama kaç kez kredi talebinde bulunmaktadır?

a) 1 kez
b) 2 kez
c) 3 kez ve üzeri

SORU.8: Bir yılda birden fazla kez kredi talep eden KOBİ'ler daha riskli grupta mı değerlendirilmektedir?

a) Evet
b) Hayır

SORU.9: Kredi talebi reddolan KOBİ'lerin kredi alamama nedenleri nelerdir?

a) İstenen belgeleri getirememeleri
b) Kredibilitelerinin yetersizliği
c) Sürecin uzunluğu nedeniyle talepten vazgeçmeleri
d) Mali tablolarındaki nakit akışlarını tam ve doğru olarak gösterememeleri
e) Diğer

SORU.10: Son iki yıl içerisinde kredi talebinde bulunan KOBİ'lerin kredi aldıktan sonra bankacılık işlemleri ne yönde bir değişiklik göstermiştir? (kredi talepleri, mevduat hesaplarındaki hareketler, vb.)

a) Arttı
b) Azaldı
c) Aynı kaldı

SORU.11: Basel II hakkında okuyacağım konularda görüşleriniz hangi yönde olur? Görüşlerinizi "Kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle katılmıyorum" şeklinde belirtmenizi rica ederim.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Kobilerden Basel-II düzenlemeleri hakkında bilgilendirilmek için yoğun talep olmuştur.					
Kobiler Basel-II hakkında yeterli bilgiye sahiptir.					
Basel-II KOBİ'lerin kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır.					
Üretim artmıştır.					
İstihdam sağlamıştır.					
Basel-II hakkında KOBİ'lere yeterli bilgilendirmeler yapılmıştır.					
Basel-II KOBİ'lerde ihracatı arttırmıştır.					
Basel-II'ye uyum süreci ile birlikte KOBİ'lerin muhasebe sistemleri değişmiştir.					
Basel-II KOBİ'lerin kredi maliyetlerini artırmıştır.					
Basel-II KOBİ'lerin kredi maliyetlerini azaltmıştır.					
Basel- II sürecine uyum paralelinde 2006 yılından günümüze Bankamızın KOBİ kredi politikalarında değişikliğe gidilmiştir.					

SORU.12: Bankanızın Basel II düzenlemelerine uyum sürecinde İnsan Kaynakları, Pazarlama, Bilgi Teknolojileri, vb diğer giderler maliyetlerinizi % kaç arttırmıştır?

SORU.13: Basel II'ye geçiş sürecinde (2006 yılından itibaren) Bankanızın katlanmak durumunda kaldığı ortalama toplam maliyeti belirtiniz.

0 – 25 Milyon TL	
25 – 50 Milyon TL	
50 – 75 Milyon TL	
75 – 100 Milyon TL	
100 Milyon TL üzeri	

SORU.14: Basel II düzenlemelerine uyum nedeniyle maliyetlerinizi artıran üç temel unsuru belirtiniz.

Bilgi Teknolojileri	
İnsan Kaynakları	
Personel Eğitimi	
KOBİ'lerin bilgilendirilmesi	
Pazarlama	
Diğer	

SORU.15: Basel II sürecinde Bankanızı olumsuz yönde etkileyen unsurları belirtiniz.

SORU.16: Bankanızda "Risk Yönetimi Bölümü" mevcut mudur?

a) Evet
b) Hayır

SORU.17: Bankanızın "Risk Yönetimi Bölümü" hangi yılda kurulmuştur?

SORU.18: KOBİ'ler bankanızdan leasing hizmeti talep ediyor mu?

a) Evet
b) Hayır

SORU.19: KOBİ'ler bankanızdan hangi ürün/ürünler için leasing desteği talep etmektedirler? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Ticari Araç	Hayır
İş Makinesi	Hayır
Tarım Makinesi	Hayır
Matbaa	Hayır
Gayrimenkul	Hayır
Büro Malzemeleri	Hayır
Diğer	Hayır

SORU.20: KOBİ'ler bankanızda sigorta ürünlerini kullanıyor mu?

a) Evet
b) Hayır

SORU.21: KOBİ'ler Bankanızdan hangi sigorta ürünlerini talep etmektedirler?

İşyeri Sigortası	
Makine Sigortası	
Kar Kaybı Sigortası	
Nakliyat Sigortası	
Ferdi Kaza Sigortası	
Bireysel Emeklilik Sigortası (BES)	
Diğer	
Hiçbiri	

ÖZGEÇMİŞ

21 Eylül 1981 - İstanbul doğumluyum.

Lisans eğitimimi İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Türkçe İktisat Bölümü'nde Haziran 2003'te tamamlayarak, akabinde İstanbul Üniversitesi İktisat Teorisi Yükseklisansı yaptım. Yükseklisansım Kasım 2006'da bitmiştir. Ekim 2007'de İstanbul Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı'nda doktora yapmaya başladım.

12 yıldır bankacıyım. Türk Ekonomi Bankası ile başlayan bankacılık yolculuğuma, Garanti Bankası ve Akbank ile devam ettim. Halen Akbank T.A.Ş.'de Kredi Mevzuat Yöneticisi olarak çalışmaktayım.

Evliyim ve 3 yaşında bir oğlum var.

Saygılarımla,

Hande GÜVENDİ OCAK